



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historiæ Augustæ Scriptores VI

Ælius Spartianus. Vulc. Gallicanus. Julius Capitolinus. Trebell. Pollio. Ælius
Lampridius. Flavius Vopiscus

Spartianus, Aelius

Lugduni Batavorum, 1671

Flavii Vopisci Syracusii Divus Aurelianus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51232)

fl. AD. 305

414 FLAVII VOPISCI SYRACUSII
flet, neque Trajanum, neque Antoninos, neque
quemquam alium principem sic amatum.

Jan. 1939

FLAVII VOPISCI SYRACUSII
DIVUS AURELIANUS.

I² HILARIBUS, quibus³ omnia festa & fieri debere
scimus & dici, impletis solennibus, ⁴ vehiculo
suo

CASAUBONUS.

AD. 270-275

[FLAVII VOPISCI.] Tandem è sale-
brofis & præruptis locis emer-
simus: sic jure appellaverim plerosque
precedentium auctorum libros, si
cum sequentibus Vopisci comparen-
tur. in illorum plerisque omnia per-
turbata, indigesta, confusa, mera de-
nique mapalia: hinc temporum re-
rumque series diligentius & con-
stantius servata nihil admodum a-
lieno loco positum, omnia fere
Ὁράτωρ, ἡ Βουκόων; sive ea fuit
auctoris major diligentia, sive scri-
ptorum ejus felicitas; quæ correcto-
rum manus minus iniquas sint ex-
perti. nam alienâ culpâ, non aucto-
rum, multa in superioribus legi ho-
die perperam digesta satis ante pro-
bavimus. Magna igitur gratia istis li-
brorum tortoribus: qui ab hoc saltem
auctore sibi temperarunt. Porro Vo-
piscus olim prænomen erat, quo usi
multi in Julia præsertim gente: hic
est cognomen: & ita in antiquissi-
mis Reipublicæ Fastis sæpe, mox à
pulsis regibus. patriam Vopisci vox
adjecta indicat, *Syracusus*. Fuit hic
quoque scriptor cæteris hujus corpo-
ris *Ὁράτωρ*: vixit enim imperanti-
bus Diocletiano & Maximiano. Ce-
pit hanc historiam scribere post an-
num imperii illorum Augustorum o-
ctavum, qui habuit Coss. Tiberia-
num II. & Dionem Cassium. nam
in horum consulatum incidere urbis
præfecturam Tiberiani, de quo me-
minit Vopiscus in præfatione operis,

constat è Fastorum fragmento quod
Caspinianus publicavit. Sed non sta-
tim operi se accinxit: nam cum hanc
vitam scribebat, jam factus erat Cæsar
Constantius, quem Vopiscus etiam
imperatorem appellat. Ex fine Probi
apparet singulos libros separatim &
scriptos & editos. Librum de Caro,
Numeriano & Carino composuit
quo tempore Maximianus Cæsar in
Oriente bellum contra Persas gete-
bat. Avum habuit Diocletiano mag-
na familiaritate junctum, & in mili-
tia diu versatum, ut ex variis locis
horum librorum apparet. religione
fuit paganus Vopiscus, ut omnes cæ-
teri. Videtur autem cum separatim
suos libros ederet, variis amicis eos
nuncupasse. Probi vita ad Celsum
missa: liber qui quadrigam tyranno-
rum continet, ad Bassum. cæteri ad
alios quos sæpe auctor affatur, sed
hodie desiderantur eorum nomina,
quæ auctor sine dubio in singulorum
librorum fronte prænotaverat. Errant
qui Julio Capitolino hunc librum
tribuunt, ut Robertus Bononiensis.

2 HILARIBUS.] Matris deum plu-
ra de his ad Lampridii Alexandrum
Severum.

4 Vehiculo suo me & judiciali carpen-
top.] E^o *ἄγ' διοῖν*. nam carpentum
non aliud est quam vehiculum. judi-
ces, id est magistratus honoratioribus
vehiculis usos ex his scriptoribus, a-
liisque, & maxime ex libris juris no-
tum est.

2 Hila-

SALMASIUS.

2 Hilaribus quibus omnia festa & fieri debere scimus & dici.] Hilaria matris Deum heic intelligenda sunt. male enim dubitavit vir eruditissimus in notis ad Alexandrum Severum, utrum γενικῶς an ἰδικῶς hoc loco Hilaria accipi deberent. Latini nusquam Hilaria γενικῶς usurparunt, nec ita appellarunt omnem diem sive privata, sive publica festivitate sollempnem, sed eum solum peculiari appellatione sic nominarunt, qui matri Deum & Atini sacer erat, quo finita catabasi & simulatione luctus peracta τὴν ἑορτήν & latitiæ exordium celebrabant. hinc illum diem Hilaria vocaverunt. multa enim per illam sollempnitatem jocosa fiebant ac dicebantur. hoc est quod heic ait Vopiscus, Hilaribus quibus omnia festa & fieri debere scimus & dici. nam passim omnibus, quomodocunque vellent, ludendi jocandique licentia permessa, quas cuique libitum erat personas inducebant, atque ita per urbem incedebant. Herodianus lib. 1. ἡρ & ἄρχι ἐκείσε ἔτυς, ἀεροδμήνης ἡμέρας μητρί θεῶν πομπῶν τελευτῶσι Ρωμαῖοι & πάντα ὅσα παρ' ἐκείσοις ἀλέττε σύμβολα κειμήλια τε βασιλέων ὕλης τε καὶ τέχνης γαμήλια τ' θεῶν ἀεροπομπῶν. ἀνετός τε πᾶσι δέδωται ἐξουσία παντοδαπῆς παιδιᾶς. ἐκείσε τε ὁ βέλεται γῆμα ὑποκρίνε]. Græci ἡλαρίας & χαρμόσιμα quemlibet diem festum vocant, Latini vero hilaria de festo tantum matris Deum dicunt.

3 Omnia festa & fieri debere scimus & dici.] Hoc est quod dixit Herodianus: ἀνετός τε πᾶσι δέδωται ἐξουσία παντοδαπῆς παιδιᾶς. repeto doctissimum virum in superioribus festa verba censuisse mutanda in fausta apud Capitolinum. perperam. festa verba sunt quæ diem festum decent, bona scilicet verba, & fausta, & boni ominis. sic hoc loco festa dicere sunt jocosa & festiva, & qualia festo hilarique die

dici fietique conveniat. sic festos homines jocosos & hilares dicebant. quos Græci καλήμερος, Latini festos, & festi diei homines appellabant. Donatus ad illud Terentii, ὁ festus dies hominis. pro, homo festi diei. sic dicitur etiam scelus homo. Ennius, ὁ pietas animi. καλὰς enim ἡμέρας Græci festos dies vocant, ut Latini bonos dies: nam bonus dies, pro festo. nunquam enim Saturnalia, Liberalia, Hilaria, & ejusmodi alios dies festos nominabant veteres, quin adderent, bonum diem. ut, Saturnalibus bono die: Liberalibus bono die: Hilaribus bono die. Plautus in Pœnulo:

— tum tu igitur die bono Aphrodisis
Addice tuam mihi meretricem minusculam.

item alibi, Aphrodisis bono die. Catullus:

Saturnalibus, optimo dierum.

hinc καλήμερος Græcis homo festus, & festi diei, qui libenter genio indulget, & sibi amicisque morem gerit, festivus & hilaris. in Græco epigrammate:

ὁ ἀεροδμήτων σε γίνε) καλήμερος. reliqua non memini. contra μισοκαλήμερος dicebantur homines odiosi morosique, qui nec sibi nec aliis bene facerent, tristes & severi, genique sui defraudatores: & hanc vocem nos restitutum apud Donatum doctissimum Terentii enarratorem in Adelpis ad illud, Scilicet ita tempus fert, faciendum est: vide, inquit, si non hoc sit, quod Græci μισοκαλήμερον vocant. nam, scilicet, ita tempus fert, & faciendum, dicendo, ostendit se magis cogi necessitatibus, ut paulo sit tranquillior. & cum tanta difficultate promittit, tanquam mala subiturus sit: atque adeo majorem partem dispartat, necessario velit nolit hoc faciendum esse ut sit lætior. & paulo post: Faciendum est. satis mire: tanquam necessitate cogatur ad gaudendum agnoscit senex, & μισοκαλήμερος. ex quibus eruditi Grammatici verbis apparet quo sensu Græci hominem καλήμερον & μισοκαλήμερον appellent. hos autem homines & omnis latitiæ, & dierum festo-

rum

alterum
de amore
hand

fuo me & judiciali carpento præfectus urbis vir illustris ac præfata reverentia nominandus, Junius Tiberianus accepit. Ibi quum animus à causis atque à negotiis publicis solutus ac liber vacaret, sermonem multum à Palatio usque ad hortos Valerianos instituit: & in ipso præcipue de vita principum. Quumque ad templum Solis venissemus, ab Aureliano principe consecratum, quod ipse nonnihilum ex ejus origine sanguinem duceret, quæfivit à me quis vitam ejus in literas retulisset. Cui ego quum respondissem, neminem à me Latinorum, Græcorum aliquos lectitatos, dolorem gemitus sui vir sanctus per hæc verba profudit: *Ergo Therisitem, Sinonem, cæteraque illa prodigia vetustatis, & nos bene scimus, & posteri frequentabunt: divum*

Auwe-

rum osiores Græci *ἀποφραδύς* etiam dicunt, à diebus malis & infaustis, quæ iisdem dicuntur *ἀποφραδύς*. Ælianus in epistolis de homine illi Terentiano Demæ perquam simili: *ὅτι τὸ ἀποφραδύς ἄρα φέρει τὸ δέν, ἵππος ἄγριος καὶ πονηρὸς τὸ ἀπόρον.* vide locum, & epistolam totam lege.

4. Vehiculo suo me, & judiciali carpento.] Vehiculum nomen est generale, carpentum species vehiculi. vehiculum igitur carpentarium, & vehiculum rhedarium pro carpento & rheda. Trebellius in Zenobia: *usa vehiculo carpentario, raro pilento.* sic vehicularium rhedarium dixit Capitolinus, artificem, qui vehicula rhedaria conficit. quo loco nihil mutandum est sic non satis habuit vehiculum dicere hoc loco Vopiscus, carpentum addidit. sic plane leg unica Cod. de honorat vehiculis omnes honorati seu civilium seu militarium dignitatum vehiculis dignitatis sue, hoc est curucis intra urbem utantur. quominus mirandum, sic esse locutum Vopiscum, nec est figura ἐν ἄλλοις δὲ οἷς carpentum igitur honoratorum vehiculum quod ansam præbuit lûdoro, talem illius vocis o-

riginationem comminiscendi: *carpentum vehiculi genus est, quasi carrum pompaticum.* ita enim ex veteri libro emendamus.

GRUTERUS.

1. A Palatio usque ad hortos Valerianos instituit.] Pal. Varianos.

SALMASIUS.

1. A Palatio usque ad hortos Valerianos.] Hortos Valerianos nullos Romæ novi. nec alium scio, cui sint noti. Varianos hortos pro Valerianis heic agnoscit Palatinus: qui etsi non magis mihi sint cogniti, quam illi Valeriani, veriolem tamen eam scripturam existimo, ut Varii horti nomen accepérint à Vario Heliogabalo. de quibus tamen nihil legi. sic *Therisma Variane* in veteri inscriptione, ab illo Vario

2. Et in ipso præcipue de vita Principum.] Quid in ipso? an sermone? ita est. legendum igitur: & in eo præcipue de vita Principum. sic vet. ed. & Palat. melius tamen sic diceret: *multum sermonem à Palatio usque ad hortos Valerianos instituit, & eum præcipue de vita Principum.*

1. Epist.

Aurelianum, clarissimum principem, severissimum imperatorem, per quem totus Romano nomini orbis est restitutus, posteri nescient? Deus avertat hanc amentiam. Et tamen, si bene novi, ephemeridas illius viri scriptas habemus, etiam bella caractere historico digesta, quæ velim accipias, & per ordinem scribas, additis quæ ad vitam pertinent. Quæ omnia ex libris linteis, in quibus ipse quotidiana sua scribi praeceperat, pro tua sedulitate condiscas. Curabo autem ut tibi ex Ulpia bibliotheca & libri lintei proferantur. Tu velim Aurelianum ita ut est, quatenus potes, in literas mittas. Parui ipse quidem præceptis: accepi libros Græcos, & omnia mihi necessaria in manum

CASAUBONUS.

1 *Ephemeridas illius viri scriptas habemus.] Variorum principum ephemerides laudantur antiquis scriptoribus, ut ad librum secundum Suetonii alias notavimus: quorundam in his libris, ut Aureliani hic: Gallieni supra à Trebellio Pollione, quæ à Palfurio Sura fuerant scriptæ. Probi Ephemeridem composuerat Tardulus Gallicanus.*

2 *Curabo autem ut tibi ex Ulpia bibliotheca & libri lintei proferantur.] Vide initio Probi, ubi libros recenset Vopiscus quibus in scribendis hisce vitis fuit adjutus. De libris linteis habes multa apud Livium: sed lege imprimis epistolam xxxiv. libri quarti epistolarum Symmachi. librorum æris & linteorum meminit Hygenus de limitibus agrorum.*

SALMASIUS.

3 *Parui ipse quidem præceptis.] De sinceritate hujus lectionis ut dubitem, facit varietas scripturæ, quæ in vet. editione, & Pal. reperitur: nam hic quidem habet: parvum ipse qui me præceptis. illa vero: parum ipse qui me præceptis. forte scribendum: parvi Valeriani præceptis. accepi libros Græcos, &c. Sed propius esset ad scripturam veterem si legeretur: parui, mi Plane, præ-*

Tom. II.

ceptis. Pianus & Piarius nomina Romana, à Pius deducta. Pianus igitur amici nomen cui hunc librum dedicavit Vopiscus. & sane ad amicum quendam scripsisse hunc librum potest etiam ex eo probari, quod ad finem hujus vitæ scribitur: & queritur quidem quæ res malos principes faciat. jam primum, mi amice, licentia: deinde rerum copia. ita enim ibi legendum ex veteri libro, ad locum docebimus. sic in libro vitæ Probi, Celsum quemdam, sive Celsinum alloquitur: quorsum hæc pertineant mi, Celsine fortassis requiris. quæ omnia satis sunt confirmandæ conjecturæ nostræ. emendandus etiam in re simili Frontinus de re agraria: at postquam primum hostiam terram intravimus, statim, Celse, Caesaris nostri opera mensurarum ratione exercere cepi. vulgo legitur: statim celsi Caesaris nostri. nec defuerunt emendatores, quorum alii, celestis Caesaris nostri: alii celestia Caesaris nostri opera. omnes frustra fuerunt. ad Celsum enim liber ille Frontini scriptus est: qui & sic incipit: Notum est omnibus, Celse, penes te studiorum nostrorum manere summam.

GRUTERUS.

3 *Parui ipse quidem præceptis.] Pro istis monstra verborum in Pal. nempe: Parum ipse præceptis.*

D d

x M cum

num sumpsi: ex quibus & quæ digna erant memoratu,
 in unum libellum contuli. Tu velim ¹ meum munus
 boni consulas. Et si hoc contentus non fueris, lecti-
 tes Græcos, linteos etiam libros requiras, quos Ulpia
 tibi bibliotheca, quum volueris, ministrabit. ² Et quo-
 niam sermo nobis de Trebellio Pollione, qui à duobus
 Philippis usque ad divum Claudium, & ejus fratrem
 Quintillum, imperatores tam claros quam obscuros
 memoriæ prodidit, in eodem vehiculo fuit, afferente
 Tiberiano quod Pollio multa incuriosè, multa brevi-
 ter prodidisset: me contra dicente, neminem scripto-
 rum, quantum ad historiam pertinet, non aliquid esse
 mentitum: prodente quinetiam in quo Livius, in quo
 Salustius, in quo Cornelius Tacitus, in quo denique
 Trogus manifestis testibus convincerentur: pedibus
 in sententiam transitum faciens, ³ ac manum porrigens
 jucun-

¹ *Meum munus boni consulas.*] Pal.
meo munere.

CASAUBONUS.

³ *Ac manum porrigens jucundam præ-
 terea.*] Suspiciabar hæc esse depravata.
 quid est enim *manus jucunda*? regius
 habet, *ad manum*: & pro *jucundam* le-
 gitur *judicandam*. nihil inde boni e-
 licio. malebam autem distinctione
mutata scribere, Propterea scribe, inquit,
ut libet. sed vulgatam lectionem ita
 possumus interpretari: Adeo mihi
 assensus est, ut non solum pedibus in
 meam sententiam iret; sed etiam ma-
 nus porrigeret cum hilariore & reni-
 dente vultu. translatum è curia; ubi
 variis modis assensus præbebatur. in-
 fra hoc libro: deinde aliis *manus porri-
 gentibus, aliis pedibus in sententias eunti-
 bus, plerisque verbo consentientibus, condi-
 tum est S. C.* quia igitur duos diversos
 assentiendi modos jungit, ideo ait
præterea.

SALMASIUS.

² *Et quoniam sermo nobis de Trebellio
 Pollione.*] *Trebius Pollionum* nominant

nostræ membranæ. nusquam sane
 Trebellii Pollionis mentio in illis
 membranis, nisi hoc loco. nam supe-
 riores omnes libri non Pollioni, sed
 Capitolino legebantur attributi cuius
 rei rationem ante attulimus. *Trebel-
 lium* vetus editio ubique scribit: quam
 scripturam ut minus probem effi-
 ciunt antiqui lapides in quibus *Tre-
 bellius* semper incisum habetur. *Trebius*
 etiam nomen Romanum: & tam
Trebius quam *Trebellius*, potest heic
 legi.

³ *Ac manum porrigens jucundam præ-
 terea.*] Et hic locus unus est de cor-
 ruptissimis, in quo emendando nos
 parum adjuvant libri. auxilium igitur
 petendum à conjecturis. quarum
 hæc meo judicio valde probabilis:
*pedibus in sententiam transitum faciens ac
 manum porrigens, jocando præterea: scribe,*
inquit, ut libet, securus quod velis dicas,
*habiturus mendaciorum comites, quos elo-
 quentia miramur auctores. locum inte-
 grum attulimus, ut magis de sensu
 constaret, & sic conjectura nostræ bo-
 nitas clarius eluceret. afferente Vo-
 pisco,*

take in
 good
 part 2

jucundam præterea, ¹ *Scribe (inquit) ut libet: securus, quod velis dicas, habiturus mendaciorum comites, quos historica eloquentia miramur autores.* ² Ac ne multa & ³ frivola proœmiis odiosis intexam, divus Aurelianus, ortus, ut plures loquantur, Sirmii, familia obscuriore; ut nonnulli, Dacia Ripensi. Ego autem legisse me memini auctorem qui eum Mœsi genitum prædicaret. Et evenit quidem ut de eorum virorum genitili solo nesciatur ⁴ qui humiliori loco nati ⁵ plerique solum genitile confingunt, ut dent posteritati de locorum splendore fulgorem. ⁶ Nec tamen magnorum principum

pisco, neminem scriptorum, qui quidem historica scripserunt, non esse aliquid mentitum, in ejus sententiam Tiberianus descendit, & manum porrigit: Jocans præterea addit: scribe Vopisco ut libet: secure id potes facere, ut mendaciorum socios habiturus, qui magna eloquentiæ laude olim historias scripsere. quo in numero sunt historicorum principes, Sallustius, Livius, Trogius, & ceteri. Omnino igitur scribendum: *jocans præterea; aut jocando.* nam jocus Valeriani in eo est, quod Vopisco permittit in historia mentiri, quum id gravium auctorum exemplo possit facere. veteres autem manum in assensu porrexerunt notius est quam ut debeat pluribus indicari. utrumque heic conjunxit; pedibus in sententiam ire, & manum porrigere.

¹ *Scribe, inquit, ut libet: securus, quod velis, dicas.*] Melior scripta lectio; *scribe (inquit) ut libet. securus quod velis, dicas, habiturus mendaciorum comites, &c.*

² *Ac ne multa & frivola proœmiis odiosis intexam.*] *Vetus liber: proœmiis odiosus intexam. non male.*

GRUTERVS.

³ *Frivola proœmiis odiosis.*] *Pal. idiosus.*

⁴ *Qui humiliori loco nati, plerumque solum.*] *Palat. qui hum. loco & ipsi plerumque solum.*

⁶ *Nec tamen magnorum principum virtutibus, &c.*] *Sic & Palat. nisi quod is à principio habuerit, ne, item præferat viribus.*

CASAUBONUS.

⁵ *Plerique solum genitile confingunt.*] *Scribe, plerumque, ut in veteribus.*

⁶ *Nec tamen magnorum virorum virtutibus summa sciendi est.*] *Scribendum, de magnorum virorum virtutibus. elegans locutio, summa sciendi de virtutibus magnorum virorum. id est, τὸ κατὰ φύσιν ἢ ἰσορροπῶν ἀρετῆς πέλα ἢ ἐνδεδεωμένων ἀνδρῶν.*

SALMASIUS.

⁴ *Qui humiliori loco nati plerique solum genitile confingunt.*] *Et heic probò scriptam lectionem Palatini: & evenit quidem ut de eorum virorum genitili solo nesciatur, qui humiliori loco, & ipsi plerumque solum genitile confingunt, ut dent posteritati de locorum splendore fulgorem. verbum nati apparet ab illis additum, qui non putarunt satis Latine dici, aliquem esse humili loco.*

⁶ *Nec tamen magnorum Principum virtutibus summa sciendi est.*] *Cæcum esse oportet, qui hæc esse corrupta non videat. Vetus editio cum Palatino scribunt: viribus. scribe: virtus. nec tamen magnorum principum virtus summa, sciendi est, ubi quisque sit genitus. mire tamen locutus est, cujus locu-*

pum virtutibus summa sciendi est, ubi quisque sit genitus, sed qualis in repub. fuerit. An Platonem magis commendat quod Atheniensis fuerit, quam quod unicuique sapientiae munus illuxerit? An eo minores inveniuntur Aristoteles Stagirita, Eleatesque Zenon, aut Anacharsis Scytha, quod in minimis nati sunt viculis, quum illos ad caelum omnis philosophiae virtus extulerit? Atque ut ad ordinem redeam: Aurelianus modicis ortus parentibus, à prima aetate ingenio vivacissimus, viribus clarus, nullum unquam diem praetermisit, quanvis festum, quanvis vacantem, quo non se pilo & sagittis caeterisque armorum exerceret officiis. Matrem quidem ejus Calliocrates Tyrius, Graecorum longe doctissimus scriptor, sacerdotem templi Solis, in eo vico in quo habitabant parentes, fuisse dicit. Habuisse quinetiam nonnihilum divinationis, adeo ut aliquando marito suo iurgans ingesserit, quum ejus & stultitiam increparet & vilitatem, *En imperatoris patrem.* Ex quo constat illam mulierem scisse fatalia. Idem dicit, auspicia imperii Aureliano haec fuisse: Primum, pueri ejus pelvem serpentem plerumque cinxis-

tionis hic sensus: non esse hanc principum summam virtutem, ut sciamus, ubi quisque sit genitus: vel non esse hanc summam virtutem principum, non ignorari eorum solum genitale, cum illud magis intersit sciri, quid in rep. gesserint, aut quomodo animati ad eam gerendam accesserint. uno verbo ut dicam, voluit dicere hic Vopiscus: natalium splendore non debere aestimari summam principis virtutem, sed eorum in rep. animum, rerumque gestarum gloriam virtutemque solam. quam sententiam mire expressit.

1 Aristoteles Stagirita, Eleatesque Zenon.] Pal. Aristoteles Stagirite, Seliateque Zeno: lege: Aristoteles Stagirites, Eliatesque Zenon.

3 Ex quo constat illam mulierem scisse

[fatalia.] Scire fatalia, & dicere fatalia, eorum est qui rerum futurarum habent scientiam, easque praedicunt. *fa. ad cere*, pro eodem dicebant veteres unde *facidici*, quos vulgo *bona fortune loquaces* nuncupamus. observari eos etiam Graecis *τυχελογες* appellari. & *τύχην λέγειν*, id esse quod nos vulgo *bonam fortunam dicere* vocamus. Glossa: *facidici, μαιρηλόγοι, ὅτι τὴν τύχην λέγουσι* (i.e. *μαίρειν*, id est, quod bonam fortunam dicunt & fatum.

GRUTERUS.

2 Templi Solis in vico.] Palat. templi Solis qui in vico.

CASAUBONUS.

4 Pueri ejus pelvem serpentem plerumque cinxisse.] Simile omen impetii initio

cinxisse, neque unquam occidi potuisse. Postremo ipsam matrem quæ hoc viderat, serpentem quasi familiarem occidere noluisse. His accedit quod ex palliolo purpureo quod Soli sui temporis imperator tulerat, sacerdos mulier crepundia filio fecisse perhibetur. Addit etiam illud, quod vinctum fasciolarum Aurelianum

2. rattles

initio vitæ Severi. pelvis est πέλαις
sive alveus in quo recens natus infans lavabatur: cujus moris Plautus meminit & Galenus.

1 Quod Soli sui temporis tulerat, s. Antea monebamus, *verre* passim in his scriptoribus esse idem atque auferre. si ita hic accipimus *ulerat*, erit sensus: imperatorem illorum temporum ad emisse simulacro Solis palliolum illud purpureum, quod postea casu aliquo in potestatem matris Aureliani venerit: sed potest etiam accipi *tulerat* pro obtulerat. *sui temporis*, est ὁ κτ' ἡγουμέν. nam aliter scribendum non est, auctoribus libris nostris. Eruditus ille civis Romanus, qui emendat, quod Solis sui templo imperator obtulerat, ne refutationis quidem eget. nam auctor de iis loquitur quæ infante Aureliano & recens in lucem edito acciderunt: at templum Soli consecratum ab eodem est jam imperatore, nec multo ante obitum.

GRUTERUS.

1 Quod Soli sui temporis Imperator obtulerat.] Subjeci oculis scripturam Palatina quia viderem hæere viros magnos in vulgato, *tulerat*.

4 Vinctum fasciola Aurelianum.] Palatinæ fasciolum. & à calamo recenti, *fasciolo*.

SALMASIUS.

1 Quod soli sui temporis imperator tulerat.] Scribe, *obtulerat*. ita enim antiquæ editiones.

2 Sacerdos mulier crepundia filio fecisse perhibetur.] Crepundia notam quid sint, & quid vocentur apud Latinos: monumenta scilicet quæ cum pueris expositis adponebantur, ut ex iis ali-

quando possent agnosci. Græci vocant γαστήρια. ea erant monilia, torques, annuli, crepitacilla, & alia id genus pueriles nugæ. sed quod non minus ex fasciis ipsis quibus involuti erant cum exponerentur, plerumque agnoscebantur, quam ex illis monumentis & crepundiis hinc factum ut fasciæ illa ipsa crepundia etiam dicerentur abusive. sic plane Græci *παρρηνα ἀντι τῶν γαστήριων* usurparunt, cum *παρρηνα* apud illos proprie dicantur fasciolarum, quibus illigantur infantes. Hesychius: *παρρηνα, δέσμι, ῥάκη*. at *παρρηνα* etiam sunt γαστήρια, vel crepundia. Donatus: *monumenta sunt quæ Græci dicunt γαστήρια ἢ παρρηνα*. crepundia igitur hoc loco sunt infantiles fasciolarum, quas mater fecisse perhibetur filio de pallio purpureo in frustra & pannos secto crepundia etiam hoc sensu apud Plinium: *semestris loquutus est Cræsi filius in crepundiis. quo prodigio totum id concidit regnum. in crepundiis, cū παρρηνοῖς, in cunabulis. nam cunabula sunt παρρηνα*. vide quæ infra notamus. sic crepundia apud Salvianum pro fasciolis: *propter hoc involvi se pannorum crepundiis voluit, qui cælum regebat in pannis*. ut heic de palliolo purpureo crepundia filio Aureliano fecisse mater perhibetur, sic Albinus purpurea matris illigatus est fascia. vide infra.

3 Quod vinctum fasciola Aurelianum aquila de cunis lesaverit.] Palatinus: quod vinctum fasciolum Aurelianum. & supra correctum, *fasciolo*, eadem, aut sane vetusta non minus manu. sed an *fasciolum*, pro *fasciola* rectum sit, merito

to addubites. fortean fuerit: quod *vin-*
ctum fasciis Aurelianum. fasciæ sunt
quibus infantes involvuntur, quæ
Græce *αῤῥαῖνα*, Latine *cunabula* &
incunabula. Glossæ: *αῤῥαῖνα, cunabu-*
la. Hefychius: *αῤῥαῖνα, δεσμὸς, ῥάκη*.
Latini etiam *pannos infantie* dicunt.
cunabula igitur & *incunabula* à *cunis*
distingui debent. *cunæ* lectuli sunt il-
li mobiles in quibus pueri cubant.
cunabula, vel *incunabula* vincula sunt,
vel fasciæ quibus colligantur infantes
in *cunis* positi. aperte Plautus distin-
guit in Truculento:

Fasciis opus est, pulvinis, cunis, incunabu-
lis.

& in *Amphitryone*:

Nemo eum colligare, qui vit incunabulis.
Incertus auctor, de Orthographia:
Cunabula sunt panni infantie: sed Joannes
Constantinopolitanus Episcopus scribit
Lazarum in monumento cunabulis involu-
tum. ubi vides in contrarium plane
usum versa *cunabula*, & involvendis
mortuis usurpata. *cunabula* enim vo-
cat ibi Joannes Episcopus, quæ *κει-*
εῖαι dicuntur in Evangeliorum li-
bris, & sunt *tæniæ*, quibus mortui à
capite ad pedes vinciebantur. caput
autem ipsum sudario, vel linteo liga-
batur. *ὀθόνιον* vocat Lucianus. *σβδά-*
ειον in Evangelio dicitur. *tæniæ* il-
las *κειεῖαι* & *σειρῆς* dicunt Græci.
Glossæ: *ταπίος, κειεῖαι*. ita enim
scribendum. ut *κειεῖαι* pro *κειεῖαι*, sic
σειρῆς pro *σειρῆς*, scriptum ubique in
illis Glossis. hinc *στρογλοκῆν* *pollin-*
gere interpretantur: *pollingo, πείσειλ-*
λων νεκρῶν. στρογλοκῆν. ἐν ἀφιάζῳ.
Sofipater: *pollingo, στρογλοκῆν*. apud
Charisium hodie legitur *στρογλοκῆν*,
ut & apud Priscianum. quomodo &
in illo Glossarum loco reponendum
putant eruditissimi viri: in quo eos
ratio fugit. *στρογλόχης* sunt *pollin-*
ctores, qui mortuos vittis & *tæniis*
aptant & involvunt. hinc intelli-
gimus, quid esset proprie, *pollingere*. &
fane *pollingo* nihil aliud est quam *perli-*
go. veteres enim *ligo, ligis, ligere* dice-
bant, quod posterius *ligare*. inde *lictor* re-

manfit ab illo antiquo *ligo*. sic *sono, so-*
nis, sonere, quod postea *sonare*: & alia
ejuscemodi infinita. compositum igitur
à *ligo*, *perligo*, & *pelligo*, ex quo
postea factum *polligo*, & inserto *n*, ut
in aliis multis vocabulis, *pollingo*. sic
liceor, pelliceor, & polliceor. *luo, pelluo*
& *polluo*. unde *pollubrum*. hinc *pollinctor*,
vel *pollinctor*, pro *pellinctor*, ὁ στρογλο-
κῆν. *τελαμῶνας* Græci etiam hujus-
modi *tæniæ* & *σειρῆς* appellavere.
Metrodorus in epigrammate non-
dum edito de funeris sumptu:

Ἐκ τῆς τριηκόντων ἡγομήσεως σήμα
τελώντων.

Ἐξέτε δ' ἔδωκε Ζῆνι Θρηπολίην,
Διοσῶν ἐς τὴν πυρῶν καὶ ἀλφίνας καὶ τε-
λαμῶνας,

Εἰς ἡλίου δειῶν σῶμα χεῖρην λα-
βεῖται.

est & elegans epigramma Lucillii
quod extat in edita Anthologia Pla-
nudi. ubi medicus & *pollinctor* de
compacto sic egerunt, ut medicus æ-
gros omnes curæ suæ commissos oc-
cideret, & *pollinctori* amico traderet
pollingendos: *pollinctor* vicissim *τε-*
λαμῶνας quos furabatur de *pollin-*
ctione mortuorum, medico mitteret
dono ad alliganda vulnera eorum
quos curabat. sic *τελαμῶνας* & *σειρῆς*
& *κειεῖαι* sunt vincula, vel panni
quibus *pollingebantur* corpora mor-
tuorum. Hefychius: *τελαμῶν, λῆ-*
ρῆν, δεσμὸς ἢ φασκία. *cunabula* il-
las *pollinctorum fascias* vocavit ille
Johannes cujus supra locum attuli-
mus. è contrario *κειεῖαι* quæ pro-
prie mortuorum involucre erant, et-
iam pro *incunabulis*, & fasciis qui-
bus alligantur infantes, usurparunt.
Moschopolus: *κειεῖαι ὁ τῆς νεκρῶν δε-*
σμῶν ἢ γὰρ ἢ κωνῶν φασκία καὶ ἢ δε-
μῶσι τῆς νεκρῶν. κειεῖαι scribit He-
fychius, & *ἀπὸ τῆς κηρῆς*, id est à morte
videtur deducere, quasi dicas mor-
tuales fascias: *κειεῖαι*, inquit, ἐπιθα-
νάπα ἐν τετυλιγμένῳ. eodem autem
prorsus modo infantes & mortui fas-
ciis ligabantur. Artemidorus: οἱ ἀ-
ποθνήσκοντες

ποθανόντες ἐργασίῳ ἐνελεῖν) ῥά-
 κει (ωὐκ οἷς πὶ βρέφη κὲ χαίρει τίθενται.
 ῥάκη Artemidoro sunt panni. nam
 Latini pannos vocant præfecta in lon-
 gum frustra cujuslibet materiae texti-
 lis. & pannus pro fascia, vel infita.
 inde pannos infantia dixit auctor incer-
 tus de quo supra, τὸς δεσμὸς τῆς νη-
 πίων. Salvanus pannorum crepundia,
 lib. vi. de gubern. Dei: propter hoc in-
 volvi se pannorum crepundiis voluit, qui ca-
 lum regebat in pannis. obiter etiam hoc
 addam videri falsum esse doctissimi-
 mum virum qui scripsit Romanos
 non usos esse fasciis ad involvendo-
 mortuos, quod corpora eorum com-
 burerent, sed solos Græcos: quem
 nos alibi errorem multis castigabi-
 mus. sed cujus rei gratia hanc ἐπι-
 λωῶ sermonis institui, non tan-
 tum cunabula, & incunabula pro fa-
 sciis, verum etiam cunas de infantili-
 bus vinculis recentiores dixerunt.
 hinc κύνιον, hoc est cuna posteriori-
 bus Græcis, quodlibet vinculum sig-
 nificat. Mauricius: κρὴ κύνια ἤγαν
 νδραμὴ δὲ κεντέκλων παλατῆα πύ-
 νυ ἔχοντα κύνικια φαρδέα ἐπινοήσασα
 αὐτὸς. Nicetæ κύνια sunt ἀσάρσεια.
 cuna autem sic erant facta, in quibus
 infantes cubitabant, ut facile moveri
 possent. motitabantur enim ad con-
 ciliandum somnum pueris. quod et-
 iam hodie fieri videmus. ab illa mo-
 titatione, cuna & cunabula obscæ-
 num significatum habent apud Plau-
 tum, illis locis.

Sed iste serpens, ex Caristo qui advenit,
 quid sapit?

Ch. usque à cunabulis.

& paulo post:

Quid ais? tunc etiam cubitare solitus es in
 cunis puer?

quæ partim male corrigunt, partim
 non bene intelligunt docti viri. nec
 enim obscænitatis significatio in eo
 est, quod cuna vocabulum alludat ad
 eam vocem quæ honeste nominari
 non potest, qua foeminae sunt: sed ad
 solam cunarum motitationem respici-
 cit Comicus: tunc etiam cubitare solitus
 es in cunis puer? id est, tunc etiam moru-

ri solitus es? hoc est κινεῖσθαι. quo sensu
 κινεῖν Græci accipiant, solos eos la-
 ter, qui Græca vel primoribus labris
 nondum attigerunt. sed redeamus
 ad locum Vopisci, in quo malim vul-
 gatam lectionem retinere: *vinctum
 fasciola Aurelianum aquila de cunis le-
 verit.* & accipiendum de ea fasciola
 qua vinctus in cunis erat, & ad cunas
 ipsas. dupliciter enim vinciebantur
 pueri, primum illis vinculis & fasciis,
 quibus involuebantur, mortuorum
 more, & quæ ipsis erant pro veste.
 deinde etiam fasciola aliqua in cunis
 ipsis collocati, ligabantur, ne cunis
 decidere possent aut elabi. quod ho-
 dieque fit. de qua fasciola locus hic
 fortasse capiendus. idque etiam au-
 gendo miraculo est, aquilam potuisse
 puerum de cunis levare fasciola vin-
 ctum: nam id fieri quæ potuit nisi ru-
 pta aut soluta fasciola? Plautus in in-
 fantili supellectile enumeranda fas-
 cias ab incunabulis distinguit.

Fasciis opus est, pulvinis, cunis, incuna-
 bulis.

& fortasse fasciæ sunt, quibus invol-
 vebantur infantes, & illigabantur:
 incunabula autem proprie lora aut
 vincula quibus ad cunas ligabantur
 ne exciderent. de fasciis quibus il-
 ligabantur pueri, habemus in vita
 Albini apud Capitolinum: *accessit
 omen quod cum pueri ejus familia russulis
 fasciis illigarentur, quod forte lota & ule
 essent fasciola, quas mater prægnans para-
 verat, purpurea vitris illigatus est fascia.*
 crepundia fasciolas illas vocavit pau-
 lo ante Vopiscus, ut ibi diximus. de
 quibus fasciis, nihil prohibet quo-
 minus & hunc locum accipias, ut in-
 telligamus Aurelianum ab aquila,
 sicut erat fasciis vinctus, de cunis
 levatum.

CASAUBONUS.

5 Aurelianum aquila innoxie de cunis
 levaverit.] Magnum onus pro corpore
 aquilæ; sed exempla obvia non so-
 lum in fabulis, sed etiam in historia
 verum professa, apud Ælianum hi-
 storia animalium libro xii. cap. xxi.
 Accepi à gravissimis viris, & fidei in-

Colours) redolent

lianum aquila innoxie de cunis levaverit, & in aram posuerit, quæ juxta facellum fortè sine ignibus erat. Idem auctor est, vitulum matri ejus natum miræ magnitudinis, candidum, sed purpurantibus maculis, ita ut haberet in latere uno, ave, in alio coronam. Multa superflua in eodem legisse memini: quippe qui asseverat etiam 2 rosas in ejusdem mulieris chorte, nato Aureliano, exisse purpureas, odoris rosei, floris aurei. Fuerunt & postea multa omina jam militanti futuri, ut res monstravit, imperii. Nam ingrediente eo Antiochiam in vehiculo, quod præ vulnere tunc equo federe non posset, ita pallium purpureum, 3 quod in honorem

ejus

tegerimæ, Marchionem Pisanium, qui jussu Christianissimorum regum variis legationibus cum summo honore suo functus est, solitum narrare; quendam Hispaniarum regis nannum, qui à Madridano palatio apud Carpetanos in Tarraconensi provincia, longius paullo aberraverat, ab aquila raptum, atque in proxima sylvæ arborem fuisse translatum.

SALMASIUS.

1 Ita ut haberet in latere uno avem, in alio coronam.] Video quidem coronam, quid faciat ad omen futuri imperii. sed quid avis facit? optime itaque Palatinus: ita ut haberet in uno latere, ave, in alio coronam. ita etiam editio vetus, nisi quod illa aut vitio typographico habet, pro ave. quibus verisimile non poterat fieri vitulum, in latere scriptum ave de ventre matris attulisse, nobis avem pro ave substituerunt. quasi minus sit mirum avem ibidem pictam habuisse. quare ab illo ave sit omen factum imperii nascenti Aureliano, satis intelligent illi quibus nos ista scribimus.

2 Rosas exisse purpureas, odoris rosei, floris aurei.] Quomodo purpureæ rosæ florem habent aureum? an non rosa ipsa flos est? Sed minime dubium est quin illud croceum, quod

in medio rosæ est, florem appeller. luteos apices vocat Plinius. idem auctor in rosa & in lilio florem à calyce distinguit. calyx est qui ambit: flos qui ambitur. calyx constat foliis; flos illis apicibus luteis qui in medio calyce sunt. hinc rosas purpureas vocat Vopiscus quarum folia purpurea: florem rosæ crocos illos quos medio sui calicis complexa est. quod igitur in eo miraculum est, si rosæ purpureæ flore aureo, & odore roseo prodierunt, nascente Aureliano, cum aliter exire non soleant, nec alio odore aut colore? nam & ῥόδον πορφυρεόν dicitur, & illud rosæ medium, plane aurei coloris est. sed videtur Vopiscus miraculum non in colore aut odore rosarum ponere, sed in tempore. alieno enim tempore nec eo quo rosæ nascuntur sunt enatæ, & hoc vice miraculi fuit, quod nato Aureliano, prodierunt rosæ eodem plane colore & odore, quo suis temporibus cum prodeunt, esse consueverunt. an potius de loco miraculum interpretabimur, quod in corte, id est in area domus sponte sint enatæ rosæ?

3 Quod in honorem ejus expansum fuerat.] In optimo libro vetere expansum legitur, nec putandum est aliter scripsisse auctorem. sic scriptum pro exceptum apud Trebellium in vita Gallieni obser-

ejus expansum fuerat, decidit ut humeros ejus tegeret. Et quum in equum transire vellet, ¹ quia invidiosum tunc erat vehiculis in civitate uti, equus est ei imperatoris applicitus, cui per festinationem insedit. Sed ubi comperit, semet ad suum transtulit. Data est ei præterea, quum legatus ad Persas issset, patera qualis solet imperatoribus dari à rege Persarum, in qua insculptus erat ² Sol eo habitu ³ quo colebatur ⁴ in eo templo

observavimus scriptum. sic sculcatores pro excubitoribus. spectare pro expectare alicubi positum legi. in Glossis nomicis: οὐκ ἐπιταρτες, οἰοεὶ φύλακες ἀρρηνοί. pro excubitores. vide quæ supra notamus.

CASAUBONUS.

¹ Quia invidiosum tunc erat vehiculis in civitate uti.] Vide ad Spartiani Hadrianum. Ibidem etiam diximus nefas fuisse privato sedere in regia sella, aut regis equum insidere.

GRUTERUS.

³ Quo colebatur in eo templo.] Palatium non habet in eo templo.

SALMASIUS.

² Sol eo habitu quo colebatur in eo templo in quo mater ejus fuerat sacerdos.] Palatinus & editio vetus: sol eo habitu quo colebatur ab eo templo in quo mater ejus fuerat sacerdos. id est eo habitu quo colebatur ab Aureliano, templo in quo ejus mater sacerdos fuerat. cultum autem fuisse solem ab Aureliano, multa testantur, & maxime templum ab eo soli conditum consecratumque. non dicit quo habitu sol fuerit sculptus in illa patera quæ data est Aureliano. sed credibile est cum à Persis data fuerit, qui tales Romanis imperatoribus solebant dare, non alio habitu sculptum solem in ea fuisse quam quo à Persis colitur. cujus simulacrum facie leonina effingebant cum tiara. de quo exponendus Arnobius, & corrigendus: inter

deos videmus leonis torvisimam faciem merito oblitam nimio, & nomine frugifero nuncupari. vel etiam, nomine frugiferi. quod verius esse puto. de sole hæc esse accipienda pluribus alibi probamus. frugiferi nomine, quia κερροπόρορ ἢ λιό dicebatur. κερροπόρορ λέβλ dicitur in hymno quodam, in quo omnia ejus attributa κερροπόρορ recensentur:

Κοσμοπλόκον, Κλάριον, κερροπόρορ φρονα, κερροπόρορ έθλον.

Stadius Papinius:

— seu te roseum Titana vocari
Gentis Achæmenie ritu seu, præstat Osirium

Frugiferum seu, Persæi sub rupibus antri
Indignata sequi torquentem cornua Mithram.

vetus epigramma de Attine quem eundem cum sole esse volebant.

Α' ττθ' ὁ ὑψίστῳ κὲ στωιέντῳ τῷ πάντῳ
Τῷ πᾶσι τιν κερροπόρορ ἡμερῶρορ πάντῳ
φύοντῳ.

verba ista, ἡμερῶρορ πάντῳ φύοντῳ, frugiferum designant. sol igitur Mithres quem Persæ colebant, quemque dicto loco Stadius describit,

— Persæi sub rupibus antri
Indignata sequi torquentem cornua.

vultu leonino cum tiara fugebatur pingebaturque utraque manu relutantis tauri cornua comprimens. auctor Lutatius ad illum Statii locum. inde exponendus ac emendandus Arnobius. multis locis Romæ visuntur Mithræ simulacra, stantis in spelæo, vel rupe cavata, tiarati, taurum cornibus tenentis, aut eundem sub-

templo in quo mater ejus fuerat sacerdos. Donatus eidem etiam elephantus præcipuus, quem ille imperatori obtulit, solusque omnium privatus Aurelianus 6 elephantum dominus fuit. Sed ut hæc & talia omittamus, fuit decorus, & gratia viriliter speciosus: statura procerior, nervis validissimis, vini & cibi paulo cupidior, libidinis raræ, severitatis immensæ, disciplinæ singularis, gladii exerendi cupidus. Nam quum essent in exercitu duo Aureliani tribuni, hic, & alius qui cum Valeriano captus est, huic signum exercitus apposuerat manus ad ferrum, ut si forte quæreretur quis Aurelianus aliquid vel fecisset vel gessisset, suggereretur, Aurelianus manu ad ferrum, atque cognosceretur. Privati hujus multa extant egregia facinora. Nam erumpentes Sarmatas in Illyrico cum trecentis præfidiariis solus attrivit. Refert Theoclius Cæsarianorum temporum scriptor, Aurelianus manu sua bello Sarmatico

stratum calcantis, vultum tamen virilem non leoninum habentis. sed quin cum aliquando facie leonina finxerint, non dubito. Leones dicebantur sacrorum Mithriacorum mystæ. Tertullianus: sicut aride & ardentis nature sacramenta Leones Mithreæ philosophantur. Porphyrius: ὡς τὸς ἔμμετέροντες τῶν αὐτῶν ὀργῶν μέγιστος λέοντες κελεῖν, τοῖς δὲ γυναικείας ὑαίνας. inde Leontica sacra. sed de his alibi.

4 In eo templo in quo mater ejus fuerat sacerdos. De matre & de templo hæc tantum nos scire voluit. ubi gentium illud templum, & quomodo mater Aureliani dicta fuerit, aut unde fuerit, magnum silentium.

CASAUBONUS.

1 Huic signum exercitus apposuerat, Manu ad ferrum. Signum, id est cognomen. ita soliti milites per lasciviam cognomenta imponere: ut illi centurioni, cui ut scribit Tacitus, militibus facetiis vocabulum Cædo Alteram indiderant.

3 Refert Theoclius Cæsarianorum temporum scriptor. Melius Theocles, ut Diocles, sed fortasse scripserat, Theoclytus, vel Theo Chius.

SALMASIUS.

2 Atque cognosceretur. privati hujus multa extant. Quasi de compæto verus editio, & membranae Palatinæ sic legunt: atque cognosceretur privatim. Hujus multa extant. sed verissima distinctio in vulgatis. posset tamen legi: privatim hujus multa extant egregia facinora. nihil vero mutamus.

3 Refert Theoclius Cæsarianorum temporum scriptor. Forte, Theo Chius: ut supra, Callicrates Tyrius Græcorum longe doctissimus scriptor, vel Theoclis, hoc est, Θεοκλῆς. Theocliæ quidem mentio in vita Maximianorum. quæ soror fuit Alexandri Severi. sed si Theoclia, non propterea tamen & Theoclius dicatur. nam sic Θεοκλῆς, Θεοκλεία: ut Ροδανλῆς, Ροδανκλῆς.

1 Ades

little
launces

matico uno die quadraginta & octo interfecisse. plurimis autem & diversis diebus ultra nongentos quinquaginta: 'adeo ut' etiam balisteae pueri & saltatiunculas

launcisq; saepe culas

CASAUBONUS.

1 Adeo ut etiam balisteae pueri & saltatiunculas in Aurelianum tales componerent. Scribendum ballisteae. βαλλίζων in octavo Athenai usurpatur ceu vox Romae usitata pro saltare, & tripudiare. βαλλισμός saltationis genus: & βαλλιστής, vel βαλλιστά carmina ludicra inter ballisandum saltari solita. etsi vox est origine Graeca: formatio tamen insolens Graecis & barbarae. in Photii Nomocanone titulo XIII. caput extat, *ὡς εἰ μὴ βαλλίζων ἢ ὀρχηστὴς ἐν γαίμοις*. Habes exempla similibus ballisteorum etiam in sacris literis: ut primo Regum, capite XVIII. ubi ita scriptum: *Porro cum reverteretur percussio Philisteo David, & ferret caput ejus in Jerusalem, egressae sunt mulieres de universis urbibus Israel, cantantes, chorosque ducentes in occursum Saul regis, in tympanis letitia & in sistris. & praecinebant mulieres ludentes atque dicentes, PERCVSSIT SAVL MILLE, ET DAVID DECEN MILLIA.*

GRVTERVS.

2 Etiam ballisteae pueri. Sic & Pal. duplici littera. idem etiam supra servabat, Refert Theoclius.

SALMASIUS.

1 Adeo ut etiam balisteae pueri & saltatiunculas. Ballistia Palatinus. atque ita legendum. legebam tamen aliquando, ballistias. δὲ βαλλίζω, βαλλιστής, saltator, & βαλλιστία, saltatio. sic καρπιστής, assertor: καρπισία, assertio, vindicta. ὑβριστής, ὑβριστία. sed βαλλιστείον etiam Graeci formarunt. quod posset videri sic factum, ut βαλλιστείον, αἰετιστείον. aliud tamen est. ballistium, βαλλιστείον, ut μεσσειον, μυσσηται: γυμνα-

χείον, γυμνασιον. ballistium igitur est quod vulgo vocamus balles. nam inde deducta vox ista nostra. βαλλίζων Graecis saltare est. βαλλίζων idem plane significat quod βάλλειν. hinc βαλλιστρα jaculatoria instrumenta. & ὁ βαλλιστής qui Latinis ballista. sic ἐξωστής, exosta. Glossa: ballistra, σφενδόνη, μάχαιρον πολεμικόν. Ballistarii, σφενδονήται. alia Glossa: βαλλιστρα, tormentum murale. idem enim ὁ βαλλιστής ἢ ἡ βαλλιστρα. βαλλίζων φύλλα ἢ κάρφον apud Sophronem pro βάλλειν. γὰρ οὐκ ἔστι φύλλα ἢ κάρφον τοὶ παῖδες τὰς αἰδρας βαλλίζοντι. βαλλίζων igitur proprie est jacere vel jactare. hinc βαλλίζων χεῖρας, & βάλλειν χεῖρας, manus jactare. quod saltantes faciunt scilicet. manus enim jactare, saltare est. Propertius:

Nanus & ipse suos breviter contractus in artus,

Jactabat truncas ad caeca buxa manus.

Jactabat truncas manus ad caeca buxa, id est saltabat ad tibiae cantum. Ovidius:

Et faciles jactant ad sua verba manus.

sic Graeci βάλλειν χεῖρας dicunt de saltantibus. Epigramma nec dum editum. eis ὀρχηστρίδα:

Αἰνέω ἐχ' ὅτι πάντε παυαίνε), εἰδ' ὅτι βάλλει

Ταῖς ἀπαλαῖς ἀπαλαῖς ᾧδὲ ἢ ᾧ δὲ χεῖρας.

βαλλίζων χεῖρας, & βάλλειν χεῖρας integrum est. βαλλίζων, & βάλλειν simpliciter & per se positum pro saltare, imperfectum est. sic tamen etiam Graeci auctores τὸ βαλλίζων absolute ἢ καὶ αὐτὸ usurparunt ἀντὶ ὀρχηστρίδα. nec βαλλίζων tantum in eo sensu dixerunt, sed etiam βάλλειν

culas in Aurelianum tales componerent, quibus diebus feitis militariter saltarent: *' Mille, mille, mille, mille*

βαλλεῖν quod idem est. atque inde vox Latina *ballare* non ἀπὸ τῆς βαλλίζου, sed ἀπὸ τῆς βαλλεῖν sic enim *ballare* à verbo βαλλεῖν ut *calare* ἀπὸ τῆς καλεῖν: *pilare* ἀπὸ τῆς πλεῖν, & similia. Glossæ: βαλλίζω *ballo*. βαλλίζου, Suidas interpretatur, τὸ κύμβαλα κτυπεῖν ἢ εὐρεῖς κλειτων ἢ ὀρχεῖσθαι. & ita etiam Zonaras ad illum Canonem Concilii Laodiceni, ὅτι ἡ δὲ Χριστιανὴ εἰς γάμους ἀπερχομένης βαλλίζου ἢ ὀρχεῖσθαι. sane βαλλίζου, ut & βαλλεῖν, etiam percutere significat. unde *ballematica* organa apud Isidorum, τὰ βαλληματοπικῶ, quæ percutiuntur. ut sunt *cymbala*, *tympana*, & reliqua ejusmodi. Originum lib. III cap. XXI. *cymbala* & *acetabula* quaedam sunt quæ percussa invicem se tangunt & sonum faciunt. dicta autem *cymbala* quod cum *ballematis* simul percutiuntur. ita enim Greci dicunt *cymbala ballematica*. sed fallitur more suo bonus Isidorus. *ballematia* sunt saltationes, & *ballematica cymbala* non quia percutiuntur sic dicta sunt, sed quia ad eorum sonum saltetur. *ballematica* igitur saltatoria. βαλλεῖν pro βαλλω Gr. dixerunt. Aristoph. τῆς ἁλθῆς βαλλήστρον ἀπὸ τῆς βαλλεῖν βαλληματοπικῶν; idem omnino quod βαλλισμῶς. nam βαλλεῖν idem quod βαλλίζου, & ab illo βαλλω Latinum *ballo* quod est salto, & *ballationes*, saltationes. Isidorus in Glossis: *ballematia*, *inhonestæ cantationes*, & *carmina*, *iocaque turpia*. *ballematia* & *ballistia* idem plane sunt, choreæ scilicet, vel cantilenæ ad quas saltatur. in Concilio Toletano interdiciuntur *ballematia* in sanctorum natalitiis. ubi *ballematia* sunt saltationes. in Concilio Laodicensi, βαλλίζου ἢ ὀρχεῖσθαι sic junctum est, ut hoc loco *ballistia* & *saltatiuncula* junctim posita. sed

saltatiunculas hæc videtur addidisse Vopiscus ut *ballistia* explicaret, eodem modo quo patres Concilii Laodicensis adjecerunt, quo vocem illam vulgarem βαλλίζου exponerent. βαλλίζου enim est ὀρχεῖσθαι, vel κτυπεῖν & *ballistium* saltatiuncula.

[*Mille, mille, mille.*] Verba hujus ballistii, vel saltatiunculae in veros trochaicos redegerunt correctores, quo labore facile poterant supersedere nec enim eorum operam ad hanc rem requirebamus. in duobus id prioribus tantum versibus præstitit Bonus Accursius Pisanus, qui primam editionem accuravit. in reliquis postea idem præstitit sequentes correctores, ut imperfectum opus à Pisano illo relictum, ipsi absolvent. sed quanto fatius est, eam saltatiunculam, ita ut est in membranis expressa, hæc apponere? sic igitur se habet:

Mille, mille, mille decollavimus,
Unus homo mille decollavimus,
Mille vivat, qui mille occidit.
Tantum vini habet nemo.
Quantum fudit sanguinis.

sequentem etiam cantilenam ita conceptam in membranis videre est:

Mille Sarmatas, mille Francos
Semel & semel occidimus.
Mille Persas quærimus.

de verbis ipsis nihil detraximus, nec ad ea quidquam addidimus. versus ita collocavimus, ut nobis collocari debere visi sunt, qui exploratum habemus ballistea & saltatiunculas & cantilenas ejusmodi vulgares minoribus istis versiculis ut plurimum componi solitas à trivialibus illius temporis poetis, quibus etiam motis erat integros trochaicos tetrametros catalecticos, per medium scindere, & dividos sic facere ut alternis versiculis currerent: & prior quidem

dem haberet pedes quattuor, posterior tres cum syllaba. quo genere multos hymnos composuere poeta Christiani. talis est hymnus omnis hora à Prudentio compositus.

*Da puer plectrum choreis
Ut canam fideibus.
Dulce carmen & melodum,
Gesta Christi insignia.*

item iste in honore sanctorum martyrum Hemetierii & Chelidonii apud eundem Prudentium.

*Scripta sunt caelo duorum
Martyrum vocabula,
Aureis quæ Christus illic
Annotavit litteris.*

quattuor hi postremi versiculi, bini sunt trochaici trimetri catalectici, quos verus aliquis poeta non divisim, sed uno tenore sic integros scripsisset:

*Scripta sunt caelo duorum Martyrum vocabula,
Aureis quæ Christus illic annotavit litteris.*

sic igitur tunc temporis solebant id genus metri in duas partes dividere.

Beda de metris: *Metrum Trochaicum tetramentum, quod à poetis Graecis & Latinis frequentissime ponitur, recipit locis omnibus trochaicum, spondaeum omnibus præter tertium. currit autem alternis versiculis, ita ut prior habeat pedes quatuor, posterior pedes tres & syllabam. hujus exemplum totus est hymnus ille pulcherrimus:*

*Hymnum dicat turba fratrum,
Hymnum cantus pesonet.
Christo regi concinentes,
Laudes demus debitas.*

Ad hanc faciem facta & ista in Aureliani cantilena: ut hac:

*Mille virat, qui mille occidit.
Tantum vini habet nemo
Quantum sudat sanguinis.*

item illa altera de eodem composita:

*Mille Sarmatas, mille Francos,
Mille Persas quærimus.*

nec impedimento est quod una syllaba redundet in priore versiculo. nam in modulanda cantilena, & pedibus percutienda sic pronunciatur

illud alterum mille, quasi monosyllabum esset. hoc modo:

Mil' virat, qui mille occidit.

Et,

Mil' Sarmatas, mille Francos.

sciendum autem est vulgares illos ac de trivio poetas, si poetae vocandi sunt, in componendis hujuscemodi canticis & saltatiunculis, & hymnis legis metricæ nullum penitus habuisse respectum, sed solius modulationis, & numerosæ compositionis verborum, quæ ita ad aures accidit ut formam videatur habere veri legitimi que metri Beda: *videtur rhythmus metris esse consuetus, qui est verborum modulata compositio, non metrica ratione, sed numero syllabarum ad iudicium aurium examinata, ut sunt carmina vulgarium poetarum.* omnis structura & copulatio vocum, aut rhythmus est, aut metrum. rhythmus spatio temporum conitat. metrum etiam ordine. in rhythmo quantitas tantum, in metro qualitas etiam cum quantitate observatur. parvi pendit rhythmicus, dum sibi constet temporum ratio, quo pedes ordine collocet metricus non satis est securus, nisi & rationem ordinis tervet. rhythmico indifferens est dactylus & anapaustus; jambus & trochaus. sunt enim τὸν τρισημί; hi pedes. metricus vero non auderet anapaustum locare, ubi dactylus exigitur, nec in sede trochaici jambum ponere, quamvis uterque pes sit ἰσοζυγῶς, eandemque quantitatem habeat. rhythmus solum tempus metitur, atque aliam pro alio pedem facile admittit, modo ejusdem sit temporis: quod metrorum ratio non recipit, quæ nec spondaeum quidem aut dactylum alterum pro altero usurpat. licet temporum spatio æquales sint longe major igitur licentia fuit in lyricis cantionibusque, musicorumque canticis, quam in metris. Ideo lyricos veteres *num. is lege solutus* jern dixit Horatius. solutiore tamen pede ambulabant plebei illi poetae de quibus heic loquimur. immo nulla prorsus lege

lege teneri se passi sunt. nec enim ulla syllabis tempora assignarunt, nec brevium longarumque differentiam agnoverunt, sed omnes indiscretim longas & breves fecerunt. Genus igitur quoddam medium est inter metricos & rhythmicos, ita ab utrisque distans ut magis videatur accedere ad rhythmicos solo licentiæ nomine, quam imperitia non ratione affectarunt, si ulla in imperitia affectatio est. numerum sane syllabarum & pedum satis anxie custodiebant. nec enim plus pedum aut syllabarum reperies in vulgarium istorum versificatorum trochaico, quam in vetusto & ad legem facto. quod veteres rhythmi magnopere negligebant, quibus in usu & more fuit duas plerumque syllabas breves loco unius longæ ponere: quia idem esset temporis spatium in duabus brevibus & in una longa. obtinuit tamen ut rhythmus talium poetarum compositio diceretur, & ipsi rhythmi vocarentur. nam rhythmum proprium est, breve tempus plerumque longum efficere, & longum contrahere. metrum vero non potest breve tempus protrahere, nec longum corripere. Graeci: τὸ μέτρον πεπηγμένον ἐστὶ τῶν χρόνων, κακὸν δὲ βραχυὸν καὶ κενόν. ὁ δὲ ῥυθμὸς οἷς βέλτε ἐλάττω τῶν χρόνων. ποιητικὸς δὲ καὶ τὸ βραχυὸν χρόνον ποιῶν κακόν. ergo rhythmi merito dicti habitique qui syllabas quibus temporum spatia comprehenduntur, ex libidine sua modo corripere, modo producerent, omnesque indifferentes haberent, & nullo discrimine brevium longarumque eas in carminibus suis ponerent. metrum non potest esse sine rhythmo, rhythmus facile subsistit sine metro. metrum omne, etiam rhythmus habet. rhythmus autem etiam illis potest inesse quæ metrica ratione facta non sunt. talia erant vulgarium poetarum carmina de quibus nobis sermo. nam rhythmus modis finitum qualis in metris conspicitur prae se ferebant, cum

metricam rationem nullam ostenderent. exemplo quod dicimus facimus illustrius. hic versus in puellæ cantilena de Aureliano.

Tantum vini habet nemo, quantum sudis sanguinis,

rhythmus trochaici metri habet, contra legem tamen ac rationem metri factus est: sed cum toridem syllabis constet quot legitimum metrum, rhythmus eadem illis temporum spatia accommodat, quæ requiruntur in legitimo metro. Beda metrum & rhythmus sic distinguit, ut metrum sit ratio cum modulatione, rhythmus modulatio sine ratione. carmen igitur secundum metri legem compositum, & rhythmus habet & rationem. quod extra legem vero factum est, rhythmus quidem habet, sed caret ratione. hinc de re admodum incondita & absurda solemus dicere, eam nec rhythmus nec rationem in se habere. quod in rusticis & incompositis cantationibus proprie convenit, quæ nec rhythmis nec metris subsistunt. carmina tamen ista quæ per trochaici metri rhythmus & exiguntur, & parem syllabarum numerum sortiuntur, non proflus rationis metricæ expertia Beda videntur, qui de his ita scribit: plerumque tamen casu quodam inveniunt etiam rationem in rhythmo non artificij moderatione servatam, sed sono & ipsa modulatione ducente, quem vulgares poetae necesse est rustice, docti faciant docte: quemodo ad instar jambici metri factus est hymnus ille præclarus:

*Rex aeternæ domine,
Rerum creator omnium,
Qui eras ante secula
Semper cum patre filius.*

Et alii Ambrosiani non pauci, item et formam metri trochaici cantant Hymnum de die in diem per Alphabetum:

*Apparebit repentina
Dies magna Domini,
In obscura velut nocte
Improvisos occupans.*

quattuor isti postremi versiculi binos trochaicos constituunt alternis versibus

sibus currentes, rhythmicos quidem illos, sed quod mensuram trochaici metri non excedant, nec pluribus syllabis constent, rationem propterea etiam in his inveniri putat Beda. nam sic ἰσθμὸς ἴσθμῳ quodammodo probantur esse legitimis trochaicis. ἰσθμῶν porro ut sint, praestat rhythmus qui de longis breves, de brevibus longas syllabas efficit, & iisdem temporum spatiis eas instruit quae in perfecto & absoluto metro requirunt leges. atque haec sunt carmina in quibus inveniri etiam rationem tradit Beda, quaeque à doctis docte fieri dicit, ut à rusticis & vulgaribus, rustice & indocte. ut in hac ipsa cantilena quam in manibus habemus, versus hic ad trochaici metri formam plane probeque factus est,

Tantum vini habet nemo, quantum fudit sanguinis.

nam mensuram trochaici, totidem syllabis, totidemque pedibus, justam & commodam servat. rhythmicè igitur & metricè quodammodo concinnatus est. in altera vero saltatiuncula de eodem Aureliano composita versus isti rhythmicè tantum sunt, non etiam metrici:

Mille Sarmatas, mille Francos:

Semel & semel occidimus.

Mille Persas querimus.

nam in his verborum modulata quaedam & numerosa copulatio ad aures accidit, non metrica ratione, sed solo syllabarum ad imaginem rhythmici trochaici fluentium decursu subsistentia, & ad iudicium plebeiarum aurium examinata. ad hanc enim facièni vulgus saltatiunculas & cantica sua componebat, gestusque & motus corporis qui tali modulationi cantus convenirent, illis adungebat, æque scilicet incompósitos & inconditos, ut erant rhythmici numerique quos desaltabant. in quibus componendis, cum nullam teneret legem metricam, nec adeo propter imperitiam tenere quiret, interdum tamen sono ipso & modulatione quasi manu ducente, casu potius quam ratione ad me-

trorum quamdam similitudinem delabebatur. atque ut trochaicum metrum saltationibus & cantionibus erat valde accommodum, unde & pes ἴσθμῶν & ἴσθμῶν dicebatur; sic vulgi quoque captivi ob id maxime congruum & familiare, qui naturali animi motu ad saltandum tripudiandumque, & varios gestus corpore edendos ferri solet. hinc joci militum qui à tripudiantibus exultantibusque in triumphantes duces jactabantur, isto metro ut plurimum concipi moris fuit. exemplum habes apud Suetonium lib. x. in illis:

Urbani servasse uxores, mæchum calvum adducimus.

Vulgaria quoque disteria quae populus ipse in aliquem joculariter jactitata canebat, modulis trochaicis decurrebant. vetus interpres Juvenalis de Sarmiento: *eo fiducia venit ut pro equite Romano gereret. decuriam quoque quaestoriam compararet. quare per ludos quibus primum in quattuordecim ordinibus sedit, haec à populo in eum dicta sunt:*

Aliud scriptum habet Sarmientus, aliud populus voluerat.

Digna digni. sic Sarmientus habeat cras, fas compedes.

Rustici ne nil agatis, aliquis Sarmientum alliget.

cantilenæ saltatiunculae omnes vulgares hoc metro constabant, vel rhythmicè ad hujus metri imaginem commodulatis. talia sunt ballistia quae à pueris illius temporis in Aureliano facta & saltata, haec apud Vopiscum legimus. hinc factum denique ut Graeca poësis vulgaris numeris trochaicis tota constaret, & Latina etiam magna ex parte. nam politici versus recentium Graecorum mensuram metri trochaici tetrametri numero syllabarum adæquant, ac rhythmicè trochaicis incedunt. Trochaicus igitur ille vulgaris ex hymno quem supra citabamus,

Apparebit repentina magna dies Dormini:

& hic politicus versus:

mille, mille, mille decollavimus. Unus homo mille, mille, mille, mille, decollavimus. Mille, mille, mille, vivat, qui mille, mille occidit. ² Tantum vini habet nemo, quantum fudit sanguinis. Hæc video esse perfrivola: sed quia supra scriptus autor ita eadem ut sunt Latine, suis scriptis inseruit, tacenda esse non credidi. ³ Idem apud

Magun-

Τὸ βικεφάλος σύμπτωσαν ἔχῃς τῶν
ἰσοείων

similes sunt. hodierna quoque Gallica poësis tota rhythmica est, certo syllabarum ad rhythmum copulatarum libero scribentis arbitrio, currens. nec enim proprie pedum dimensione graditur. sed rhythmum male vocamus in nostra poësi, syllabarum ad finem cujusque versus, in eundem sonum recidentium κατέληξιν. sic finem rhythmum κατέληξι καὶ ἰσοείων appellamus. de quo nos alibi. rhythmum in cantione veteres vocarunt, quam nos hodie vulgo, aram cantionis dicimus. rhythmus enim Latine numerus dicitur. Virgilius:

— numeros memini, si verba tenerem.
canticum dividitur secundum Plotinum εἰς τὰς ὀρθὰς καὶ τὰ ἀδύδρα, in numeros & verba. idem Virgilius in numerum ludere dixit, quod Servius interpretatur, ad rhythmum saltare & cantilenæ modum. ara autem idem quod numerus. nam recentiores aras pro numeris, vel numerorum notis dixerunt quæ veteribus ara dicebantur. Lucilius:

Hæc est ratio, perversa ara, subducta
summa improbe?

ita enim legendum cum interrogationis nota. an hoc vocas rationem, perversos calculos & summam improbe subductam? hinc hæc ara ara, pro numero, vel numeri nota, vel calculo apud recentiores. Nonius: ara numeri nota. sic aras breviores Sextus Rufus dixit: ac morem sequentis calculorum qui ingentes summam aris brevioribus exprimunt, res gestas signabo, non eloquar. inde nos aram cantionis,

pro numero, vel rhythmum cantionis vocamus, & aras pro cantionibus eodem plane modo quo & Latini numeros pro canticis ipsis, vel carminibus usurparunt. Verum de his alias.

GRUTERUS.

1 Mille vivat, qui mille mille occidit.] Sunt versus trochaici; qualis & iste fuerit, si legatur voce transposita, mille, mille qui occidit. ubi nihilominus adhuc corripitur in occidit media, pro licentia illius avi.

2 Tantum vini habet nemo.] Versus suis constiterit pedibus, si legerimus habebit.

SALMASIUS.

3 Idem apud Moguntiacum.] Quis non putet vitiosam esse scripturam Palatini libri, in quo legitur, apud Montiacum? & sic quoque vetus editio: Monciacum. non esse corruptam eam scripturam, vero vincam. Montiacum pro Moguntiacum dicebant, & scribebant. in multis aliis vocibus observare memini, litteram g de medio sustulisse veteres, & sic duas syllabas in unam contraxisse. Moguntiacum, Mountiacum, & Montiacum. sic Segusius canis, Sesusus & Susus. nam qui Susus canes dicuntur in lege Salica, & aliis vetustis legibus, ii Segusii veteribus erant à Segusii populis, Arianius in Cynegético: αἱ δὲ Σεγυσία κύνες ἐπὶ τῷ ἔθνει. sic vertagi canes, vertai, & vertri, aut veltri. nam veltros infima ætas appellavit, qui superiori vertagi. atque ita in vita Caroli magni nuncupantur. sic strias pro strigis dixerunt. striga est φαρμακία. sic

Maguntiae

Maguntiacum tribunus legionis sextae Gallicanae, Francos irruentes, quum vagarentur per totam Galliam, sic afflixit, ut trecentos ex his captos, septingentis interemptis, sub corona vendiderit. Unde iterum de eo facta est cantilena: ² Mille Francos, mille

Sar-

fic Montiacum pro Moguntiacum. atque inde Μοντακιόν Olympiodoro: ὅτι Ἰώβι. ὁ Μοντακιόν τ' ἐπίτονος Γερμανίας κ' ὡς ἔδωκε Γοάρε & Ἀλκίον & Γωπαίσι, ὃς Φύλαρχος ἐξερμάριζε τ' Βερρυπώνων, τὸ ἄννηροδότη. nam Μοντακιόν Græco scriptori est Montiacum.

[Unde iterum de eo facta cantilena.] Cantilenam heic vocat, quam supra saltatiunculam & ballistæum. nam saltatiuncula est cantilena ad quam saltatur. mimi olim & canebant simul & saltabant. Saltare canticum, aut cantilenam dicitur qui & cantat & saltat simul, aut alio canente saltat. hinc saltatiuncula, & cantilena pro eodem. cantare tamen & saltare in scena, diversarum artium & artificum erant. cantare proprium tragædorum, ut saltare histriionum. cantare fabulam dicebatur tragædus: eandem saltare histrio. Suetonius in Caligula: sed & aliorum generum artes studiosissime, & diversissimas exercuit. Thrax & auriga idem: cantor & saltator. ubi per cantorem tragædum intelligit; per saltatorem, histriionem. errant igitur qui hæc confundunt, & histriionem pro tragædo & auctore fabularum accipiunt, cum aperte distinxerint veteres, & histriionem quidem pantomimum appellarint, tragædum vero qui fabulas canendo exprimit. dixi, canendo: nam id proprie facit tragædus. at histrio alio modo fabulas agit, nempe saltando, Glossæ: histrio, παντομιμῶ. Suetonius in Caligula: canendi ac saltandi voluptate ita efferebatur, ut ne publicis quidem spectaculis temperaret, quo minus & tragæda pronuntianti concineret: & gestum histriionis quasi laudans, vel corrigens palam effinge-

ret. hinc cantare fabulam dicitur tragædus, quam agit. idem in Nerone: tragædias quoque cantavit personatus. & paulo post: inter cetera cantavit Canacem parturientem, Orestem matricidam, Oedipodem excæcatum, Herculem insanum. quæ omnia sunt tragædiarum argumenta. idem auctor ad finem vitæ Neronis: observatum etiam fuerat novissimam fabulam eum cantasse publice Oedipodem exulem. hinc licet intelligere, quare dixerit Horatius:

— donec cantor, vos plaudite, dicat. ubi per cantorem, tragædum intelligimus, quem Prudentius tragicum cantorem appellavit. unde tragica vox in veteri inscriptione:

— tragica quoque voce placebam. & prædulcis vox tragædi Suetonio in Caligula: cum assistens simulacro Jovis Apellem tragædum consulisset, uter major illi videretur, canentem flagellis discidit: collaudans subinde vocem deprecantis quasi prædulcem. Arrianus dissertationum Epicteti lib. III. cap. XIII. ἐς οἱ καλοὶ τραγωδοὶ μόνοι ἄσση & δύναν, ἀλλὰ κ' ποδῶν ἕτως ἐνιοὶ μόνοι πατησῶν & δύναν. ex quibus omnibus liquido liquet, cur recentiores Græci τραγωδεῖν cantare dixerint. Scholæ Theocriti aliquot locis τραγωδεῖν μέλπειν exponit. Glossæ veteres: cantatores, τραγωδοὶται. ita enim scribendum. & τραγωδηματῶ cantilena Luitprando I. I. cap. II. post nonnulla inutilia tragædimata, id est cantilenas, somno sese dedere, stertere, nauseam alii sumptus intemperantia facere. Hæc nunc sufficiat dixisse, quæ alio tempore locoque pluribus exequemur.

GRVTERVS.

² Mille Francos, mille Sarmatas semel & semel occidimus.] Illud & semel ma-

Sarmatas semel occidimus: 1 Mille, mille, mille, mille, mille Persas quarimus. Hic autem, ut supra diximus, militibus ita timori fuit, ut sub eo posteaquam semel cum ingenti severitate castrensia peccata correxit, nemo peccaverit. Solus denique omnium militem qui adulterium cum hospitis uxore commiserat, ita punivit, ut duarum arborum capita inflecteret, & ad pedes militis deligaret, eademque subito dimitteret, ut scissus ille utrinque penderet. Quæ res ingentem timorem omnibus fecit. ^{adjuvant} 4 Hujus epistola militaris est ad vicarium suum data hujusmodi: *Si vis tribunus esse, imò si vis vivere, manus militum contine. Nemo pullum alienum rapiat, ovem nemo contingat. Uvam nullus auferat, segetem nemo deterat: 5 oleum, sal, lignum, nemo exigat:*

nat à Palatino, & requirebatur ad versum. idem præterea collocabat: *Mille Sarmatas, mille Francos.*

SALMASIUS.

[1 Mille, mille, mille.] In superiori animadversione probavi multis, non esse valde exigendam in istis saltatiunculis & ballistiis pedariam legem, & errare eos ostendi qui meros trochaicos ex his versiculis efficere contenderunt. cum enim ad saltandum cantandumque fuerint composita, non certis legibus aut mentionibus coerceri postulant: sed per solos rhythmos quibus fere tota subsistunt, exigunt. nam rhythmicæ sunt, non metricæ. primi tamen duo versus, ut eos digessimus, sunt trochaici trimetri catalectici. qualis ille Archilochi apud Hephæstionem: Ζὸ πάρος γάρον τὸ σὸν ἔδρασε μὲν

reliqui vero partim dimetri acatalectici, partim catalectici, ut illi:

Quantum fudit sanguinis.

&

Mille Persas quarimus.

Dimeter autem acatalectus junctus cum dimetro catalectico, integrum tetrametrum catalecticum trochaicum facit. quo plurimum usi vete-

res: ac recentiores per medium sciderunt, & hymnos suos & cantilenas & alia id genus dimidiatis istis trochaicis composuerunt.

2 *Ut duarum arborum capita inflecteret, quas ad pedes militis deligaret.* Quis non habet vetus liber, sicigitur scribe: *ut duarum arborum capita inflecteret, & ad pedes militis deligaret.* nempe, arborum capita.

5 *Oleum, sal, lignum nemo exigat.* Oleum, salem, lignum: ita veteres. Salustius: neque salem, neque alia gula irrisamenta.

GRUTERUS.

3 *Inflecteret ad pedes.* Sic quoque Pal. omisso illo vulgatorum, quod.

CASAUBONUS.

2 *Ut duarum arborum capita inflecteret, quas ad pedes militis deligaret, casta.* Quis id est, quæ arborum capita. Persicæ crudelitatis supplicium: Greci vocant Ἀγροφειδωνισμ. confectum cum descriptione quæ apud Plutarchum in Alexandro, ubi de Bessi poena loquitur.

4 *Hujus epistola militaris est.* Infra, Aurelianus surrexit, atque ad manus accessit, agens gratias militibus verbis.

5 *O. enim, sal, lignum, nemo exigat.*

Estat

annona sua contentus sit. De praeda hostis, non de lacrymis provincialium, habeat: 1 arma teresa sint: 2 ferramenta

Extat lex Constantini & Constantii A. A. hujusmodi, Ne quis comitum, vel tribunorum, aut praepositorum, aut militum nomine, salgami gratia, culcitas, lignum, oleum a suis extorqueat hospitibus: sed nec volentibus hospitibus in praedictis speciebus aliquid auferant. vide in Pefcennio Nigro.

SALMASIUS.

1 Arma teresa sint, ferramenta samiatata.] Manifesto distinguit heic ab armis ferramenta. sed nonne arma quoque ex ferro? ferramenta vocat omnia quae aciem, aut acumen habent, ut contos, lanceas, jacula, spathas, gladios, & id genus: eaque sola samiri dicuntur. armorum autem nomine intelligit clypeos, loricas, cataphractas, cassides & hujus generis caetera, quae proprie tergeri dicuntur ut splendeant, non autem cotis indigent ut acuantur & samientur. insignis & notatu digna haec differentia armorum & ferramentorum. arma enim veteribus proprie dicebantur scuta. unde arma ancilia. sic ὄπλα Graeci quoque accipiunt. arma igitur hoc loco sunt πεί ἀμυντικήα, quae vulgo arma defensiva dicimus: ferramenta vero quae vocamus offensiva. Ferramenta militis omnia ea tela dicuntur quae pungunt & caedunt. sic supra ferrum de gladio dici vidimus. nam Aurelianum, quod vulgo esset exerendi gladii cupidus, militari cognomento manu ad ferrum vocabant milites. sic arma & ferrum distinguit Virgilius:

Arma diu senior desueta tremantibus

aevo
Circumdat nequicquam humeris, & in-

traie ferrum

Cingitur.

ut alibi ferrum & clypeum:

Heic ferro accingor rursus, clypeoque si-

nistrum
Infertabam amens.

& ferrum idem pro ense etiam alio loco:

— Heic Juno Scaetas severissima portas
Prima tenet, sociumque furens a navibus agmen

Ferro accincta vocat.

Tacitus lib. i. Annal. at ille moriturum potius quam fidem exueret clamitans, ferrum a latere deripuit, elatumque deferebat in pectus. sic Cicero oratione in Catilinam ficas & gladios ferramenta vocat: Tum Cethegus qui paulo ante aliquid de gladiis ac fisis quae apud illum idem erant deprehensa respondisset, dixissetque se semper bonorum ferramentorum studiosum esse.

CASAUBONUS.

2 Ferramenta samiatata.] Nonius Marcellus: Samium est acutum: unde samiare est acuere. Aufonius:

Samium Lucumonis acumen.

Glossae, Samiator, αἰγρητής. & in Graecorum Tacticis libris, σαμιατήρ, pro eodem.

SALMASIUS.

2 Ferramenta samiatata.] Samiare est acuere a Samio, quod acutum significat. haec est omnium hodie doctorum consensu firmata opinio, quae auctorem habet alium nullum veterem, quam Nonium. sane si Samium erit acutum, nihil vetabit, quominus Chium, Naxium, Creticum, & Cyprium acutum quoque significant. verba illius egregii auctoris perpendamus. postquam Samium testeum esse dixit, ejusque significationis testimonia posuit, addit: Samium rursus acutum: unde & samiare dicimus acuere, quod in Samo hoc genus artis polleat. unde id didicisti bone vir? en tibi Lucillum testem:

Testam sumit homo Samiam.

— qua sibi praecidit, scilicet, id quo vir erat. testa Samia, est testa acuta, qua sibi demessuit virilitatem: ut acuto

Ec 2 filice

folioh
al
menta samiata, calceamenta fortia. Vestis nova ve-

stem

filice illa pondera sibi devolvisse At-
tim scripsit Carullus. sed non vidit
ineptus & futilis auctor Samiam tes-
tam apud Lucillum dici, quæ ex
Samia terra erat facta, ut Samium ca-
tinum & Samiæ capedines, ex eadem
terra Samia factæ. testa autem ute-
bantur Galli ad virum sibi demeren-
dum, quam Samiam ἐπιθετικῶς
vocavit Lucillius, de loci nomine ubi
optimæ fiebant testæ. nollem eru-
ditissimum virum adeo ἀνεστίας
fidem Nonii secutum esse, ut sola
ejus auctoritate nixus Samium pro
acuto in illo versu Aufonii acciperet:

*Anticipesque tuum Samii Lucumonis
acumen:*

quod ita omnibus hactenus persua-
sit, ut nemo sit, qui dubitet Samium
esse acutum, & Samium Lucumo-
nem pro acuto dictum Aufonio.
quæ interpretatio adeo est aliena, ut
alienorem excogitari non putem
posse. versum autem Aufonii ita
minima mutatione debere emendari
res ipsa clamat.

Scillite decies non si purgeris aceto,

*Anticipesque tuo Samii Lucumonis acu-
men.*

id est, & tuo acumine anticipes & an-
tistes Samii Lucumonis ingenii acu-
men. quis autem Samius Lucumo
nisi Pythagoras, quem ὁ Σάμιον
absolute vocant plerumque scripto-
res & Σάμιον σόφον; quem locum
Aufonii recte accepit olim Johannes
Salsberiensis in Euthetico suo in
Policraticon. ita enim allusit ad Au-
fonii versum:

*Tardus ad hunc Samius si certet acumine
mentis,*

Indoctusque Plato, Varroque stultus erit.
idque adstruam alibi, Deo juvante,
pluribus. nunc nobis erat in animo
perficere ne Samium esset acutum.
atque id jam putamus satis præstitisse.
fefellit hæc res Nonium: qui e-
nim videbat sua ætate samiare dici pro
acuere, & legebat Samiam testam

apud Lucillum, qua sibi ille nescio
quis testiculos præcidisse dicebatur;
putavit, quoniam ad eum usum ad-
hiberetur, acutam esse oportere, &
sic Samiam acutam exposuit, & addit
etiam hanc rationem: quod in Sami
hoc genus artis polleat. sanè & in Naxo,
& in Armenia, & in Cypro, nisi
fallor, ubi optimæ cotes nascuntur,
non propterea tamen, Cyprium aut
Naxium acutum dixeris. sed nec si
samiare est acuere, Samia cos erit acuta
quæ acutum reddit. sciendum est igitur
samiare esse dictum à Samia cote.
non rarum est enim aut novum, ut
adjectiva rerum pro ipsis substantivis
usurpentur. ut Samia absolute pro co-
te Samia. à qua samiare, acuere. sic
Samia placenta veteribus nobilita-
ta fuerunt. inde Samia sine adjectio-
ne placenta dicta Tertulliano, l. iii.
adversus Marcionem: non tamen ut de
glebis credas te unquam placenta & sa-
mias coacturum. at Σάμιον & πλάκας
Græci. sic Δελφικὸς τρίποδας, Latini
Delphicas simpliciter dixerunt.
idem in aliis sexcentis observavi,
quæ enumerare longum esset. sic
igitur samia est ἀγνή. atque inde
samiare, ἀγνῶν, acutiare etiam dice-
bant, & acutiatores ἀγνηταί. Glossæ:
ἀγνητής, samiarus, cotiarus, acutiator.
vide samiarium, à samia, ut cotiarium
à cote dictum. Græcis ἡσδία est
acutiari. Dosiades in βωμίσκω non-
dum edito:

*Μώλιες δ' ὑπερὸς πετρῶν Νάξιον
δοέμεναι.*

CASAUBONUS.

[*Vestis nova vestem veterem excludat.*]
Præceptum est τὸ οὐνομοικῆς; non
expectandum matrifamilias ut de
veste nova suis prospiciat cum prio-
rem usu triverint; sed dum adhuc
cistæ plenæ, mature providendum.

SALMASIUS.

[*Vestis nova veterem vestem exclu-
dat.*] Sempex vestes novæ veteres ex-
cludunt,

flem veterem excludat. 1 Stipendium in balteo, non in popina habeat. 2 Torquem brachialem & anulum apponat: 3 equum sagmarium suum defricet, 4 capitum animalis

cludunt. sic novitate vetustatem excludi, dixit Servius: quidam intelligunt proprie novare esse, replicando vetera quandam facere novitatem, ac per hoc excludere vetustatis injuriam. nihil aliud igitur hoc loco voluit Aurelianus quam ut milites bene vestiti essent, & bene calceati, & bene armati. ideo optimi quique duces semper & arma & vestes militum prospexerunt, ut si novis opus esset, acciperent. Spartianus de Avidio Cassio: arma militum septima die semper respexit, vestimenta etiam, calciamenta & ocreas. Capitolinus de Maximino: tunicas & omnia arma illorum quotidie circumspicere, calciamenta quintiam ipse prospiciebat. dicebat enim Alexander Severus referente Spartiano: militem non timere nisi vestitum, armatum, calceatum & saturum. hoc est quod injungit Vicario suo Aurelianus hac epistola.

CASAUBONUS.

1 Stipendium in baltheo.] In Alexandro: miles non timet nisi habens aliquid in zonula. mos pueris notus.

GRUTERUS.

2 Torquem brachialem & anulum apponat.] Abest Palatino copula & forsan non male, ut tria notet, torquem, brachiale & anulum. si sic, auferenda littera à voce brachialem, ut brachiale sit dextrocherium. sed enim cum & supra visatur brachialem, possit & heic obtinere locum.

3 Equum sagmarium suum defricet, capitum animal non vendat.] Pal. equum & sagmarium suum defricet. capitum animalis non vendat.

SALMASTIUS.

1 Stipendium in baltheo, non in popina habeat.] Legebam, stipendium in baltheo, non in popinam habeat. cujus lectionis me nondum poenitere de-

bet. quomodo enim in popina stipendium habere possit miles, quod non amplius ejus est. sed popinari? at eleganter dicitur stipendium in baltheo abire militi, non in popinam quod in baltheo servat, non autem in popinam defert. si quis putabit ex vulgata lectione eundem sensum effici posse, eam per me retineat licet. præter baltheum, in quo condebant stipendium suum milites, aut si quam ex alia causa pecuniam haberent; fundam etiam, vel ventralem gerebant, cum aliquot nummulis in victum quotidianum expendendis. præcingi auro milites Petronio dicuntur, qui in baltheo aurum habent. sed hæc alias.

2 Torquem brachialem & anulum apponat.] Tollenda copulativa particula, auctore vetere libro, & legendum: torquem, brachialem, anulum apponat. quibus verbis vult Aurelianus, ut miles torquem & brachialem & anulum habeat & gerat. nam apponere anulum aut torquem est induere. sic ponere vestem pro induere dixit Tertullianus de Pallio, ut ibi dicturi sumus. sic Græci βαλλειν ἐδύται. recentiores Latini mittere pro eodem usurparunt. ita plane nobis hodie, vestem mittere, est induere. in Plauto vero & Terentio, apponere positum est pro deponere. quorum ille, onus appone dixit. hic autem; rastro appone. pro quo frequentius est recentioribus scriptoribus, exponere. ut exponere vestem Tertulliano & Cypriano. exponere Episcopos B. Hilario: exponere vigorem Arnobio. sed hæc alibi.

3 Equum sagmarium suum defricet.] Palatinus: equum & sagmarium suum defricet. sagmarium ab equo distinguit. sic in vita B. Hilarii: quod ubi vir Dei comperit, protinus & ipse pedibus iter ingressus, urbem Romam, sine equo, sine

malis non vendat, ¹ mulum centuriatum communiter curet. ² Alter alteri quasi servus obsequatur: à medicis gratis curentur, ³ aruspibus nihil dent: in hospitiiis caste

sagmario intravit. & ita etiam forte legendum apud Lampridium in Helio Gabalo: *quæ pilentio, quæ equo, quæ sagmario, quæ asino veheretur.* equus igitur erit qui dominum vehit; *sagmarius* qui sarcinas. nam equum heic videtur appellare qui sellam fert, & distinguere à *sagmario* qui *sagmam* portat. *sellarii* equi dicebantur ut *sagmarii*. *selliferus* in epigrammate veteri:

Currere selliferum per loca cogis equum. at *sagma* in *sagmario* proprie est onus. vulgo *cargam* appellamus. inde *sagmare asinum*, vel *equum*, est onerare. & *equus sagmatius*, onustus. optimæ *Glossæ*, *sagmat* asinum, σάμας ὄνον. vulgo legitur *saginat*. perperam. & *sagmatius*, σεσσι μέρου. eodem errore scriptum est, *saginatius*. ut & in altero *Glossario*: σεσσι μέρου. *saginatius*. lege, *sagmatius*. eadem *Glossæ*, *sagmam*, ὠδὸν ἀλῆρωμας interpretantur. recte. sed editum est, *sagina*, non recte. *sagma*, ὠδὸν ἀλῆρωμας. quod nomen etsi corruptum, hodieque servamus, nam *somam* dicimus.

⁴ *Captum animal non vendat.* Quare prohibet Aurelianus militem captum animal vendere? aut quis unquam, vel à severissimis ducibus idem factitatum legit? æstuabam totus, cum me explicuit optimus liber, cui tam multas in his libris emendationes debemus. is enim habuit: *capitum animalis non vendat.* de cuius lectionis veritate non diutius quærendum: nam nec dubitandum quidem. *capitum animalis* quid sit, jam aliis præreptum ut docerent. sed unde vox illa, Græcane an Latina, nondum vidi qui docuerit. est autem pure Græca, quam Latini usu, fecerunt suam. *capitum* est pro *capetum*. nam Græcum est, κῆπιτόν. κῆπιόν, edere & vorare significat. unde &

κῆπι προεσε, δὲ τὸ Ἔ κῆπιόν ἀπὸ ὠπῆς. inquit Hesychius. hinc κῆπιόν κῆπιόν. quod idem est quod κῆπιόν. & inde κῆπιόν. Hesychius: κῆπιόν, ὠδὸν ἀλῆρωμας ἀλόγων.

CASAUBONUS.

¹ *Mulum centuriatum comiter curet.* Soluta veteris militiæ disciplina, ceperant singulis centuriis muli deputari ad sarcinas vehendas. is est mulus centuriatus, ut explicat recte Hadrianus Turnebus.

SALMASIUS.

¹ *Mulum centuriatum comiter curet.* Ridicula lectio. quid enim comitatus est in curando mulo? Cæci esset non videre scribendum: *mulum centuriatum communiter curent.* mulus centuriatus erat communis toti centuriæ. recte igitur κῆπιόν λέγον, mulum communem communiter vult curari.

² *Alter alteri quasi servus obsequatur.* Alter alteri quasi innemo, quasi servus obsequatur. ita Palatinus. sed divinet alius, qui majorem habet divinandi scientiam. ego, quid ibi velit, aut quid sit illud *innemo*, nescio.

GRUTERUS.

¹ *Mulum centuriatum communiter curent.* Ita bene Pal. editi antea, *comiter*. valde frivole.

² *Alter alteri quasi servus obsequatur.* Palatinus addit, *Alter alteri quasi in nemo, quasi servus obsequatur.*

CASAUBONUS.

³ *Aruspibus nihil dent.* Præceptum Catonis Censorii: *Villicus baruspicum, augurem, hariolum, Chaldaicum ne quem consuluisse velit.* unde Columella libro primo capite VII. *Aruspices sagasque, quæ utraque genera vana super-*

se agant, qui litem fecerit, vapulet. Inveni nuper in Ulpia bibliotheca inter linteos libros epistolam divi Valeriani de Aureliano principe scriptam: quam ad verbum, ut decebat, inserui. *Valerianus Augustus Antonino Gallo consuli. Culpas me familiaribus literis² quod Posthumio filium meum Gallienum magis quam Aureliano commiserim; quum utique & severiori & puer credendus fuerit & exercitus: nec tu id diutius judicabis, si bene scieris quanta sit Aurelianus severitatis. Nimiis est, multus est, gravis est, & ad nostra jam non facit tempora.* ¹ Testor autem omnes deos, me etiam timuisse³ ne-

quid

superstitione rudes animos ad impensius, ac deinceps ad flagitia compellunt, ne admiserit. quod & repetit libro XI. capite primo. De aruspicum collegio jam temporibus Claudii paullatim deficiente, eorumque disciplina exolecente, lege Tacitum Annali XI.

SALMASIUS.

¹ Inter linteos libros.] De linteis libris omnia jam vulgata. linteos autem istos libros mappas vocabant. Auctores de limitibus: terminus si scriptus fuerit, & punctos habuerit literis Græcis, sequeris cursum ejus à Sion hoc est ab Oriente per litteras Græcas de mappa. item: qui mappa, quas lineas habuerit, observetur. item: in mappa Albensium inveniuntur hæc. id est, in libris linteis Albensium. inde linteæ mappa. Cod. Theod. leg. I. de alim. quæ imp. &c. lex areis tabulis vel cerussatis, aut linteis mappis scripta per omnes civitates Italiae proponatur lex. quem locum mihi suggestit optimus & eruditissimus Juretus noster. hæret adhuc gravissimum mendum in epistola Symmachi trigesima quarta libri quarti, ubi variæ materiæ librorum memorantur: nam sic vulgo editum est: itane me ludos facis ut quæ apud te incuriosius loquor, in styli caudices aut tiliæ pugillares censeas transferenda? qui sunt illi styli caudices, aut de qua materia facti? sed nullus dubitem

quin sit emendandum: in esculi codices. per æsculi codices, roboreos codices intelligit, quorum multa apud vereres mentio.

² Quod Postumio filium meum.] Lege, Postumo, ex libris. nam ita illi semper.

⁴ Testor autem omnes Deos.] Vox Deos desideratur in vetere Palatino.

CASAUBONUS.

³ Et ad nostra jam non facit tempora.] Id est, seculo major est.

SALMASIUS.

⁵ Ne quid etiam erga filium meum severius si quid ille fecisset.] Hæc mire perturbata sunt. nec id tam mirum, quam non esse animadversam perturbationem eruditissimis interpretibus. Palatinus pro severius cogitaret, habet, levius cogitaret. quod de filio Gallieno intelligit Valerianus, non de Aureliano. nam sic totus locus est concipiendus: testor autem omnes Deos me etiam timuisse, ne quid etiam erga filium meum severius ille fecisset, cum, ut est pronus ad ludicra, levius cogitaret. in qua emendatione nihil est nostræ facinoris, nisi hoc unum, quod si quid sustulimus ab iis intrusum, qui non videbant fecisset heic esse pro faceret. hanc igitur assert rationem facti sui Valerianus, quod filium Postumo potius quam Aureliano crediderit. tantæ enim esse severitatis Aureli-

quid etiam erga filium meum severius, ¹ siquid ille fecisset, ut est natura pronus ad ludicra, seivius cogitaret. Hæc epistola indicat quantæ fuerit severitatis, ut illum Valerianus etiam timuisse se dicat. Eiusdem Valeriani alia est epistola quæ laudes illius continet: quam ego ex scriniis præfecturæ urbanæ protuli. Nam illi Romam venienti salaria sui ordinis sunt decreta. Exemplum epistolæ: *Valerianus Augustus Ceionio Albino præfecto urbi. Vellemus quidem singulis quibusque devotissimis Reipub. viris* ² *multo majora deferre compendia quam eorum dignitas postulat, maxime ubi honorem vita commendat. Debet enim quid præter dignitatem pretium esse meritorum. Sed facit rigor publicus, ut* ³ *accipere* ⁴ *de provinciarum oblationibus ultra ordinis sui gradum nemo plus possit. Aurelianum fortissimum virum ad inspicienda & ordinanda castra omnia destinavimus: cui tantum à nobis atque ab omni Republica, communi totius exercitus confessione, debetur, ut digna illo vix aliqua vel nimis magna sunt munera. Quid enim in illo non clarum? quid non Corvinis & Scipionibus conferendum? Ille liberator Illyrici, ille Galliarum restitutor, ⁵ ille dux magni totius exempli. Et tamen ni-*

hil
num, ut timuerit ne quid erga filium severius faceret, cum, ut erat pronus ad ludicra, levius cogitaret. pueri autem & ludicra amantis proprium est, leviter cogitare. quæ quidem leves & pueriles cogitationes & ludicræ, non impunitæ exissent apud Aurelianum. ea erat ejus severitas, atque id timuit pater Valerianus, puerumque alteri minus severo commisit.

GRUTERUS.

¹ Si quid ille fecisset (ut est natura pronus ad ludicra) levius, cogitaret.] Duarum mutatione litterarum restitui hunc locum, antea nemini non lectum nec intellectum. edebatur enim, ad ludicra seivius cogitaret.

⁴ De provinciarum oblationibus.] Verius videtur, quod est in Pal. inlationibus.

CASAUBONUS.

² Multo majora deferre salaria quam eorum dignitas postulat.] Ut cum exempli gratia tribuno salaria ducis deferuntur, ut in vita Claudii. his opponuntur quæ modo auctor vocabat, salaria sui ordinis. sic mox, oblationis ultra ordinis sui gradum.

SALMASIUS.

³ Accipere de provinciarum oblationibus.] Vetus editio: illationibus.

⁵ Ille dux magni totius exempli.] Male vir doctissimus, qui cum assentiatur, vir magni exempli, & vir totius exempli, Latinas esse locutiones, Latinam

hil præterea possum addere tanto viro ¹ ad muneris gratiam quam patitur sobria & ² bene gerenda Respub. ³ Quare sinceritas tua, mi parens charissime, ⁴ supradi-

tinam tamen eam negat, qua utrumque junctim dicitur: *vir totius magni exempli. cujus diversitatis rationem mihi non apparere fateor. nam & vir magni exempli & vir totius magni exempli, quare dici non possit, non video: ut magnæ fortunæ vir, & totius magnæ fortunæ. sic enim loquebantur illa ætate. sed & vir aut femina exemplum dicebatur, & vir exempli, & vir ad exemplum. vetus inscriptio:*

Exemplum perit. casta lugete puellæ. & in alia inscriptione: vir ad exemplum præcipuus. hinc ad exemplum equitare supra, & ad exemplum quid fieri, quod perfecte sit, & omnibus numeris.

CASAVBONUS.

5 Ille dux magni totius exempli.] Latina locutio est, vir exempli, vel, vir magni exempli. Quintilianus declamatione sexta: Illa exempli mulier, illa seculi decus, vicum redimi noluit. vetus lapis Tiburtinus: PATRONO. MUNICIP. CVRATORI. MAXIMI. EXEMPLI. Latina etiam locutio est, vir totius exempli. nam ita locuta est posterior ætas. Lucifer Caralitanus libro II. pro Athanasio, fecisti damnari a consacerdotibus suis totius virum innocentie. lapis ad Veronam. PETRONIO. PROBO. V. F. TOTIVS. ADMIRATIONIS. V. item in alio. VIRGO. TOTIVS. BONITATIS. minus Latina locutio est, vir magni totius exempli. & fortasse absit melius vox magni.

SALMASIVS.

1 Ad muneris gratiam quam patitur.] Mihi videtur legendum, & distinguendum: & tamen nihil præter ea possum addere tanto viro ad muneris gratiam, quæ patitur sobria & bene gerenda respublica. quod lucidius esset, si hoc ordine collocaret: & tamen nihil pos-

sum addere tanto viro ad muneris gratiam, præter ea quæ patitur sobria & bene gerenda resp. potest tamen fieri ut præterea, sit hoc loco positum, pro amplius. præterea quam patitur resp. hoc est, amplius quam patitur. & sic esset nihil movendum.

3 Quare sinceritas tua mi parens carissime.] Melius esset, & magis ex formula: quare sinceritas tua Ceioni parens carissime. nam ad Ceionium hæc scripta est epistola. sic in Novellis Theodosii: Florenti parens Karissime A. A. & Apolloni parens Karissime A. A. item, Nonne parens Karissime A. & alibi passim Cod. Theod. & in nostris istis scriptoribus. nihil tamen fortasse mutandum. sic enim scripsit ad Maximinum Alexander, veteres milites tibi Maximine mi carissime, atque amantissime.

CASAUBONUS.

2 Bene gerenda resp.] Η καλῶς διοικεῖσθαι πολιτεία. non autem διοικηθησοῦσθαι. id est, ratio sobriæ & bene administrandæ reip.

GRUTERUS.

4 Supra dicto viro efficiet, quamdiu Roma fuerit, panes, &c.] Pal. adficiet, ut forte fuerit adjiciet.

SALMASIVS.

4 Supradicto viro efficiet quamdiu fuerit Roma, panes militares mundos fedicim.] Efficere panes, & vinum, & cetera: pro decernere. ut in hac ipsa epistola sub finem: decernere pabula. aut certe præbere & dare, ut alibi sæpe. & mirum quidem primo genus locutionis, postea & suspectum visum est. nec me frustra suspicatum esse testis Palatinus in quo scriptum reperi: efficiet. sic etiam prima legit editio. afficere igitur rem alicui est quasi decernere, & propriam dicere

Summae flavae

prints
herb-
tauce

eto viro efficiet, quandiu Roma fuerit, panes militares mundos sedecim, panes militares, castrenses quadraginta, vini mensalis sextarios quadraginta, porcellum dimidium, gallinaceos duos, porcinae pondo triginta, bubula pondo quadraginta, olei sextarium unum, ¹ & item olei secundi sextarium unum, liquaminis sextarium unum, ² herbarum, olerum quantum satis est. Sane quoniam ei aliquid praecipue decernendum est, quandiu Roma fuerit, ³ pabula extra ordinem decernes. Ipsi autem ad sumptus, ⁴ aureos Antoninianos diurnos binos, ⁵ argenteos Philippeos minutulos,

eiusque eam facere. quod vulgo affectare dicimus. sic affectus esse alicui dicitur in veteri inscriptione, pro additus & deditus alicui esse. nova igitur, sed tamen eleganti locutione, afficere panes & vinum & alia, dicitur pro attribuere, assignare, & praebere, & ejus propria facere, cui afficiuntur.

¹ Et item olei secundi.] Vox secundi abest Palatino.

GRUTERUS.

² Herbarum, olerum, quantum satis est.] Pal. herbas holerum quantum sat est.

CASAUBONUS.

³ Pabula extra ordinem decernes.] Ad jumenta. in Codice & alibi capita vocantur.

⁵ Argenteos Philippeos minutulos, q.] Iterum paullo post, argenteos Philippeos minutulos tria millia.

SALMASIUS.

⁴ Aureos diurnos binos, Philippeos argenteos minutulos quinquagenos.] Non plus in argento est, quam in auro. nam secundum ea quae adnotabimus in sequenti animadversione, quinquageni minuti argentei, binos aureos reddunt. alterum tantum in aere accepit. denarii enim centum aris, quattuor aureos efficiunt.

⁵ Argenteos Philippeos minutulos quinquagenos.] Minutos istos Philippeos,

quorum tam frequens recurat in his libris mentio, ignorasse mihi videtur doctissimi viri, quale nummi genus fuerint. sane sciendum Latinis minutos esse, quae Graeci λεπτα dicunt. sed nec hoc satis. argenteum nummum fuisse non aereum πεπτα, ut vulgo persuasum esse video, probandum est. minuti igitur vel minutuli dicuntur apud hos auctores, quos denarios dicebant veteres. qui denarii, drachmae fere pondus, & aetimationem habebant. atque ut Latinis minuti argentei pro denariis: sic Graecis πεπτα δραχμῶν ἀπὸ πέντε δραχμῶν. sed & absolute minutos appellarunt Latini, cum subintelligerent, argenteos: ut Graeci λεπτα, subintelligentes δραχμῶν. λεπτα igitur sunt drachmae. Hesychius dicit λεπτα esse ἐξακισχλιοστὸν τετάρτην. quis nescit autem talentum sex millibus denarium vel drachmarum valuisse? manifesto ergo ille λεπτα ἀπὸ πέντε δραχμῶν posuit. sic λεπτα δύο in Evangelio Hilarius in enarratione Psalmi cxxviii. exponit duos denarios: duos denarios inopis viduae acceptiores Dominus ait copiosis divitum nummis. quadrantem, qui duos minutos habere dicitur in Evangelio, definiunt esse unciae quartam partem. duo minuti sunt in quadrante. sic minutus octava pars unciae, ut duo minuti, quarta. octo igitur minuti in unciam incur-

tulos, quinquagenos, aris denarios centum: reliqua per
 praefectos ararii praebeantur. Frivola hæc fortassis cui- 10
 piam & nimis levia esse videantur, sed curiositas nihil
 recusat. Habuit ergo multos ducatus, plurimos tri-
 bunatus, ¹ vicarias ducum & tribunorum diversis
 temporibus prope quadraginta, usque adeo ut etiam
 Ulpii Criniti, ² qui ³ se de Trajani genere referebat, &
 fortissimi re vera viri & Trajani simillimi, qui pictus
 est cum eodem Aureliano in templo Solis, quem Va-
 lerianus Cæsaris loco habere instituerat, ⁴ vicem su-
 meret, exercitum duceret, ⁵ limitem restitueret, præ-
 dam militibus daret: Thracias bobus, equis, manci-
 piis, captivis locupletaret: manubias in Palatio collo-
 caret: quingentos servos, duo millia vaccarum, equas
 mille, ovium decem millia, caprarum quindecim mil-
 lia, in privatam villam Valeriani congereret. ⁶ Tunc
 enim Ulpius Crinitus publice apud Byzantium seden-
 ti Valeriano in thermis egit gratias, dicens, magnum
 de se iudicium habitum ⁷ quod eidem vicarium Aure-
 lianum dedisset: quare eum statuit arrogare. Interest 11
 epistolas nosse Aureliano scriptas, & ipsam arrogatio-
 nem.

*visitare
 the
 praetor*

incurrunt, ut octo drachmæ. & sic
 minutus & drachma vel denarius
 sunt ἰσοδύναμοι. sed clare Epipha-
 nius: σικλῶν, ὁ λέγει καὶ ἡγοράωντος.
 πέταρον ἢ ἐστὶ τὸ ἑξήκοντα, ἢ μισθὸν ἢ ἑ-
 σωτήριον, δύο δραχμάς ἔχον. duas
 drachmas dixit auctor ille, quæ alii
 minuta. minuti igitur vel minutuli
 omnibus locis hujus historiæ, sunt
 quos denarios vetustiores vocant au-
 ctiores, quorum viginti quinque au-
 reum unum efficiebant. de quibus
 καὶ πάλιν in nostro ad vetus Ra-
 tionale imperii commentario, ubi
 multa in hanc usque diem inaudita
 & invisitata hac de materia profere-
 mus.

GRVTERVS.

¹ Vicarias ducum.] Palatinus, va-
 rios ducum.

³ Sed de Trajani genere referebat.] Sic
 & Pal.

⁶ Tunc enim Ulpius Crinitus.] Palat.
 tunc cum Ulpio.

CASAUBONUS.

² Qui se de Trajani genere referebat.]
 Melius, ferebat.

⁴ Vicem sumeret.] Vicarius illius
 esset.

⁷ Quod eidem vicarium Aurelianum
 dedisset.] Eidem, pro sibi.

SALMASIUS.

⁵ Limitem restitueret.] Pal. limite re-
 stitueret. an limites?

⁶ Tunc enim Ulpius Crinitus publice.]
 Tunc cum Ulpio Crinito. ex veteri edi-
 tione, & Palatino.

I Nunc.

nem. Epistola Valeriani ad Aurelianum: *Si esset alius, Aureliane jucundissime, qui Ulpii Criniti vicem posset implere, tecum de ejus virtute ac sedulitate conferrem. ¹ nunc tecum requirere potuissem. Suscipe bellum ² à parte Nicopolis, ne nobis ægritudo Criniti obsit. ³ Fac quicquid potes. Multa non dico, in tua erit potestate militiae magisterium. ⁴ Habes sagittarios Ityreos trecentos, Armenios sexcentos, Arabas centum quinquaginta, Saracenos ducentos, ⁵ Mesopotamios auxiliares quadringentos: habes legionem tertiam Felicem, & equites cataphractarios octingentos. ⁶ Tecum erit Hartomundus, Haldegastes, Hildemundus, Carioriscus. Commeatus à praefectis necessarius in omnibus castris est constitutus. Tuum est pro virtutibus tuis atque solertia illic hyemalia & aestiva disponere, ubi tibi nihil deerit: quarere praeterea ⁷ ubi carrago sit hostium, & vere scire*

quanti
¹ Nunc tecum requirere potuissem.] Vitium hujus loci non est magnum: nec in defectu est, ut vulgo putarunt. si hunc pro nunc legeris, locum sanum & integrum audebo praestare. sic igitur scribe: *si esset alius, Aureliane jucundissime, qui Ulpii Criniti vicem posset implere, tecum de ejus virtute ac sedulitate conferrem: hunc tecum requirere potuissem.* & hic sensus est: si esset alius, qui Criniti vicarius posset esse, tecum de ejus virtute conferrem: cum tecum requirerem, ut vicem Criniti vellet implere. non est autem alius, qui possit. hunc igitur ipse suscipe.

³ Fac quicquid potes. Multa non dico, in tua erit potestate.] Vitiosa interpunctio: quam sic corrige: *fac quicquid potes, multa non dico. In tua erit potestate militiae magisterium.* non dico, ut multa facias, sed quicquid poteris.

⁵ Mesopotamios auxiliares.] Palatinus: Mesopotamios. Μεσοποταμῶν, qui τὸ πρὸ ἰθρυῶν illis gentibus familiaris est. Mesopotamenses etiam alibi mihi lectum est. at Stephanus ἰθρυογενῶν, neutrum horum adfert, sed Μεσοποταμῶν.

⁶ Tecum erit Hartomundus, Haldegas-

tes.] Harimundus, Haldegates, Hildemundus. ita scribuntur isti in Palatino & veteri editione. Harimundum autem esse puto idem nomen cum Farimundo vel Faramundo.

GRUTERUS.

¹ Nunc tecum requirere potuissem, &c.] Locus minime defectuosus. dicit enim, quamvis licuisset conferre cum Aureliano de successore digno virtutibus Criniti, nullum tamen inveniriundum qui ei praeferretur.

⁶ Tecum erit Hartomundus, Haldegastes, Hildemundus.] Pal. Harimundus, Haldegates, Hildomundus.

CASAUBONUS.

¹ Nunc tecum requirere potuissem.] Locus est mutilus, & defectus notis insigniendus.

² A parte Nicop.] Parte.

⁴ Habes sagittarios Ityreos.] Ityraei, ἰτυραῖος. nota vulgo gens Syria ex Geographis, Virgilio & omnibus historicis.

⁷ Ubi carrago sit hostium.] Hic pro castris accipit. nam carri in orbem dispositi barbarorum fuere castra, sicut antea diximus.

quanti qualesque sint, ¹ ut non vinum aut annona consumatur, aut tela jaciantur in quibus res bellica constituta est. Ego de te tantum, Deo favente, spero quantum de Trajano, si viveret, posset sperare Respub. ² Neque enim minor est, in cujus locum fidemque te legi. Consulatum cum eodem Ulpio Crinito in annum sequentem à die undecimo Calend. Juniarum, in locum Gallieni & Valeriani, sperare te convenit sumptu publico. Levanda est enim paupertas eorum hominum ³ qui diu reipublicæ viventes, pauperes sunt, ⁴ & nullorum magis. His quoque literis indicatur ⁵ quantus fuerit Aurelianus, ⁶ & re vera. neque enim quisquam aliquando ad summam rerum pervenit, qui non à prima ætate gradibus virtutis ascenderit. Literæ de consulatu. *Valerianus Augustus Aelio Xifidio præfecto ararii. Aureliano, cui ⁷ consulatum detuli-*

SALMASIUS.

¹ Ut non vinum aut annona consumatur, aut tela jaciantur, in quibus res bellica constituta est.] Non alius locus magis expertus est quid valeret correctorum ingenia quam hic. quid enim, rogo te, sibi voluere, cum reponerent, aut tela jaciantur, pro tela jaciatur aut jaciantur, quod in veteri libro est? hanc correctionem puto nos debere Bono Accursio Pisano. vellem equidem tam certus esse hujus lectionis quæ vera est, quam certum habeo hanc proflus esse falsam. forte legendum: ut non vinum aut annona consumatur, aut alia jaciantur, in quibus res bellica constituta est. mandat Aureliano Valerianus, ut ad verum sciat, quales quanti que hostes numero sint, ut non vinum aut annona frustra consumeretur, aut alia prodigerentur, in quibus res bellica constituta est. jicere enim heic est prodigere. sic Græcis ὀπιτείν de eare quæ temere prodigitur. lectionem autem ipsam veterem idcirco proposui, ut meliora afferendi non desit iis facultas, qui meæ conjecturæ non standum judicabunt, cui & ipse nondum acquiesco.

³ Qui diu reip. viventes pauperes sunt.] Qui diu in rep. viventes, pauperes sunt. ita reponendum ex Palatino.

⁶ Et revera neque quisquam aliquando.] Neque enim quisquam aliquando.

CASAUBONUS.

² Neque enim minor est, in cujus locum fidemque te legi.] Malim, minor es eo. nam hoc vult: non esse Aurelianum Ulpio Crinito minorem, cui destinabatur vicarius Aurelianus. pro fidemque, scribo, vicemque, ex charissimi Lectii conjectura.

⁴ Et nullorum magis.] Scribe, ut nullorum magis.

⁵ Quantus fuerit Aurelianus, & re vera.] Pone τελείων σισυβῶ post Aurelianus. deinde erit sententia planior, si scribas, & erat re vera.

GRUTERUS.

² Neque enim minor est, in cujus locum fidemque te legi.] Sic & Palat.

⁷ Consulatum detulimus ob paupertatem, qua, &c.] Nescio sane an ob paupertatem Consulem fecerit. fecit potius ob alia merita in Rempubl. quare præstiterit interpungere: cui Consulatum

tum

tulimus ob paupertatem, qua ille magnus est, ceteris major, dabis ad editionem Circensium aureos Antoninianos trecentos, ¹ argenteos Philippeos minutulos tria millia, in are H-s. quinquagies, ² tunicas multicias viriles decem,

tum detulimus, ob paupertatem qua ille magnus est, ceteris major, dabis, &c. ut scilicet causam ponat, cur ei sufficere debeat sequentia omnia praefectus arii.

CAS AUBONUS.

¹ *Argenteos Philippeos minutulos tria millia.] Non dubito quin ad missilia Consulium hac summa pertineat. Solebant enim Consules pecuniam in populum spargere; auream quidem imperatores, argenteam vero privati. propterea tot isti dantur Aureliano minutuli Philippei argentei. Ex Justiniani constitutione cv. permillum fuit Coss. argentum spargere in minoribus nummis, puta miliaribus, *μύλοις, κικυλοῖς, τετραγωνοῖς*, & similibus.*

² *Tunicas multicias viriles decem, lineas Aegyptias viginti.] Erant illa aetate in frequenti usu tunica quaedam multiciae sive *πολύμοιροι*, & subsericae, cum lineis permagni item pretii. quare haec duo genera vestium jungi solent, ut hoc loco & aliis quos ad librum superiorem attulimus, cum de paragaudis tractarem. lineas autem vestes Aegypto peti solitas saepe diximus. vide Gallieni vitam. Vopiscus in Carino: *Jam quid lineas petitas Aegypto loquar? sed petebantur & ex aliis provinciis: nam subicit Vopiscus, quid Tyro & Sidone tenuitate perlucidas, micantes purpura, plumandi difficultate pernobiles? Linearum Afrarum in hac vita meminit Vopiscus.**

SALMASIUS.

² *Tunicas multicias viriles decem.] Ad dit viriles, quia multiciae etiam muliebres. Juvenalis:*

*— ne tacito bilem tibi contrahat uxor
Humida suspectis referens multicia rucis.
multicias tunicas à subsericis distin-*

guunt, & πολυμοίρους interpretantur, nollem factum. nam multicias tunicas haec appellari cenfeo, quas alibi tunicas subsericas vocat, & semper jungit cum lineis. sed ut ita esse credamus, rem ipsam auctorem dabo. Juvenalis:

*— sed quid
Non facient alii, cum tu multicia sumas,
Cretice? —
paulo post:*

*Damnetur si vis etiam Carfina, talem
Non sumet damnata togam. —
omnino igitur intelligit togam sericam, quae tunc erat ad usum mollium & delicatorem. Quintilianus lib. xii. sed me haec tenus cedentem nemo insequitur ultra. do tempore ne toga crassa sit non serica. sericam igitur togam multicia vocat Juvenalis: quod etiam sequentia ostendunt.*

*Acer & indomitus, libertatisque magister
Cretice pelluces. —
nam pellucidæ vestes sericæ. sericas autem cum dico, subsericas intelligi volo. non alia tunc in usu. ideo vetus interpres Juvenalis eo loco recte exponit multicia, vestes molli inextas subtemine. vitrea togæ Varroni dicuntur, quæ ita tenues ac pellucidæ essent, ut tunicae clavos ostenderent: quum istorum vitrea togæ ostendunt tunicae clavos. multicia igitur toga est serica vel subserica, ut multicia tunica subserica multiciam enim adjectivum, quod in substantivum transit. nam & multicia vestis, & vestimentum multiciam, & simpliciter multiciam. unde multicia Juvenali tenues & pellucidæ vestes, ut sunt sericæ. sic multicia synthesis. Tertulliano in libro de Pallio, est serica synthesis, & nimia subteminum tenuitate, ut loquitur Ammiannus, perflabilis. multiciam autem viri docti quasi multiciam dictam*

lineas Aegyptias viginti, 1 mantelia Cypria, paria duo, tape-

arbitrantur, ut sit quod Græci πολύμιον vocant. sed eos falli opinor. nam ut Latini τρίμιον trilicem, & διμίον bilicem dixerunt: sic & τὸ πολύμιον multilicem vestem vocassent, & multilicium, si forte, τὸ πολύμιον. verum aliud est multilicium vestimentum apud Latinos, & illud quod Græcis πολύμιον appellatur à varietate & multitudine liciorum. sic enim vestes vocant varias, & animalium figuris pictas. totum aliud est multilicium, quod esse dictum arbitror à multum & icio. ergo multilicium est, τὸ πολυσαθητὸν ἱμάτιον, vestis serica bene densata & radio bene percussa. nam id tenuitatem levitatemque vestibus conciliat cum bene sunt percussa. Athenæus: ἰδοὺ εἴ ἂν τις φησὶ καὶ τὰς κελυμύρας ἀκρίαιας, ὁμοῦ ἐστὶ πολυτελέστατον ἐν ταῖς Περσικαῖς ποσειδώνιασιν. ἐστὶ δὲ τὸ σαθητὸν ἱμάτιον καὶ κρησπιδίον. Hesychn. σαθητὸν, γυναικείον. σαθητὸν ad verbum est multilicium muliebre, vel, tunica multicia muliebris. idem Hesychn. μελόχιον, σαθητὸν. & fortasse inde veteribus Latinis molochina vel malachina vestis. Cæcilius apud Nonium: carbassina, molochina, ampelina. Nonius tamen molochinum colorem flori similem malvæ interpretatur. Isidorus molochinam, quæ ex flamine malvæ conficitur exponit: quam alii malvellam, alii melocinam appellant. sed de his alio loco & opere affatim dicemus.

CASAVBONVS.

1 Mantelia Cypria paria duo.] Quæ alii mantilia. pertinent hæc ad mensalem supellectilem, ut accubitalia Cypria, quorum superiore libro facta est mentio.

SALMASIVS.

1 Mantelia Cypria.] Recte hoc loco scriptum mantelia. multis hujus historiae Augustæ locis mantelium sit

mentio. necdum inter doctos constare video quid proprie illa fuerint, sed adhuc omnia incerta de his jactantur. ut rem semel stabiliam, & hujus vocabuli significationem certam ex incerta reddam, sciendum est ex veriloqua nominis notatione mantelam esse telam vel linteum quo manus extingerentur. nam mantelia proprie dicebatur: postea generis enallage, & mantelum dictum est, & mantele. sic hæc gausapa, qui Græcis ὁ γαυσάπης, & hoc gausapum & hoc gausapæ. ad hunc usum igitur & in hoc significato sumebatur apud veteres mantele. Græci χειρὸς κληροῦ interpretantur. Pollux: λάσια ἢ κάλιον τὰ μάλιστα ἔχοντα χειρὸς κληροῦ ὡς ἀπὸ τῆς δασύτητος. ὡς ἐδὲν κωλύει τὰς ὀνομαζομένας μιντέλας εἶτω κάλιον. ita enim veteres libri ibi legunt. sic accipienda sunt mantelia apud Virgilium:

— tonsisque ferunt mantelia villis.

Servius: quibus manus teruntur. idem alio loco: mantelia tonsis villis: vel minutis vel compositis: ut, tonsa coma pressa corona. constat enim majores villosas habuisse mappas. villosa igitur erant illa mantelia. Ovidius:

— villis mantele solutis.

Lucilius:

— mantela merumque.

Philargyrus interpretatur mappas. nam mappæ tergendis manibus habebantur. Glossæ: mappa χειρὸς κληροῦ. mantelia pro mappis villosis etiam sumuntur apud Plinium lib. VII. c. II. priores Anthropophagos quos ad septentrionem esse diximus x. diem supra Borysthenem annem, osibus humanorum capitum bibere, cutibusque cum capillo pro mantelibus ante pectora uti. non dubito in Græco scriptore fuisse, ἀντὶ χειρὸς κληροῦ, quod Plinius vertit pro mantelibus. ubi mantelia pro mappis posuit. quæ vetus est ac vera hujus vocabuli notio. ridicule vero illi qui mantelia in illo Plinii loco pro thoracibus vel lori-

tapetia Afræ decem, stragula Mauræ decem, porcos centum,

loricis quibus munitur pectus acceperant. quasi vero magnum munimentum sit, & magnopere impetrabile in cute humani capitis. atqui mantelia veteres ante pectora ponere canantes consueverant, ut hodie solemus illa lineata, quæ *servietæ* nobis dicuntur, quas ante pectora nostra ponimus, cum mensæ adfidemus, & quibus manus & labra tergemus. verum ætate jam Plinii mantelia non amplius in usu erant *ἀντι χειρῶν ἰσχυρῶν*, sed integendis mensis serviebant. Martialis:

Gausapa vel mantele.

Nobilis villosa tegunt tibi lineata citrum.

Orbis in nostris circulus esse potest.

atque hoc tunc temporis discrimen statuebatur inter mappas & mantelia: ut mantelia mensis operiendis, mappæ manibus tergendis usum præberent. nam mappæ erant brevia lineata, quas quisque secum ad convivium ferebat. nec enim dominus eas subministrabat. inveniebant quidem apud dominum convivii mensam manteli instratam, sed suam unusquisque secum convivarum mappam afferebat. quod constat ex quodam epigrammate Martialis in Hermogenem mapparum magnum furem, quem scribit mappam in convivium attulisse, de convivio semper retulisse. quodam igitur die, quum furis metu nemo ex convivis mappam attulisset ad id convivium cui ille debebat interesse, cum nihil posset mapparum furripere, mantele ipsum furatus est quo mensa erat instrata:

Attulerat mappam nemo, dum furta timentur,

Mantele è mensa surripit Hermogenes.
hinc mappæ breves eidem Martiali *ἐπιθετικῶς* appellantur:

Et vni triplices, brevesque mappæ.

sic apud hos auctores passim mantele pro mensæ integumento accipitur. hinc mantelia in mensam mittere, & mantelia mittere simpliciter dicunt & man-

telibus sternere. Spartianus in Heliogabalo: exhibuit parasitis canas de citris, & nonnunquam tot picta mantelia in mensam mittebat his edulibus picta quæ appnerentur. mittere mantelia Lampridius in Alexandro dixit: convivium neque opiparum neque nimis parvum, sed nitens summi fuit: ita tamen ut pura mantelia mitterentur. mitterentur, in mensam scilicet. quomodo vulgo in nostro idiomate loquimur nam mappam mittere pro mappæ mensam inferere dicimus. sic aulaeum in scena mittere, & sternere idem. Phædrus:

Aulaeum misso, de voluis tonitribus.

Aulae sternere apud Donatum: *aulæ* quæque in scena intexta sternuntur, pro quibus *sparia* posterior ætas accepit. sic etiam mantelia sternere, & mantelibus sternere dicebant. Trebellius scribit Gallienum mantelibus aureis semper stravisse. Isidorus: mantelia nunc pro operiendis mensis sunt, quæ ut nomen ipsum indicat vlim tergendis manibus præbebantur. ut mappam infima Latinitas etiam pro mensæ tegimine usurpavit. inde nostrum *nappe* de manteli vel mensæ operimento. nam *m* litteram vertimus in *n*. sic *mattam* hoc est regetem & *staream*, *nattam* vulgariter vocamus. mappæ autem vocabulum à Poënis mutuum sumpserunt Romani. & quodlibet tegmen apud illos significat. hinc mappale *καλύβη*, ejusdem gentis & originis vox. mappalia vel mapalia scribuntur. Glossæ: *mappalia*, *καλύβη*. & ita sæpe in libris manu exaratis scriptum invenitur. quæ de re nos alibi.

[*Stragula Mauræ decem.*] Verus liber: *tragula Mauræ*. *tragula* jaculi genus est: & *Mauræ* jacula sunt nota. nihilominus *stragula* heic retinenda. verus sane scribendi vitium, *tragula* pro *stragula*. sic *piracula* Ditiis testatur Servius in vetustissimis exemplaribus scriptum fuisse apud Virgilium, pro *spiracula*. sic *casteria* apud Plautum & Nonium, quæ est *casteria* *κατέρη* quoque

tum, oves centum: convivium autem publicum edi jubebis' senatoribus, equitibus Romanis: hostias majores duas, minores quatuor. Et quoniam etiam de arrogatione aliqua me dixeram positurum quæ ad tantum principem pertinerent, quæso² ne odiosior verbosiorve ea re videar: quam fidei causa inferendam credidi³ ex libris Acholii, qui magister admissionum Valeriani principis fuit, libro Actorum ejus nono. Quum confedisset Valerianus Augustus in thermis apud Byzantium præsentem exercitum, præsentem etiam officio palatino, assidentibus Memmio Fusco consule ordinario, Bebio Macro præfecto prætorii, Quinto Ancario præfide Orientis: assidentibus etiam à parte læva⁴ Avulnio Saturnino Scythici limitis duce, ⁵ Murentio ad Ægyptum destinato, Julio Tryphone Orientalis limitis duce, ⁶ & Meceo Brundusino præfecto annonæ Orientis, ⁷ & Ulpio Crinito duce Illyriciani limitis & Thracii, & Fulvio Boio duce Rhetici limitis: Valerianus Augustus dixit, *Gratias tibi agit Aureliane Resp. quod eam Gothorum potestate liberasti. Abundamus per te præda, abundamus gloria, & his omnibus quibus Romana felicitas crescit. Cape igitur tibi pro rebus gestis tuis coronas murales quatuor, coronas vallares quinque, coronas*

quoque Græci scripsere pro *εὐχέων*. sed hæc alias. vetus editio etiam hæc agnoscit, *tragula*.

CASAUBONUS.

¹ Senatoribus & equitibus Rom.] Scribe: & equit. R.

⁴ Avulnio Saturnino.] Regius, Amilio. vulgata lectio vestigia servat, vocis Anulino.

SALMASIVS.

² Ne odiosior verbosiorque ea re videar.] Ne odiosior verbosiorque in ea re videar. ita potius scribendum, astipulantibus membranibus.

³ Ex libris Acholii.] Palatinus: ex libris Acoli. vetus editio: Acolii, alius Tom. II.

autem est Acholius qui vitam Alexandri Severi scripsit. sed quis prohibet eundem esse? per me sane sic idem. nam id mihi valde verisimile esse videtur.

⁶ Et Meceo Brundusino.] Et Mæceo. Pal. forte Mæcio.

GRVTERVS.

⁴ Avulnio Saturnino.] Sic etiam Pal. melius tamen Amulio.

⁵ Murentio ad Ægyptum destinato.] Palat. & Murrentio Mauricio ad Eg. & c. verum cum ceteris duo nomina dederit, non erit causa cur isti unum poneret.

⁷ Et Ulpio Crinito.] Palatinus Ulpicio.

paraverunt parvum under the arms

450 FLAVII VOPISCI SYRACUSII

K
red
alla
nas navales duas, coronas civicas duas, hastas puras decem, ¹ vexilla bicolora quatuor, tunicas ducales ruffas quatuor, pallia proconsularia duo, togam praetextam, tunicam palmatam, togam pictam, ² subarmalem profundum, selam eboratam. Nam te consulem hodie designo, ³ scripturus ad senatum ⁴ ut tibi deputet scipionem, deputet etiam fasces. ⁵ Haec enim imperator non solet dare, sed a senatu, ¹⁴ quando fit consul, accipere. Post haec Valeriani dicta Aurelianus surrexit, atque ad manus accessit, agens gratias

SALMASIUS.

¹ Vexilla bicolora.] Διχρωμα. bicolorum pro bicolore, sic decolorum, sic indecores & indecori.

³ Scripturus ad senatum ut tibi deputet scipionem.] De Consulibus scipione, non est res ignota, sed aliter fuisse apud veteres, aliter sub mediis imperatoribus observo. veteres enim consules scipionem tantum gestabant triumphi die, aut aliis festis diebus; at recentiores isti consules quotidie gestabant, & cum scipione curiam ingrediebantur. videndus Dionysius. Juvenalis quoque Sat. x. scipionem & coronam triumphanti tantum consuli tribuit:

— magnaeque coronae

Tantum orbem, quanto cervix non sufficit ulla?

Quippe tenet sudans hanc publicus & sibi Consul.

Ne placeat, curru serpens portatur eodem.

Da nunc & volucrum scepro que surgit eburno.

Vetus interpres: virga quam consules portant, quia supra aquilas faciunt. postea vero quotidianum videtur consulum fuisse gestamen, scipio. nam & consulibus designatis statim scipionem deputabat senatus, ut ex hoc loco constat. praeterea nec consules tantum, sed consulares etiam scipionem gestabant. quod erat insigne eos fuisse consules, & esse consulares. Servius ad illud Virgilii,

Et primus sceptris haud lecta fronte Latinus.

primus inter sceptriferos. namque apud majores omnes duces cum sceptris ingrediebantur curiam. postea coeperunt tantum ex consulibus scepra gestare, & signum erat eos consulares esse. Ammianus Marcellinus lib. xxix. horret animus reminisci quod iustitio humilitati tot rerum apices visabantur, & praecipue consulares post scipiones & trabeas & fastorum monumenta mundana. eburnea autem fuisse illa scepra consulum, vel scipiones, notissimum est. epigramma vetus, de Elephant:

Consulibus sceptrum, mensis decus, arma tablistis.

Discolor & tabulae cauculus inde datur.

ex ebone scilicet.

GRUTERUS.

² Subarmalem profundum.] Sic quoque Pal. ut aliquid veniat subintelligendum substantivi.

CASAUBONUS.

² Subarmalem profundum.] Jam ad Severum diximus, videri scribendum, subarmale prof.

⁴ Ut tibi deputet scipionem.] Consulum enim ab ipsa institutione prima gestamen fuit scipio eburneus: cuius meminit Dionysius Halicarn. Livius, Valerius Maximus, aliique his posterioribus scriptores.

⁵ Haec enim imperator non solet dare, sed a senatu, quando fit consul, accipere.] Possunt haec verba auctoris Vopisci esse, non Valeriani. quod nos probabamus magis.

1 Ideo

tias militaribus verbis, quæ propria & ipsa apponenda decrevi. Aurelianus dixit, *Et ego domine Valeriane imperator Auguste, ideo cuncta feci, ideo vulnera patienter excepi, ideo & equos & cantherios meos lassavi ut mihi gratias ageret Respubl. & conscientia mea. At tu plus fecisti: ago ergo gratias bonitati tuæ, & accipio consulatum quem das. Dii faciant & deus certus Sol, ut & senatus de me sic judicet.* Agentibus igitur gratias omnibus circumstantibus, Ulpius Crinitus surrexit, atque hac oratione usus est: *Apud majores nostros, Valeriane Auguste, quod & familiæ meæ amicum ac proprium fuit, ab optimis quibusque in filiorum locum fortissimi viri semper electi sunt, ut vel senescentes familias, vel foetus matrimonii jam caducos substituta fecunditas prolis ornaret. Hoc igitur quod Coccejus Nerva in Trajano adoptando, quod Ulpius Trajanus in Adriano, quod Adrianus in Antonino, & ceteri deinceps proposita suggestione fecerunt, jam in arrogando Aureliano, quem mihi vicarium judicii tui auctoritate fecisti, censui esse referendum. Jube igitur ut lege agatur, sitque Aurelianus heres sacrorum, nominis & bonorum, totiusque juris, Ulpio Crinito jam consulari viro, actutum te judice consularis. Longum 15*

immediatly actum te judice consularis est

SALMASIUS.

1 Ideo & equos & cantherios meos lassavi.] Vetus editio legit: equos & conjuratos meos, corrupte, ut equidem existimo.

3 Dii faciant & Deus certus sol.] Dii faciant & Deus certus, ut & senatus. ita libri qui vocem sol non agnoscunt. per Deum certum, solem intelligit Aurelianus, quem præcipue colebat.

4 Jam in arrogando Aureliano.] Interrogando Aureliano, vet. editio. lege: in arrogando Aureliano.

6 Ipse ac tu Crinite judex consularis.] Vetus quoque editio rectam lectionem agnoscit, quam jampridem ex scriptorum librorum fide vindicant eruditi viri: ipse actutum te judice con-

sularis. ita edi volumus, sed opera omiserunt ipse.

GRUTERUS.

2 Et cantherios meos lassavi.] Pal, & conjuratos meos lass.

6 Ipse actutum, te judice, Consularis, &c.] Palatinus noster accedit per omnia Puteaniano codici. inepte vulgati; ipse actu Crinite judex Consularis. talia enim verba Oedipum requirebant.

CASAUBONUS.

5 Jube igitur ut lege agatur, f.] Exemplum est hęc ejus adoptionis, quæ fiebat apud principem, & postea magistratui intimabatur, ut docet lex secunda Cod. de adopt. hęc adoptio in illius locum successit, quæ apud populum olim lege curiata fiebat.

6 Ipse ac tu Crinite judex consularis.]

est cuncta pertexere. Nam & actæ sunt Crinito à Valeriano gratiæ; & adoptio, ut solebat, impleta. Memini me in quodam libro Græco legisse (quod tacendum esse non credidi) mandatum esse Crinito à Valeriano ut Aurelianus adoptaretur, idcirco præcipue quod pauper esset: sed hoc in medio relinquendum puto. & quoniam superius epistolam posui qua sumptus Aureliano ad consulatum delatus est, quare posuerim, rem quasi frivolam, eloquendum putavi.
 2 Vidimus proxime consulatum Furii Placidi tanto ambitu in Circo editum, ut non præmia dari aurigis, sed patrimonia viderentur, quum darentur tunicæ subsericæ, 4 lineæ paragaudæ, darentur etiam equi, ingemiscentibus frugi hominibus. Factum est enim ut jam divitiarum sit non hominum consulatus: quia utique si virtutibus defertur, editorem spoliare non debent. Perierunt casta illa tempora, & magis ambitione populari peritura sunt. Sed nos (ut solemus) hanc
 16 quoque rem in medio relinquimus. His igitur tot ac talibus præjudiciis muneribusque fultus, Claudianis

half.
Silk

borders

tem-

Sensus horum verborum nullus. veram scripturam docuit nos alter codex Puteani, quæ est hæc: ipse actum to judge consularis. orat Crinitus Valerianum, ut Aurelianus in domum viri consularis, id est, suam transiens, fiat ipse quoque consularis.

SALMASIUS.

1 Rem quasi frivolam eloquendum putavi.] Eloquendam putavi. vet. edit.

3 Quum darentur tunica subserice: lineæ paragaudæ.] Palatinus: paragaude. forte, paragaudæ. ut in vita Claudii, subsericam paragaudeam truncem dixit Pollio notandum autem linearum paragaudearum. heic tantum facere mentionem Vopiscum, non etiam tunicarum, quod ejus ætate lineæ paragaudiæ solæ in usu essent. ut etiam ostendit infra, ubi scribit Aurelia-

num paragaudas vestes militibus dedisse, dilores, trilores, usque ad pentelores, quales lineæ fiebant ipsius ætate. sic & in Bonoso, interularum meminit distorum. quæ interulæ sunt lineæ. revocatæ tamen in usum postea videntur. nam in Codice fit mentio tunicarum linearumque paragaudiarum.

CASAUBONUS.

2 Vidimus proxime consulatum Furii Placidi tanto ambitu in Circo editum.] Confer cum simili querimonia inferius in Carino. quid sit consulatum edere, & *επαρτελον δειναι*, exposuimus ad Alagabalum.

4 Lineæ paragaudæ.] Melius scribas paragaudiæ, ut ad superiorem librum ostendimus.

1 Omne

temporibus tantus enituit, ut post eum Quintillo quoque fratre ejus interempto, solus teneret imperium, Aureolo interfecto, cum quo Gallienus fecerat pacem. Hoc loco tanta est diversitas historicorum, & quidem Græcorum, ut alii dicant, invito Claudio ab Aureliano Aureolum interfectum, alii mandante ac volente, alii ab imperatore jam Aureliano eundem occisum, alii vero adhuc privato. Sed hæc quoque media relinquemus, ab ipsis petenda per quos in literas missa sunt. Illud tamen constat, omne contra Mæotidas bellum divum Claudium nulli magis quam Aureliano credidisse. Extat epistola, quam ego (ut soleo) fidei causa, ¹⁷ imo ut alios annalium scriptores fecisse video, inferendam putavi. *Flavius Claudius Valerio Aureliano suo salutem Expetit à te munus solitum nostra Respub. Aggredere: quid moraris? Tuo magisterio milites uti volo, tuo ductu*

¹ Omne contra Mæotidas bellum.] Mæotidas appellat quos Zosimus libro secundo Σαυαγμίδας τῆ Μαιώτιδος ἀποστοικέντιος ἀλμυρῆ, vide inferius in Tacito.

SALMASIUS.

¹ Omne contra Mæotidas bellum.] Mæotidas sic enim scribebant, & Mæotim pro Mæotim. unde prima ejus corripitur apud illius temporis poetas. meminit etiam infra Mæotidarum, qui Μαιώτιων veteribus sunt dicti. Stephanus: Μαιώτιων ἐστὶν ὁ Σκυθικὸν μέγιστον καὶ πολυάνθρωπον.

² Tuo magisterio milites uti volo, tuo ductu tribunos.] Magistrum militum plane agnoscimus Aurelianum his verbis à Claudio designari. ut & supra eidem Aureliano magisterium militiæ tribuit Valerianus cum eum Crinito vicarium daret: in tua potestate erit militiæ magisterium. nondum tamen certum erat officium tunc temporis, militum vel militiæ magistrum. sed fere magistri militum vocabantur, aut quibus bellum aliquod

extra ordinem gerendum mandabatur, ut heic Claudius Aureliano bellum adversus Gothos gerendum committit, ejusque in potestatem tradit, exercitus Thracicos & Illyricianos, & limitem & summam totius belli, & sic Aurelianus magister militum dicitur aut ducum vicarii, quique legatorum vicem implebant, qui exercitum ducebant, quibus limites restituendus dabatur, hi omnes magistri militum dicebantur. sed res adhuc erat vaga, appellatioque incerta. omnes enim hoc nomine appellati quibus milites regendos, aut bellum aliquod gerendum committebat princeps. sive hi tantum tribuni essent, sive vicarii ducum. sed & ipsi duces vere magistri militum erant, & dicebantur illo tempore, legatique omnes imperatoris. postea Constantinus militum magistratos constituit, peditum alterum, & alterum equitum, ad quos summa totius rei bellicæ pertineret. nam antea duces & legati in suis quique limitibus magisterium militum eorum, quibus præ-

ductu tribunos. Gotthi oppugnandi sunt: Gotthi à Thraciis amovendi. Eorum enim plerique Hamimontum

Euro-

præerant, obtinebant. Zosimus: ἐφεσώτων γὰρ τοῖς ἀπάντοχῶς στρατιώταις ἔμνον ἐκαθ' ἑαυτῶν κῆ χιλιάρων, ἀλλὰ καὶ τῶν λεγεωνῶν δακων, οἱ στρατηγῶν ἐν ἐκάστῳ τόπῳ ταῖς ἐπιπέχον, στρατηλάτας καὶ ἐπιστάτας τῶν ἰσπε, τῶν ἰππεύων, εἰς τέτταρες πῦλ ἐξασίαν ἔταίειν στρατιώτας καὶ πτωρεῖδας τῶν ἀμοιβῶν ἢ μισθῶν, περιείλετο καὶ ταύτης τῶν ὑπαρχῶν αὐθεντίας. verba Zosimi ideo adduxi, ut errorem interpretis castigare, qui στρατηγὸς vertit pratores. mens Zosimi est, duces olim sic præfuisse exercitibus, ut summi solent imperatores & στρατηγὸς. nam ducis nomen Græca voce exponit. στρατηγὸς autem ducem aut ductorem exercitus significat. quod olim munus quia pratorum erat, pratores etiam dicti στρατηγὸς. sed στρατηγὸς pratores vertere illo loco apud Zosimum, nemo possit, qui quid velit Zosimus, intelligat. vult enim τῶν Δεκάων quos nominat, στρατηγῶν ταῖς habuisse, hoc est duces Latinis dici, quos Græci στρατηγὸς appellant. quos etiam magistrōs militum aliquando fuisse dictos paulo supra diximus, ut & eorum vicarios, quod militum magistrum haberent, & potestatem eos coercendi, ordinandique. quam potestatem Tribunis etiam datam fuisse recte observat Zosimus, & ex multis hujus historię locis potest id clarum esse. at Constantinus creatis magistris militum, & in titulum officii constitutis, sub eorum dispositione limitum duces esse voluit. penes eos summa erat legendi militis ac puniendi si quid delinqueret. ad illos denique totius militię magistrum spectabat. hinc Vegetius scribit lib. II. c. IX. magistrōs militum fuisse substitutos in locum legatorum consularium qui ad exercitus regendos ab imperatore destinabantur, quibus legiones &

auxilia parebant, qui belli gerendi ac pacis ordinandę potestatem habebant. in verbis Vegetii perperam viri docti legunt: in quorum locum nunc illustres viros constat magistrōs militum constitutos. ut intelligamus Vegetii avo eam partem militaris disciplinę fuisse mutatam. vidi aliquantos manu exaratos Vegetii codices quibus omnibus aberat vox nunc. nec Vegetii a tate illa mutatio introducta est, sed Constantini, ut diximus. magistrōs militum στρατηλάτας Zosimus reddidit. & sic in Glossis: στρατηλάτης, magister militum. Ματρομύλης recentioribus Græcis. & ita apud Constantinum de imperio, quem καπιταίνου στρατῶν interpretatur. sic ματρομύνης vel ματρομύνησον unica voce appellabant magistrum census.

CASAUBONUS.

2 *Hamimontem Europamque vexant.* Scripti etiam hic, *Hamimontum*, ut in Claudio.

GRUTERUS.

2 *Hamimontum Europamque vexant.* Sic quoque rursus Palatinę membranę, non ut editi, *Hamimontem*.

SALMASIUS.

1 *Eorum enim plerique Hamimontem, Europamque vexant.* Palatinus & vetus editio: *Hamimontem*. recte, atque ita jam ex suis libris legendum observavit præstantissimus Casaubonus. sed cur *Hamimontum* cum Europa conjungit? nonne *Hamimontus* in Europa? legebam: *Hamimontum Rhodopamque vexant*. *Hamimontus* & Rhodopa dux provincię in Thracia à duobus montibus *Amo* & *Rhodope* denominatę. vide Ammianum lib. XXVII. nunc nihil mutamus. cave tamen putes Europę nomen heic accipiendum de tertia orbis parte. Europa hoc loco Thacię provincię, ut & *Hamimontem*.

Europamque vexant, qui te pugnante fugerunt. Omnes exercitus Thracicos, omnes Illyricianos totumque limitem in tua potestate constituo, ¹ solitam en nobis ede virtutem. Tecum erit etiam frater Quintillus quum occurrerit. Ego aliis rebus occupatus summam belli illius virtutibus tuis credo. Misi sane equos decem, loricas duas, & cetera, quibus munire ad bellum euntem necessitas cogit. ² Secundis igitur praeliis usus auspiciis Claudianis, Rempublicam in integrum reddidit: atque ipse statim (ut supra diximus) consensu omnium legionum factus est imperator. Equites sane omnes ante imperium sub Claudio ¹⁸ Aurelianus gubernavit, quum offensam magistrorum incurrisset quod temere Claudio non jubente pugnassent. Item Aurelianus contra Suevos & Sarmatas iisdem temporibus vehementissime dimicavit, ac florentissimam victoriam retulit: accepta est sane clades sub Aureliano à Marcomannis per errorem. ³ Nam dum is à fronte non curat occurrere subito erumpentibus, dumque illos à dorso persequi parat, omnia circa Mediolanum graviter evastata sunt. Postea tamen ipsi quoque Marcomanni superati sunt. In illo autem timo-

Hæmimontus, ita enim εἰδικαῖς posterior ætas vocavit Thraciæ regionem in qua Constantinopolis sita. Festus Rufus: ita ditiori Reip. sex Thraciarum provinciæ sunt acquisitæ, Thracia, Æmimontus, Mæsia inferior, Scythia, Rhodopa, Europa in qua nunc secunda arcus Romani orbis sunt constitutæ. hujus Europæ provinciæ mentio in veteri inscriptione:
 PRÆSID. PROVINCIÆ. BYZACENÆ.
 CONSULARI. PROVINCIÆ. EUROPÆ.
 ET. THRACIÆ.

CASAUBONUS.

¹ Solitam nobis ede virtutem.] Eleganter in veteribus, Solitam en nobis ede virtutem.

GRUTERUS.

¹ Solitam en nobis ede virtutem.] Itacum aliis mss. Palatinus, inserto illo

³ Nam dum is à fronte non curat occurrere, subito hostes erupere: dumque illos, &c.] Pal. non cura occurre subito irrupentibus, dumque illos, &c.

SALMASIVS.

² Secundis igitur praeliis, usus auspiciis Claudianis.] Scribit Zosimus partim bello, partim morbo reliquos omnes barbaros qui Thraciam vastabant extinctos esse. nec tamen ibi Aureliani meminit, quem illud bellum confecisse vult Vopiscus.

³ Nam dum is à fronte non curat occurrere, subito hostes erupere.] Longe melior Palatini codicis, item veteris editionis scriptura: nam dum is à fronte non curat occurrere subito erumpentibus, dumque illos à dorso persequi parat, omnia circa Mediolanum graviter vastata sunt.

timore, quo Marcomanni cuncta vastabant, ingentes Romæ seditiones motæ sunt, paventibus cunctis ¹ ne eadem quæ sub Gallieno fuerant, provenirent. quare etiam ² libri Sibyllini noti beneficiis publicis inspecti sunt, ³ inventumque ⁴ ut in certis locis sacrificia fierent

CASAUBONUS.

¹ Ne eadem quæ sub Gallieno fuerant provenirent.] Scribebam, porro venirent. sed retinet idem verbum infra: cum videret posse fieri ut tale aliquid iterum quale sub Gallieno evenerat proveniret.

² Libri Sibyllini noti beneficiis publicis.] In necessariis Reip. temporibus, ad libros Sibyllinos adibatur, & placandi numinis ratio inde poscebatur.

⁴ Ut in certis locis sacrificia fierent, quæ Barbari transire non possent.] Simile exemplum supra in Spartiani Juliano.

SALMASIUS.

¹ Ne eadem quæ sub Gallieno acciderant, provenirent.] Provenirent, pro acciderent vel evenirent, nihil enim mutandum. provenire aliquid alicui bene vel male dicitur. unde & eum bene provenire dicit Plautus, cui quid boni provenit.

³ Inventumque ut certis locis sacrificia fierent, quæ Barbari transire non possent.] Mos fuit sub imperatoribus Romanis, ut sacrificiis certis locis factis, aut carminibus dictis, vel statuis positis, Barbarorum in solum Romanum ingressum & transitum arceri putarent posse. quo remedio sapius sunt usi adversus barbarorum superventum, idque consecrationem vocabant, qua consecratione usus est olim Marcus, adversus Marcomannorum ἐφοδόν. Spartianus in Heliogabalo: dictum est a quibusdam per Chaldaeos & magos Antoninum Marcum id egisse, ut Marcomanni P. R. devoti semper essent, atque amici, idque factis carminibus, & consecratione: quum quæreret quæ illa esset, aut ubi esset, suppressum est. constabat enim illum ob hoc

consecrationem quæere, ut eam dissipare spe belli concitandi. quæ verba signatissima sunt ad hunc morem explicandum, & locum istum illustrandum. sed illa consecratio Marci videtur aut dissipata ab aliquo fuisse, aut certe non perpetuo duraturas vires habuisse. sub Aureliano enim, ut heic videmus, iterum irruentibus Marcomannis alia consecratione opus fuit, ad barbarorum arcendum transitum. sic autem consecratio fiebat. carminibus incantatis, & sacrificiis peractis, statuarum quædam consecrabantur, & in eo loco defodiabantur quem barbaros nolebant transire. ea erat consecratio. ex quo constat nos recte in Spartiano emendasse: cum quæreret, quæ illa esset, aut ubi esset, nam ad consecrationem referri debet. vulgo est: quæ illa essent, aut ubi essent. & ad carmina refertur. quod verum esse non potest. Græci τελετῶν vocarunt ejusmodi consecrationem. & simulacra sic consecrata, τελετοσάρια. Olympiodorus: ἐν ταῖς ἡμέραις Κωνσταντίνου Ἐβασιλείως ἐν τῇ Ὁράμῃ Οὐαλεῖς ἀρχόντες μύστικῶς γέροντες ἡσυχαστοὶ ἀρεθεῖν. Οὐαλεῖς δὲ ὡς τὸ τίπον ὡς ἀρχόντων μυστικῶς ἐπὶ τῶν ἐπιχωρίων ἱερῶν τὸ τίπον εἶναι ἢ ἐξ ἀρχαίας τελετῆς ἀνδριάντας ἐν αὐτῶν ἀφιερωθῆσαι. εἶτα ἀναφέρει τὰ αὐτῶν τῶ βασιλεί, ἢ δέχεται γράμματα ἐπιτέπον αὐτῶ ἀναλασθῆναι τὰ μυστικῶν. ἀνορχεῖς τῶν τῶν τῶ τῶν ἀρχόντων τῶν ἀνδριάντων, describit postea quo habitu statuarum illa fuerint. sed & quæ dissipata illa consecratione, & effossis statuis, acciderint narrat: ἐν ἀνδριάντων ἀναλασθῆναι τῶν πᾶσιν ἢ μετ' ὀλίγας ἡμέρας

rent quæ Barbari transire non possent. Facta denique sunt ea quæ præcepta fuerant in diverso ceremoniarum genere: 'atque ita Barbari restiterunt, quos omnes

ρας, αρετον μὲ τὸ τῶ Γόττων μέρθ
 πᾶσαι ἐπιτρέχει τὴν Θροάκω. ἔμελλε
 ἢ μικρὸν ὑστερον ἢ τὸ τῶ Οὐννων κὲ τὸ τῶ
 Σαρματῶν καὶ ἄδρα μείδω, τὸ, πε
 Ἰβυρακῶν κὲ αὐτῶ τὴν Θροάκω. ἐν
 μέσῳ γὰρ αὐτῆς τε Θροάκης κὲ Ἰλ
 λυρικῆ κατέκειτο τὰ τῶ τελετῆς. καὶ
 ἰάκῃ ὅ τῶ ἀνδριάντων ὄρθωτός κὲ πυν
 τὸς ἔθνος τελετῶν βαρβάρων. hac
 unice Spartianum illustrant, & om
 nem ritum harum consecrationum
 aperiunt. consecratas eo modo sta
 tuas, τετελεσμένας dicebant. Photius:
 ὅτι ὁ ἰσοκρίτης Φησὶ ὡς ἔστι Οὐακείας
 πρὸς τῶ ἐπισήμων ἀκέραια ἀν
 δριάντων ὄρθωτῶν τετελεσμένων εἰς ἀ
 ποκάλυψιν τῶ βαρβάρων. sic Palla
 dium statuam fuisse consecratam
 scribunt veteres Grammatici ad cu
 stodiam urbis Troja. Παλλᾶδιον τῶ
 λῶ ζώδιον μικρὸν ξύλινον, ὃ ἔλεγον ἑ
 ἴων τετελεσμένον, φυλάττον τὴν βα
 σιλείαν τῶ Τροίας. Memnonis etiam
 statuam resonantem hoc genere τε
 τελεσμένῳ fuisse volunt. vetus Scho
 liafles Juvenalis: Memnonis ex ære sta
 tua cibariam tenens certis horis canebat.
 hanc Cambyses jussit aperiri, existimans
 mechanicum aliquid esse quod intra sta
 tuam lateret, nihilominus tamen aperta sta
 tua qua erat magice consecrata horis statuis
 sonum reddidit. statua magice consecrata
 est τετελεσμένη & τελετῆς magi. sic et
 iam τετελεσμένοι δακτύλιοι, consecrati
 annuli, quos & φαρμακίτας & φυ
 σικῆς dicebant. Aristophanis inter
 pres: ὁ δὲ Εὐδαμῶ φαρμακοπώλης
 τετελεσμένοι δακτύλιος πωλῶν. &
 paulo post: φιλόσοφῶ δὲ λῶ ἔτῶ
 ὁ Εὐδαμῶ φυσικῆς δακτύλιος
 ποιῶν ὡς δαίμονα κὲ ὄφιν κὲ πῆ
 ποιῶντα ἰεραπέδον γὰρ ὄφιοδῆκῆς.
 καὶ λῶν ἢ τὴν ὄφιν ὄφιν ἔσαν ὑπὸ ὄ
 φειαν δακτυλῶν.

1 Atque ita barbari restiterunt.] Mi
 ra vis illius consecrationis, quæ lo
 cum in quo facta est, transire barba
 ros prohibuit. non solum autem ad
 hominum impetum coercendum &
 reprimendum, sed etiam adversus
 bestiarum, & morborum ingruen
 tium incursum ejus generis consecra
 tiones adhibebant. sic Byzantius ad
 versus ciconias quibus infestabantur,
 erexit tres ciconias marmoreas τετε
 λεσμένας Apollonius Tyanaus, quæ
 ciconias urbem ingredi prohibue
 runt. Codinus: ἀνηρ δὲ τις ἐν τῶ
 Τυανῶν ὄνομα Ἀπολλώνιῳ ἐν λίθῳ
 ἕξῃς ἄρεις ἀνεστήσειτε πελαργὸς ἐν τε
 αρεσάποις ὄρων ἄλλήλους, οἱ κὲ μέ
 γρη ἔνυ ἔσχημαρῶσιν ἐπιφοιτήσῃ
 τῆ πόλῃ τὸ τῶ πελαργῶν ἕξῃς. sic An
 tiochenses peste liberavit Laius qui
 dam philosophus & τελετῆς, erecta
 Charontis statua τετελεσμένη. Tzet
 zes:

Λοιμῆ τὴν Ἀντιόχειαν μεγάλῃ κα
 ἰαχῇ
 ἔειπας ἐν πέτρῳ αρεσάπων Χάρων
 ἦεις τε πόλῃ
 Τὴν νόστον ἔξωστράκῃς μακρὸν Ἀν
 τιόχων.

perperam apud Tzetzem λιμῆ scri
 ptum est, & male interpretes famem ver
 tit. Laium illum φιλόσοφον & τελε
 τῶν & μουσικὸν vocat idem Tzetzes.
 ita Asium quemdam qui Dardano
 Trojam condenti Palladium ad urbis
 conservationem & regni, dono dedit,
 φιλόσοφον κὲ τελετῶν vocat Suidas.
 hujus sic meminit Joannes Antio
 chensis, ἀπὲ ἰστοριογραφίας. τὸ ἐν
 Τροία παλλᾶδιον ζώδιον λῶ μικρὸν
 ὑπὸ Ἀσίῃς ἰνὸς φιλοσόφου καὶ ἱεροδω
 δῆν εἰς φυλακῆν τῶ πόλεως. Olym
 piodorus cujusdam Libanii memi
 nit, quem ἀκέραιον τελετῆς fuisse dicit,
 qui



separately

458 FLAVII VOPISCI SYRACUSII
nes Aurelianus carptim vagantes occidit. Libet ipsius
senatusconsulti formam exponere, quo libros inspici
clariffi-

qui pollicebatur absque armis aut militibus κτ' βαρβάρων ἐνεργεῖν. eumque illius artis specimen dedisse scribit, & promissa implevisse. cuius facti fama longe didita, à Placidia occidi iustum: εἶπε πείραν δὲς τὸ ὑποχέσσεως κτ' φήμης δραμύσης ὥστε κτ' Πλακιδίαν τῷ βασιλεῖ μισθεῖν ἀναρρεῖται ὁ τελεστής. idem auctor mentionem facit statuae consecratae, quae in Sicilia collocata erat, ad ignem Aetnae compescendum, & barbaros transitu freti prohibendos. qua postea everfa ab Aesculapio quodam Siciliae procuratore, Siciliam multis affectam esse damnis per barbarorum incurfiones, & ignis Aetnae exundationes: Πήγιον, inquit, μητρόπολις ἐπὶ τῇ Βρετανίᾳ, ἐξ ἧς Ἀλάειχ' ἐπὶ Σικελίᾳ βυλόιδρ' περιωθῆναι ἐπιγράθη. ἀρχαί μὲν γὰρ τελεσμένοιον ἱεῖδ' ἄλλοι ἐκάλυε τῷ περιωθῆναι τετέλεστο ἢ τῷ δὲ τῶν δοξαίων ἀποσπασίον τε ἔστι ἀπὸ τῆς Αἰτνῆς πυρός κτ' πρὸς κάλυψιν περιώδε' ἀπὸ τῆς ἡλιαίας βαρβάρων. ἐν γὰρ τῷ ἐνὶ παλαιῷ πῦρ ἐκρίμηνον ἐτύχονε, κτ' ἐν τῷ ἐτέρῳ ὑδάτι ἀδιάφθορον. ἢ κάλυψιν ὑπερῶν ἐκ τῆς Αἰτνῆς πυρός κτ' ἐκ τῆς βαρβάρων βλάβος ἢ Σικελία ἐδέξατο. quid plura? Nisi comam fuisse consecratam scribit quoque Servius, in qua regni eius fatum erat constitutum. interpretamur τετέλεσμένον. verba Servii: *adamatus ab Scylla est Nisi filia: quae ut hosti posset placere, comam purpuream parentis abscissam ei obtulit: quam Nisus ita habuerat consecratam, ut tamdiu regno potiretur, quamdiu illam habuisset intactam. ea enim conditione πέντε τὰ τετέλεσμένα erant; ut tamdiu res, quarum rerum gratia fuerant facta, intactas conservarent, quamdiu ipsa integra & illibata manerent. illa omnia vocabant Arabes Talisman, ut nos docuit summus vir Scaliger. sed*

quod ipse non animadvertit, Graeco vox est, & ex Graeco sumpta, sed modico flexu in Arabismum detorta. nam *Talisman*, est *τέλεσμα*, hoc est, *τετέλεσμένον π.* ut sunt *τετέλεσμένοι ανῶν* & cetera ejusmodi. Justinus: εἰ θεός ἐστὶν *δημιουργός κτ' δεσπότης τῆς κτίσεως*, πῶς τὰ Ἀπολλωνία *τέσματα* ἐν ταῖς μέρεσι τῆς κτίσεως *διώκται*; κτ' γὰρ *ἡλιαίας ὀρμῆς κτ' ἀνέμων φορῆς κτ' μῦθων κτ' ἡλιαίων ἐπιδρομῶν ὡς ὁρῶντων καλύψαι*. Chronicon Alexandrinum: *ἐπὶ τέτων τῶν ἰσάτων, Ἀπολλωνίου ὁ Τυανδὸς ἤμαρ ἐξέπιπολῶν πάντων κτ' ποιῶν τετέλεσμά τ' εἰς τὰς πόλεις κτ' χώρας.* ubi ridicule interpres *τέσματα* vestigalia vertit, & Apollonium in urbibus & regionibus vestigalia instituisse vult. quo nihil fingi potest ineptius aut absurdus.

I Quod libros inspici clarissimorum iussit auctoritas. Scio quidem & quis nescit clarissimos fuisse senatores, & earum uxores clarissimas. sed quare an rectum sit, aut usitatum, clarissimorum auctoritate dici, aliquid juberi, pro senatus auctoritate. hujus locutionis exemplum requiro. nemo enim mihi persuaserit sic auctores loqui: hoc clarissimorum iussit auctoritas: hoc clarissimi decreverunt: clarissimi consultum fecerunt. ut clarissimi absolute dicantur, pro senatu vel senatoribus. hæsissem tamen in hoc luto, nisi me inde optimi Palatini scriptura extraxisset, in quo ita legitur: *quos libros inspici clarissimorum iussit auctoritas.* hoc est clarissimi ordinis. per clarissimum ordinem, & amplissimum ordinem, intelligi senatum, atque ita frequenter loqui auctores, nemo fere ignorat. sic autem per compendium scribebant: *clariff. or.* hoc est, *clarissimi ordinis.* Valerius Probus: *OR, vel O. Ordo, & ORD. Ordinis.* quam

clarissimi ordinis jussit autoritas. Die tertio Idus Jan. 19 Fulvius Sabinus prætor urbanus dixit: *Referimus ad vos P. C. Pontificum suggestionem, & Aureliani principis literas, quibus jubetur ut inspiciantur fatales libri quibus spes belli terminandi sacro deorum imperio continetur. Scitis enim ipsi quotiescunque gravior aliquis extitit motus, eos semper inspectos: neque prius mala publica esse finita, quam ex iis sacrificiorum processit autoritas. Tunc surrexit primæ sententiæ Ulpium Syllanum, atque ita loquutus est: Sero nimis P. C. de Reip. salute consulimus, sero ad fatalia jussa respicimus, more languentium qui ad summos medicos nisi in summa desperatione non mittunt: proinde quasi peritioribus viris major facienda sit cura, quam omnibus morbis occurri sit melius. Meministis enim P. C. me in hoc ordine sæpe dixisse jam tum quum primum nuntiatum est Marcomannos erupisse, consulenda Sibyllæ decreta, utendum Apollinis beneficiis, inserviendum deorum immortalium præceptis: recusasse vero quosdam, & cum ingenti calumnia recusasse, quum adulando dicerent tantam principis esse virtutem ut opus non sit deos consuli, proinde quasi & ipse vir magnus non deos colat, non de diis immortalibus speret. Quid plura? audivimus*

mus

quam rationem scribendi, qui non allequebantur, nobis hæc istos clarissimos sunt commenti.

CASAUBONUS.

1 Clarissimorum jussit auctoritas. Id est, facta super ea re S. C. libri Sibyllini sunt inspecti. clarissimi sunt senatores, ut in Alagabali vita clarissimæ uxores senatorum.

4 Proinde quasi peritioribus viris major facienda sit cura. Deest, tantum, ad lucem sententiæ, quæ hæc est: οὐκ εἶναι τὸν θεὸν ἐπιρωτῆρος τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀποκαταστάσεως ἡμῶν ἡμεῶν ἡμεῶν.

GRUTERVS.

2 Die tertio Idus Januariarum. Palat. Iduum Januariarum.

SALMASIUS.

3 Ulpium Syllanum. Vetus editio: Sillanus. lege Silanus. atque ita Palatinus liber.

5 Quid plura? audivimus literas quibus rogavit opem Deorum, quæ nunquam cuiquam turpis est. Hæc verba, quæ nunquam cuiquam turpis est, ex aditamento sunt alicujus scioli, qui putabat imperfectam sententiam absque illis esse, aut certe magnum ea verba momentum ad sententiam allatura credidit. sic enim habent Palatinus & ed. vetus: audivimus literas quibus rogavit opem Dei, ut vir fortissimus adjuvetur. quæ vera est lectio. cujus hic sensus, ut ipse, qui vir fortissimus est, adjuvetur. vos fortissimos,

mus literas quibus rogavit opem deorum, quæ nunquam cuiquam turpis est ut vir fortissimus adjuvetur. Agite igitur, pontifices, quæ puri, quæ mundi, quæ sancti, quæ vestitu animisque sacris commodi, templum ascendite, ³ subsellia laureata constituite, veteranis manibus libros

mos, qualis est Aurelianus, non opus habere dicitis consultis libris Sibyllinis. at audivimus literas, quibus ille vir fortissimus opem Dei rogat, ut adjuvetur. *opem Dei hoc est Apollinis. sic supra: consulenda Sibyllæ decreta, utendum Apollinis beneficiis.* reliqua autem verba quæ sequuntur, oblitus sum monere non agnosci ab vetere editione: *inferendum Deorum immortalium præceptis.* quæ verba qui attentius considerabit, non dubitabit pronuntiare spuria & subditiva esse.

GRUTERUS.

1 *Quibus rogavit opem Deorum, quæ nunquam cuiquam turpis est, ut vir fortissimus adjuvetur.*] Habet solummodo Palat. quibus rogavit opem Dei, ut vir fortissimus adjuvetur.

3 *Subsellia laureata constituite.*] Aliorum construite, natum est ex libro autographo, in quo erat construite; quomodo & noster Pal.

SALMASIUS.

2 *Agite igitur Pontifices.*] Multa diversa reperio, & in hac librorum Sibyllæ inspectione, ab ea consuetudine quam adeundis & inspicientibus iisdem libris veteres observarunt. primum non Pontifices, ut heic, sed Decemviri ex senatus decreto libros Sibyllinos adibant, & illis inspectis renuntiabant quid factum esset opus. idque fieri jubebat senatus, ex sententia aliquando Pontificum, si quid incideret, quod eorum sententiam requirebat. præterea nunquam consulebantur libri nisi prodigiis nunciatis, ad quæ procuranda jubebat senatus libros inspicere Livius lib. xxii. *pericit, ut quod non ferme decernitur nisi quum prodigia nuntiata sunt, decemviri*

libros Sibyllinos adire iuberentur. namquam igitur factum est, ut erumpentibus barbaris, aut Romanum solum vastantibus libros Sibyllinos adire iuberet enatus. quod heic factum esse videmus ad Marcomannorum eruptionem, & clade accepta apud Placentiam. quod nunquam fecisse veteres certum est, ut clade quantumvis magna accepta, & exercitibus ad internecionem caesis, ob eam rem libri Sibyllini consulerentur. nisi si quando ceremoniarum auspicioque negligentia peccatum esse, & aliquid non rite factum, quod ad religiones pertinere, diceretur. tunc enim libros consulebant, ad iram Deorum piandam, & de integro faciendum id quod perperam esset factum. falsum igitur quod dixit Prætor urbanus cum ad senatum referret: semper illos libros inspectos fuisse, quotiescumque gravis aliquis motus extitisset. per gravio-rem enim motum intelligit tumultus hosticos, & gentium barbararum eruptiones. id quam verum sit, ipse viderit. nullus potuit gravior motus extare, quam cum Hannibal esse ad portas, aut Galli adventare nunciarentur. in illis tamen motibus aut tumultibus libros Sibyllæ inspectos non legimus. in magna pestilentia semel inspectos fuisse apud Livium lectum est. apud Tacitum post magnum incendium, quod pæne totam urbem invaserat, piacula à Diis petita, & Sibyllæ libros aditos legimus lib. xv. Annalium.

3 *Subsellia laureata constituite.*] Ita nostri libri, non construite.

CASAUBONUS.

3 *Subsellia laureata constituite.*] Scripti, construite,

evoluite, ¹ fata Reip. quæ sunt aterna perquirite: ² patri-
mis

4 Veteranis manibus libros evoluite.] Per hoc significat non omnes quindecim pontifices, (tot numero fuere in eorum collegio,) manibus suis Sibyllinos libros contrectasse: verum eos solum qui ætate & meritis cæteris præstarent: atque ut arbitror, ex ordine majorum potius quam minorum pontificum. veterana manus eorum dicuntur, qui in sacerdotio pontificali contenerunt. Acutissimo tamen eruditorem Josepho Scalignero aliter videbatur scribendum. ita enim emendabat: veteris aetas Cumana libros evoluite. non ausim affirmare sic scripsisse auctorem: ingeniosissima certe est correctio. Ovidius:

Cumæam veteres consulistis aenum.
& pro Sibyllinis dixerunt libros Cumanos. Symmachus libro IV. epist. XXXIV. Monitus Cumanos linthea vexta sumpsit.

SALMASIVS.

4 Veteranis manibus libros evoluite.] Hæc emendationem magis requirunt quam expositionem. nam, ut veteranas manus interpretemur, majorum Pontificum manus, & eos solos libris inspiciendis manus admovisse intelligamus, non etiam minores, nescio an alicui probari possit. mihi certe nullo modo probatur. agamus igitur quod agendum est, ut quæ explicari aliter non possunt, emendentur. vetus liber cum veteri editione habet: veteris manibus. quod transpositum est pro venatis. atque id pro velatis. sic prænum pro præalum in veteribus Glossis. prænum, εἰπωτήριον λῆξ. ubi manifesto legendum est: præalum. ita hoc loco venatis manibus pro velatis manibus scriptum est. veteres in supplicationibus velatas manus habebant. unde velatis manibus orare apud Plautum in Amphitryone. de qua emendatione facile mihi assentietur, qui cogitabit, aditionem istam & inspectio-

nem librorum Sibyllæ. non fuisse citra supplicationem. nam per eam inspectionem, deorum opem rogabant, & piacula petebant, quibus irati dii possent placari. idcirco Pontifices velatis manibus templum ascenderunt, & libros evolverunt. observandum etiam hæc quæ cerimoniam jubentur libros inspiciere Pontifices. ut mundi, puri, sancti, velatis manibus templum ascendant, lauream subfellia constituent, libros evolvant. quæ omnia libris illis inspiciendis apud veteres non fiebant. simpliciter enim jubebat senatus, ut decemviri libros adirent. aditis libris supplicationes decernebantur, lectisternia indicebantur, & cetera id genus ad cerimonias religionisque pertinentia. atque hæc hæc hactenus. emendationem vero nostram illi soli negabunt esse veram, qui diem meridie lucere negare erunt parati.

1 Fata reip. quæ sunt aterna perquirite.] Rata Pal & vet. ed. sed verum est fata. Livius lib. X. Decemviri sacris faciundis, carminum Sibyllæ, ac fatorum populi hujus interpretes. Rutilius Gallus:

Sibyllinæ fata cremavit opis.

2 Patrimis matrimisque pueris carmen indicite.] Tota hæc periodus adsuta est & ad texta sententiæ viri consularis, ab impuro nescio quo, quæ & ipsa impura est, & nihil sani continet. quid enim est, carmen indicere pueris patrimis? quid est, sumptum sacris indicere? quid denique, aris ambarvalia indicere? an indicebat ambarvalia senatus? cur vero ambarvalium tantum meminit, non autem ambarbii? cujus magis debuit. nam ambarbium celebratum paulo post dicitur; ambarvalia tantum promissa. hæc impudentissime ineptissimeque conficta sunt ab homine otioso, & quod pejus est, imperito. expungenda igitur & ejicienda, quæ temere huc fuere inculcata, quod iudicio tantum

*mis matrimisque pueris carmen indicite : nos sumptum
sacris, nos apparatus sacrificiis, nos agris ambarvalia
20 indicemus.* Post hæc interrogati plerique senatores
sententias dixerunt, quas longum est innectere. Deinde
aliis manus porrigentibus, aliis pedibus in senten-
tias euntibus, plerisque verbo consentientibus con-
ditum est senatusconsultum. Itum est deinde ad tem-
plum, inspecti libri, proditi versus, lustrata urbs, can-
tata carmina, ² amburbium celebratum, ³ ambarvalia
pro-

tum nostro freti non facimus, sed auctoritate Palatini libri, & veteris editionis, in quibus nullum horum verborum apparet vestigium.

CASAUBONUS.

¹ Nos aris ambarvalia indicemus.] Scribendum agris. nam aris aut arvis meræ nugæ. male etiam præit scripta lectio, nos aras tumultuarias indicemus.

SALMASIUS.

² Amburbium promissum, ambarvalia promissa.] Ergo amburbium, & ambarvalia differunt, quæ tamen eadem volebat videri vir eruditissimus commentariis in Festum. sane apud Strabonem ἀμυρβιον scribendum, non ἀμυρβιαίων, ut idem ille vir summus existimabat. non enim ambarviam Latini dixere, sed ambarvale aut ambarvalia, ab amburbio, amburbiales hostiæ quæ circum terminos urbis Romæ ducebantur, ut ait Festus. sed aperte distinguit Servius amburbale ad ambarvali. ut ad Eclogam III. dicitur hoc sacrificium ambarvale, quod arva ambiat victima. sicut amburbale vel amburbium, quo urbem circum, & ambit victima. Idem ad illum versus:

Terque novas circum felix eat hostia fruges.

dicit ambarvale sacrificium: quod sæpe de porca sæcunda, & gravida fieri consueverat. quæ sacrificia erant annua, & pro frugibus fiebant, & circum fru-

ges hostia ducebatur. de quibus ambarvalibus capiendus est Tibullus lib. II. eleg. I.

Quisquis adest, faveat: fruges lustramus & agros,

Ritus ut à prisco traditus extat arva ambarvale sacrificium intelligit, quo fruges & arva lustrabantur. quod non animadversum in magnum errorem impulit doctissimum virum qui apud eundem Tibullum eadem Elegia corrigit:

Tunc nitidus plenis confisus rusticus arvis

Ingerat ardenti grandia ligna focis. ibi inquam plenis arvis corrigit, pro plenis agris. atqui Tibullus ibidem ambarvale sacrificium exequitur. tunc, id est cum fiunt sacra pro frugibus, confisus rusticus plenis agris, id est novis frugibus plenis, & magnam spem præ se ferentibus, foco magnam lignorum copiam ingerit. at amburbium longe aliud est, nec cum ambarvali confundendum. quoties autem apud Livium legimus inspectis libris Sibyllinis lustratam urbem, de amburbio intelligendum. urbs enim amburbio vel amburbiali sacrificio lustrabatur: ut arva & agri, ambarvali.

³ Ambarvalia promissa.] Palatinus: ambarvaria. ambarvare pro ambarvales sic arvares sodales in veteribus Glossis: arvares sodales, οἱ ἀρὰ ἴσθων ἀγρονομῶντες ἀργαί. sic Latinaris & Latiaris.

promissa: atque ita ¹ sollemnitas quæ jubebatur, ex-
pleta est. ² Est epistola Aureliani de libris Sibyllinis:
nam ipsam quoque indidi ad fidem rerum. *Miror vos,
patres sancti, tamdiu de aperiendis Sibyllinis dubitasse li-
bris, ³ perinde quasi in Christianorum ecclesia, non in tem-
plo deorum omnium, tractaretis.* ⁴ *Agite igitur, & castimo-*

GRUTERUS.

¹ Sollemnitas que jubebatur expleta.]
Editi adjecerant est quod non erat
in Palat,

SALMASIUS.

² Est epistola Aureliani de libris Sibyl-
linis.] Scribe: epistola Aureliani de li-
bris Sibyllinis: nam ipsam quoque indidi
ad fidem rerum. atque ita Palatinus.
sic enim loqui hos auctores obser-
vavi.

³ Perinde quasi in Christianorum Ec-
clesia, non in templo Deorum omnium tra-
ctaretis.] Miratur Aurelianus tamdiu
dubitasse patres conscriptos de aperi-
endis libris Sibyllinis, perinde
quasi in Christianorum Ecclesia sen-
tentias dicerent, non in Deorum
omnium templo tot religionibus sac-
rato. Christianos enim impiorum
& *ἀθέων* numero habebant, qui male
de religionibus sentirent, & nul-
los Deos colerent, nulla templa in
honorem divorum extructa habe-
rent. inculcat igitur senatores Au-
relianus eo nomine, quod tamdiu
sententiis suis distulerint rem piam,
& ad religionem pertinentem, &
Deorum honorem cultumque spe-
ctantem, librorum nempe Sibylli-
norum inspectionem. quid enim
aliud agerent Christiani impii illi
& athei, & omnium religionum o-
fores, si de aperiendis libris Sibylli-
nis in eorum Ecclesia tractaret ali-
quis, ut ex eorum librorum inspe-
ctione, cerimonix ordinarentur, &
sacrificia celebrarentur, & alia hu-
jusmodi cultum Deorum spectantia,
quæ ipsi abhorrent & abominantur?
recusarent nempe, rejicerent, & re-

futarent omnem hac de re tractatio-
nem ac disputationem. quod vos fa-
citis in omnium Deorum templo,
ubi tot & tantarum religionum re-
verentia & horror quidam animis
incuritur & oculis ingeritur ex Deo-
rum qui illic sunt præsentia. & tam-
diu dubitatis rem adeo religiosam
vestris sententiis sancire, proinde
quasi res hæc agatur in templo Chri-
stianorum, & numinibus, & numi-
num simulacris & religione profusus
vacuo. hæc pluribus explicavi, quod
sciam aliorum duci horum verbo-
rum sententiam ab Annalium con-
ditore, qui recte vapulat Casaubono
ob male acceptum hujus loci sen-
sum. Christianos autem & impios
& *ἀθέως*, & omnis religionis hostes
vulgo tunc temporis audisse no-
tum est. Iustinus martyr: *καὶ ἐν
ῶσθ' ὁδοῦ ὑπὸ τὴν ὄψιν ἀπομαρτυρῶν
ἐπιβλασθηῶν καὶ ἐὺλῶν ἐὺναγλιῶν,
ἢ καὶ ὑπὸ Κρήσειον ἔσ' ἀφιλοσόφου
καὶ φιλοκέρμπε. ἔ γ' ἰδὲ φιλόσοφον εἰ-
πεῖν ἄξιον τ' ἀνδρῶν ὅς γε ὡς ἐὶ ἄν μὴ
ἐπίστα) δημοσίᾳ καὶ ἀμαρτυρεῖ, ὡς
ἀθέων καὶ ἀσεβῶν Χριστιανῶν ὄντων
ὡς χάριν καὶ ἡδονῆν τ' πολλῶν τ'
πεπλανημένων τῆσ' ποιῶν.* qui lo-
cus unus pro centum. itaque nul-
lum alium addam.

⁴ Agite igitur & castimonia pontifi-
cum.] Pontificibus munus assignat
inspiciendorum Sibyllæ librorum,
ut & Ulpus Silanus supra. non Pon-
tificum tamen, sed decemvirorum
primum, mox ampliato numero,
quindecimvirum fuit. nec dicendum
est ætate Aureliani id Pontificum
fuisse officium, quod olim erat quin-
decim-

stimoniam pontificum, ceremoniisque solemnibus iuvate principem necessitate publica laborantem. Inspiciantur libri: quæ facienda fuerint celebrentur: quemlibet sumptum, cuiuslibet gentis captivos, quolibet animalia regia non abnuo, sed libens offero: neque enim indecorum est diis iuvantibus vincere: sic apud majores nostros multa finita sunt

decimvirorum. nam & Constantini magni temporibus, id etiam tum muneris habebant quindecimviri, ut scimus testimonio Lactantii cuius hæc verba sunt lib. 1. de falsa religione cap. VI. *harum omnium Sibyllarum carmina & feruntur, & habentur, præterquam Cumeæ, cuius libri à Romanis occultantur, nec eos ab ullo nisi à quindecimviris inspicere fas habent.* quid igitur statuemus? an Pontifices heic Quindecimviri vocantur, quod Quindecimviri sacris faciundis præsent, & sic quasi quidam erant Pontifices? non id verisimile arbitror. illud verisimilius, Pontifices heic appellari Quindecimviros, quod multi ex Quindecimviris iidem & Pontifices erant. testes possum proferre inscriptiones veteres multas, sed una aut altera ero contentus.

PETRONIVS. APOLLODORVS. V. C.
PONTIFEX. MAIOR. XV. VIR. SAC. FAC.
item.

LYCIO. AVR. AVIAN. SYMMACHO. V. C.
PONTIFICI. MAI. XV. VIRO. SAC. FAC.
item.

M. MÆCIO. MEMMIO. PVRIO. BALVRIO
CÆCILIANO. PLACIDO. C. V.
PONTIFICI. MAIORI. AVGVRI. PV
BLICO. P. R. QVIRITIYM. QVINDECIM
VIRO. SACRIS. FACIVNDIS. CORREC

cum igitur Quindecimvirorum multi, Pontifices quoque essent, nobiliori nomine Pontifices eos vocavit, qui tamen non eo quod essent Pontifices, curam servandorum & inspiciendorum librorum Sibyllæ habebant; sed quod Quindecimviri. si cui hæc sententia non placebit, aliam illi per me liceat excogitare. non possum aliam rat ionem comminisci, quare Ponti-

ficibus tribuat, quod erat Quindecimvirorum proprium.

1 Cuiuslibet gentis captivos.] Captes in Palatino, & editione veteri, capti sunt captivi.

GRVTERVS.

1 Cuiuslibet gentis captivos.] Pal. captos.

CASAUBONUS.

2 Quolibet animalia regia non abnuo.] Regia animalia exaudio, quæ Sibyllini libri monuerint necessaria esse ad sacrificium pro regis salute faciendum, aut Reip.

SALMASIUS.

2 Quolibet animalia regia non abnuo.] Regia animalia vocat, aut de regibus victis capta, aut animalia ipsius imperatoris Aureliani. Persas autem vicerat Aurelianus & fuderat. & potuit animalia quæ Regis Persarum essent, ex præda habere, quæ regia vocat, eaque offert, ut & reliquos sumptus sacrificiis necessarios. possumus tamen interpretari regia animalia, ipsius Aureliani propria. nam etsi nomen Regis imperatores Romani vitarunt, tamen quæ ad imperatorem pertinerent, & imperatoris erant, regia vocaverunt, & regium ea significatione non semel apud Aurelium Victorem Schotti legisse recordor. sed liber nunc in promptu non est. sic Regillianum milites cum imperatorem facerent. ergo potest rex esse. ergo potest nos regere. quæ appellatio hæsit aliquando superioribus principibus. Vopiscus de Carino: regem denique cum plerique Illyrici vocarunt.

3 Sic apud majores nostros multa finita sunt bella.] Quando sic finita bella apud majores? quando sic cepta? exem-

sunt bella, sic coepta. 1 Siquid est sumptuum, datis ad praefectum ararii literis decerni jussi. 2 est praterea vestrae auctoritatis arca publica, 3 quam magis refertam esse reperio

exemplum sane non extat in historia Romana. unicum quidem habetur apud Livium, quo libri Sibyllini, ut inspicerentur, senatus decrevit, accepta ad Thrasymenum clade. quod factum esse instante Fabio Maximo Dictatore refert Livius, cum edocuisset patres, plus negligentia ceremoniarum auspiciorumque, quam temeritate atque inscitia peccatum à C. Flaminiò esse: pericit, inquit, ut quod non ferme decernitur, nisi cum terra prodigia nuntiata sunt, decerni libri Sibyllinos adire juberentur. pericit illud ostendit quanta mole ac difficultate id obtinuerit Fabius. ferme autem dicit Livius quod etiam in magna pestilentia libros Sibyllinos consuli moris aliquando esset. alias vero ob causas, quam quæ ex religione venirent, nunquam illi Sibyllæ libri inspiciantur. multo minus ad bella suscipienda, conficiendaque sunt inspecti. extra morem igitur veterum, & consuetudinem sub Aureliano adiri libros Sibyllinos decrevit senatus, ad belli Marcomannici quo premebatur imperator, felicem eventum à Diis obtinendum. sed & sacrificia illa ipsa, post inspectionem librorum, non ex more Romano fuisse facta videntur, quæ certis locis, quos Barbari transire non possent, facta sunt. quibus sacrificiis peractis, ita Barbari restiterunt, quasi inligati, & irretiti, & monstris quibusdam ac divinarum specierum horrore defixi. quæ omnia ex magicis potius observationibus, & incantationibus barbaricis, & ratione illa telestica, de qua supra diximus, sunt instituta, quam illo usitato solitoque sacrificiorum more, sacrorumque ritu veteribus Romanis usurpato. & hæc fuisse videtur causa, quare tamdiu distulerit senatus

Tom. II.

decernere, ut libri Sibyllini consulerentur, quod ejus rei exemplum non videbat neque apud majores stante adhuc repub. neque sub aliis principibus, qui ante Aurelianum fuere. qui nunquam ad Sibyllinorum librorum opem decurrere soliti erant, cum bellis premerentur, qua civilibus, qua externis, æque magnis atque dubiis, atque hoc Marcomannicum. quapropter non sine admiratione magna, heic video Aurelianum scribere, sic bella apud majores fuisse coepta, sic finita.

1 *Si quid est sumptuum.*] Hoc est, si qui sumptus erunt necessarii. dixit enim, *si quid est sumptuum*, pro quidquid est sumptuum, aut quidquid erit sumptuum. nihil igitur cum doctissimis viris mutandum.

CASAUBONUS.

1 *Si quid est sumptuum, d.*] Placet Scaligeri emendatio, *si quid deest sumptuum, datis a. p. a. l. decerni jussi.* sumptum pro pecunia dicebant, ut ad Hadrianum monebamus.

2 *Est praterea vestrae auctoritatis arca publica.*] Ararium Reip. vocat arcam publicam. sed non erat tum temporis in potestate senatus ararium illud vetus: cujus etiam post eversam Remp. umbram saltem diu servarunt. Omne *τελεστον* arca dicitur. quare leges arcam fiscalem, quod verum ararium fuit: & pratorianam arcam, atque alias diversas diversarum præfecturarum.

3 *Quam magis refertam esse reperio quam cupio.*] Hæc oratio est hominis de senatu male judicantis, & male ei cupientis: quæ si in Aureliano fuerunt cum ista scriberet, tamen cur ejus suæ *νεγκενολος* significationem hic daret, causa nulla fuit. Suspicor igitur mendam hic latere: & ve-

G g

lim

21 *perio quam cupio.* Quum autem Aurelianus vellet omnibus simul facta exercitus sui constipatione concurrere, tanta apud Placentiam clades accepta est ut Romanum pene solveretur imperium. Et causa quidem hujus periculi perfidia & calliditas Barbarici fuit motus. Nam quum congregi aperto Marte non possent, in sylvas se densissimas contulerunt, atque ita noctros vespera incumbente turbarunt. Denique nisi divina ope post inspectionem librorum sacrificiorumque curas, monstris quibusdam speciebusque divinis impliciti essent barbari, Romana victoria non fuisset. Finito prælio Marcomannico, Aurelianus, ut erat natura ferocior, plenus irarum Romam petit, vindictæ cupidus, quam seditionum asperitas suggerebat: incivilius denique usus imperio, vir aliâs optimus, seditionum autoribus interemptis, cruentius ea quæ mollius fuerant curanda, compefcuit. Interfecti sunt enim nonnulli etiam nobiles senatores, quum his leve quiddam & quod contemni à mitiore principe potuisset,

lim cogitent acuti critici de his verbis.

SALMASIUS.

3 *Quam magis refertam esse reperio, quam cupio.*] Non puto tam infensum senatui fuisse Aurelianum, aut tam aperte infensum, ut ægre ferre palam se profiteretur, quod bene esset referta arca publica, quæ in eorum erat potestate. nihil tamen mutandum, sed sola distinctione sanandus hic locus ad istum modum: est præterea auctoritatis vestra arca publica, quum magis refertam esse reperio, quam cupio. id est, quam valde refertam esse reperio, & quam refertam esse cupio. imposuit vitis doctis vox magis quæ comparativa non est hoc loco, sed positivi tantum significationem obtinet. nam magis heic positum pro valde. nec ἀντι & μέλλων, sed ἀντι & μέλλουσι posita est. sic magis pinguis apud Spartianum in Pe-

scennio: cetera corporis parte candida & magis pinguis. potuit & pro eodem pinguior dicere. Latini enim saepenumero comparativis utuntur loco positivorum. Arca publica pop. Rom. mentio in veteribus saxis. de qua nos alibi.

GRUTERUS.

3 *Quam magis refertam esse reperio, quam cupio.*] Sic & Pal. nisi quod is verbo transposito, reperio esse: estque oratio liberi oris, qua Imperator tacite submonet Senatum ne nimium intendat reditus arani, utpote ejus causâ nunquam bona est sub Principibus bonis. ideoque non tam heic videtur curam agere Senatus, quam sui ipsius: dum nimirum fama suæ consulit. interim notum est Senatum se accommodare motibus Principum. sic & infra cap. 30. f. iterum Senatum carpit, satis profecto acriter.

set, vel unus, vel levis, vel vilis testis objiceret. Quid multa? Magnum illud, & quod jam fuerat, & quod non frustra speratum est, infamiae tristioris ictu contaminavit imperium. timeri coepit princeps optimus, non amari, quum alii dicerent, perfodiendum talem principem, non optandum; alii bonum quidem medicum, sed mala ratione curantem. His actis, quum videret posse fieri ut aliquid tale iterum quale sub Gallieno evenerat proveniret, adhibito consilio senatus, muros

CASAUBONUS.

1 *Infamiae tristioris ictu contaminavit imperium.* Duriusculum est locutus. nam ictus infamiae, meraphora est non usu trita. similia sunt tamen apud bonos auctores multa, ut jacere in aliquem dicta, & βαλῆσαι ἐπὶ vel ἵππεσι. Sed neque illud concoquo, infamiae tristioris: & verius est locum egere emendationis.

3 *Cum videret posse fieri ut aliquid tale iterum quale sub Gallieno evenerat proveniret, a.* Aurelius Victor: ac ne unquam qua per Gallienum evenerant acciderent, muris Urbem quam validissimis latiore ambitu circumsepserat. quid illud autem quod sub Gallieno evenit, cui ὄστρον ἀλλοτρίον afferat, murorum Urbis dilatatio? referendum ad Barbarorum in Italiam irruptionem: vel ad tyrannos quos tum passa est Resp. quam plurimos. adversus quos tamen nullum in Romanis muris fuisse Gallieno praesidium video.

SALMASIUS.

1 *Infamiae tristioris ictu contaminavit imperium.* Immerito habent haec suspecta doctissimi viri, quae sana sunt, nec egent emendatione. infamiae ictum dixit, ut famae vulnera dixit poeta nescio quis. sic famam vulnerari alicujus dicimus, quae laborat turpis facinoris infamia, aut, ut noster loquitur, infamiae alicujus ictum accipit. ita Aurelianum dicit Vopiscus imperii sui famam, quae magna

fuerat, vulnerasse nimiae crudelitatis & severitatis nota. quae locutio non usquequaque aspernanda, nec inelegans est.

2 *Quum alii dicerent perfodiendum talem principem, non optandum.* Perfodi parietes rectum esse didici, at non principes. locus hic manifesto corruptus. confodere hominem, Latinum est, at non perfodere. nec aliquem adhuc vidi qui sic loqueretur. sed genus ipsum locutionis mitto. concedo, perfodere hominem recte dici posse: at nego huic loco convenire, nec propterea minus corruptum censeo. qualis enim aut quae hujus dicti argutia? perfodiendum esse non optandum adeo severum principem. sane non video quo jure hac invicem opponantur. suspicor igitur scripsisse Vopiscum: quum alii dicerent perfodiendum talem principem, non optandum. id verbi, facile fuit ut mutaretur in perfodiendum. odire & perodire, pro odio habere vel odisse, non recentiores tantum, sed etiam ex vetustissimis quidam usurparunt. odire dicere solebat M. Antonius pro odio habui. odientes apud Solinum notavi olim scriptum pro odio habentes. Glossae veteres: odio, μετῶ. item, μεισογονῶ, malos odio. inde perodio est in magno odio habeo. perosum enim dicebant veteres, & perodiosum, pro valde odioso. dicebant igitur isti Aurelianum pro sua severitate vel crudelitate odio magis, quam amore dignum videri.

¹ muros urbis Romæ dilatavit. ² Nec tamen pomœrio addi-

CASAUBONUS.

¹ *Muros Urbis Romæ dilatavit.*] Errat in hac historia, ut sæpe alibi, osor ille pietatis Christianæ Zosimus. putavit enim Romam ante habitatam sine muris, Aureliani primum tempore muris ceptam circumdari. ἐπειχθῆναι τότε ἢ Πάριον, ἀπὸ τῶν ἀπείχουσι ἔσσε. quod falsissimum esse omnes historici clamant.

SALMASIUS.

² *Nec tamen pomœrio addidit, eo tempore sed postea.*] Insignis hic locus, sed non ea cura qua debuit, animadvertus. scribit heic Vopiscus Aurelianum adhibito consilio senatus muros urbis Romæ dilatavisse, nec pomœrio tamen addidisse eo tempore sed postea. quo tempore vero addiderit pomœrio Aurelianus, nec Vopiscus dicit, & reliqui tacent historici, Eutropius, uterque Victor, alii. qui non aliud scribunt, quam quod Vopiscus hoc loco: Aurelianum nimirum validioribus & laxioribus muris urbem circumdedisse. quando igitur Aurelianus pomœrio addiderit, scire non possumus, cum id nemo scriptum reliquerit. sed cum certum sit neminem principum addere potuisse pomœrio, nisi qui agri barbarici aliqua parte rem Romanam ampliasset, videamus an id facere licuerit Aureliano, qui, tantum abest, ut aliquid ex solo Barbarico reip. Romanæ adquisierit, ut provinciam Daciam à Trajano constitutam ultro dimitteret, cum eam retineri non posse videret. Ergo cum nihil fecerit Aurelianus quare merito pomœrio addere posset, non etiam addidisse credendum est. hæc tamen omnium animis hæc infixæ sedit opinio, Aurelianum pomœrio addidisse: cui opinioni firmum fundamentum videtur dedisse hic Vopisci locus. sed cum ipsum fundamentum diruerimus, tum & illa opinio facile

corruet, expressis & signatis verbis tradit heic Vopiscus Aurelianum laxioribus muris urbem Romam circumsepisse, nec tamen pomœrio addidisse. quod ille consulto consilio adscripsit, ne quis, dum legeret, muros urbis dilatasse Aurelianum, putaret eum pomœrium auxisse: quod nemini licebat, nisi qui fines imperii protulisset. sed sequuntur Vopisci verba, quæ plane evincunt Aurelianum ampliavisse pomœrium; nec tamen pomœrio addidit, eo tempore sed postea. quo tempore igitur, Vopisce? cur id indictum reliquisti? si enim eo tempore quo muros ambitum ampliolem validioremque fieri curabat Aurelianus, nondum quidquam egerat, quare jure suo posset augere pomœrium, utpote qui nihil adhuc imperii finibus adjecisset, non erat omittendum Vopisco, nec aliis auctoribus, qui vitam Aureliani in litteras miserunt, quo tempore hic princeps & fines imperii protulerit, & pomœrium ampliaverit. opportunus etiam hic locus videbatur rei adeo notabilis narrationi. cum enim heic eos omnes enumeret principes, qui pomœrium auctius fecerunt, Augustum, Trajanum, Neronem, cur de Aureliano tacuit? sed cur non tacuisset, quod nulla ratione potuit dicere? nam certo certius est, nec unius jugeri latitudine fines imperii Romani propagavisse Aurelianum, quos contraxisse potius debet videri, qui provinciam à Trajano Romanis finibus adjunctam, dimisit: & sic nullo jure aut merito potuisse terminos urbis proferre, nec protulisse. totum igitur hunc Vopisci locum sic constitutum, resectis & amputatis verbis quibus sciolus aliquis sententiam hujus loci temere ampliaverat: *Hic actis cum videret posse fieri, ut aliquid tale iterum, quale sub Gallieno exonerat, proveniret, adhibito consilio senatus, muros ur-*
bis

*bis Romæ dilatavit: nec tamen pomærio
 addidit. Pomærio autem nemini princi-
 pum licet addere nisi ei qui agri Barbarici
 aliqua parte Romanam temp. locupletave-
 verit. omnia nunc recte atque ordine
 procedunt. Aurelianus muros urbis
 Romæ dilatavit, & validiores muni-
 tioresque reddidit, non tamen, in-
 quit Vopiscus, pomærio addidit.
 nam nemini pomærio licet addere,
 nisi qui locupletaverit Romanam
 temp. aliqua parte soli barbarici,
 quod non fecit Aurelianus. deinde
 ponit ordine nomina principum, qui
 aliquando pomærio addiderunt. illa
 autem verba quæ sententiæ officie-
 bant, eo tempore sed postea, merito sus-
 tulimus. quæ ego suspicor ab aliquo
 ad oram codicis fuisse adnotata, è
 regione horum verborum, nec tamen
 pomærio addidit, quod putaret muros
 dilatari non posse nisi ampliato po-
 mærio, & crederet sententiam Vo-
 pisci qui negabat additum pomærio
 ab Aureliano, hac interpretatione
 esse juvandam, ut intelligere vide-
 retur Vopiscus non eo tempore ad-
 ditum sed postea. nec enim sibi po-
 terat persuadere, quisquis ille fuit
 infrunitus, muros ampliari posse, nisi
 prolato pomærio. atqui vel ex his
 Vopisci verbis, ut nunc leguntur,
 constat Aurelianum, non eo tempo-
 re quo muros dilatavit, pomærio
 addidisse, sed postea. quod si verum
 est, potuit utique Aurelianus ex sen-
 tentia Vopisci, muros dilatando po-
 mærii terminos suo tamen loco re-
 linquere. nam quid clarius quam
 hoc velle Vopiscum, muros urbis ab
 Aureliano dilatatos fuisse, nec tamen
 pomærio additum? id sequentia e-
 jus verba adeo evincunt, ut contra-
 res tam manifestas venire insipien-
 tia plane sit. muros, inquit, adhibi-
 to consilio senatus dilatavit Aurelia-
 nus, nec tamen pomærio addidit.
 nam pomærio nemini principum li-
 cet addere nisi qui agri barbarici ali-
 qua parte temp. Romanam auxerit.
 Aurelianus parte aliqua barbarici so-
 li temp. auctiorem non fecit. huic*

igitur nec pomærio addere licuit.
 pomærium sciunt omnes ex ea defi-
 nitione quæ apud Gellium refertur,
 locum esse intra agrum effatum per totius
 urbis circuitum pone muros regionibus cer-
 tis determinatum qui finem faciebat urba-
 ni auspicii. intra quos igitur fines in
 urbe auguria captabantur & ageban-
 tur, eos ab auguribus effari determi-
 narique moris erat, nec nisi de eo-
 rum consilio eos poni mutarique li-
 cebat. id omne spatium quod ab au-
 guribus per circuitum urbis designa-
 tum erat ad urbana auspicia captan-
 da, pomærium dicebatur. cum hec
 nulla augurum mentio habeatur, sed
 consilio senatus adhibito dicat Vo-
 piscus Aurelianum latioribus &
 laxioribus muris urbem sepsisse, in-
 de etiam certo colligi potest pomæ-
 rii terminos, quos non nisi augurum
 consilio moveri fas erat, ab eo non
 esse promotos & ampliatos, sed ita
 eundem muros urbis dilatavisse, ut
 ambitus ille quo urbem ampliavit
 minime intra pomærii antiqui fines
 in agendo urbano augurio observa-
 retur. sic mons Aventinus, quæ pars
 urbis nec longinqua nec infrequens
 erat, diu extra pomærium fuit, quod
 in eo monte cum auspicasset Remus,
 irritas aves habuerit, donec à Clau-
 dio receptus tandem & intra pomæ-
 rii fines observari cœptus. sic Anto-
 ninum Caracallum, sub quo urbem
 ampliata esse accessione viæ novæ
 scribit Victor, pomærium novis re-
 gionibus terminasse atque ampliasse
 non dicunt auctores: quod solis il-
 lis licuisse principibus constat, qui
 alicujus provinciæ accessione impe-
 rium Romanum auxissent. atque
 hæc est mens & sententia Vopisci.
 ergo recte hinc ejecimus verba illa
 inciti & inepti nescio cujus glossa-
 toris: non eo tempore sed postea. dilata-
 tionem tamen hanc murorum ab
 Aureliano factam aliquando aliter
 accipiebamus, & per hæc verba puta-
 bamus Aurelianum non latiore
 aut ampliorem murorum ambitum
 fecisse, sed latitudini tantum eorum

addidit eo tempore, sed postea. ¹ Pomerio autem nemini principum licet addere nisi ei qui agri Barbarici aliqua parte Romanam Remp. locupletaverit. Addidit autem Augustus, addidit Trajanus, addidit Nero, sub quo Pontus Polemoniachus ² & Alpes Cottiae Romano nomini tributæ. ³ Transactis igitur ⁴ quæ ad septiones, atque urbis statum & civilia pertinebant, contra Palmyrenos, id est contra Zenobiam, quæ filiorum nomine Orientale tenebat imperium, iter flexit. Multa in itinere ac magna bellorum genera confecit. ⁵ Nam in Thraciis ⁶ & in Illyrico ⁷ occurrens Barbaros

adjecisse, hoc est latiores muros, atque ideo validiores concinnasse. murus enim pedes quinque latus, fortior utique est & validior muro lato duo pedes & semis. Aurelius Victor & Eutropius qui hinc acceperunt, non tantum laxioribus, sed etiam validioribus muris urbem ab Aureliano septam esse dixerunt, & sic utrumque sensum complexi sunt. meminit & Vopiscus infra de septionibus urbis ab Aureliano curatis, & infra scribit urbis Romæ muros sic cum ampliasset, ut quinquaginta prope millia murorum ejus ambitus teneret. quo ex loco liquet quo sensu heic dixerit muros urbis dilataste Aurelianum.

CASAUBONUS.

¹ Pomerio autem nemini principum licet addere, nisi ei qui agri B.] Tacitus Annali XII. Pomerium auxit Cesar more prisco: quo iis qui protulere imperium, etiam terminos Urbis propagare datur. confer totum locum cum isto, & quæ super istis viri docti scripserunt. Sed quod illi existimant, à Trajano ad Aurelianum neminem principum Urbem auxisse, aliter Aurelius Victor Schotti, cujus de Caracallo sunt verba: aucta Urbs magno accessu via Novæ. et si pomerio illum addidisse non dicit Victor.

⁵ Nam in Thraciis & in Illyrico oc-

currens Barbaros vicit.] Malim, occurrentes, & ita membranz.

SALMASIUS.

² Et Alpes Cottiae Romano nomini tributæ.] Romano nominis tributæ. ita in Palatino. scribe: Romano nominis tributæ.

³ Transactis igitur quæ ad septiones atque urbis statum.] Vellem aliquis m doceret, quænam sint hæ septiones, & quem significatum habeant hoc loco. sed interim, dum quærendus mihi doctor, non dubitem repone-re: transactis quæ ad septiones. qua lectione nihil verius. intelligit enim dilatationem urbis murorum ab Aureliano institutam. septiones vocat ut Eutropius cum eandem rem narret, sepire urbem dixit pro muris ambire. Hic muris, inquit, validioribus, & laxioribus urbem sepit. sed & Aurelius Victor eodem verbo usus in eadem historia: muris urbem quam validissimis laxiore ambitu circumsepit. hinc septiones urbis. nec à quoquam de nostra emendatione dubitati posse puto.

⁶ Et in Illyrico occurrens barbaros vicit.] Verus editio: occurrentes barbaros vicit. quod quare mutaverint recentiores editores nescio.

GRUTERUS.

⁴ Quæ ad septiones.] Non postposuerim Pal. scripturam, septiones.

⁷ Occurrens

baros vicit : Gotthorum quinetiam ducem Cannabam, five Cannabaudem, cum quinque milibus hominum trans Danubium interemit. ¹ Atque inde per Byzantium in Bithyniam transitum fecit, eamque nullo certamine obtinuit. Multa ejus magna & præclara tam facta quam dicta sunt : sed omnia libro innectere ² nec possumus fastidii evitacione, nec volumus : sed ad intelligendos mores atque virtutem pauca libanda sunt. ³ Nam ⁴ quum Thyanam venisset, eamque occlusam reperisset, iratus dixisse fertur,

Canem

⁷ Occurrentes barbaros vicit.] Sic & nostri scripti. male vulgo *occurrentes*.

SALMASIUS.

¹ Atque inde per Byzantium in Bithyniam transitum fecit.] Bithynia tunc erat Romanorum? quid igitur opus certamine ad eam obtinendam? an quia barbari illam occupaverant, & recuperavit Aurelianus? scribit enim Trebellius in Gallieno, bello vario diu acto Scythas in Bithyniam se contulisse. non possum tamen dissimulare scripturam veteris Palatini, quæ est : atque inde per Byzantium in Bithyniam transitum fecit, eamque nullo certamine obtinuit. quam lectionem prope est, ut veram esse credam, modo legatur, in Bithyiam. Bithya urbs est Thraciæ, quæ & Βιθυνία dicitur. sed & Βιθύα populi Thraciæ Stephano. Βιθύα, ἔθνος Θρακίας ἀπὸ Βιθύων ἢ Ἀρσίων ἢ Σήνης ἢ Ρήσων ἀδελφῶν. five igitur de regione Thraciæ Bithya, five de urbe heic capias, utrumque placet. sed magis de provincia accipi probatim. non possum tamen ex toto Bithyniam improbare. nam videntur illa tempestate Bithyni Palmyrenorum, & Zenobia partibus fuisse. Bithyniam igitur nullo certamine obtinuit Aurelianus, quæ sua sponte Palmyrenorum jugum excussit, & Aureliano sese dedit. at Zosimus narrat Bithynos comperto Aureliano impe-

rare, Palmyrenorum societati renuntiasse. verba Zosimi : διακηρύξαν ἢ ἂν δὲ ἀπὸ τῶν Ἰταλίων καὶ Πασιονίων ὁ βασιλεὺς στρατείας ἐπὶ Παλμυρῶν ἀγῶν διενεούσῃ κρητύνοντες ἡδὴ τὴν Αἰγυπτιακῶν ἐθνῶν καὶ τὴν ἐξ ἑσῶς ἀπεισῆς, καὶ μέχρις Ἀσσυρίων καὶ Γαλατίας. ἐθελοσπῶντες ἢ καὶ Βιθυνίας μέχρι Καλληδῶν ἀντιλαδῶν, εἰ μὴ βασιλοκίνας γρονθῆς Ἀυρηλιανῶν τῶν Παλμυρῶν ἀπεστειλόντων ἀεστῶσιον. Bithyniam igitur retinendum.

⁴ Quum Thyanam venisset.] Thyanam pro Thyamis. ut Megaram pro Megaris dixerit. & Hierosolymam pro Hierosolymis. nihil igitur mutandum. nam & infra, Tyanam civitatem vocat : fertur enim Aureliano de Tyana civitatis eversione vere dixisse.

CASAUBONUS.

² Nec possumus fastidii evitacione, nec volumus.] Videbatur contrario potius ordine oratio esse concipienda : nec volumus fastidii evitacione, nec possumus. & sunt plures causæ cur ita scribi malimus.

³ Nam cum Thyanam venisset.] Tyana scribendum, aut certè Tyanam. nam in locorum nominibus & genus & numerum pro libidine mutant auctores sæpe. sic Græci τὸν Ἀγρῶνα pro Lugduno. Tyana autem vi aut prodicione cepisse Aureliano negat Zosimus, sed deditio.

Gg 4

I Caserta

¹ *Canem in hoc oppido non relinquam.* Tunc & militibus acrius incumbentibus spe prædæ, & Heraclammone quodam, timore ne inter cæteros occideretur, patriam
 23 suam prodente, civitas capta est. Sed Aurelianus duo statim præcipua, quod unum severitatem ostenderet, alterum lenitatem, ex imperatoria mente monstravit. Nam & Heraclammone proditorem patriæ suæ sapiens victor occidit: & quum milites juxta illud dictum ² quo canem se relicturum apud Thyanæos negarat, everfionem urbis exposcerent, respondit iis: *Canem, inquit, negavi in hac urbe me relicturum, canes omnes occidite.* ³ Grande principis dictum, ⁴ grandius militum

¹ *Canem in hoc oppido non relinquam.*] Vetustissimum genus loquendi usurpat Aurelianus: & fortasse non male hinc colligas historiam sacram illi fuisse aliquando lætitatam. Ibi leges sæpe in comminatione interpcionis, Non relinquam in ea urbe בקר מִשְׁמַחֵם *mingentem ad parietem*, id est canem. atque haut scio an inde idiomatis nostri sit vocabulum *mastrin*. etsi aliter quosdam esse interpretatos, non clam me est. Græci hoc aliter, εὐδὲ ἀγγεῖλον λειφθήσεσθαι, vel εὐδὲ πυρφόρον.

SALMASIUS.

² *Quo canem se relicturum apud Thyanæos negaret.*] Apud Thyanos. ita Palatinus & editio vetus. Θύανωι ἀντὶ τῆς Θυανιτῶν. sic *Peucos* pro *Peucinis* supra dixit. & alia infinita ejusdem formæ. sic *Megaros* pro *Megavensibus* alicubi lectum est. ἰθνηγῶν autem τῆς Τυανῶν non est *Tyanais*, sed *Tyanosis*. unde Apollonius *Tyanosis*. Latine est *Tyanensis*. at *Thyanæ* urbis Ægyptiacæ cives *Thyanitæ* dicantur melius. hic enim est ἐπιχωρίων τῶν ἰθνηγῶν urbium Ægyptiacarum. de *Tyanis* Ægypti urbe, non loquitur heic Vopiscus.

³ *Grande principis dictum, grandius militum votum.*] Haud scio quam bene heic conveniat votum militibus. non enim ipsorum votum fuerat, ut *Tyana* intacta & inlibata servaretur, ut est hominum genus prædæ avidum, & semper inhians rapinis, qui tamen non graviter tulere dictum principis. quod quasi serium acceperunt, in jocum ab eodem versum. sed quis locus voto? Palatinus qui nobis anchoræ sacre vicem multis locis fuit, nihil heic nobis ostendit, cui tuto possimus inniti. legit tamen: *grandius militum votum*. an faciendum est: *grandius militum factum*? & *grande principis dictum, grandius militum factum*: nam dictum principis quo præda negabatur, civitas servabatur, totus exercitus, ita quasi ditarene accepit. idque propemodum asseverare ausim esse verum.

GRUTERUS.

⁴ *Grandius militum votum, nam dictum Principis.*] Pal. *grandius militum votum*. nam *votum Principis*. neutrum placet. venit aliquando in mentem, *grandius militum factum*. sed aliud quid later. certe *votum* heic minime convenit.

militum votum : ' nam dictum principis quo præda negabatur, civitas servabatur, totus exercitus ita quasi ditaretur, accepit. Epistola de Heraclammone. *Aurelianus Augustus Mallio Chiloni. Occidi passus sum cujus quasi beneficio Thyenam recepi. Ego vero proditorem amare non potui : & libenter tuli quod eum milites occiderunt : neque enim mihi fidem servare potuisset qui patria non pepercit. ' Solum denique ex omnibus qui oppugnaban-*

SALMASIUS.

1 Nam dictum principis quo præda negabatur.] Iterum hec habet idem Palatinus ; nam vocatum principis. putem legi posse : nam jocatum principis, jocatum principis vocat, dictum quo princeps jocatus est, dicendo ut omnes canes occiderent, quandoquidem negaverat se canem in oppido illo relicturum. idque videntur milites fecisse, & canes omnes occidisse. hinc grandius eorum factum fuisse ratiocinatur Vopiscus, qui jocum principis quo canes jubebantur occidere ita acceperunt, quasi juberet omnes cives neci dare, & bonis eorum potiri. *vocatum autem pro jocatum scriptum est, ut vocaretur ab anticitis ministris, apud Spartianum, pro jocaretur. sic vocantes apud Martialem pro jocantes. jocare aliquem dicebant pro illudere alicui, aut ludos facere alicuiem. inde jocatum pro dicto falso & scurrili hec usurpavit Vopiscus. sic infra locutus est idem Vopiscus : in quos multa epigrammata scripta, quibus jocati sunt aruspices imperium pollicentes. id est derisi, & joco habiti. vocatum tamen retineo. nam vocari supra, & appellari pro derideri apud hos auctores positum notabamus. apud Lampridium : appellatus est à mimis quasi suppratus. Glossæ appellare, & *Qav* *Qav* interpretantur. idem significabat & verbum vocare. tunc vocatum pro joco vel derisione, & est vocabulum illius ætatis. qualia multa in his scriptoribus observavimus. *vocatum à voco, ut man-**

datum à mando, peccatum à pecco, & similia.

CASAUBONUS.

2 Solum denique ex omnibus qui oppugnabantur campus accepit.] Mira locutio : solum campus accepit. id est, solus interiit, solus in orcum descendit. Corruptus, ut puto, locus.

SALMASIUS.

2 Solum denique ex omnibus qui oppugnabantur campus accepit.] Militaris hæc locutio, atque in campo nata. campus enim eos accipere dicebatur qui in prælio & in acie ipsa mortem oppetebant. campus non solum locus exercitationis & meditationis armorum quæ inde campestris dicebatur, sed etiam certaminis & pugnæ. unde exercitum ad campum producere apud Cyprianum : & apud Trebellium in tyrannis : ad campum deductus, victus occisus est. inde & championes pro pugnantibus. & campum minari apud Corippum :

— lituosque mihi campumque minatur. sic Johannes Abbas campo occumbere dixit, pro in acie occumbere. in Chronico : anno vi. Justinus imperatoris, qui est Leovegildi regis annus iv. Gepidarum regnum finem accepit, qui à Longobardis prælio superati. Cunicmundus rex campo occubuit. Vopiscus dixisset : Cunicmundum regem campus accepit. sic campum bataliæ hodie dicimus locum certaminis. sed & locum castrorum campum vocamus, & campare castra metari. hinc campidoctores, qui & armidoctores

Gg 5. doctores

gnabantur, campus accepit. Divitem hominem negare non possum, sed cujus bona ejus liberis reddidi: nequis me causa pecunia locupletem hominem occidi passum esse criminaretur. Capta autem civitas est miro modo. Nam quum Heraclammon¹ locum ostendisset aggeris naturali specie tumentem,² qua posset Aurelianus occultus ascendere, ille conscendit, atque elata purpurea chlamyde, intus civibus, foris militibus se ostendit, & ita civitas capta est, quasi totus in muris Aureliani fuisset exercitus. Taceri non debet res quæ ad famam venerabilis viri pertinet. Fertur enim Aurelianum³ de Thyanae civitatis everfione⁴ vera dixisse, vera cogitasse:

doctores veteribus, quod ea docerent milites quæ campo & bellis erant necessaria. Alexander Severus in concione ad milites tumultuantes: *quin continetis vocem in bello contra hostem, non contra imperatorem vestrum necessariam?* & paullo post: *continete igitur vocem truculentam campo & bellis necessariam.* ubi vide quæ de campidoctoribus notavimus & armidoctoribus. iidem & doctores simpliciter dicebantur. hinc in veteri saxo *doctor cohortis* de armidoctore vel campidoctore accipiendus.

CASAUBONUS.

¹ *Locum ostendisset aggeris naturali specie tumentem.*] Potest ferri tumentem. potest etiam scribi tumentis.

⁴ *Vera dixisse, vera cogitasse.*] Serio locutum esse, cum dixit, se canem in oppido Tyanorum non relicturum; neque de ea interpretatione tum cogitasse, quam subtiliter postea excogitavit.

SALMASIUS.

² *Quia posset Aurelianus occultus ascendere.*] Oprime vetus editio: *qua posset Aurelianus cultus ascendere.* quod item agnoscit, optimæ notæ liber Palatinus. correctores qui mutant, heic nihilo clarius quam aliis

locis viderunt. sensus est hujus loci, Heraclammonem ostendisse Aureliano locum qua in murum posset cultus ascendere, id est cum ornamentis imperialibus. ratio facti subsequitur, quod imperatorem in muris stare cum viderent oppidani, crediderunt totum Aureliani exercitum in muris esse; non potuit autem aliter constare civibus, imperatorem ipsum in muris esse, nisi eo purpuratus ascendisset, & imperatoria veste ornatus. locus autem ostensus Aureliano ab Heraclammone, non videtur difficilioris ascensus fuisse, quam ut eo quis posset etiam cultus & vestitus ascendere. hæc sententia hujus loci.

³ *De Thyanae civitatis everfione vera dixisse, vera cogitasse.*] Lege ex eadem editione: *vere dixisse, vere cogitasse.* vere, hoc est, serio. sic infra: *Argumento est id vere Aurelianum cogitasse, immo etiam facere disposuisse, vel ex aliqua parte fecisse, &c. sic leviter cogitare de puero dixit, levibus cogitationibus, & puerilibus intento.*

GRUTERUS.

³ *De Thyanae civ. everf. vere dixisse, vere cogitasse.*] Melius istud quam vulgatum, *vera dixisse, vera cogitasse.* & alterum quidem exstabat in Palatino.

gitasse: ¹verum Apollonium Thyanaeum celeberrimae famae autoritatisque sapientem, veterem philosophum, ²amicum verum deorum, ³ipsum etiam pro numine frequentandum, recipienti se in tentorium ea forma qua videtur, subito astitisse, atque haec Latine, ut homo Pannonius intelligeret, verba dixisse: *Aureliane, si vis vincere, nihil est quod de civium meorum nece cogites. Aureliane, si vis imperare, à cruore innocentium abstine. Aureliane, clementer te age, si vis vincere.* Norat vultum philosophi venerabilis Aurelianus, atque in multis ejus imaginem viderat templis. Denique statim attonitus, & imaginem & statuas & templum eidem promisit, atque in meliorem rediit mentem. ⁴Haec ego à gravibus viris comperi, & in Ulpiae bibliothecae libris relegi, & pro majestate Apollonii magis credidi. Quid enim illo viro sanctius, venerabilius, antiquius, diviniusque inter homines fuit? ⁵Ille mortuis

SALMASIUS.

¹ Verum Apollonium Tyanaeum.] Philostratus lib. 1. Ἀπολλωνίου τοῦ νουπειρέως ἢ ἢ Τύανα πόλις Ἑλλάδος ἐν τῷ Καππαδοκίῳ ἔθνι. πατρὸς δὲ, ὀμίμων. ἢ ὀμιων ἀνημόρων. ubi ridicule interpretes, haec postrema vertit: *genus antiquum sane, & clavis hominibus faciendum.* sed nec melius nuperus editor, & corrector, ἀνεμόρων legit pro ἀνημόρων. significat Philostratus generis originem Apollonium referre ad ipsos Tyanae urbis conditores. cujus generis nobilitate nulla potest fingi antiquior.

² Amicum verum Deorum.] Vetus editio: *amicum virum Deorum.* sed nihil mutandum videtur.

⁴ Clementer te age, si vis vincere.] Jam supra dixerat, *si vis vincere.* bene igitur Palatinus & editio vetus hoc loco legunt: *si vis vivere.* hoc enim ordine progressus est: *si vis vincere. si vis imperare. si vis vivere.*

GRUTERUS.

⁴ Clementer te age, si vis vivere.] Ita egregie Pal. vulgati haecenus, nullo lepore, *si vis vincere.*

⁵ Haec ego & à gravibus.] Sic Palat. addito &.

CASAUBONUS.

³ Ipsum etiam pro numine frequentandum.] Constat ex patrum scriptis & antiquis historicis insignem istum planum divinis honoribus vulgo passim affectum: cum haberet hunc unum stupor gentium, cujus magicas imposturas veris veri Dei JESU CHRISTI miraculis opponeret. cum igitur hoc tibicine fulcirent homines pagani ruentes jam superstitiones suas, nemo debet mirari Vopiscum hoc loco in illius laudes ferri *ᾠλησίσιον.*

⁶ Ille mortuis reddidit vitam.] Historiam respicit Philostrato narratam extremo libro quarto. sed non audeo Philostratus affirmare puellam quae pro mortua efferebatur, vere mortuam

mortuis reddidit vitam. Ille multa ultra homines & fecit & dixit : quæ qui velit nosse, Græcos legat libros qui de ejus vita conscripti sunt. Ipse autem, si vita suppetat, ¹ atque ipsius viri favori usquequaque placuerit, breviter saltem tanti viri facta in literas mittam : non quo illius viri gesta munere mei sermonis indigeant, sed ut ea quæ miranda sunt, omnium

25 voce prædicentur. ² Recepta Thyana Antiochiam proposita omnibus impunitate, brevi apud Daphnen certamine obtinuit : atque inde præceptis quantum probatur venerabilis viri Apollonii parens, humanior atque clementior fuit. Pugnatum est post hæc de summa rerum ³ contra Zenobiam, ⁴ & Zabam ejus socium

tuam fuisse. nam ait inter cætera, εἶπε ἀπὸ τῆς ψυχῆς ὄρεν ἐν αὐτῇ, ὅς ἐλελήθη τὰς ἑραπειδονίας. Elatos multos vitam recuperasse quam videbantur amisisse, ex Plinii septima historia notum est: ut taceamus de similibus memoriæ nostræ exemplis.

SALMASTUS.

1 *Atque ipsius viri favori usquequaque placuerit.*] Et heic non suo, sed correctorum ore loquitur Vopiscus. scripta lectio sic: atque ipsius viri favor iussuerit. tot verborum ambagibus non erat opus ad verum conjiciendum. scribe: ipse autem si vita suppetat, atque ipsius viri favor iuverit, breviter saltem tanti viri facta in literas mittam.

2 *Recepta Thyana.*] Ita semper scriptum in optimo etiam libro. Græci tamen Τύανα scribunt. Tiana in Itinerario veteri. non tamen prorsus caret ratione hæc aspirabilis scriptura. nam Θύανα prius vocabatur. Stephanus: ἐκαλεῖτο δὲ Θύανα, καὶ κτ' ὠνομαζομένην Τύανα, αἰς Ἀρριανός.

3 *Contra Zenobiam & Zabam ejus sociam.*] Scribendum omnino est, jubente editione prima: contra Zeno-

biam, & Zabam ejus socium. socium etiam habetur in Palatino. sed bis repetitum ibi legitur Zenobia nomen, & omissum Zabæ. quod propterantis librarii erratum est. Zabas autem hic dux fuit Zenobia, & socius etiam quodammodo. unde cum Aurelianus ad Zenobiam scriberet, quo ad deditionem illam hortabatur, sic litteras direxit: Zenobia, ceterisque quos societas tenet bellica. inter eos qui tenebantur illa societate bellica fuit hic Zabas, quem propterea socium Zenobia videtur appellare Vopiscus.

GRVTERVS.

1 *Atque ipsius viri favor usquequaque placuerit.*] Pal. à manu prima tantum habuit, atque ipsius viri favor iussuerit. forte, atque ipsius favor iusserit.

4 *Et Zabam ejus socium, &c.*] Sic & Palat. qui tamen habet & nobiam. vulgati pessime, ejus sociam.

CASAUBONUS.

3 *Contra Zenobiam & Zabam ejus sociam.*] Hic est quem in Claudio Sabinum vocabat Pollio. Zosimus Zabdan: Ζάβδαν ὁ Ζηνοβίας στρατηγός. Insigniter vero errat Vopiscus qui sociam Zenobia Zabam nominat. non enim mulier fuit sed vir: neque socius

cium apud Emessam magno certamine. Quumque Aureliani equites fatigati jam pene discederent, ac terga darent, subito vi numinis, quod postea proditum, hortante quadam divina forma, per pedites etiam equites restituti sunt. Fugata est Zenobia cum Zaba, & plenissime parta victoria. Recepto igitur Orientis statu,

socius Zenobiæ, sed dux illius, ut auctores sunt Pollio & Zosimus. Quare etiam si legas hic cum regio codice, *socium*, non *sociam*; adhuc tamen satis causæ erit, cur in Vopisco diligentiam desideres.

SALMASIUS.

[Apud Emessam magno certamine.] Latini *Emessam* & *Emissam* scribunt huius urbis nomen. Græci *Ἐμισσάν* vel *Ἐμισσάν*. apud eos tamen *Ἐμισσάν* etiam scribi debere testatur Stephanus *ὡς ἔθνηκῶν*. *Ἐμισσα πόλις Φοινίκης Λιβανουσίας, ὡς Λάρισσα ἢ Ἐμισσαίῳ τὸ ἔθνηκῶν ὡς Λάρισσαίῳ*. *Διονύσιῳ ὁ ποιητὴς οὐκ ἔφη τὸ π φησὶ γδ,*

Τῆς δὲ ὡς ἀντολίῳ Ἐμισσῶν πόλιν,

hodie quidem apud Stephanum scriptum est, *Ἐμισσα*, & *Ἐμισσαίῳ*. sed eum scripsisse *Ἐμισσα* & *Ἐμισσαίῳ*, exemplum *Λάρισσα* ostendit, & illud non minus, quod observat cum unico *σ* reperiri apud Dionysium poetam, breviato nimirum jota. poeta autem ille Dionysius, est *Ἐπισηγητής*. & fortasse ita reponendum in Stephano: *Διονύσιῳ ὁ Ἐπισηγητής*. nam sic eum semper nominat. frustra vero hodie quæras versum illum de Emessa apud Dionysium. versavi ejus auctoris aliquot exemplaria manu scripta, & satis antiqua, quæ tamen illo versu carebant. Priscianus quoque interpret Emessæ mentionem non habet. Festus tamen Avienus alter interpret videtur in suis exemplaribus reperisse. sic enim habet:

Urbs mediis Apamea dehinc confurgit in arvis,

Et qua Phœbeam procul incunabula lucem Prima forwent, Emessæ fastigia celsa venident.

Nam diffusa solo latus explicat, ac subit auras

Turribus in cœlum nitentibus. incola claris

Cor studiis acuit.

Denique flammicomæ devoti pectora Soli Viram agitant. Libanus frondosa cacumina turget,

Et tamen his certant celsi fastigia templi. Heic se indit juxta tellurem glaucus Orontes.

quæ omnia desunt in vulgatis Dionysii codicibus & horum loco tantum habetur:

Αὐτὰρ ἐνὶ μέσσησιν Ἀπαμείης πτόλιθρον.

Τῆς δὲ ὡς ἀντολίῳ κη(ε)σύρη) ὑπερὸς Ὀρόντης.

cum in exemplaribus Festi & Stephani fuerit:

Αὐτὰρ ἐνὶ μέσσησιν Ἀπαμείης πτόλιθρον.

Τῆς δὲ ὡς ἀντολίῳ Ἐμισσῶν πόλιν.

& reliqua quæ versione sua exsecutus est Avienus, usque ad Orontis mentionem. non hodie igitur atque heri illa labes optimum poetam corripuit. nam Eustathius non integrior editis codices vidit. ex Avieno autem didicimus, quare *Φοινίκης Λιβανουσίας* urbem Emissam vocet Stephanus. vera igitur ejus urbis scriptura est *Emissa*: ut *Larissa*, *Edissa*. quæ urbes sunt in illo tractu. *Emissam* vocat Ammianus Marcellinus. lib.

statu, ¹ Emessam victor Aurelianus ingressus est, ² ac statim ad templum Heliogabali tetendit, quasi communi

xxii. *Emissa, & Damascus. eodem libro: & ne quid intepesceret, Epigonus à Lycia philosophus ducitur: & Eusebius ab Emissa, Pictacas cognomento, concitatus orator. corruptissima hæc hodie circumferuntur in vulgatis. nos ita emendavimus ex scripta lectione quæ habuit: Eusebius ad missa. quare vero Pictacas illi oratori cognomentum adhæserit, alibi docemus.*

¹ *Emessum victor Aurelianus ingressus est.] Πυθόμυθος ἢ τὸν Ζεῦστος Φυγὴν ὁ Ἀθηναῖος, εἰς τὴν τὴν Ἐμισσάν εἰσὶν, ὡς θύμωσεν αὐτὸν τὸ πολιτικὸν δεχόμενον.*

² *Ac statim ad templum Heliogabali processit.] Templum Heliogabali quod erat in urbe Emissa. certissimum igitur est, vel ex hoc loco, Heliogabali templum Emessæ fuisse, & Heliogabalum, vel Elagabalum Deum, ab Emissenis eximie cultum. Avieni verba quæ supra de Emissa attulimus, id evidentissime declarant, & magnificentiam ejus templi prædicant.*

Denique flammicomæ devoti pectora Soli Vitam agitant. Libanus frondosa cacumina turget,

Et tamen his certant celsi fastigia templi. Antoninus Heliogabalus Emissenus fuit, & Emissenis templi, quod Soli, vel Heliogabalo sacratum erat, sacerdos. at eruditissimi viri, locum illius templi ut invenirent, nihil non fecerunt, & tamen quæsierunt tantum: nam quod non longe ab Emissa urbe fuisse dixerunt jam id peccarunt. in media enim urbe Emissena fuit: ut Avienus ostendit, & hic Vopisci locus. Spartianus in Caracallo Mæsam aviam Heliogabali Antonini, Emissenam fuisse scribit. cujus filia Symiamira mater ipsius Heliogabali, & ipse Heliogabalus Emissæ quoque natus, & Emissenis templi Soli dicati sacerdos. Ammianus lib. xxvi. *Antiochia Macrino im-*

*peratore agente, ab Emissa Heliogabalus exivit Antoninus. primus igitur hic error. quod templum Heliogabali Dei extra Emissam collocarunt. alter vero priore longe major, quod ex verbis Spartiani, sub finem vitæ Caracalli colligi putarunt posse, Heliogabali templum in vico quodam radicibus Tauri montis subdito, fuisse positum. hoc neutiquam conicias ex illo Spartiani loco, qui nos aliud nihil docet, quam Heliogabalum jam imperatorem in eo loco, vel vico, in quo olim fuerat Faustinae templum ab Antonino Marco fundatum, Soli hoc est Heliogabalo templum fecisse. Non tamen Heliogabali templum, cujus fuit sacerdos Heliogabalus priusquam ad imperium veniret, in illo vico fuisse credendum est, quod erat Emessæ, ut jam diximus. nihil vero illius vici nomen ad hanc rem facit, qui Alala vocabatur, & id nomen jam ante habuerat vel priusquam natus esset Antoninus, & eo loci templum Deo suo constituisset. nec inde illi vico nominis ratio petenda est. sed nec alterius magni viri sententiam probamus, qui Elagabalum tutelare numen Gabalitarum, fuisse censet, & Elagabalum hinc denominatum, hoc est Gabalitarum Deum. non Gabalitarum, sed Emissenorum Deum fuisse Elagabalum docuimus. etsi enim Orientis pleræque urbes Solem colerent. eximie tamen præter omnes eum colebant Emissenis, apud quos & Elagabalus vocabatur, & templum habebat magnifice extructum. sane sciendum est omnium fere orientalium gentium commune numen fuisse Solem, quem Hel aut Bel, vel Belus dixerunt. in unaquaque autem urbe peculiare cognomen habebat. ut Emissenorum *Elagabalus*: Palmyrenorum *Malacbelus* & *Aglibolus*. Persiarum *Mithres*. Babyloniorum *Belus*. &c.*

muni officio vota soluturus. Verum illic eam formam numinis reperit quam in bello sibi faventem vidit. Quare & illic templa fundavit, donariis ingentibus positis: & Romæ Soli templum posuit majore honorificentia consecratum, ut suo dicemus loco. Post hæc ²⁶ Palmyram iter flexit, ut ea oppugnata, laborum terminus fieret. Sed in itinere à latronibus Syris male accepto frequenter exercitu, multa perpeffus est, & in obsidione usque ad ictum sagittæ periclitatus est. Epistola ipsius extat ad Mucaporem missa, in qua de ejus belli difficultate ultra pudorem imperialem fateatur. *Romani me modo dicunt bellum contra fœminam gerere, quasi sola mecum Zenobia & suis viribus pugnet,*

ac

sic aliarum Orientis gentium & urbium aliud. peculiare igitur ac tutelare numen Emiffenorum Alagabalus, vel Elagabalus. nam utroque modo scriptum reperitur in nummis & saxi vetustis. & ita dictus est quasi *Deus montis*, vel *Deus mons*, quod sub montis effigie coleretur. montis enim vel ingentis saxi instar habebat ejus simulacrum. vide ad Heliogabalum.

1 Quasi sola mecum Zenobia, & suis viribus pugnet, ac non hostium.] Desperant de hoc loco restituendo summi viri. nobis nihil desperandum est, qui mage majores difficultates expugnâvimus, & longe desperatiores locos emendâvimus in his auctoribus. Palatinus pro *ac non hostium* legit, *atque hostium*. & ita veteris editio. unius litteræ mutatio rem totam nobis conficiet ex voto. nam scribendum: *quasi sola mecum Zenobia, & suis viribus pugnet. atque hostium, quantum si vir à me oppugnandus esset, in conscientia & timore longe deteriore. vel si quis malit, at conscientia & timore longe deteriore.* Specta quantas tenebras quantula mutatio offuderat, & quantula dissipavit. pro atque, atque fecimus. de sensu jam res clara est. Romani parvi pendebant, & irrisui ha-

bebant Aureliani expeditionem adversus Zenobiam. hoc enim esse, bellum cum fœmina gerere: quod minime gloriosum esset futurum tanto duci, quantum videri volebat. respondet Aurelianus, non cum sola Zenobia rem sibi esse; nec eam suis tantum viribus pugnare: sed tantum esse hostium, quantum si cum viro bellum esset gerendum: magnum enim numerum, magnasque copias habebat circa se Zenobia, nec minores quam vir & dux aliquis magnus habere posset. non igitur sola Zenobia. accedebat ad difficultatem, timor ejus & conscientia, ut fœminæ longe deterior, quam si vir esset. timidæ enim magis fœminæ quam viri. conscientia præterea ejus quæ poenam se meruisse sciret, nihilque sibi gratiæ relictum apud victoris animum speraret, nec ullum misericordiæ locum videret, si victa esset. hæc omnia faciebant, ut illo animo pugnaret Zenobia, quo desperati solent, & sic victoriam de se difficiliorem Aureliano præberet. hoc ad purgandum se de illius fœminini belli difficultate respondebat Aurelianus, illis quibus videbatur, non magnam rem præstare, quod fœminam bello persequeretur.

1. Atque

¹ ac non hostium, quantum si vir à me oppugnandus esset,
² in conscientia & timore longe deteriore. Dicitur non potest
 quantum hic sagittarum, qui belli apparatus, quantum
 telorum, quantum lapidum: nulla pars muri est qua non
 binis & ternis balistis occupata sit: ignes etiam tormentis
 jaciuntur. ³ Quid plura? ⁴ timet quasi foemina, pugnat
 quasi poenam timens: sed credo adjuturos Rom. Remp.
 deos, qui nunquam nostris conatibus defuerunt. Denique
 fati-

GRUTERUS.

1 Atque non hostium, quantum si vir
 à me oppugnandus esset, in conscientia &
 timore, &c.] Palat. atque hostium quan-
 tum, &c.

3 Quid plura? non quasi foemina pu-
 gnat, quasi poenam timens.] Pal. quid
 pluratum quasi foemina p. q. p. timentes.
 idem codex statim postea habet, Ro-
 manam rempublicam vir deos qui nun-
 quam, &c. ut appareat locum luxa-
 rum, scribendumque, sed quasi vir
 poenam timens. Credo adjuturos Rom.
 Remp. Deos. quod & Casaubono no-
 stro in mentem venit.

CASAUBONUS.

2 In conscientia & timore longe dete-
 riore.] Regius hæc verba miscet tur-
 batque. est autem locus mutilus,
 nec sine librorum meliorum opere
 capiendus, nobis quidem.

4 Non quasi foemina pugnat, quasi poe-
 nam timens.] Neque horum verbo-
 rum ullus est sensus. desideratur e-
 nim aliquid. in regio scriptum ti-
 mentes. Sententia erit optima, si scri-
 bas, sed quasi vir poenam timens. vel, vi-
 ri poenam timentes. non solum foemi-
 nam viro comparat, aut viris; sed viris
 quos desperatio reddat *αὐτῶν αὐτῶν*
κρείττους.

SALMASIUS.

3 Quid plura? non quasi foemina pu-
 gnat, quasi poenam timens.] Pro despe-
 rato relictus & depositus hic locus

non minus, quam ille superior, im-
 mo etiam magis. audacia opus est
 adversus hæc monstra, sed majore et-
 iam felicitate, ut debellentur. sed
 hæc magis quam illa nobis adfuit, in
 hoc loco expurgando, tenuiter adju-
 tis ope veteris codicis, qui sic scri-
 ptum præferbat: quod pluratum quasi
 foemina, pugnat quasi poenam timens. si-
 militer etiam vetus editio. lege:
 quid plura? timet quasi foemina, pugnat
 quasi poenam timens. sensum superiori
 animadversione exposuimus. nam
 idem dicit quod supra, Zenobiam &
 timore & conscientia mala impul-
 sam nihil remittere, sed totis viribus
 pugnare, & timore quidem eo quo
 omnes foeminae, quæ natura timi-
 diores sunt viris: & conscientia ea
 qua qui poenam timent, quam se me-
 ruisse agnoscunt. quæ res etiam me-
 tum naturalem exauget, & audacissi-
 mis quibusque timorem ingenerat.
 eleganter igitur Zenobiam timere
 ut foeminam scribit, pugnare vero
 non jam ut foeminam, sed ut poenam
 timentem: quod malæ conscientia
 proprium est & ejus qui intelligat,
 se ad poenam potius deposci, quam
 æquo jure, & ut hostis solet cum ho-
 ste, secum bellum geri. non mirum,
 si acriter & magno animo pugnent,
 quorum res eo loco sitæ sunt, & pel-
 lem suam, ut vulgo dicimus, magno
 vendere studeant. pulcre, ita me
 Deus amet, hunc locum restitimus,
 in quo antea non plus inerat sensus,
 quam humoris in pumice.

fatigatus ac pro malis fessus, literas ad Zenobiam misit, deditioem illius petens, vitam promittens, quarum exemplum indidi. *Aurelianus imperator Roman. orbis, & receptor Orientis, Zenobia ceterisque quos societas tenet bellica. Sponte facere debuistis id quod meis literis nunc jubetur: deditioem precipio impunitate vita proposita, ita ut illic, Zenobia, cum tuis agas vitam ubi te ex senatus amplissimi sententia collocavero. Gemmas, argentum, aurum, sericum, equos, camelos in ararium Rom. conferatis. Palmyrenis jus suum servabitur.* Hac 27 epistola accepta, Zenobia superbius insolentiusque rescripsit quam ejus fortuna poscebat. credo ad terrorem: nam ejus quoque epistolæ exemplum indidi. *Zenobia regina Orientis Aureliano Augusto. Nemo adhuc prater te quod poscis, literis petiit. Virtute faciendum est quicquid in rebus bellicis est gerendum. Deditioem meam petis, quasi nescias Cleopatram reginam perire maluisse quam in qualibet vivere dignitate. Nobis Persarum auxilia non desunt, quæ jam speramus: pro nobis sunt Saraceni, pro nobis Armenii. Latrones Syri exercitum tuum Aureliane vicerunt: quid igitur si illa venerit manus quæ undique speratur? pones profecto supercilium, quo nunc mihi deditioem, quasi omnifariam victor, imperas.* Hanc epistolam Nicomachus se transtulisse in Græcum

on all
Sides

* Sed credo adjuturos Romanam remp. deos.] Quid vult sibi Palatinus cum hac lectione, adjuturos Romanam rempublicam vir deos? an veros deos scribere voluit? ut per veros Deos, aut verum Deum intelligat Solem, quem præcipue venerabatur Aurelianus, & quem supra certum Deum vocabat. juvat quod sequitur: qui nunquam nostris conatibus defuerunt. nam Solem in bello sibi faventem vidisse præ se ferebat. Vopiscus paulo supra: illic eam formam numinis reperit, quam in bello sibi faventem vidit. nec prohibet quod veros Deos in pluralitate, non verum Deum dixit.

CASAUBONUS.

1 Ac pro malis fessus.] Scribe, pro malis fessus.

SALMASIUS.

2 Equos, camelos in ararium conferas.] Conferatis, libri veteres. melius. non enim ad solam Zenobiam missa est hæc epistola, sed ad reliquos belli socios. sic initio epistolæ: sponte facere debuistis id quod meis litteris nunc jubetur.

3 Quid igitur si illa venerit manus quæ undique speratur.] Quod si igitur illa venerit manus. ita editio princeps. sed vulgatum malo.

cum ex lingua Syrorum dicit ab ipsa Zenobia dictam. nam illa superior Aureliani, Græca missa est.
 28 His acceptis literis, Aurelianus non erubuit, sed iratus est: statimque collecto exercitu ac ducibus suis, undique Palmyram obsedit: neque quicquam vir fortis reliquit quod aut imperfectum videretur aut incuratum. Nam & auxilia quæ à Persis missa fuerant, interceptit: & alas Saracenas Armeniaeque corruptit, atque ad se modo ferociter, modo subtiliter transtulit; denique post multa mulierem potentissimam vicit.
 2 Victa igitur Zenobia 3 quum fugeret camelis quos

1 Denique post multa mulierem potentissimam vicit.] Melior Palatini & veteris editionis scriptura: denique multa vi mulierem potentissimam vicit. ostendit quantæ difficultatis & moliminis res fuerit Zenobiam, etsi foeminam, vincere. quod omni occasione, & quocumque sermone præ se ferebat Aurelianus, ne parum gloria videretur adeptus quod vicisset foeminam.

CASAUBONUS.

2 Victa igitur Zenobia, cum fugeret camelis, quos dromadas voc.] Zosimus præ ad verbum ista: πέντε βελδοσίδροισι Παλμυρένιοι ὀβησσοί, καὶ καμήλων πέντε Ζηνοβίαν ἀναδιδόσαντες, αἱ δὲ καμήλων εἰσι τὸ χίμαι, καὶ ἵπποις ὑπεροβίοντι τὸ χίμα, ὃ πόλεως ὑπεροβίοντι.

SALMASIUS.

2 Victa igitur Zenobia cum fugeret camelis.] Victam Zenobiam eo tempore accipit, quo intra Palmyram conclusa, cum obsessam urbem diutius defendi non posse videret, clam elapsa, & camelis dromadibus imposita fugam ad Persas parabat. ita Zosimus: ita hoc loco Vopiscus. quid igitur sibi volebat Sextus Rufus cum scriberet Zenobiam multis clibanariorum & sagittariorum millibus fretam prælio victam apud Imas, &

captam, Romam esse in triumpho ductam? sine dubio pugnam illam intelligit, quæ apud Emessam pugnata est, & qua Zenobia de summa rerum cum Aureliano decertavit. Vopiscus supra: pugnatum est posthac de summa rerum contra Zenobiam & Zabam eius socium apud Emessam magno certamine. non tamen eo prælio capta est Zenobia ut velle videtur Sextus Rufus. Vopiscus apud Emessam prælium illud commissum scribit. Sextus, apud Imas non procul ab Antiochia. apud Eusebium reponendum apud Imas viciunt, vulgo etiam in editione Scaligeri, apud Timas legitur: quod vicium est, non appellatio ejus loci diversa. cum enim apud Imas scriptum esset, facile ex fine præcedentis vocabuli, T littera adhæsit initio sequentis. ἰμμεων Ptolemæus vocat. sed Sextus Rufus & ex eo D. Hieronymus res gestas diversis temporibus in unum confundunt. nam certum quidem est Aurelianum levi conflictu habito, non longe ab Antiochia partem quamdam exiguam Palmyrenorum, quæ collem imminem suburbano Antiochiæ, cui Daphne nomen est, occuparat, dejecisse inde, & proficasse. verum illud ultimum certamen, quo Zenobiæ res penitus afflictæ sunt, & attrita, apud Emessam commissum est. Distat autem Antiochia Emessa M. P. cxxxiij. Imma autem,

dromadas vocitant, ¹ atque ad Persas iter tenderet, equitibus missis est capta, atque in Aureliani potestatem deducta. Victor itaque Aurelianus, totiusque jam Orientis possessor, quum in vinculis Zenobiam teneret cum Persis, Armeniis, ² Saracenis, superbior atque insolentior egit ea quæ ratio temporis postulabat. ³ Tunc illæ vestes quas in templo Solis videmus, confertæ gemmis, ⁴ tum Persici dracones, & tiaræ, tum

tem vel Imma, triginta tribus millibus passuum distat ab Antiochia quod ex veteri tabula itineraria didici, quæ *Emman* vocat pro *Imma*.

³ Quum fugeret camelis quos dromadas vocitant.] Libri veteres editi scriptique, quos dromedas vocitant. Dromedæ quoque dicuntur Isidoro in Originibus; *Dromeda*, inquit, genus est camelorum, minoris quidem stature, sed velocioris nomen habet. sic autem dromeda, vel dromida Latinis qui Græcis *δρομεις*, quemadmodum Numidam iidem Latini dixerunt, qui apud Græcos *Νομις*. nam *δρομειδες* dromedæ, ut *Νομειδες*, Numidæ.

CASAUBONUS.

¹ Atque ad Persas iter tenderet, equitibus missis est capta.] Capta est cum Euphratem navigio transiret, cum jam videretur periculo exempta.

SALMASIUS.

² Saracenis superbior atque insolentior.] Iidem libri, superior atque insolentior, sed superbior atque insolentior, verum est. sic supra hæc duo junxit: Zenobia superbior, insolentiorque rescripsit. leviter autem distinguendum ad majorem lucem: victor itaque Aurelianus, totiusque jam Orientis possessor, quum in vinculis Zenobiam teneret, cum Persis, Armeniis, Sarracenis, superbior atque insolentior egit ea quæ ratio temporis postulabat. id est cum Zenobiam in vinculis teneret, & Persas, & Armenios & Saracenos. intelligit Persas illos quos ad auxilium venientes interce-

pit Aurelianus, ut & Saracenorum alas & Armeniorum, quos in vinculis tenebat, ut eos in triumphum duceret, qui & ducti sunt, ut infra videmus.

³ Tunc illæ vestes quas in templo Solis videmus, confertæ gemmis.] Alibi apud hos auctores mentio est vestium margaritis confertarum. Græcis *μαργαρειπιδες* dicuntur. Arrianus in periplo maris Erythræi: *ἐν ἐνὶ τῷ περὶ τὴν πύρρον ἀκτὴν τῆς Ἡπιοδωρῆς συλλεγόμενον πινικόν. φέρονται γὰρ ἐξ αὐτῆς σινδόνες μαργαρειπιδες λεγόμεναι.* sic enim illum locum legimus, qui & vulgo male excusus, & perperam ab interprete & commentatore viro docto redditus. *περὶ τὴν πινικόν*, id est, perforatur margaritarum. hodie ibi editum est, *περὶ τῆς*.

CASAUBONUS.

⁴ Tunc Persici dracones.] Deest verbum cui tota periodus innitatur: nempe, capti sunt ab Aureliano. Dracones, inter signa fuerunt, ea quidem ætate, Persarum, paullo vero ante, Parthorum qui in Oriente rerum erant domini. Apud Parthos cohortes millenariæ fuerunt, & cuique cohorti suus draco attributus. Et erant hi dracones simulacra verorum draconum, ea arte expressa ad terrorem hostibus inferendum, ut vulgo apud Romanos aliquando creditum sit, viva ipsa animalia, non illorum imitamenta ad bellum ferre Persas: quæ in conflictu hostes appeterent.

tum genus purpuræ quod postea nec ulla gens detulit, nec Romanus orbis vidit: de qua pauca saltem libet dicere. Meministis enim fuisse in templo Jovis Optimi Maximi Capitolini ¹ pallium breve ² purpureum lanestre, ad quod quum matronæ atque ipse Aurelianus jungerent purpuras suas, cineris specie decolorari videbantur cæteræ divini comparatione fulgoris. Hoc munus rex Persarum ab Indis interioribus sumptum, Aureliano dedisse perhibetur, scribens, *Sume purpuram qualis apud nos est.* sed hoc falsum fuit. Nam postea ³ diligentissime & Aurelianus & Probus & proxime Diocletianus ⁴ missis diligentissimis confectoribus,

& misere vorarent. quam falsam auditionem ridicule securus erat ille historicus, cujus ineptias exagitat Lucianus in libello De conscribenda historia. ἔτις, inquit, ἀκρεῖως πίνῃ ἐωρεῖται, ὥστε τὰς δράκοντας ἔφη τῶν Παρθυαίων, (σημείον δὲ πλῆθος τῶν αὐτοῖς χελίκας γὰρ οἶμας ὁ δράκων ἀγῆ) ζῶντας δράκοντας πικρομεγέθους εἶναι Ἰνδιανῶν ἐν τῇ Περσίδι μικρὸν ὑπερ τῶν Ἰσθμίων. τῆς δὲ τῶν μὲν ἐπὶ κροντῶν μεγάλων ἐνδεδραμῆς, ὑψηλῆς αἰωρείας, καὶ πύρρῳθεν ἐπελαυόντων, δὲ ἐμπροσθέν. ἐν αὐτῷ δὲ τῶν ἔργων, ἐπειδὴν ὁμοῦ ἔωσιν λύσαντες αὐτὸς ἐπαφίῃσι τοῖς πολεμίοις. lege cætera, atque ibi scribe *πελαυόντων* αὐτοῖς: quod verbum de serpentibus proprie dicitur. qui spirarum suarum volamine aliquid cingunt. à Parthis acceperunt signum hoc Romanæ cohortes: de quarum draconibus & de draconariis passim Ammianus Marcellinus & ejus ætatis scriptores. multa etiam in libris de militia clarissimum litterarum lumen, Justus Lipsius.

¹ Pallium breve purpureum lanestre.] Lanestris vox ejus sæculi: ut *vallestris*, qua utitur Ambrosius, & similes.

³ Diligentissimis confectoribus.] Hoc

est, infectoribus. nam *confector* proprie arenæ verbum est.

GRUTERUS.

² Purpureum lanestre.] Sic quoque Palat.

SALMASIUS.

¹ Pallium breve purpureum lanestre.] Multa *παρθεύωρα* ad hoc exemplum formarunt veteres. ut *campestre* à campo: *fanestre* à fano: *terrestre*, *lanestre*, & similia. sic *palestre* à palus dixerunt. Innocentius de litteris notis juris exponendis: *sub se conviciis, & res palestres habet, & foris aquivergia.* ita enim ibi habet liber Palatinus ex quo olim illum de casis litterarum tractatum transcripsimus.

⁴ Missis diligentissimis confectoribus.] *Confectores*, hæc sunt infectores. sic vetus interpretes Juvenalis *lanam confectam*, pro infecta posuit, ad illum versum,

In tunica Jovis & picta Serrana starentem

Ex humeris aulaa togæ.

mappam mittentem in circo consulem poeta describit: Nam *tunicam Jovis togam palmatam* dixit *Tyria purpura confectam*, hoc est *Serrana*. Et sane *inficere* quod *tingere* significat, idem omnino est quod *facere*, vel *conficere*. nam *infecitum* non solum, quod non factum est,

requisiverunt tale genus purpuræ, nec tamen invenire potuerunt. Dicitur enim sandix Indica talem purpuram

est, sed & quod factum est, significat. sic *indictum*, & pro non dicto, & pro denunciato accipitur. sic *intectum*, & pro non tecto & pro bene tecto. *inficere* igitur idem quod facere, & conficere; quo verbo Latini & pro tingere usi sunt, exemplo & imitatione Græcorum qui verbum *ρέζειν* quod illis facere est, & pro tingere usurparunt. Grammatici: *ρήγθ' τὸ πορφύρεν ἐξειλάειον. ρέζειν γὰρ τὸ βάψαι καὶ οἶον μεταποιῆσαι. ὅτι δὲ ρέζεις ἔλεγον τὰς βαφεῖς καὶ ρέγθ' τὸ βάμμα, σαφές Ἀνακρέων ποιεῖ. ἀλιπόρφουρην ρέγθ'. καὶ ὡς Ἰδύκω, ποικίλα ρέσιμα.* Hesy chius: *ρέγμα, βάμμα. ρέζειν* igitur ad verbum est inficere, vel conficere, hoc est tingere. & *ρεπτής* infector, vel confector. *ρέγθ'* & *ρέσιμα*, infectum, id est tinctum vestimentum.

CASAUBONUS.

I Dicitur enim sandix Indica talem purpuram facere si curetur.] Sandicinus color similis coccineo, ut auctore Sosibio docet Hesy chius. ideo scribunt Suidas & Photius in suis Lexicis, *Σάνδυξ χρωμα κέκκινον*. sed hi de eo colore intelligunt quem non Indica sandix conciliat, verum alia qua in usu vulgo Græcis & Romanis fuit. de hac lege Plinium libro xxxv. cap. vi. & Hadrianum Turnebum in Adversariis. Indicæ vero hujus sandicis alibi factam mentionem non invenies. posterior hujus vocis varie scripta legitur, *sandix*, & *sandyx*: variat & modulus syllabæ in obliquis. producitur Propertio libro secundo:

Illaque plebeio vel sit sandicis amictu.
corripitur aliis. Gratius de venatione,

Interdum Libycæ fucantur sandice pinnæ.

SALMASIUS.

I Dicitur enim sandix Indica talem

purpuram facere si curetur.] Bene judicavit Turnebus de herba aut frutice heic sandicem accipiendam, non de pigmento. omisit tamen præcipuum, & maxime validum argumentum quo poterant retundi, qui pertinaciter heic & apud Virgilium aliosque auctores sandicem pro pigmento semper accipi debere contendebant. dicerent enim mihi, ubi lectum sit pigmenta illa & colorum ut ita dicam metalla tingendis vestibus aut lanis apud tinctorum officinas fuisse usurpara. quis unquam dixit vestem auripigmento tinctam, aut cerussa, aut ocre, aut sandaracha, aut ejusmodi aliis coloribus, qui foliis serviunt pictoribus & tectoribus? Hesy chius & pro herba & pro pigmento poni sandicem annotavit, cujus hæc sunt verba: *Σάνδυξ, δένδρον χαμνῶδες, ἢ τὸ ἀνθ' ἑρῶν κέκκω ἐμπερὴ ἔχει, ὡς Σωσίδι, ἢ φάρμακον ἰατρικὸν ἢ κιβωτός.* nam per *φάρμακον* pigmentum intelligit. Suidas autem & Photius in suis lexicis non herbam, sed pigmentum & *φάρμακον* sandicem esse dixerunt. *Σάνδυξ χρωμα κέκκινον*. quod imposuit longe eruditissimo viro. non enim *χρωμα* ibi est herba tingendo apta, sed pigmentum. pigmenta enim Græci vocant *χρώματα*, Latini etiam colores: & sic apud Vitruvium caput est de coloribus, quo explicat, qui factitii sint colores, qui nativi. Glossæ: *Auripigmentum, χρσενικόν, χρωμα τι. Ψιλωθρον.* Hesy chius: *δρυικὸν χρωμα* εἶδ' *χλωρὸν, ὅπερ ἡμεῖς χρσενικὸν λέγομεν.* idem: *Σανδαρχίον, χρωμα* εἶδ' *κιναῖα* εἶδ' *χρωματ' ἀληθινῶ δ' λέγομεν κέκκινον.* & sic de aliis. igitur cum legeris *σάνδυκα* esse *χρωμα*, non de herba tinctoria, sed de pigmento accipe. Porro de sandice

puram facere, si curetur. Sed ad incepta redeamus.
 30¹ Ingens tamen strepitus militum fuit omnium, Zenobiam ad pœnam poscentium. Sed Aurelianus indignum existimans mulierem interimi, ² occisis plerisque quibus autoribus illa bellum moverat, paraverat, gesserat, triumpho mulierem reservavit, ut populi Romani oculis esset ostentui. ³ Grave inter eos qui cæsi sunt, de Longino philosopho fuisse perhibetur, quo illa magistro usa esse ad Græcas literas dicitur. Quem quidem Aurelianus idcirco dicitur occidisse quod superbior illa epistola ipsius diceretur dictata consilio, quamvis Syro esset sermone contexta. Pacato igitur Oriente, in Europam Aurelianus rediit victor,

legi eam esse herbam quam nos vulgo *guarantiam* vocamus. sic enim scriptum reperi in verustissimo Glossarum codice qui clarissimorum Puteanorum est: *Sandix herba tinctura apta, quam vulgus guarantiam vocat. sed hæc alias pluribus, ubi etiam docebimus Gratii versum.*

Interdum Libyco fucantur sandice pinne:

non de herba, sed de pigmento esse capiendum. de metallo porro sandicis egregius apud Strabonem locus lib. xi. sed corruptissimus, quem sic emenda: *ἡ ἄλλα ἢ ἐστὶ μέταλλα ἡ δὴ τὸ σάνδικον καλεῖται, ὃ δὴ καὶ Ἀρμενίον καλεῖται χρωματίζον καὶ λυγρὸν.* vulgo scribitur: *ὁ σάνδικον καλεῖται.* Notandum autem ex verbis Hesychii *σάνδικον* etiam arcam significare. Græci recentiores *σεντῆκιον* corrupte pro *σάνδικιον* dixerunt. nam *σεντῆκιον* illis est arca. quam vocem falluntur qui origine Arabicam volunt esse. contra Arabes ex Græca suam fecerunt; quæ Græcis *σάνδικον*, Arabibus *Sandock*. verum hæc non hujus loci.

¹ *Ingens tamen militum strepitus fuit.] Tamen pro autem.*

CASAUBONUS.

¹ *Ingens tamen strepitus militum fuit, omnium Z.] Tamen huic scriptori non raro pro autem usurpatur: quod monedo ne quis mutandam scripturam putet.*

² *Occisis plerisque quibus autoribus illa bellum moverat, p.]* Judicium Emisæ habitum de Zenobia & consiliariis ejus ac belli sociis, vide Zosimum.

³ *Grave inter eos qui cæsi sunt de Longino philosopho fuisse perhibetur, q.]* Hic est Cassius Longinus, quem Porphyrius in libro de vita Plotini tantopere laudat, sui temporis eruditissimum nominans, *καλὴν αὐτῶν, ἐπιλογομένωτων, & ἐλεγκτικῶτων.* Meminit hujus & Eusebius, qui libro xv. *Περὶ Ἐκείνου*, quædam illius descripsit. Libros multos ediderat quorum plerosque recenset Suidas. Extat hodieque Longini *Περὶ Ἰουδῆς* libellus vere aureolus: ex quo semichristianum fuisse, non male fortasse colligas, propter illud quod facit de Mosis scriptis iudicium. Ejus eruditionem, scripta & constantiam in subeundo supplicio laudat hoc loco Zosimus.

x. *Aliquis*

victor, ¹ atque illic Carporum copias afflixit: & quum illum *Carpicum* senatus absentem vocasset, ² mandasse illico fertur, *Superest P. C. ut me etiam Carpisculum vocetis.* ³ *Carpisculum* enim genus calciamenti esse satis notum

¹ Atque illic Carporum copias afflixit.] Carpos vicit, & ex parte in Romanum solam transtulit: cujus exemplum postea secutus est Diocletianus: de quo Aurelius Victor: *Inter ea caesi Marcomanni, Carporumque natio translata omnis in nostrum solum: cuius fere pars jam tum ab Aureliano erat.* deest hic verbum. nam scribi postulat sententia, c. f. pars altera i. aut simili modo.

³ *Carpisculum* enim genus calceamenti esse satis notum est: quod cognomen deforme videbatur.] Perverso ordine ita hæc leguntur: nam scribendum hoc modo: *Superest P. C. ut me etiam CARPISCVLVM vocetis?* quod cognomen deforme videbatur: *carpisculum* enim genus calceamenti esse, satis notum est. Erat autem *carpisculus* barbarici calcei genus, à Græco κρηπίς sic dicti: vel ex eo potius, quod cum *carpisculis* sive *carpusculis* architectorum similitudinem aliquam haberent. mentio illorum in antiquo lapide Viennæ Allobrogum, ubi leguntur hæc:

D. D. FLAMINICA. VIENNÆ
TEGVLAS. MENEAS. AVRATAS
CVM. CARPISCVLIS. ET
VESTITVRIS. BASIVM. ET. SIGNA
CASTORIS. ET. POLLVCIS. CVM. EQVIS
ET. SIGNA. HERCVLIS. ET. MERCVRII
D. S. D.

SALMASIUS.

² Mandasse illico fertur.] Pal. & loco fertur. supra docuimus legendum: mandasse è loco fertur. è loco, id est αὐτόθεν. è loco mandavit. αὐτόθεν ἐπίσειλεν. vide quæ supra adnotavimus.

³ *Carpisculum* enim genus calciamenti.] Palatinus: *carpisculum*. *Carpisculus* formæ diminutivæ est, cuius principalis est *carpisculus*. quod ramen & ipsum ὑποουρασιχόν est. sic enim

carpisculus à carpo, ut *scortiscum*, vel *scordiscum* à scorto: & *scutrisca* à scutra. hac enim ὑποουρασιχὸν forma gaudent Latini. *carpus* igitur genus calciamenti. *Scarpinos* etiam hodie vocamus pro *carpinis*. Itali *scarpas* vocant pro *carpis*. nam multis vocibus recentiores & præcipue Græci litteram s, initio addebant. sic σφέκλιον pro *fecula*, vel *facula* dicebant. σφαλάσιον pro *Φαλάσιον*. *Sphalangium* quoque scribitur apud Vegetium. sic Latini quoque veteres, *scutram* ex Græco κούρα fecerunt: & *scutum* ex σκῦτον. sed *carpum* aut *carpisculum*, vel *carpisculum*, unde putamus dictum? non enim à voce Græca κρηπίς, qui posset id convenire? κρηπίδων Græci de manu, non de pede usurpant. sed nec à *carpisculis* architectorum. immo contra est. nam *carpisculi* quorum mentio est in veteri inscriptione, à similitudine *carpisculorum* calceorum videntur potius dicti. *carpisculi* & vestitura basium simul ponuntur in illa inscriptione:

TEGVLAS MENEAS AVRATAS
CVM CARPVS CVLIS ET
VESTITVRIS BASIVM.

Sic Græcis κρηπίς & calcei genus, quam Latini *crepidam*, & basium significat. *Carpus* igitur & *carpisculus* & *carpisculus* calceoli species, & pura putata vox Lat. est. sic appellatur calceus multifariam scissus & casus, quem Græci πολυσχιδή vocant & λεπτοσχιδή. Cephisodorus Trophonio:

— σκευαί τε ἢ λεπτοσχιδῶν
ἐφ' αἷς τὴν χρυσῶν τῶν ἐπιστῆν ἀνθεμα.

carpere id Latinis significat. *carpus* à verbo *carpo*. ut *dividum* à *divido*, qui divisus est: unde & *dividia*, διχόνοια, & *divisio*. sic *carpus*, πολυσχιδής. unde & *carpia*, quem Græci κῆτον

notum est, quod cognomen deforme videbatur: quum & *Gothicus* & *Sarmaticus*, & *Armeniacus*, & ³¹ *Parthicus*, & *Adiabenicus* diceretur. Rarum est ut Syri fidem servent, imo difficile. ² Nam Palmyrenis, qui jam victi atque contusi fuerant, Aureliano rebus Europiensibus occupato, non mediocriter rebellaverunt. Sandarionem enim, quem in praesidio illic Aurelianus posuerat, cum sexcentis sagittariis occiderunt, ³ Achilleo cuidam parenti Zenobiae parantes imperium. ⁴ Verum adeo Aurelianus, ut erat paratus ex

Euro-

appellant. Glossa *ῥοπιανὸν πόνον* interpretantur. quam vocem hodieque retinemus. nec est quod quisquam subtilius hac quam verius dicta esse credat. verissima enim sunt.

¹ Et *Adiabenicus* diceretur.] Pal. & *Adiabeneficiam* ille diceretur. corruptissime. scribendum: cum & *Gothicus* & *Sarmaticus*, & *Armeniacus*, & *Parthicus*, & *Adiabenicus* jam ille diceretur.

GRUTERUS.

¹ Et *Adiabenicus* diceretur.] Pal. & *Adiabeneficia* mille diceretur. ut videatur fuisse primitus, & *Adiabenicus* jam ille diceretur.

⁴ Verum adeo Aurelianus, ut erat &c.] Sic quidem ms quoque Pal. sed nihil verius quam legendum, verum ad Eos Aurelianus.

CASAUBONUS.

² Nam Palmyreni qui jam v.] Narrat Zosimus, tendenti in Europam Aureliano allatum esse nuntium de Palmyrenorum defectione: qui ducem nacti Apseum quendam, initio imperium deferre conati sunt Marcelino duci Orientis: deinde eo fidem Aureliano servante, Antiochum quendam hominem abjectissimum imperii insulis donaverunt. rediisse igitur Aurelianum, & Palmyram funditus evertisse: Antiocho dimisso, cum ob summam vilitatem ipsa illum putaret indignum. hac ita Zosimus.

³ Achilleo cuidam parenti Zenobiae parantes imperium.] Antiochum non Achilleum vocat Zosimus. Παλμυρῶν Ἀχιλλῶν πατρὸς Ἀλεξάνδρου ἰμαίονος καὶ τῷ Παλμύρον εἶχεν. & mox iterum, ubi de eius vilitate: cum tamen hic dicatur parens id est cognatus Zenobiae fuisse, cujus origo Cleopatrana ante est exposita.

⁴ Verum adeo Aurelianus, ut erat paratus, ex Europa revertit.] Nullum hic locum habet vocula adeo. sed locus est depravatus, cum sit scribendum: Verum ad eos Aur. Vertit Vopiscus auctorem Graecum, cujus verba usurpavit & Zosimus. Ἀυρηλιανὸς δὲ πῶτε ἀκηγόος, αὐτὸθεν ὡς εἶχεν ἐπὶ τῷ εἶεν ἐσέλατο. illi, αὐτὸθεν ὡς εἶχεν, interpretatur Vopiscus, ut erat paratus. ἐπὶ τῷ εἶεν, ad eoa. vocem hanc Graecam non poetae solum usurparunt, verum & historici: nam apud Marcellinum legas, eos tractans & eoa partes. ac similia.

SALMASIUS.

⁴ Verum Aurelianus ut erat paratus ex Europa revertit.] Optimus Palatinus: ἐ Rhodopa revertit. Zosimus: ἐχομῶν τῷ Ἀυρηλιανῷ τὸ ἐπὶ τῷ Εὐρώπῃ οὐδὲ. nondum Europam tetigisse vult Aurelianum Zosimus, cum nuntium accepit defectionis Palmyrenorum. at Vopiscum jam eum in Rhodopa fuisse, quae est Thraciae provincia, Ammianus Mar-

celli-

Europa revertit: atque urbem, quia ita merebatur, evertit. Crudelitas denique Aureliani, vel (ut quidam dicunt) severitas, eatenus extitit, ut epistola ejus feratur, confessionem immanissimi furoris ostentans, cujus hoc exemplum est. *Aurelianus Augustus* ¹ *Ceionio Basso. Non oportet ulterius progredi militum gladios. ² jam satis Palmyrenorum casum atque concisum est. Mulieribus non pepercimus, infantes occidimus, senes jugulavimus, rusticos interemimus: cui terras, cui urbem deinceps relinquemus? Parcendum est iis qui remanserunt. Credimus enim tam paucos tam multorum suppliciiis esse correctos. ³ Templum sane Solis, quod apud Palmyram*

cellinus lib. xxvii. Rhodopa huic annexa Maximianopolim habet, & Maroneam & Emum. hujus & alibi meminit: sed observatione dignum est, cum de monte loquitur, Rhodopen vocare; cum de provincia, Rhodopam. de monte lib. xxi. *consert. e summorum montium summitates Hæmi & Rhodopes. & lib. xxvii. per dextrum, quod anstrate est latus, scopuli tenduntur Rhodopes. atque alibi passim. de provincia lib. xxii. Hinc gracile scens paulatim, & velut naturali quodam commercio ruens in pontem ejusque partem ad se jungens, in speciem Græcæ litteræ formatur, & Hellepontion à Rhodopa scindens, Cynosséma ubi sepulta creditur Hecuba, & Cœla præterlabitur, & Seston & Callipolim. in veteri Notitia imperii, Hæmimontus & Rhodopa provinciæ habentur. sic Hæmimontus, cum de provincia sermo est, libentius appellant auctores; at montem ipsum, Emum. Hæmimontanas celsitudines tamen alicubi nominat Ammianus.*

¹ *Ceionio Basso.*] *Ceionio Basso, Palatinus cum veteri editione.*

² *Jam satis Palmyrenorum casum atque occisum est.*] Inter cadere & occidere quid intersit nihil video, aut quid plus alterum altero significet. sed recte Palatinus: *jam satis Palmyrenorum casum atque concisum est. itaque etiam*

habuit editio prima. quare mutarint recentiores editiones, assequi non possum conjectura. at *concidere* plus est quam simpliciter cadere, duobus illis verbis magnam carnificinam lanienamque factam Palmyrenorum ostendit. nam *concidere* proprium lanionum est.

³ *Templum sane Solis quod apud Palmyram est.*] Templum Solis apud Palmyram fuisse, vel hic locus indicium facit. nulla ferme pars orientis in qua Sol non coleretur. sed pro urbium ac locorum diversitate in quibus colebatur, diversis etiam appellationibus censebatur. Emissenii Alagabalum eum vocabant, apud quos in effigie mentis adorabatur. atque inde nominis ratio, ut supra docuimus. Palmyreni *Malachbelum* solem appellabant, quasi dicas *Regem Belum*. nam Belum Syri & Phœnicæ & multi alii Eoi populi præcipuo cultu dignabantur, quem Saturnum & Solem esse volebant. Photius ex vita Isidori à Damascio scripta: *ὅτι Φοίνικες καὶ Σύροι καὶ Κεχρον Ἡλ καὶ Βηλ καὶ Βολάβλι ἐπινομοῦσι.* quod eundem autem Solem cum Saturno esse sciscerent, testis Servius, ne alios in testimonium adducam: *Belus primus rex Assyriorum, ut supra dictum est, quos constat Saturnum quem eundem*

& Solem dicunt, Funonemque coluisse: quae
 nomina etiam apud Aegyptios postea culta
 sunt. unde & lingua Punicā Bal Deus di-
 citur. Apud Assyrios autem Bel dicitur
 quaedam sacrorum ratione, & Saturnus &
 Sol. Ηλ & Βήλ idem, ut constat ex
 illo Photii loco. Servius de Beli no-
 mine apud Virgilium, Didonis pa-
 tris: & regis nomen ratione non caret.
 nam omnes in illis partibus Solem colunt,
 qui ipsorum lingua Ηελ dicitur. unde &
 Ηλιος. ergo addita digamma, & in fine
 facta derivatione à sole regi nomen impo-
 suit. in veteri quadam inscriptione
 Romana Θεοι παρσηων Palmyreno-
 rum Μαλάχου & Αγγλιωλου
 vocantur. quorum & simulacra ibi-
 dem in marmore sculpta habentur
 vitili habitu, crispo crine, succincta
 & taniata, eorumque alterum Lu-
 nam pictam in humeris habet, & co-
 thurnis innexum est, hastile manu
 gestans. Sol & Luna illi duo dii sunt.
 nam & Lunam marem Deum esse
 credebant, masculinoque eam no-
 mine ac sexu nuncupabant plerique
 Orientis populi. de Luno Deo vide
 in vita Caracalli. Μαλάχου
 solem esse plane mihi persuadeo, &
 Αγγλιωλου lunam: sed quare ita
 dicta sit, velim disquirant linguae Sy-
 riaca peritiores. Zosimus Ηλιον η
 Βήλον eundem quoque facit, ubi
 scribit Aurelianus donariis templi
 Palmyreni templum quod Roma
 soli edificavit exornasse. εν τῷ
 η το Ηλιος δευτέρου η ιεροί με-
 γαλοπρεπῶς τοῖς ἀπὸ Παλμύρας
 εὐδοκίμοις ἀναθήμασιν, Ηλιος η
 Βήλος κροθιδρύσεις ἀγαλμα. hodie a-
 pud Zosimum legitur: Ηλιος η
 Βήλος, minus recte, mea quidem
 sententia. dissentit autem Zosimus
 ab Aureliano qui in hac sua epistola
 scribit se templum illud Solis apud
 Palmyrenos restituendum in inte-
 grum curavisse, & ad eam formam
 qua fuerat prius, reddendum. Zosi-

mus spoliatum ab Aureliano vult,
 nec unquam restitutum.

CASAUBONUS.

1 Aquilifer legionis tertiae.] Scribitur
 aquiliferi, ex omnibus libris, & quia
 vulgata lectio σολοικίς.

GRUTERUS.

1 Aquiliferi legionis tertiae.] Sic &
 Palat. non ut vulgg. aquilifer.

SALMASIUS.

1 Aquilifer legionis tertiae cum vexil-
 liferis.] Non fero emendantem do-
 ctissimum virum: Aquiliferi tertiae
 legionis. quid enim? an plures aquilae
 in una legione? immo una tantum,
 quam & cohors prima habebat. signa
 vero alia plura. nam singulae cohortes
 suum draconem habebant. Hy-
 ginus: Cohors prima causa signorum &
 aquilae intra viam sagulariam, & quoniam
 duplum numerum habet, duplam pedana-
 ram accipiet. si una aquila in legione,
 non plures erunt aquiliferi. putavit
 vir eruditissimus vulgatam lectio-
 nem σολοικίς, quod ita concepta
 sit: aquilifer cum vexilliferis diripuerunt.
 sed ita moris habent optimi quique
 auctores loqui. sic enim accipi debet,
 quasi esset scriptum: aquilifer & vexil-
 liferi diripuerunt. Terentius in Heau-
 tontimor. Syrus cum illo vestro confu-
 surrant, & conferunt consilia ad adolescen-
 tes. sic enim in optimis codicibus,
 pro, Syrus & ille vester confusurrant. sic
 Ulpianus D. de quaestione. leg. 1. Im-
 perator noster cum Divo patre suo id non
 admiserunt. pro Imperator & Divus pa-
 ter eius id non admiserunt.

2 Et draconario, & cornicibus.] Et
 cornicibus. ita Palatinus, & editio ve-
 tus. sic classici pro classicines apud
 Varronem de lingua Latina. in veteri
 libro reperiri testatur Turnebus: si-
 militer liticinos & classicos à classe. ubi
 vulgo habetur, classicos. sic tubices &
 cornices, in vetustissimis Isidori exem-
 plari-

& cornicinibus atque liticinibus diripuerunt, ad eam formam volo qua fuit, reddi. ¹ Habes trecentas auri libras e Zenobia capsulis: habes argenti mille octingenta pondo. *Chasts*
De Palmyrenorum bonis habes gemmas regias. Ex his omnibus fac cohonestari templum: mihi & diis immortalibus gratissimum feceris. Ego ad senatum scribam, petens ut mittat pontificem qui dedicet templum. Hæ literæ, ut videmus, indicant satiatam esse immanitatem principis duri. Securior denique iterum in Europam ³² rediit: atque illic omnes qui vagabantur, hostes nota illa sua virtute contudit. Interim res per Thracias Europamque omnem Aureliano ingentes agente, Firmus quidam extitit, qui sibi Ægyptum ² sine insignibus imperii, quasi ut esset civitas libera, vindicavit. ³ Ad quem continuo Aurelianus revertit: ⁴ nec illi defuit felicitas solita. Nam Ægyptum statim recepit: atque, ⁵ ut erat ferox animi, cogitatione multus vehementer

plaribus me legisse restatum facio. de quo statuat quisque quod voluerit. nec enim ausim affirmare cornicem veteres dixisse pro cornicinem. eam tamen scripturam dissimulare nolui.

¹ Habes trecentas auri libras Zenobie capsulis.] Malim: Habes trecentas auri libras de Zenobie capsulis. sequitur similiter ex distinctione summi viri Casauboni: habes argenti mille octingenta pondo de Palmyrenorum bonis.

CASAUBONUS.

¹ Habes trecentas auri libras Zenobie capsulis.] Distingue sic: Habes trecentas auri libras in Zenobie capsulis: habes argenti mille octingenta pondo de Palmyrenorum bonis: habes gemmas regias.

² Sine insignibus imperii, q.] Falsus est Vopiscus, ut fatetur ipse in sequente libro. vide locum.

³ Ad quem continuo Aurelianus revertit.] Non ex Europa quidem eo revertit, ut possit aliquis ex superioribus colligere: sed cum Europam peteret deleta Palmyra & Carras jam

pervenisset, iter in Ægyptum flexit.

⁵ Ut erat ferox animi, cogitatione multus.] Οία φρόσ ἀγέρων & ἀν κ; βαθύως.

GRUTERUS.

⁴ Nec illi defuit felicitas solita.] Reposui quod erat in Pal. male editi prius, illi defuit.

SALMASIUS.

⁵ Ut erat ferox animi, cogitatione multus.] Pauci mihi scire videntur, quid sit hoc loco cogitatione multus. nec enim is est qui multas variasque cogitationes habet, sed qui multus est, id est severus & tetricus, & qui severe cogitat. nam severe cogitare apud hunc auctorem dicitur pro severum esse. supra: testor autem omnes Deos me etiam timuisse, ne quid etiam erga filium meum severius, si quid ille fecisset levius, ut est natura pronus ad ludicra, cogitaret. ne quid severius cogitaret, pro, ne nimium severe ageret, ne severior esset. multus igitur heic idem significat quod in epistola

menter irascens quod adhuc TETRICUS Gallias obtineret, Occidentem petiit: atque ipso Tetrico exercitum suum prodente, quod ejus scelera ferre non posset, deditas sibi legiones obtinuit. Princeps igitur totius orbis Aurelianus pacatis per Occidentem Gallis, atque

Stola Valeriani de eodem Aureliano scripta, quam supra habemus: *Nimius est, multus est, gravis est, & ad nostra jam non facit tempora.* nam ut ibi nimius & multus Aurelianus dicitur, ita hoc loco *ferox animi*, & *multus cogitando*. nimius animi, & ferox animi, idem. & nimius quoque simpliciter idem quod ferox. Livius: *Manlius nimius animi cum alios principes sperneret.* *nimius animi, ὁ ἀγέρωχος.* nimium etiam per se in eo sensu posuerunt, & pro feroce & superbo acceperunt. Tacitus lib. II. Hist. *Et Triaria licentiam, modestum è proximo exemplum onerabat, Galeria imperatoris uxor non nimia tristibus & pari probitate mater Vitelliorum Sextilia, antiqui moris.* sic nimius tunc modesto, animique modico contrarius est. Servius ad illud,

nunc acris Oronti.

Nunc fortis, alias velocis.
quidam acrem in unamquamque rem vegetum ac nimium tradunt. sic etiam vox multus absolute accipitur, de eo qui in unaquaque re multus est. hinc & pro severo & tetrico morosoque, odioso & importuno, quem Græci *φοβληγὴ* dicunt, sumitur. Afranius apud Nonium: *multa es, ac molesta multum.* ita accipiendus multus in obscurissimo epigrammate Catulli quod hæcenus viros eruditissimos torfit:

Multus homo es, Naso, num tecum multus homo est qui

Descendit? Naso multus es & pathicus.

ita autem ipsum epigramma legendum ac distinguendum est. *multus es Naso & molestus & morosus, & arrogans.* an vero tibi videtur multus homo esse qui descendit, & pathicus est? mira enim res, ut homo cinædus, & qui omni-

bus omnia obsequitur, idem quoque arrogans sit & superbus ac difficilis & asper. hic sensus illius epigrammatis de quo nos alibi plura. Græci *πολυὸν* dicunt hominem gravem & ferium, & quantivis pretii. at Latinis multus non nisi in malam partem accipitur, ut & nimius. est enim *φοβληγὴς ἢ βαρὺς*. sic cogitatione multus hoc loco non est, quod vir doctissimus censebat, ὁ βαθύτης & vir multarum ac variarum cogitationum, sed asper & tetricus, & ob nimiam severitatem suam importunus & odiosus. quod vitium in Aureliano omnes historici notarunt.

CASAUBONUS.

1 *Ipsa Tetrico exercitum suum prodente.*] Vide Pollionem in XXX. tyrannis.

2 *Pacatis per Occidentem Gallis atque undique terris.*] Scripta lectio, *pacatis Oriente, Gallis atque v. t. recte.*

GRUTERUS.

2 *Pacatis Oriente Gallis, atque undique.*] Sic quoque Pal. *perperam edd. pacatis per Occidentem Gallis atque.*

SALMASIUS.

2 *Pacatis per Occidentem Gallis atque undique terris.*] Mirifice corruptus & interpolatus in hoc loco Palatinus. sic enim habet: *pacatis Orientem Gallis atque ubique terrore victo eripe me his tunc de malis, Romam iter flexit.* an aliquid deest? nam illa verba, *Eripe me his invicte malis*, ad Tetricum pertinent, qui hoc hemistichio Virgiliano usus est, cum ad Aurelianium mitteret, & se militibus liberari rogaret, quorum insolentiam ferre non poterat, ut apud

atque undique terris, Romam iter flexit, ut de Zenobia & Tetrico, hoc est de Oriente & Occidente, triumphum Romanis oculis exhiberet. Non ab re est cognoscere, qui fuerit Aureliani triumphus. Fuit enim speciosissimus. Currus regii tres fuerunt. In his unus Odenati, argento, auro, & gemmis operosus atque distinctus: alter, quem rex Persarum Aureliano dono dedit, ipse quoque pari opere fabricatus: tertius, quem sibi Zenobia composuerat, sperans se urbem Romanam cum eo visuram: quod illam non fefellit. nam cum eo urbem ingressa est victa & triumphata. Fuit alius currus quatuor cervis junctus, qui fuisse dicitur Regis Gotthorum: quo, ut multi memoriae tradiderunt, Capitolium Aurelianus invectus est, ut illic caderet cervos quos cum eodem curru captos vovisse Jovi Optimo Maximo ferebatur. Præcesserunt elephantum viginti, feræ mansuetæ Libycæ, Palestinæ diversæ

*Libycæ
ate*

pud Trebellium legitur. sed magis puto ad oram codicis ab aliquo studioso fuisse adscripta ex vita Tetrici, & à negligente librario in contextum recepta. scribe igitur ex vestigiis Palatinæ lectionis: *pacatis Oriente Gallis, atque ubique terrore injecto, Romam iter flexit.*

1 Fera Libycæ mansuetæ, Palestinæ ducentæ.] Ferarum Libycarum numerum non adponit. an tam Libycæ quam Palestinæ erant ducentæ? per Libycas autem feras mansuetas, leones mansuetos, & leopardos mansuetos intelligit. nam leones & leopardi, Libycarum ferarum nomine fere apud veteres censebantur. immo soli leopardi interdum illo nomine veniebant. Plinius capite de Pantheris postquam docuit illud genus in Africa Syriaque esse creberrimum, addit: *Senatusconsultum fuit vetus, ne liceret Africanas in Italiam advehere.* ibi enim per Africanas solas, pantheras intelligit. sic capiendus Servius ad illud Virgilii:

— in pelle Libydidis ursæ,

aut revera ursæ, inquit, aut ferae Africanae. per feram Africanam, pardum aut pantheram accipe, non leonem, ut putabat Lipsius. inde Libycæ pelles pretiosæ. pantherarum nempe aut pardorum. quas sola macularum varietas commendabat. Hesychius. *Λιβυκὴν δέρμα, ὡς κελιδίων.* non enim leonum pelles pulcherrimæ, sed pardorum, vel pantherarum. idem Hesychius. *λιβυκὴν θηρίον, ἐπεὶ θανάσιμα σκεῖ ἐρπετὰ καὶ ὡς λιβυκῆς ἐχέσσης θηρία, καὶ τὸ ποικιλόμορφον.* vides *Λιβυκὴν θηρίον* exponi *ποικιλόμορφον*. quod solis pantheris & pardis convenit. unde & varias eas vocaverunt Romani. vetus Glossarium: *Varia, ποικίλη πέρδωλις.* sic & Parthicae pelles, de quibus ut pretiosissimis & pulcherrimis, tam frequens in libris occurrit mentio, pantherarum & pardorum erant pelles & tigrum. Africanae igitur & Libycæ feræ sunt pantheræ, vel pardi, leopardorum Libycorum

versæ ducentæ: quas statim Aurelianus privatis donavit, ne fiscum annonis gravaret. tigrides quatuor: ¹ camelopardali, alces, cætera talia per ordinem ducta: gladiatorum paria octingenta: præter captivos gentium Barbararum, ² Blemyes, ³ Axomitæ, Arabes, Eudæmones, Indi, Bactriani, Hiberi, Saraceni, Persæ, cum suis quique muneribus: Gotthi, Alani, Roxolani, Sar-

corum meminit Vopiscus in Tacito: sed & Syriacorum. nam in Syria, ut in Libya, frequentes.

¹ Camelopardali, alces.] Nihil variat Palatinus. sic in Gordiani tertii vita Camelopardalos vocat Capitolinus. idem in Gordiano seniore, oves feras, & cum alcibus ponit, ut heic Vopiscus: oves fera C. alces x. nisi potius de ovibus feris revera intelligere malis cum doctissimo viro. cui libens in hac parte assentior. vetus editio heic habet: Cameli, pardali, alces. quam non sequor.

³ Axomitæ.] Palatinus: Exomitæ. perperam. Axumitas vocat Stephanus, & urbem illorum Αἰξουμίτιω. Αἰξουμίτις Ἰθιοπικῆς μητροπόλις Αἰθιοπῶν. ὁ πολίτης Αἰξουμίτης. sed mendum esse puto apud Stephanum, & Αἰξουμίς legend. nullum enim urbis nomen sic definit. Ægyptiaca autem urbes & Æthiopicæ pleræque in ἰθιοπικῆς in ἰθιοπικῆς. sic Οἰσις, Οἰσιτης. Ἀνυσίς, Ἀνυσίτης. sic urbs Mauritanæ Τίγσις, Τίγσιτης. ita Αἰξουμίς, Αἰξουμίτης. sic igitur in Stephano reponendum. Αἰξουμίτις vocat Procopius, quæ Stephano Αἰξουμίς.

CASAUBONUS.

¹ Camelopardali, alces.] Camelopardalin dicimus, potius quam camelopardalum. etsi legi scio in Gordianis camelopardali x. sed Græci semper καμηλοπάρδαλιν. scribo igitur hoc loco, camelopardalis, alces. nullus appositus numerus, quia hæc anima-

lia singula sunt ducta.

² Blemyes, Axomitæ, Arabes Eudæmones.] Hæc nomina in antiquis exemplaribus perperam sunt exarata, quæ ita recte in vulgatis: nisi quod Eudæmones male separantur ab Arabibus. Felicis Arabiæ quæ Εὐδαίμων Αἰθιοπικῆς Græcis, populum ita nominat. de Blemys lege Probi vitam: ex geographis nota hæc gens. Mamertinus in Genethliaco Maximiani. Blemii, ait, illi, ut audio, levibus modo assenti sagittis, adversus Æthiopas quarant quæ non habent arma, & pene nudis odiis prælia internecina committunt. Procopius primo Persicorum auctor est, pacem fecisse Blemios cum Diocletiano hac lege, ut auri certum modum quotannis acciperent à Romanis. Axomitæ eidem Procopio dicuntur Αἰξουμίτις & Αἰξουμίς urbs illorum. sic & Theodoretus nominat Quæstionibus in vetus Testamentum. ejus locum adscribam, quia in editis libris desideratur ut alia multa, quæ in membranis invenimus. ibi igitur de regina Saba hæc scribuntur: ΣΑΒΑ ποίον ἐστὶν ἐθι. Αἰθιοπικῆς, ἐντεῦθεν ἢ αὐτῆς κείνης Φασί τῆς Ἰουδαίας τῆς Ἰνδικῆς. ὀνομαζέσθαι δὲ αὐτῆς ΟΜΗΡΙΤΑΣ. καὶ ἀντικρὺ δὲ εἶσι τῆς ΑΥΞΟΥΜΙΤΩΝ. μέση δὲ τῆτων καὶ κείνων ἢ Ἰαλαασα. τῆτων ἐδασι- λου(εν ἢ Ἰαμασσία κείνη γυνή. tamen alii oppidum Axuma & populum Axumitas nominant. Legant vero studiosi veteris & novæ historiæ quæ de hac gente, & ejus appellacione hac docet Josephus Scaliger in Notis ad Computum Æthiopicum.

¹ Religio.

Sarmatæ, Franci, Suevi, Vandali, Germani, ¹ religatis manibus captivi præcesserunt. ² Inter hos etiam Palmyreni, qui superfuerant principes civitatis, & Ægyptii ob rebellionem. Ductæ sunt & decem mulieres, quas virili habitu pugnantes inter Gotthos ceperat: quum multæ essent interemptæ, quas de Amazonum genere titulus indicabat. ³ Prælati sunt tituli gentium nomina continentes. ⁴ Inter hæc fuit Tetricus chlamyde coccinea, ⁵ tunica galbina, braccis Gal-

GRÜTERUS.

¹ Religatis manibus captivi præcesserunt.] Pal. religati manibus captivi potere-
cesserunt.

SALMASIUS.

¹ Religatis manibus captivi præcesserunt.] Palatinus, poterecesserunt. forte: processerunt. quod heic probem magis quam præcesserunt. in Gallieno: processerunt etiam altrinsecus centeni albi boves. sed ibi quoque legitur in Palatino, præcesserunt.

² Inter hos etiam Palmyreni, qui superfuerant principes civitatis.] Principes civitatis heic sunt πρῶτοπολίται. unus horum principum civitatis Palmyrenorum erat Odenatus priusquam imperium arriperet. quem principem Palmyrenorum vocat Trebell. Sextus autem Rufus, decurionem Palmyrenum. Decuriones autem, vel Curiales in unaquaq; urbe erant civitatis principes, & quasi Senatores. ut enim Romæ Senatores, sic in aliis civitatib. Decuriones, erant urbis proceres & principes. Glossa: πρῶτοπολίτης, princeps. item in aliis: princeps, πρῶτοπολίτης, ἑξάρχου. & πρῶτοπολίται, proceres. Decurionum autem primi, principales dicebantur, ut notum est. de illis fuisse decurionum Palmyrenorum principibus Odenatum antequam imperium sumeret, licet augurari. hæc eo notanda duxi quia vir magnus ad Eusebium, causam se ignorare fatetur quare Odenatus decurio

Palmyrenus Sexto Rufo dicatur, & ea voce δυνάστης apud Palmyrenos designari existimavit. at sine dubio Rufus decurionem dixit, quem alii principem. τὸ πρῶτοπολίτην scilicet.

CASAUBONUS.

³ Prælati sunt tituli gentium nomina continentes.] Melius, prælati enim sunt t. adduntur enim hæc, ut præcedentium verborum interpretamentum: quas de Amazonum genere titulus indicabat: vel ut in regio, quas de Amazonibus ortas titulus ind. Satis constat & res & personas quæ in triumpho pompa transeherentur, titulis eminentibus fuisse proditas, ut statim auctor loquitur.

⁵ Tunica galbina.] An ut ignaviae symbolum præ se ferret, iustus est Tetricus galbinam tunicam dum triumpharetur gestare? Notum est qui dicantur galbini mores apud Mætiælem.

SALMASIUS.

⁴ Inter hæc fuit Tetricus chlamyde coccinea.] In Palatino, chlamyde coccea. & ita v. ed. cocceum & coccinum, idem de quo supra diximus. unde apud Hieroniam in threnis, οἱ πθλυξυδροὶ ἐπὶ κόκκων, vertit interpres vetus: qui natriebantur in cocceis. ubi hodie perperam vulgatur: in croceis.

⁵ Tunica galbina.] Tunicam galbinam Tetricum gestare iustum per triumpho diem, ad traducendam ejus ignaviam dubitanter heic scribit Casaubo-

placard

yellowish

licis ornatus, adjuncto sibi filio quem imperatorem in Gallia nuncupaverat. Incedebat etiam Zenobia, ornata gemmis, catenis aureis, quas alii sustentabant. præferabantur coronæ omnium civitatum aureæ titulis eminentibus proditæ. Jam populus ipse Rom. jam vexilla collegiorum atque castrorum, & cata-

phracta-

saubonus ὁ πάνυ. ego indubitanter affirmem cogitasse nihil tale Aureli-
num: sed eo cultu habituque fuisse Tetricum, cum in triumphum duceretur, quo solebat esse tum cum maxime imperatorem ageret. scimus enim & reges & imperatores, ornamentis & regis & imperialibus ornatos fuisse cum triumphabantur, ut sic magis essent ostensui, & triumphipompam efficerent, ut ita dicam, pompabiliorem. nec soli triumphantes, sed etiam triumphati in claris & pretiosis vestibus. hinc Tetrico cocchina chlamys, & tunica galbina. hinc Zenobia gemmis ornata, vel onerata potius. nam vix eas poterat præcipia ferre. sed cur galbina tunica trahitur in argumentum ignaviæ? an quia galbinos mores, ut molles & effœminatos notavit Martialis? cur non eodem trahitur coccinea chlamys Tetrici? non minus enim notati mollitiæ qui coccinas vestes gestarent, quam qui galbinas. idem ille Martialis:

*Amator ille tristium lacernarum,
Et baticatus atque lencophæatus,
Qui coccinatos non putat viros esse,
Amethystinasque mulierum vocat vestes,
Nativa laudat. habeat & licet semper
Fuscus colores, galbanos habet mores.*

Videre ibi licet & coccinas & amethystinas vestes ab illo tristium lacernarum amatore reprehensas, tanquam parum viriles. in imperatoribus aliud est qui & coccinati & amethystinati, atque etiam galbinati absque nota ignaviæ & muliebritatis. nec enim mollior tunica galbina quam purpurea & aurata, qualem gestasse imperatores legimus. causæ au-

tem nihil habuit Aurelianus quare vellet ignaviæ notatum Tetricum, qui multa in imperio fortiter feliciterque gesserat, diuque imperaverat, volensque se dediderat, cum amplius militum insolentiam ferre se negaret posse.

Tunica galbina.] De galbino aut galbano colore jam dicere occupavit doctissimus Turnebus. addo colorem galbineum, autem fuisse, vel ad auri colorem proxime accessisse. sane galbineum, aureum colorem vocat Vegetius, lib. III. cap. II. *Eryngium autem herba dicitur, quæ in litore nascitur prope undam maris. florem habet quasi aureum, vel galbineum: folia ejus sunt quasi cardui sylvestris.* Dioscoridi, *χλωρόν ἢ λευρόν ἢ κραιών.* sic galbineus color est qui Græcis *χλωρόν*. sed ita, ut aurum est. nam Græci auri colorem *χλωρόν* faciunt. sic ovi croceum, iidem *χλωρόν* vocant. de aureo colore in vestibus sic Ovidius III. de arte amandi:

*Ecce tibi similis, qui quondam Phryxus
& Hellen*

Diceres Inois eripuisse dolis.

manifesto galbineum hunc nostrum colorem designat qui auri similis est. nam auream illam pellem arietis fuisse, qui Phryxon & Hellen vexit, satis notum est. sed hæc multis persequemur in libro de re vestiaria.

1 *Jam vexilla collegiorum.*] Eadem in Gallieno habet Trebellius: *vexilla centena, præter ea quæ collegiorum erant, Dracones, & signa templorum, omniumque legionum ibant.* vide quæ ibi notamus.

2 *Et cataphractarii milites.*] An & milites in pompa cataphractis erant municipi

phractarii milites, ¹ & opes regiæ, & omnis exercitus, ² & senatus, etsi ³ aliquanto tristior quod senatores triumphari videbat, multum pompæ addiderunt. Denique vix nona hora in Capitolium pervenit, fero autem ad Palatium. Sequentibus diebus datæ sunt populo voluptates ludorum scenicorum, ludorum circensium, venationum, gladiatorum, naumachiæ. Non 35 præ-

muniti? triumphi die albatos eos fuisse, hoc est in alba tunica, locus apud Trebellium in Gallieno ostendit. præterea cur cataphractarios milites appellat? certum quidem est cataphractas singulos habuisse milites, & galeas. non tamen cataphractarii aut galearii sunt dicti. id nomen hæsit cuidam equitum generi qui toti cataphractis erant coniecti. nusquam vero legere est cataphractarios pedites. omnes enim pariter cataphractis induti erant. an certum genus militum cataphractariorum fuisse dicemus? id videbatur suadere locus ex vita Claudii, qui sic habet: *huic ex regione Dardanica dabis milites ducentos, ex cataphractariis centum.* sed nos eum locum de cataphractariis equitibus accepimus: quibus rationibus moti poteris ibi videre. quidni igitur & hunc de illis equitibus accipimus? præsertim cum milites non tantum de peditibus sed etiam de equitibus dicantur. sic enim apud Symphosium in ænigmati miles equitem significat. ita lemma ænigmati in libro vetustissimo qui penes me est, se habet: *Miles potager.*

*Bellipotens olim sævis metendus in armis
Sex pedes habui, quos nunquam nemo negavit.*

Nunc mihi vix duo sunt. inopem me copia fecit.

vulgo legitur: *Eques podagricus. potager* ibi est *podager*, ut alibi diximus. & militem pro equite posuit. ut heic milites cataphractarii, sunt equites cataphractarii. ne de peditibus accipia-

mus, obstat quod sequitur: *Et omnis exercitus.* nisi genus quoddam peditum cataphractariorum in exercitu fuisse intelligamus, quod ab reliquis peditibus distinctum fuerit. sed est inauditum & incompertum illud peditum genus. omnes enim ab omni tempore Romani milites cataphractis, vel loriceis erant muniti: quod servatum est usque ad Gratiani tempora, sub quo intercidente disciplina militari, cataphractas & galeas milites deposuerunt. de qua re videndus Vegetius.

1 *Et opes regiæ.* Non heic interpretabimur regias opes, de regibus captas. ut animalia regia supra, & gemmas regias. sed imperatorias & Romani principis opes. sic domum regiam pro Palatio dixit Trebellius in Gallieno: *sic confecto itinere, celebratisque hecatombis, ad domum regiam rediit.*

2 *Et Senatus etsi aliquanto tristior.* *Est aliquantulo tristior.* Palatinus. ægre ferebat Senatus triumphari Tetricum, qui Senator erat. hinc illæ pro Tetrico deprecationes ad Claudium, cum Senatus adclamaret, *Tetricum nihil fecisse.* in eam enim sententiam hæc verba accipiebamus. & recte. ut hic quidem locus confirmat.

GRUTERUS.

3 *Aliquantulo tristior.* Est à Palatinam vulgg. *aliquanto*; quod eodem quidem recidit: sed redonandum auctori cuique suum, vel cum pulvisculo.

prætermittendum videtur, ¹ quod & memoria tenet publica & fides historica frequentavit: Aurelianum eo tempore quo proficiscebatur ad bellum Orientale, bilibres coronas populo promississe si victor rediret: & quum aureas populus speraret, neque Aurelianus aut posset aut vellet, ² coronas eum fecisse de panibus qui

CASAUBONUS.

¹ Quod & memoria tenet publica, & fides historica frequentavit.] Frequentare etiam pro narrare posuerunt. initio libri, Ergo Theophrastum & nos bene scimus & posteri frequentabunt. Spartianus in Ælio Vero: Jam illa frequentantur à nonnullis, quod & accubationes ac mensas de rosis ac liliis fecerit.

² Coronas eum fecisse de panibus, q.] Panes varia figura fingebantur: isti coronæ speciem referebant. similes panes jam olim in quibusdam Romanis sacris. Lactantius libro primo, capite XXI. Hac de causa Lampfacenos a stillam Priapo quasi in ultionem maculare consuevisse: apud Romanos vero eundem Vestalibus sacris in honorem pudicitie conservatæ panibus coronari.

SALMASIUS.

¹ Quod & memoria tenet publica, & fides historica frequentavit.] Cur displicuit, quod erat in prima editione? quod & populus memoria tenet, & fides historica frequentavit. nam sic etiam habet Palatinus liber: nec sane meliora sunt hæc vulgata, illis scriptis: immo scriptam lectionem, & olim editam, veriolem arbitror, atque adeo reponendam.

² Coronas eum fecisse de panibus, qui nunc siliginei vocantur. & singulis quibusque donasse.] Quando primum coeperit distribui populo Romano panis, loco frumenti, video dubitare doctissimos viròs, quin immo errare, dum ejus motis originem reperunt à Trajano. sed mirum, si jam in imperio Trajani panis populo distribuebatur, neminem auctorum, tanto intervallo, sub tot imperatoribus, qui à Tra-

jano usque ad Aurelianum, ejus rei mentionem fecisse. contra meminere multi sub mediis illis imperatoribus tesseras frumentariarum. Ulpianus, Paulus, alii Jurisconsulti, qui vixere Alexandri Severi temporibus, harum tesseras mentionem habent. quo igitur tesseras frumentarias, si tunc panis dabatur? an frumentum, & panes accipiebant? nemo sanus id dixerit, nec verisimile est. sub Severo frumentum adhuc exendebatur. Spartianus in ejus vita: moriens septem annorum canonem, ita ut cotidiana LXXV. millia modiorum expendi possent, reliquit. frumentum illud non potes aliter expensum interpretari, quam in specie ipsa. nondum igitur panis exhibebatur. nihil ad hæc potest responderi; nec habent quo sententiam suam tueantur, qui ad Trajanum ejus rei originem & initium referunt. atqui Juvenalis atati Trajani compar, meminit panis populo distribuendi. sic enim de populo loquitur:

Atque duas tantum res anxius optat,
Panem & Circenses.

ut atati Juvenalis controversiam non moveam, quam juste ad hanc rem movere possem, dicam eundem Juvenalem alio loco frumenti tessera meminisse.

Summula ne pereat qua vilis tessera canit
Frumenti.

ergo certum est illo priore versu, panem poetice usurpare pro frumento ex quo fit panis. suaviter autem nugatur interpretes vetus, qui summulam in hoc postremo Juvenalis versu sic exponit: ne annonam perdat. simula mendium significat gradilis panis. sumulam, vel sumus.

similam vocat, quam veteres *similam*, unde nos dicimus, *semoule*. quod enim ejus aetate panes vulgo distribuerebantur, putavit sic semper fuisse, & tesseram frumenti apud poetam pro panaria tessera accepit. sic nihil juvat Juvenalis sentientes Trajani aetate hanc panariam distributionem fuisse institutam. sed nec Aurelius Victor, qui scribit, *Trajanum mire annonae perpetuae consuluisse reperto firmatoque pistorum collegio*. haec verba Victoris non auctorem faciunt Trajanum annonae populo dividendae, non in frumento, ut prius, sed in pane cocto. cujus rei auctorem fuisse primum Aurelianum docemus ex hoc loco. quae enim alia mens horum verborum? coronas cum fecisse de panibus qui nunc siliginis dicuntur, & singulis quibusque donasse: ita ut siliginem suam quotidie toto auro suo, & unusquisque reciperet, & posteris suis dimitteret. ad tam clara verba, tam aperta miror non apertos habuisse oculos doctissimum virum, qui persuadere nobis tentabat primam Trajanum panes populo distribuuisse pro frumento. sequitur apud Vopiscum: nam idem Aurelianus & porcinae carnem pop. Romano distribuit, quae hodieque dividitur. Primus igitur Aurelianus, ut porcinae, sic panem quoque populo distribuit. & confirmat Zosimus his verbis: ἐπὶ τούτοις καὶ ἀρτῶν δωρεὰν τῷ Ῥωμαίων ἐπιμησέδημον. bilibres primum fuisse factos panes, qui populo distribuerebantur, ex hoc loco discimus. sic viginti quattuor uncias panis quotidie accipiebant singuli populares. addidit postea unciam idem Aurelianus, & viginti quinque unciarum panis est factus. addidere vero etiam sequentes principes, & usque ad triginta sex uncias panium pondus processit. & plures panes minores dari coeperunt. ita ut sex panes quotidie darentur singulis popularibus, quorum quisque sex uncias pendebat. & sic in sex panibus triginta sex uncias accipiebat populus Romanus sub Theodosio, cum viginti quinque tantum unciae

in uno pane sub Aureliano praeberentur. lex Valentiniani, Cod. Theod. de annonis civicis & pan. grad. *Civis Romanus qui in viginti panibus sordidis, qui nunc dicuntur Sardinenses, quinquaginta uncias comparabat, triginta & sex uncias in buccellis sex mundis sine pretio consequatur*. sic enim illa lex emendanda. panes igitur tunc sex unciarum fiebant. ad formam panis quod attinet, sub Aureliano, qui primus auctor praebendorum panium fuit, in modum coronae fuisse docemur hoc Vopisci loco. an postea mutarit, quemadmodum mutavit in pondere, non bene scio. videtur tamen non mutasse. Constantinus *ἡμεῖς τῶν βυκελλῶν καὶ Ῥωμαίων ἀγάλειον ὁ φύλαξ ἔστω καλεῖται. ὡς εἶναι τραυώτας ἐλαφρῆς καὶ ἀβαρεῖς ὡς τὸ πόλεμον. βυκελλῶν δὲ τὸ κεκελλοειδὲς ψωμίον καλεῖται*. buccella, inquit, panis dicitur in modum circuli factus. hoc non aliud est, quam in modum coronae. buccellas vocasse illos civiles panes testimonio est lex illa, quam supra adduximus. Graeci recentiores *ψωμίον* appellarunt. Chronicon Alexandrin. *ὁ ἡγεμὼν καὶ πραιποσίτου Ἀλέξανδρου ὡς σεφάνησε λέγων, ὅτι δὲ ἀρτὴ ὡς ἐμὲ ἔχει χάριον τῷ ψωμίον, καὶ ἐλπίζω ἐν τάχει ποιῶ διορθωσιν εἰς αὐτό*. ubi nuperus editor & interpres, nobis illud dum vertit: ab hoc tempore sportulas à me accipietis. paulo post: *ὁ δὲ λεχθεὶς Ἰωάννης τὸ φολλέων πηπασκομῶν τῷ ψωμίον αὐτὸς ἢ φολλέων αὐτὸ ἠὲ ἀλήθη. ψωμίον est panis, vel buccella. & hoc erat de quo populus querebatur, & turbas excitabat adversus hunc Joannem. is enim panem qui tribus follibus praestinebatur, ut octo follibus praeberetur, fecerat. hinc illa lacryma. Glossa: Buccella, ψωμίον. Bucilla, ψωμίον. Buccellum etiam dicebant. Glossa: ψωμίον, buccellum. atque inde buccellatum. nam buccellum & buccellatum idem. ut cuneus, caucatus. laterum, lateratum. Glossa: ὠλιθιον, lateratum. ocellus, ocella-*

cellatus. sic druppa, druppata. & alia ejusmodi, de quibus nos alibi. Præterea sciendum est panem qui illo tempore coquebatur, fere intra sex uncias stetit. buccellæ enim quæ populo dividebantur, non plus pendebant. panis militaris, hoc est buccellatum ejusdem ponderis erat. paxamates quoque panes habebant idem pondus. nam duo paxamata libræ pondus habuisse scribit Cassianus collat. II. c. XIX. & hac iniqua mensura ventres suos castigabant olim monachi. verba Cassiani si quis requirat, hæc sunt: *præposuerunt cunctis illis refectioem sicci panis, cujus æquissimum modum in duobus paxamatis statuerunt, quos parvulos panes vix unius libræ pondus habere certissimum est. sic paxamatas, & buccella idem erat: de origine, de figura, de pondere panium civilium diximus: restat ut dicamus de nomine, quare gradiles vocarentur. in ea voce exponenda, errarunt doctissimi hujus tempestatis viri, & nemo, quod sciam, veram adhuc ejus appellationis rationem est assecutus. quod de gradibus & in gradibus distribuere, sic vocatos esse audias vulgo jactari. & verum hoc quidem est. sed ubi gradus illi? quidam in singulis regionibus urbis gradus erectos fuisse, ubi hæc divisio. alii ad pistrina, quæ in singulis regionibus erant, gradus illos ponunt. sed quis erexit? quis posuit? ad quam rem vero erecti? non enim ab omni ævo Romæ hæc panis distributio celebrata est. cui rei igitur serviebant prius? sed quam multos oportet gradus fuisse, aut quam capacem locum, in quo erecti, tenendæ tantæ multitudini, quæ quotidie ad panes accipiendos conveniebat. nemini enim panis de officina pistoris præbebatur: sed omnes in gradibus illis accipiebant. in iisdem plane gradibus, quibus olim congiaria populo dabantur, æra dividebantur, & missilia omne genus spargebantur, & tessera mittebantur: in iis ipsis gradibus, panes etiam erogabantur. hæc autem fieri moris erat in amphitheatri gradibus, ut omnes*

sciunt. de quibus gradibus accipienda vetus inscriptio.

COLLEGIO. DENDROPHOR.
ROMANOR. QUIBUS. EX
S. C. COIRE. LICET. ARGENT.
TI P. X. ET. HS. X. MILIA. N.
REDDIDIT

QVÆ. DIVISA. SVNT. POPVIO. PER
GRADVS

KAL. AVG. N. COLLEGI.

per gradus amphitheatri intellige, vel theatri, in quibus omnes divisiones & *ἐπιδοσεις* populo fiebant. Martialis:

Cum data sint equiti bis quina nomismata, quare

Bis decies solus Sextiliane bibis?

ubi data illa nomismata alio epigrammate in eundem Sextilianum ostendit.

Nec concessorum vicina nomismata tantum,

Æra sed à cuneis ulteriora rapis.

non contentus enim hic eques nummos in suo gradu recipere, ex gradibus raptum ibat. hinc illæ locutiones, *de gradibus, in gradibus, & gradibus* panem distribuere, pro hominibus qui sunt in gradibus. leg. III. Cod. Theod. *de annonis civitatis, & pane gradili: hoc curabit officium sinceritatis tue, ut quæcumque illa sunt quæ diurna pistorum alimentis popularibus præbent, omnia a gradibus distribuant, non ex officinarum conductoribus promant. hæc gradibus erogare* leg. V. tit. eod. *popularibus enim, quibus non est aliunde solatium, quibus idem panis hodieque distribuitur, & eorum successoribus clementia nostra deputabit, in quo nunc emitur loco, propriis gradibus erogandum.* quæ verba in primis velim notari: *propriis gradibus erogandum, id est popularium gradibus. unica voce popularia vocabantur. & distincti erant gradus popularium, & militarium, equestrium & senatorum. Suetonius: militem secrevit à populo. maritis propriis ordines assignavit.* hinc capienda lex II. Cod. Theod. titulo quo supra, *qua vetatur panis gradilis in alium gradum fieri translationem: & cognoscit officium PF, annonæ severissima sibi mmi-*

Siligo, white wheat

qui nunc filiginei vocantur, & singulis quibusque donasse:

vere supplicia si ulterius translationem per gradus permiserit commutari. verat, inquam, lex illa, ne quis militaris in popularium gradibus panem accipiat, aut contra, & sic graduum permutationes fiant. quod alia lege sic expressit, eod. tit. siquidem justum est, ut in perpetuum suum quisque detineat, & per succedaneas vices proprius ordo teneat, ut Palatinus Palatini, miles vero militaris, popularem annonam popularis exposcat: nec alterum alterius sibi expetens, diversorum ordinum valeat miscere rationem. quæ omnes leges lucem accipiunt ex hac nostra observatione, cum antea obscuræ essent, & vix cuiquam intellectæ. minime tamen dissimulandum est, cum ex Constantini instituto, annonæ civicæ populo in urbe Constantinopolitana itidem, ut Romæ erogarentur, erogationem eam non in circo aut amphitheatri gradibus, sed in foro fieri solitam. ibi enim populus per gradus distinctus, & per turmas divisus, cum in suo quisque loco & gradu adstaret, panes illos civiles, qui de publico dabantur, accipiebat. in eodem quoque loco, hoc est in fori gradibus, sparsiones Consulium, quas *σπαρσιαι* vocabant, fieri consueverant, ut sequenti animadversione docebimus. Romæ etiam in foro, non solum in theatro, aut amphitheatro sparsiones ejusmodi, & missilia in populum ab imperatoribus & consulibus jaciebantur. Josephus originum lib. xix. cap. 1. *καὶ ὑπὲρ τῆ βασιλικῆς ἐστῆν ἄρον, καὶ δῆμῳ χυρσίαι καὶ ἀργυραὶ χυρμαὶ. ἀλλὰ πᾶντα ὡσαύτως καὶ κεφαλῆς παρῶ. ὁ ἡλὸν δὲ ἐστὶ τὸ σῆγ. & εἰς τὴν ἀγορὴν φέρον.* in foro igitur Romano, ut & in Constantinopolitano, puto gradus illos fuisse constitutos & erectos, de quibus populo panes erogabantur, qui inde dicti gradiles. ut hanc sententiam amplectar, moveor non parum verbis legis v. Cod. Theod. de annonis civicis, quæ ita habent: popularibus enim quibus

non est aliunde solatium, quibus idem panis hodieque distrabitur, & eorum successoribus clementia nostra deputavit, in quo nunc emitur loco propriis gradibus erogandum. ubi autem panis emebatur, nisi in foro? in eodem igitur loco & panis emebatur, & populo gratuitus exendebatur. ibi etiam per gradus populus erat divisus cum panes accipiebat.

Corippus:

Disposuere gradus quis staret in ordine longo

Divisum in turmas atque in sua corpora vulgus.

haud secus atque in amphitheatro unusquisque popularium in suo gradu ac loco stabat, ne quid confusionis esset. hinc capienda verba legis supradictæ: propriis gradibus erogandum: & legis secundæ eod. tit. quæ translationem per gradus verat commutari. sic etiam interpretor versum Prudentii de his panibus gradilibus:

Que regio gradibus vacuis jejunia dira sustinet, aut quæ Faniculo mola nota quiescit.

singularum enim urbis regionum populares sua loca ibi assignata habebant & gradus suos distinctos. & hoc est quod ait, nullius regionis gradus in foro vacuos fuisse, sed omnes scilicet repletos. quo significat omnibus panes erogatos esse. at vulgo accipiunt in singulis urbis regionibus gradus erectos fuisse, in quibus & de quibus illa divisio & erogatio panis gradilis fiebat. quos falli puto. vide sequentem animadversionem.

I Qui nunc filiginei vocantur.] Mundus buccellas vocat lex IIII. Cod. Theod. de annonis civicis & pan. grad. hoc est filigineas. nam mundus panis est filigineus. cui opponitur fordidus & secundarius.

CASAUBONUS.

I Qui nunc filiginei vocantur.] Inter panes Romæ laudatos filigineus fuit. Vetus Horatii interpres panem secundarius



nasse: ¹ ita ut filigineum suum ² quotidie toto ævo suo,

&

dum interpretatur, non filigineum, non primum, non postremum, sed dispensatorium. Fuit Romæ pistorum corpus in hoc pane conficiendo occupatorum, qui filiginarii dicebantur. Lapis Romæ: ANNONÆ. SANCTÆ. ÆLIVS. VITALIO. MENSOR. PERPETVVS. CORPORI. PISTORVM. SILIGINARIORVM.

² Quotidie toto ævo suo.] duo dixit pro illius, nempe Aureliani. hoc etiam in superioribus notare meminimus non semel.

SALMASIUS.

¹ Ita ut filigineum suum quotidie toto ævo suo unusquisque reciperet.] Διαιωνίζοντες ἄρτους ejusmodi vocabant, quos unusquisque toto ævo suo percipiebat, & posteris suis transmittēbat. Chronicon Alexandrinum de Artabano quodam qui panes civiles popularibus suis, Antiochenis civibus distribui instituerat, & ad eam rem certos reditus ex fundis suis constituerat: ἐπὶ τῷ ἀποκειμένων ὑπῆταν κτήτωρ τις ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆ μεγάλης ὁράμασι Ἀρτάβανου Φιλοπρωῆς ἔρριψεν ἐν τῇ καλεσθῆναι Δάφνη τοῖς δήμοις καλάμια συνθεῖα πολλά ἄρτων Διαιωνίζοντων, καὶ ἐκέλευσεν τὰς ἄρτους πολιτικὰς Διὰ τὸ τῆ ἰδία πόλεως τῆς δωρήσεια καὶ ἠφόρῃσεν ἐν τῇ ἰδίων χωρίων ἀποδοῦν ἀναλογῆσαι εἰς λόγον τῶν αὐτῶν πολιτικῶν ἄρτων. qui locus insignis, sed insigniter corruptus: & primum legendum: ἔρριψεν ἐν τῇ καλεσθῆναι Δάφνη τοῖς δήμοις καλάμια συνθεῖα. & paulo post: καὶ ἐκέλευσεν αὐτὰς ἄρτους πολιτικὰς. συνθεῖα autem καλάμια sunt tessera lignæ. ut enim illis qui frumentum gratum accipiebant, tessera dabantur, quæ inde dicta frumentariæ: sic postquam panes dari cœperunt, frumenti vice, tessera etiam sunt data, vel missæ. καλάμια συνθεῖα vocat, quos καλάμια appellat Codinus in eadem re. loquitur

enim de Constantino magno qui popularibus urbis à se conditæ, panes de publico distribui, primus sanxit: ἐφιλομήσατο δὲ καὶ τῶν δήμων καὶ ἐκείσων ἔτθ, παρέχων ἄρτους ἡμερσίους, ὁμοίους αὐτὰς πολιτικὰς, τὰς ἐκ τῆς πολιτικῆς χρησθῆναι, οἷόν τι καὶ κρέας καὶ ἔλαιον καὶ σιτηρέσια τίξας. ὡν καὶ νῦν ἡ πόλις ἀπολαύει, τῶν αὐτῶν ῥιφέντων καλάμων φέρουσι τὰ γνωστοῦσθαι. apud doctum interpretem nullum civilium panum vestigium: vulgo enim legitur, παρέχων αὐτὰς ἡμερσίους. quod perpusillum mendum, haud animadversum, mirifice distortam versionem illi extorsit. καλάμια igitur vel καλάμια συνθεῖα sunt tessera. ζυλῆφια Polybio dicuntur. nam καλάμια & ζυλῆφια idem. συντομια etiam dicebantur. optimæ Glossæ: Tessera, κύβηλον, συντομια, σύμβολον. item: Tessera, Σύμβολον, συνθεῖα. σύμβολα, σύνθεμα. Καλάμια, χειρῶν κίον. alia glossæ: συνθεῖα, tessera. sic χειρῶν κίον, καλάμια, ζυλῆφια pro tessera, brevis nempe festuca vel furculus. unde & καρφία tesseræ, etiam dicebant. nam καρφία vel καρφίον est festuca: quod essent longiores quam latiores. alii tamen σφαιρία eas dixere: quidam quadras: in optimo meo glossario, tessera, quadra exponitur. sed κύβηλον manifeste intelligit. notandum quod in optimis Glossis, tessera quod est singulare, vocibus pluralitatis etiam explicatur. sic enim, tessera, σύμβολα, σύντομια inter alia ponitur. quare sciendum est, tessera, pro tessera etiam veteres dixisse. quod confirmant magis alia Glossæ in quibus legitur, συνθεῖα, hæc tessera singulariter non dicitur. intelligit enim de his tessera quæ spargebantur. quas Græcis συνθεῖα & σύνθεμα diximus appellari. harum tesserarum loco jussere Valen-

tinia-

tinianus & Valens imp. ut titulus
 æneus in gradibus figeretur, in quem
 & panis modus, & nomen percipientis
 incidi debebat. Vide leg. v. Cod.
 Theod. de annonis civicis, & pan. grad.
 κηλάμεις, ut dixi & κηλάμια voca-
 runt tesseras panarias. nec enim aliter
 panis ille gradulis & civicis distri-
 buebatur, quam per tesseras. acceptis
 tesseris ad forum ibant populares, &
 ibi iisdem ostensis, panem quisque
 suum accipiebant. quod & olim fie-
 bat cum frumentum de publico civi-
 bus dabatur, non panis coctus. hinc
 κηλαμηφορέιν apud Themistium de
 his qui tesseras suas & κηλάμεις ad
 forum portabant ut panes acciperent
 ibidem de gradibus erogandos. loc-
 us est apud eum in oratione iv. quem
 doctissimi viri corruptum pu-
 tarunt, quia scilicet non intellex-
 erunt. *δωπανῶν μὲν γὰρ πύργος βασιλι-
 κῆς ἐκ τῆς σιφουλακίῳ τῶν δημοσίων.
 καὶ εἰ τῶν σημείων τῶν σοφιστῶν εἶναι,
 πάντες ἀν εἴτε σοφιστῶν, ἢ μόνον ὑμεῖς
 οἱ εὐθαδέσ τε συγκαθηήμεροι, ἀλλὰ καὶ οἱ
 εὐσεβῆσ φῶι & οἱ βαλανεῖς καὶ οἱ στυ-
 γάμοι, καὶ πάντες ὅσοι κηλαμηφο-
 ρεῖν ἄρθροι ἐπὶ τῶν ἐργασίας.* loqui-
 tur de omnibus qui annonas civicas
 percipiebant, & mane ad ἐργασίας
 veniebant, & tesseras suas afferebant
 panem accepturi. nec enim aliter ac-
 cipiebant, aut panem aut vinum aut
 oleum de publico, quibus ea perci-
 piendis jus erat, quam allatis tesseris
 & prolatis quasi signis & symbolis
 quibusdam. Suidas: Παλαῖνοι εἶ-
 δον ἄρτων, ἐς ἐπιλολιμῆσαι τῶν δή-
 μω Κωνσταντῖνῶν ὁ μέγας, καὶ ἄν ὑ-
 πάτουε χρόνον. ἕτως ὀνομασίας αὐ-
 τῶν, οἷα ἐκ τῶν παλαιῶν χρησθένες.
 προσέθηκε δὲ τῶν κρέα καὶ οἶνον,
 καὶ ἔλαιον. ἂν μέχει ἑνὸς ἢ πόλις ἀ-
 πῆλων εἶ τῶν ὑπὸ αὐτῶν ριφέντων φέρου-
 σα τὰ γνωρίσματα. deest vox apud
 Suidam in his postremis verbis,
 quam ex Codino restituo, & lego:
 τῶν ὑπὸ αὐτῶν ριφέντων κηλάμων φέ-
 ρουσα γνωρίσματα. hinc intelligi po-
 test quid sit apud Themistium, κηλα-

μηφορέιν. notandum præterea apud
 Suidam scribi, ἂν μέχει ἑνὸς ἢ πόλις
 ἀπῆλων εἶ. apud Codinum vero,
 ἂν μέχει ἑνὸς ἢ πόλις ἀπῆλων. Tem-
 poribus igitur Codini aut illius scri-
 ptoris unde Codinus accepit, & panes
 & vinum & oleum, & caro porcina,
 gratuita populo erogabantur adhuc.
 at Suidæ ævo, ut videtur, haud am-
 plius. & sane sub Heraclio imperato-
 re sublatam hanc civicarum annona-
 rum erogationem reperio. nam facti
 Siculi referunt octavo imperii illius
 Augusti anno civibus Constantino-
 politanis impositum tributum sive
 capitationem panum civicorum no-
 mine, ut pro singulis scilicet panibus
 quos percipiebant de publico tres
 nummulos dependerent. quod tri-
 butum cum solvissent, eodem illo
 ipso anno mense Augusto, ejusmodi
 omnis annonarum civicarum distri-
 butio omnino sublata est. locus est
 illustris, sed levicula menda obscura-
 tus, & ab interprete pessime acceptus.
 sic igitur habet: *τῶν τῶν ἀπητή-
 θησων οἱ κτήτορες τῶν πολιτικῶν ἄρτων
 ἀφ' ἑαφῶν καὶ ἕκαστον ἄρτον νομισ-
 μάτω τετρία. καὶ μὴ τὸ ἄραχθῆναι πέν-
 τας δίδωσ τῶν ἀυγῶσ μηνι αὐτῆς τῶν
 ἰνδικλιῶν ἀνηρέθη ἢ χρηρία τῶν
 αὐτῶν πολιτικῶν ἄρτων.* pro ἀφ' ἑα-
 φῶν legendum unica voce, ἀφ' ἑα-
 φων. ἀφ' ἑαφον est capitatio vel tri-
 butum. unde ἀφ' ἑαφάει Hesy-
 chio ὁ τῶν δημοσίων ἀπαντῶν. *diagrapha*
 etiam Latini recentiores dixerunt. pro
 τετρία νομισμάτω legendum τετρία
 νεμμία. νόμισμα Græcis est solidus
 aureus. multa authorum loca simili-
 ter corrupta alibi emendamus. Hesy-
 chius in voce κηδράντης. ὁ ἢ κηδράν-
 της νομισμάτω τετρία. lege: νεμμία
 τετρία. sic enim idem alibi recte in
 voce ἀσάριον τῶν ἢ δύο λεπῶν κη-
 δράντης εἶς, ἦγεν νεμμία τετρία. de
 nummulis illis, qui tres in quadrante,
 nos alibi. κτήτορες πολιτικῶν ἄρτων
 inepte & insulse interpres præfectos
 panum civilium seu sportularum
 vertit. κτήτορες sunt possessores, &
 urbis

urbis Constantinopolitanae cives. οικήτορας τὴ πόλεως eos vocat Themistius orat. iv. Διὰ ταῦτα ἐν ὅσα ἴππῳ κρείαν μοι ἀναγκάσαν εἶχε, καὶ οἷς σποδοτέι βασιλεύς τὰς οἰκητορας τὴ πόλεως, καὶ τὰς ἐρασιώτας, ἀπολαύω καὶ αὐτὸς, ὡ ἀνδρες, τὸ μέρθ. idem chronicon paulo post κλήτορας ἀπὸ τὴ κληρικῶν distinguit: ὄντθ. τὴ βασιλείως Ἡρακλείου εἰς τὰ Θεράκια μέρη καὶ Ἰνῶν ἀρχόντων καὶ Ἰνῶν ἐμόνον κτητικῶν καὶ κληρικῶν, ἀλλὰ καὶ ἐργασηρικῶν. ubi perperam idem interpretes κλήτορας praefectos reddidit, eodem errore quo supra κλήτορες simpliciter sunt possessores. nemo hoc nesciat nisi linguae Graecae penitus ignarus. aut igitur junctim κτήτορες ἀρτῶν πολιτικῶν dici possunt possessores panum civicorum, qui commodis fruebantur ejusmodi annonarum civicarum, aut simpliciter κτήτορες accipiendi qui domos in urbe Constantinopolitana proprias habebant & possidebant. iis enim solis emolumenta illa civica deputaverat Constantinus qui domos in urbe haberent. L. xii. Cod. Th. de annonis civicis: si qua specialim annona domus in hac urbe habentibus diva memoria Constantini, vel Constantini largitates concessa sunt, atque in haeredes proprios jure successione, vel in extraneos venditionis titulo transferunt, erogatione solita ministrantur. & leg. xiii. eod. tit. eos quos in hac urbe domos non habere cognoveris, annonis novis quolibet titulo acceptis privari tua magnitudo praecipit. vide & legem xi. ejusdem tituli. Nunc superest ut explicemus quanam illae sint ἐρκάνας apud Themistium, & ubi fuerint, ad quas cum tesseras suis itare solebant, quibus ejusmodi panes πολιτικοὶ erogabantur, ac de publico ministrabantur, ἐρκάνη, vel ὀρκάνη est septum, vel tabulatum. ὀρκάνη Hesy chius, δεσμοτήριον, εἰρητικὸν, κρεμάθραν, σερζόνην, φρασίμην interpretatur. Eustathius, ἐρκάνας, φρασίμης exponit ex A. lio Dionysio, nisi fallor. Sciendum

autem est in medio Constantinopolitano foro quod γέσειον, vel Ἀγγεσειον & Ἀγγεσεῖον vocabant, septa de lignis fuisse constructa, & in his gradus dispositos, haud secus atque in theatro & amphitheatro, in quibus populus per ordines divisus stabat ut exciperet missilia quae à principibus & consulibus spargebantur: nummos scilicet aureos, argenteos, aereos, & tesseras quoque panarias. nam & tesseras quoque jaciebant. Codinus & Suidas: τὴ ἰσθμὸν αὐτῶν ἐρκάνας φέρουσι γινώσκουσι. sic olim cum frumentum non panis coctus populo expenderetur, inter missilia frumentaria quoque tesserae jactae. Suetonius in Nerone: Sparsa & populo missilia omnium rerum per omnes dies singula quotidie millia, aurum cujusque generis multiplex penus: tessera frumentaria, vestis, aurum, argentum, &c. De tabulatis autem illis & septis in foro structis luculenter Corippus lib. iiii. de Consulatu Justiniani junioris:

Omnia roboribus sternunt loca plana politis,

Conjungunt tabulas, & ferri nexibus ardent,

Quae pondus strepitusque virum, motusque ferentis

Ferre queant populi. cunctorum terga locorum,

Alternumque latus conclusit sectile lignum,

Undique munimen, decus, & tutamina praebens.

his versibus ἐρκάνας Themistii plane designat. sequitur apud eundem:

Disposuere gradus, quae staret in ordine longo

Divisum in turmas atque in sua corpora vulgus,

Possset & exertas ad nuvera tendere palmas,

Liberius spectare oculis, manibusque facere,

Et donis aptare sinus, quae plurima consul

In plebes missurus erat, palmasque capaces

Tende-

& unusquisque reciperet, & posteris suis dimitteret.

Nam

Tendere, quo veniens late plicat aureus imber.

idem tabulata paulo post vocat, id est ἐρηγίνας :

Exornantque locos & festa fionde coronant

Partes quisque suas : fixis tabulata virebant

Palmarum ramis, & amice pacis olive. in illis septis & ἐρηγίνας locum quisque suum obtinebat à præfecto urbis sibi adsignatum. idem Corippus initio libri iv.

Jam vicina dies spectandi consulis omnes Urgebat turmas arcus statione replere,

Ei loca quæ populis præfectus deputat urbis.

arcus ibidem vocantur, ut & paulo post :

Roboribus flexis teretes curvaverat arcus Artificum prædocta manus, trabibusque cavatis

Adfigens tabulas pendentes struxerat ædes.

pendentes ædes, illos arcus appellat, in quibus popularium unusquisque secundum ordinem & gradum suum dispositus ac distinctus stabat. paulo post :

Tunc interclusos nulli transire sub arcus Concessum est, cunctis medio via lata patere.

in medio foro structi illi arcus, & ἐρηγίνας. idem :

Tunc partes munire suas, spatiumque parare

Accelerant : medioque fori, qua divite dextra

Egrediens princeps sacra trabeatus ab aula,

Divitias vulgo solemnî munere donans More nixis sparsurus erat.

in foro enim sparsiones consulum, quas ἑταπειάς vocabant, fieri consueverant, & in populum missilia jaciebantur è fori gradibus. Codinus de off. aulæ Constant. ῥίπτειν εἰς τὸ λαὸν ἢ λέγειν ἐπιθήματα ἐστὶ τῶν τοῦ τμήματος ἐν πεινῶν ἡσπέρους, καὶ

ἐν ἐρηγίνας τμήματι νομισματικῶν κρουσά τετρα, ἀργυρῶν δὲ ποσῶν καὶ τρία ἐξ ὀβολῶν, ἀεὶ ἀδύναται ῥίπτειν εἰς τὸ πλῆθος. ῥίπτεισι δὲ τῆς ἀποδοσεως δροίμων χιλιάδων ὅταν ἐν ἀργυρῶν οὐ βασιλεύς. εἰθισμῶν δὲ ἐπιρρίπτειν τῶν τοιαύτων ἐπιθήματα ἐν τοῖς ἀργυρῶν οὐ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ναῶ, ἢ γὰρ ἐν τῇ εἰρητικῇ ἀργυρῶν οὐκ ἴσχυμένους ῥίπτειν ἐπὶ τῶν ἀργυρῶν οὐ βασιλεύς. Augusteonis gradus. ita enim vocabatur forum urbis Constantinopolitanæ, è quibus missilia in plebem spargebantur, in suis illis arcubus & septis stanti, & per gradus & ordines divisæ: ab illis igitur ipsis gradibus, populo in iisdem septis stanti dividebantur quotidie in urbe Constantinopolitana annonæ civicæ. & illa ipsa sunt septa, quæ ἐρηγίνας Themistio vocantur, ad quas quotidie mane ventitabat plebes καλαμηφορῶσαι, hoc est calamos, vel tesseras ferens, ut panes acciperet. hos panes Græci πελαγίνας ἀρτας & πολίτικῶν vocant: Latini annonæ civicæ. ad verbum enim annonæ civicæ sunt ἀρτὶς πολιτικῆ. hinc titulus Cod. Theod. de annonis civicis. τῶν πολιτικῶν ἀρτων. leg. viii. eod. tit. annonæ civicæ in urbe Constantinopolitana scholæ scutariorum & scutariorum elibanariorum divi Constantini adferuntur liberalitate meruisse. ita legendum in illa lege, non liberalitatem. toto illo titulo annonæ civicæ vocantur panes qui plebi Constantinopolitanæ distribuebantur, & annonæ publicæ. annonæ numero multitudinis sunt panes, ut in superioribus notavimus. hinc annonæ munda, καθαρὸν ἀρτὶς apud Spartianum in Alexandro. & annonæ civicæ, vel publicæ, ἀρτὶς πολιτικῆ. haud me pœnitet, quod egregium Themistii locum in quo aqua hærebat etiam doctissimis, explicavi, & rem hæcenus obscuram illustravi.

¹ Nam idem Aurelianus & porcinam carnem populo Rom. distribuit, quæ hodieque dividitur: leges plurimas sanxit, & quidem salutares: sacerdotia composuit, ² templum Solis fundavit, ³ & pontifices roboravit.

CASAUBONUS.

¹ Nam idem Aurelianus & porcinam carnem pop. Ro. distribuit.] Tò nam locum nullum habet: & vel delendum, vel scribendum, *Jam idem A.* aut superioribus connectendum aliqua alia mutatione. Porcinam autem populo gratis fuisse distributam ab Aureliano significant, & Victores ambo, sed obscure: ait enim vulgaris Victor: *Porcinæ carnis usum populo instituit.* at ille Schotti sic: *simulque usus porcinæ carnis, quo plebi Romanæ assueti cederet, prudenter munificeque prospectavit.* Fuit tum institutus præfectus dividendæ porcinæ, cujus meminit Zosimus libro secundo: *Αρκιανός τε χοίρεις κρείως λυ' χορηγός, ὃ τὸ δημόσιον ἐπέδιδε τῶ Ρωμαίων δήμῳ.*

GRUTERUS.

² Templum Solis fundavit, & pontifices roboravit.] Bene Scaliger noster, & pontificum roboravit. addatur c. 48.

SALMASIUS.

² Templum Solis fundavit.] Zosimus: *ἐν τῷ τῷ τε κ' ἢ τ' Η'λιος δευτέρῳ & ἱερόν μεγαλοπρεπὲς τοῖς ἀπὸ Παλμύρας εὐνοσμησεν ἀναθήμασιν, Η'λιος τε κ' Βήλος καθεδρῶσις ἀγάλμασι.* videtur istis verbis sentire Zosimus, Aurelianus non solum donariis ex templo Palmyrenorum ablati, templum quod Romæ Soli edificavit, ornasse, sed inde etiam simulacra Solis & Beli translata in hoc templo collocasse. quod fide Zosimi, hoc est mala, relatum apparet. nam qui Aureliani epistolam, quam ante posuit Vopiscus, legerit, reperiet injussu Aureliani atque ipso inscio templum illud Palmyrenorum à quibusdam

militibus fuisse direptum, & mox ab eodem Aureliano in eandem formam qua fuerat prius, restitutum jussu. sed mendum in verbis Zosimi latere nondum quisquam animadvertit. atqui legendum esse constat: *Η'λιος, & ἢ Βήλος, καθεδρῶσις ἀγάλμασι.* varia forma diversæ gentes solem coluere. Aurelianus Emiffæ eum esset, eam formam numinis illic reperit, quam sibi faventem in pralliis viderat. itaque templa ibi posuit, & Romæ postea templum magnificentissimum Soli edificavit. qua forma solem coluerint Emiffæni, supra nobis dictum. sub ingentis enim saxi effigie cum colebant, atque inde Elagabalus dicebatur, hoc est *Deus mons*, vel *Deus montis*. at Palmyreni, etsi illi quoque haud minore cultu solem prosequerentur quam Emiffæni, diverso tamen cum habitu pingebant, fingebantque. qua figura autem eum pinxerint, videre est in antiqua inscriptione Græca, ab homine Palmyreno posita, cujus mentionem fecimus supra. in illa inscriptione duo Palmyrenorum tutelaria numina nominantur, *Malacbelus* & *Aglibolus*: quorum alterum si quis Belum, alterum vero Solem fuisse accipiat, tum vera fuerit vulgata Zosimi scriptura, quæ *Η'λιος τε κ' Βήλος* habet, & duo facit diversos deos Solem & Belum, quorum simulacra in templo Solis apud Palmyrenos visebantur, & quæ directa inde ab Aureliano & in templum Solis Romæ ab ipso constitutum translata tradit Zosimus: quod non vane posset aliquis fortasse suspicari. Belum tamen omnes cum Sole faciunt eundem. Seryius loco jam à nobis in superioribus citato, ad illud,

— Quem Belus & omnes.

Primus rex Assyriorum, ut supra dictum, quos constat Saturnum, quem eundem & solem dicunt, Junonemque coluisse. quæ numina etiam apud Afros postea culta sunt. unde & lingua Ponica Bel Deus dicitur. Apud Assyrios autem Bel dicitur quadam sacrorum ratione, & Saturnus & Sol. Belum Persis cultum fuisse notissimum est. & templum illi in arce Babylonis Persarum metropolis à Semiramide extractum. Dionysius Afer:

Αὐτὴρ ἐπ' ἀκροπόλει μέγαν δόμον
εἶσατο Βήλω,
Χρυσῶ τ' ἠδ' ἐλέφαντι καὶ δρυγυρῶ
ἀσκήσαντα.

Ἰερόν Βήλας Διὸς vocat Herodotus. corrigendus in transitu Avienus apud quem belli pro Beli legitur in versione. ipse etiam castigandus, qui δόμον non pro templo, sed pro aula regis Beli accepit. sic enim habet:

— Stat maxima Beli

Aula quoque argento, domus Indo dente
nitescit.

Aurum tecta operit. sola late contegit au-
rum.

in quo manifestarie falsus est, ut aliis locis sexcentis, ut alibi ostendimus. sic belli pro Beli editum perperam apud cultissimum auctorem Curtium. nam ex duobus simulacris argenteis, quæ ex jugo currus Darii eminebant, dicitur alterum gessisse, effigiem belli. ubi scribendum Beli. Belum igitur alii Saturnum, alii Jovem, alii solem esse interpretabantur. unde Spartianus, Elagabalum Deum Emiffenorum, modo Jovem, modo solem appellat: in quo postea, inquit, Heliogabalus Antoninus sibi, vel Jovi Syrio, vel Soli, nam incertum id est, templum fecit. idem in Heliogabalo: fuit autem Heliogabali, vel Jovis, vel solis sacerdos. Belus igitur & Elagabalus & Sol idem Deus. Μαλάχθηλ quoque in veteri inscriptione, hoc est Rex Belus, Palmyrenorum lingua, idem cum sole. Recte igitur Zosimus, Η'λῆς & Βήλας. at Ἀγλίβαλ qui in eadem inscriptione memoratur, & cum Μαλά-

χθηλῶ jungitur, luna fortasse, vel lunus Deus fuerit. nam & lunæ cornua in humeris habet expressa. Si quis tamen cum Scaligero Η'λῆς τε καὶ Βήλας apud Zosimum retineat, & de binis illis Palmyrenorum πατέροις Diis accipiat quorum in supradicta inscriptione mentio, non contra pugnabo.

3 Et Pontifices roboravit.] Quænam ista roboratio Pontificum? roborata tamen hæc lectio, & firmata veterum omnium librorum auctoritate & consensu. Scaligero τὰ πλείν placebat legi: & porticibus roboravit. templis enim addebant porticus. & de porticibus templi Solis loquitur infra Vopiscus. sed quæro quid roboris addant templis porticus? ad ornamentum & magnificentiam faciunt plurimum, ad robur nihil. obstat etiam, ut dixi, librorum consensus, qui Pontifices retinent. nec dubium est quin de Pontificibus Solis loquatur. sed quo sensu roboraverit illos Aurelianus quæramus. puto salariis, privilegiis, & redditibus opimis annuis eos ditasse & munivisse. atque id indubitate verum est. sequitur enim: decrevit etiam emolumenta archieclis & ministris. quæ verba indicant quo sensu roboratos ab Aureliano Pontifices dixerit. in eadem plane significatione, verbum solidare posuit Cassiodorus, qua Vopiscus roborare, Variarum l. i. r. epist. ii. Dudum siquidem Thomati aurgæ ex Orientis partibus advenienti annonas rationabiles consideratio nostra largita est, donec ejus artem probaremus, & animum. sed quoniam in hoc agone primatum noscitur obtinere, ejusque voluntas patria derelicta nostri sedes fovere delegit imperii, menstrua cum duximus largitate solidandum. atque inde solidare pro mercede conducere & solidum pro mercede apud recentiores. & solidati, milites mercenarii. Glossæ Basilicorum: σολεύατο, πραλιώτης. ubi ηγλεύατο perperam scriptum est. quemadmodum autem solidare menstrua largitate dixit Cassiodorus, & heic Vopiscus roborare: sic eodem plane sensu fulcire scriptum

scriptum legitur in Cod. Theod. de filiis militarium apparitorum, & veteranorum. leg. xi. si filii primipilarii reperti fuerint, qui ingressi legitimos annos, nullis stipendiis fulciuntur. sic enim stipendiis fulciri dicitur, ut roborari & solidari. roborare Pontifices igitur hoc loco nihil aliud est, quam stipendiis & emolumentis & amplis redditibus fulcire. sic fulcire stipendiis etiam apud Ammianum Marcellinum l. xxiii. sub finem: sequiturque semper hac turba tanquam addicto perenni servitio, nec stipendiis aliquando sulta nec donis. jam satis igitur constat quo sensu roboratos Pontifices ab Aureliano scripserit Vopiscus, hoc est, stipendiis & commodis fulcos. Suetonius in Augusto: sacerdotum & numerum & dignitatem & commoda auxit. sic sacerdotio aliquem roborare dixit alicubi Symmachus in epistolis. Glossæ veteres præditum *αρχαρχισ* interpretantur. inde civitates præditæ Guiberto, *αρχαρχισ* & munitæ. præditum dixerunt absolute veteres, quidquid bene instructum munitumque esset: ut præditum hominem divitem & opulentum. & præditam urbem bene muratam munitamque. Apulejus de Cratete: igitur priusquam plane Crates factus inter proceres Thebanos numeratus est, lectum genus, frequens famulitium, domus amplo vestibulo, ipse bene vestitus, bene præditus. vulgo præditus apud Apulejum scribitur. quod liceat interpretari, multa habens prædia. sed bene præditus vera lectio est, & significat bene instructum, & cui nihil deest. sic Jovem in omnibus præditum dixit Martianus Capella: apud quem similiter præditum pro prædio substituerunt, qui elegantiam ejus verbi non percipiebant. de nuptiis Philolog. lib. i. in secunda itidem manserant præter domum Jovis quæ ibi quoque sublimis est, ut est in omnibus præditus, Quirinus, Mars, Lar familiaris, &c. Dicit Marcianus Jovem, ut est in omnibus præditus, &

præter alios deos opulenter & largiter instructus in secunda quoque mansione domum sublimem habere. At ex illis verbis Martiani, ut edita vulgo sunt, Deum nobis nescio quem Præditum faciebant. optimæ Glossæ notionem & usum ejus vocis me docuerunt, & earum ope, in optimis illam auctoribus ivi restitutum. sic enim habent: Præditus, *ἰσχυροῦς*, *ἰσχυροῦς*. ita præditæ urbes sunt *αρχαρχισ*. Guibertus antiquarum vocum auceps & usurpator insignis. lib. iii. etiam urbes præditas obsedit, & ad necessitatem deditiois impulit. sed ut ad pontifices redeamus, pontificum Solis in vetustis inscriptionibus fit mentio. de aliis autem quam de Solis pontificibus vix possumus hunc locum accipere.

GRUTERUS.

¹ Decrevit etiam emolumenta architectis & ministris.] Pal. fartis tectis.

CASAUBONUS.

¹ Decrevit etiam emolumenta architectis & ministris.] Architectis emolumenta auxit decreto suo, non primus instituit Aurelianus. semper enim inter artifices quibus aliquam vacationem munerum graviorum conditio tribuit, habiti sunt architecti, ut constat vel ex lege vi. Dig. de jure immunitatis. In brevi autem subdito legi secundæ Cod. Theod. De excusationibus artificum, primi omnium nominantur architecti. ministros hic accipio, eos qui in discipulatum se tradiderunt architectis: nam istis decreta invenio quædam emolumenta, non quibusvis eorum ministris. Constantinus imperator lege prima superioris tituli: Tam ipsos architectos, quam eorum parentes ab his quæ personis inungi solent volumus esse immunes, ipsisque qui discent salarium competens statui.

¹ Decre-

Sarcio patch - buildings in wood repair

& ministris. His gestis, ad Gallias profectus, Vin-

SALMASIUS.

I Decreeit etiam emolumenta archi-
tectis, & ministris.] Auxisse volant
non instituisse salaria architectis Au-
relianum. semper enim architectos
inter eos fuisse numeratos, quibus
munerum graviorum immunitatem
concessere Principes. de quo certi ni-
hil habeo quod dicam, quantum
quidem ad Aurelianum pertinet:
quem emolumenta architectis de-
ceverisse nulla ex historia discimus.
neque enim hic locus hilum facit ad
eam rem affirmendam, qui sic con-
ceptus est, ut sit necesse eum accipe-
re, non de architectis in universum,
sed de solis templi Solis architectis.
& recte Palatinus liber, *sarcio* *tectis*
scriptum exhibet, pro *architectis*.
quam lectionem veram esse non du-
bito. nec opus habebimus ministros
heic intelligere, architectorum di-
scipulos: quod interpretamentum
placuit doctissimis viris, nobis vero
admodum displicet. quis unquam
ministros pro discipulis audit, vel
legit appellari? *sarcio* *tectis* igitur
templi Solis emolumenta constituit
Aurelianus. addit *Vopiscus*, & *mini-*
stris. ubi ministros possumus inter-
pretari, qui sartorum rectorum pro-
curationem haberent. aliter tamen
exponimus paulo post. *Sarta* *tecta*
quid sint ignorat hodie nemo. in
optimis glossis, *σάρτιον* exponuntur.
σάρτιον *οὐκ ὀδομῶν* & *σάρτιον*
σάρτιον Græci dicebant, vel ex novo
ædificare, vel vetera sarcire. eadem
Glossæ: *σάρτιον* *οὐκ ὀδομῶν*,
substruo, *resarcio*. *σάρτιον*, *plicatura*,
resarcinatio. *substructionem* etiam dice-
bant. Glossæ *substructiones*, *σάρτιον*.
perperam hodie legitur in Glossis,
substructiones. *sublationes* idem erant.
eadem: *substruo*, *σάρτιον* *λαμῶν*, *σάρ-*
τιον. *ἐπισκοπῶν* quoque, quo no-
mine Græci *sarta* *tecta* dicunt, *sub-*
structiones interpretantur illæ Glos-

sæ: *substructiones*, *ἐπισκοπῶν*. *sartite-*
ctores pro iis qui *sarta* *tecta* curabant,
posuit Isidorus in Glossis. *Sartitector-*
qui *tecta* *resarcit*. vulgo *sartitator*. male,
I *Et ministris*.] Qui sunt & cujus
rei ministri quos heic vocat *Vopi-*
scus? absolute & simpliciter *mini-*
stros cum dicunt Latini, non adden-
tes cuius rei, templorum ministros
intelligunt, qui Græcis *σάρτιον*,
nec aliter hoc loco *ministros* accipi-
mus. Pontificibus igitur & ministris
templi Solis emolumenta decrevit
Aurelianus. sic ministri dicuntur leg.
XIII. de *pagan. sacrif. & templis*. Cod.
Theod. *privilegia si qua concessa sunt an-*
tiquo jure, sacerdotibus, ministris, præse-
ctis, hierophantis sacrorum, siue quolibet
alio nomine nuncupentur, penitus aboleantur.
in ordine autem sacrorum, ut
supremi Pontifices, sic infimi *mini-*
stri. unde auctoratos eos in tertia
jura esse dixit eleganter Manilius
lib. v.

Quos potius finger ortus quam templa
colentes,

Atque auctoratos in tertia jura mini-
stros.

nam primi Pontifices, secundi Sacer-
dotes, tertio in ordine ministri, hoc
est, *σάρτιον*. aliquando tamen *Pon-*
tifices & Sacerdotes confunduntur. ut
hoc loco Pontificum & ministro-
rum tantum meminit. sic leg. XIII.
Cod. Theod. de *heret.* Pontificium
dicitur Sacerdotum officium, & *mi-*
nisterium, & ministrorum: *Omnes*
igitur qui harum professionum, vel Ponti-
fician, vel ministerium vindicarunt, qui
se fucati nominis adserunt Sacerdotes, qui-
que in criminosa religione ministrorum sibi
nomen imponunt. hi duo igitur erant
ordines in templis apud veteres, deo-
rum ministerio deputati, Pontifices,
& ministri. utrumque genus privi-
legiis munivisse & salariis emolu-
mentisque cohonestasse dicitur hoc
loco Aurelianus; si quidem de Pon-
tificibus in universum, & ministris
omnium

Augsburg
 1 Vindelicos obsidione Barbarica liberavit: deinde ad Illyricum rediit, 2 paratoque magno potius quam in-

genti
 omnium deorum accipiamus. sed de Solis Pontificibus & ministris intelligi tantum præstat. omnia autem illa privilegia, emolumenta, annonas templis & sacerdotibus deorum à veteribus & paganis principibus concessas & tributas, Christiani postea principes revocarunt & aboleverunt. vide Codicem Theodosian. de pagan. sacrificiis & templis. lege xliii. privilegia si qua concessa sunt antiquo jure Sacerdotibus, ministris, &c. quam supra retulimus. & lege xxx. eodem titulo: *Temporum detrahantur annonæ, & rem annonariam sublevent, expensis devotissimorum militum profutura.* ita enim eam legem emendamus. emendanda etiam lex xxxi. de eadem re. omniaque loca quæ Erediani, quæ Dendrophori, quæ singula quoque nomina, & Professiones gentilitiæ tenuerunt, epulis, vel sumptibus deputata, fas est hoc errore submoto compendia nostræ domus sublevere. vulgo editum: *epulis & sumptibus.* unde doctissimus Jurisconsultus faciebat; *epodiis & sumptibus.* sed *epolis* scriptum perperam, pro *epulis.* epulis igitur verissimum est. sumptuosas autem, & magnificas collegiatorum epulas fuisse Varroni credimus. *collegiorum,* inquit, *cæne innumerabiles incendunt annonam.* collegium dendrophorum ex veteribus inscriptionibus notum est. Tertullianus de cænis Pontificum, & reliquorum ejusmodi collegiorum: *Saliis cænaturs creditor erit necessarius. Herculanarum decimarum, & polluctorum sumptus tabularii supputabunt. Apaturis, Dionysiis, mysteriis Atticis coquorum delectus indicentur. ad summam cæne Serapiæ Sparteoli excitabuntur.* recte igitur epulas & sumptus lex illa conjunxit. non possum abstinere quominus & legem duodecimam ejusdem tituli longe corruptissimam in editis, heic emendem & distinguam, ut olim ostendi Dionysio Gottofredo ju-

risconsultorum qui hodie vivunt, facile principi, meoque doctori. sic igitur legenda: *nullas omnino ex quolibet genere, ordine hominum dignitatum, vel in potestate positus, vel honore perfunctus, sive potens sorte nascendi, seu humilis genere, conditione, fortuna, in nullo penitus loco, in nulla urbe sensa carentibus simulacris vel insontem victimam cadat, vel secretiore piaculo, larem igne, mero genium, penates odore veneratus, accendat lumina, imponat tura, fersa suspendat. quæ insignis restitutio est, & commentarium integrum merebatur.* sed totam illam legem alibi explicabimus, & corrigemus, non hac tantum parte mendosam, & obscuram. nunc alio properamus.

CASAUBONUS.

1 Vindelicos obsidione Barbarica liberavit.] Inferius: ille Vindelicus jugum Barbaricæ servitutis amovit.

2 Paratoque magno potius quam ingenti exercitu.] Magno refer ad robur animi & fortitudinem, ingenti ad numerum militum.

SALMASIUS.

2 Paratoque magno potius, quam ingenti exercitu.] Ingentem exercitum heic vocat Vopiscus, quem Vegetius grandem. lib. iiii. cap. i. denique cum in diversis regionibus, contra diversos hostes à populo Romano annis prope omnibus pugnaretur, ideo sufficiebant militum copiæ quod utilius judicabant, non tam grandes habere exercitus, quam plures. ita legendum apud Vegetium ex veteribus libris. vulgo editur, *quam armis instructos.* non tam bene. sed & contra mentem illius loci est. nam Romanis qui diversis locis pugnabant plures habendi fuere exercitus, potius quam grandes. ubi grandes exercitus dixit, numerosos. Vopiscus, *ingentes.* Grammatici, *grande & magnum* ita distinguunt, ut *grande* sit incremento, *magnum*

genti exercitu, Persis, quos eo quoque tempore quo Zenobiam superavit, gloriosissime jam vicerat, bellum indixit. Sed quum iter faceret, 'apud Cænophrurium, mansionem quæ est inter Heracliam & Byzantium, 'malitia notarii sui, & manu Mucaporis interemptus est. Et causa occidendi ejus quæ fuerit, & 36 quemadmodum sit occisus, ne res tanta lateat, brevi edisseram. Aurelianus, quod negari non potest, severus, truculentus, sanguinarius fuit princeps. Hic quum usque eo severitatem tetendisset, 'ut & filiam sororis occideret, 'non in magna neque satis idonea causa,

magnum amplitudine. sic ingens, hoc loco est, incremento.

CASAUBONUS.

1 Apud Cænophrurium mansionem, quæ est inter Heracliam & Byzantium.] Victor vulgaris, in itinere medio quod inter Constantinopolim & Heracliam est, vulgo locum illum vocabant, non Cænophrurium, sed Cænophlorium, Κενοφλωρίων corrupte, ut auctor est Cedrenus.

2 Malitia notarii sui.] Aurelius Victor: ministri scelere cui secretorum officium crediderat, ut & Vopiscus mox, Mnestheum quendam, quem pro notario secretorum habuerat. Græci non Mnestheum hunc nominant, sed Erotem Zosimus: *ὡς τις ἐν τοῖς βασιλείοις Ἐρώς ὄνομα, ἃ ἔξωθεν Φερομένων ἀποκρίσεων μελυτής τελευτήσθαι*. videtur ex istis fuisse hic à cura epistoliarum, aut à libellis supplicibus. etsi vox μελυτής ad referendarii appellationem potest referri. de eo officii genere habes in Codice & Novella decima. at Zonaras sic, *Ἐρώς τις καλεῖται, ἃ ἔξωθεν Φερομένων ἀποκρίσεων ἀνμελυτής, ὡς δὲ πινες ἰσορροπία, ἀτακτοσύνη, ἃ ἀποσφραγίσαντες τὸ βασιλεῖ τὰ ὄψις πιναν ὡς αὐτῶν λεγόμενα*. posterioribus verbis frumentarium describit.

3 Ut & filiam sororis occideret.] Victor alter, sive vulgaris; *Fuit socrus &*

sanguinarius, & trux omni tempore: etiam filii sororis interfector. sed vide quæ super hoc scribit mox Vopiscus. Suidas vero non sororis filiam aut filium ab Aureliano scribit interemptum, sed filii uxorem: de quo filio altum apud historicos silentium, & fabulam censeo.

SALMASIUS.

1 Apud Cænophrurium mansionem.] *Καινὸν Φρέλιον*, si bene memini, vocat Plutarchus in Lucullo. vetus tabula, *Cenopurio*. Itinerarium Antonini: *Cenophrurio*. inter Heracliam & Byzantium esse dicit hanc mansionem Vopiscus. quod elucebit ex istis Itinerarii Antonini.

Heraclia M. P. XVIII.

Cenopurio M. P. XVIII.

Melantiada M. P. XXVIII.

Byzantio qui & Constantinopolis M. P. XVIII.

pro quibus tabula Peutingerorum habet: *Heraclea. Cenopurio. Melantiada. Byzantium*. quæ non parum variat in passuum intervallo. *καινὸν χερίον* perperam pro *καινὸν Φρέλιον* apud Polybium editum est: qui munitissimum hoc fuisse castellum scribit, & in eo gazam suam Mithridatem habuisse.

4 Non in magna, neque satis idonea causa.] *Non in magna, neque in satis idonea causa.*

1 Mne-

causa, jam primum in odium suorum venit. Incidit autem, ut se res fataliter agunt, ut Mnestheum quendam quem pro notario secretorum habuerat, libertum, ut quidam dicunt, suum, infensioem sibi minando redderet, quod nescio quid de quodam suspicatus esset. Mnestheus, qui sciret Aurelianum neque frustra minari solere, neque si minaretur, ignoscere, ²breve nominum conscripsit, mixtis iis quibus Aurelianus

1 Mnestheum quendam quem pro secretorum notario habuerat.] Notarium secretorum appellat, quem à secretis vulgo vocabant. quam vocem Græci quoque barbari usurparunt, ἀσηκρήτης dicentes. sed & nomen declinabile finxerunt, ὁ ἀσηκρήτης, & ἀσηκρήτης. sic Latini recentiores asecretam dixerunt ex illo ἀσηκρήτης. πρωτοσηκρήτην iidem etiam dixerunt, quem alii πρωτοσηκρήτης. unde protosecreta, Anastasio Bibliothecario in vitis Pontificum. & falluntur, qui mutandum putant. at qui Vopisco notarius secretorum, is Zosimo dicitur ἦ ἔξωθεν φερομένων ἀποκρίσεων μηνυτής. quod erat proprie munus secretariorum. & locus ubi princeps πῆς ἔξωθεν φερομένης ἀποκρίσεως audiebat, ἀσηκρητίον vocabatur. Cedrenus: δεξιὰ μὲν πῆς μινύσεως ὁ βασιλεὺς ἐπὶ βήματι· ἐν τοῖς ἀσηκρητίοις ἐκάθισεν. καὶ ἀκριβῆς ἐξέτασης ἦ μινυθέντων ἐγγύς. qui μινύσεως igitur illas faciebant, erant secretarii, vel à secretis. unde locus in quo fiebant ἀσηκρητίον. idem & apocriparii. erant enim ἦ ἀποκρίσεων μινυτήν, qui alio nomine, ad responsum dicebantur. quorum esset, & quid esset ad responsum mittere, jam docuere nos doctissimi jurisconsulti. idem & referendarii. nam μινύσεως & ἀναφορὰ, & notaria res eadem. Græci recentiores truncato vocabulo ῥαιφενδαίσις eos vocarunt: atque ita recte apud

Suidam: ῥαιφενδαίσις ἀξιωματικὸν ῥωμαϊκόν, ἦγεν ὁ ἀναφορῆς. ῥαιφενδαίσις pro ῥεφενδαίσις. atque ita scriptum legi in vetustissimo codice epigrammatum Græcorum. Εἰρηλαίσις ῥαιφενδαίσις. referendarium ἀναφορὰ interpretatur Suidas. nam, ut dixi, ἀναφορὰ & μηνύσις idem. Latini notariam dixerunt, vel notariam. Glossæ: notaria, ἀναφορὰ. item alia Glossæ: μινύσεως, indicatio, notaria, indicium. eadem & notitia. nam notariam, & noticiam pro eodem usurparunt. quod satis sit refellendo doctissimo viro, qui notariam à notis deducebat. verba igitur Zosimi quibus hunc Mnestheum, quem tamen Erotem nominat, ait fuisse ἦ ἔξωθεν ἀποκρίσεων μινυθέντων ἐγγύς, non sunt accipienda de eo qui ab epistolis esset, aut à libellis supplicibus: sed de secretario, vel secretorum notario. non enim diversa scribunt Zosimus & Vopiscus hoc loco.

CASAUBONUS.

2 Breve nominum conscripsit.] Scripti brevem. utrumque dicitur brevis & breve. Julianus in epistola ad Iudæos βρεβίον.

GRUTERUS.

2 Brevem nominum conscripsit.] Reduxi & heic, & mox infra lectionem omnem mss. vulgati enim utrobique, breve.

SALMASIUS.

2 Breve nominum conscripsit.] Brevem nomi-

lianus verè irascebatur, cum iis de quibus nihil asperum cogitabat, addito etiam suo nomine, quo magis fidem faceret ingestæ sollicitudinis: ac breve legit singulis quorum nomina continebat: addens, disposuisse Aurelianum eos omnes occidere; illos verò debere suæ vitæ, si viri sunt, subvenire. ¹ Hi quum exarsissent timore qui merebantur offensam, dolorem miscentes beneficiis atque officiis quibus Aurelianus videbatur ingratus, in supradicto loco iter facientem principem subito adorti, interemerunt. ² Hic finis 37

nominum. ita Palatinus. sic infra scribit: ac brevem legit singulis. atque ita semper in manu exaratis libris, brevis potius quam breve. integrum est, brevis libellus. hinc adjectivum solum pro substantivo usurpatum, & brevis dictus est parvus libellus, sic fidelis servus cum antea diceretur, recentiores fidelem pro servo dixerunt. Glossæ: τῆς ἀξίας, brevis. sed hæc infra pluribus.

¹ *Hi quum exarsissent timore, qui merebantur offensam.] Scio quomodo distinguant hunc locum doctissimi viri. nondum tamen ad plenum lucem illi & integritatem suam reddiderunt. nam quid est quod sequitur, dolorem miscentes beneficiis & officiis? Palatinus pro miscentes, habet, innocentes. sic igitur legito: hi cum exarsissent timore qui merebantur offensam, dolore innocentes, quorum beneficiis atque officiis Aurelianus videbatur ingratus. vel: quod beneficiis atque officiis Aurelianus videbatur ingratus. nunc locum integre sanum præstare aulim. nec opus addito verbo ad illam emendationem confirmandam.*

GRUTERUS.

¹ *Hi cum exarsissent timore qui merebantur offensam, dolorem miscentes beneficiis atque officiis, quibus Aurelianus, &c.] Lectio prava, detegitque Pal. in quo: Hi cum exarsissent timore qui merebantur offensam, dolorem innocentes beneficiis atque officiis Aurelianus, &c.*

Tom. II.

sensus in promptu est: correptos timore noxios, dolore innoxios. itaque videtur rescribendum: *Hi cum exarsissent timore, qui merebantur offensam, dolerent innocentes beneficiis atque officiis, quibus &c.* sed ne sic quidem bene se verba habent, timor enim frigus excitat non calorem.

CASAUBONUS.

¹ *Hi cum exarsissent timore qui merebantur offensam, d.] Quare dicit meritos esse offensam? neque enim offenderant ii saltem adversus quos nihil asperum cogitaverat Aurelianus, sicut modo dictum. Lego, Hi cum ira exarsissent, timore qui merebantur offensam, d. duo hominum genera in Aurelianum conspirarunt: boni per errorem, qui nihil in eum peccaverant; mali qui erraverant & pœnam metuebant. præcedunt hæc verba: breve nominum conscripsit, mixtis iis quibus Aurelianus verè irascebatur, cum iis de quibus asperum nihil cogitabat. infra in epistola exercitus ad senatum: Aurelianus imperator noster per fraudem unius hominis, & per errorem bonorum ac malorum interemtus est. ubi videatur scribendum, per errorem bonorum, ac malitiam malorum. nam sequitur ibidem, Nos de iis qui vel erraverunt, vel malè fecerunt, imperare nobis neminem patimur. quibus verbis separari videtur error bonorum à malitia malorum.*

² *Hic finis Aureliano fuit principi necessario magis quam bono.] Incertus scri-*

K k

ptor,

= Gurg, vaise

Aureliano fuit principi necessario magis quam bono. Quo interfecto quum esset res prodita, & sepulcrum ingens, & templum illi detulerunt ii à quibus interemptus est. Sane Mnestheus postea ¹ surrectus ad stipitem bestiis objectus est, ² quod statuæ marmoreæ

positæ

ptor apud Suidam, de Aureliano. *χαλεπός τις ἢ Φοινικός ὑπάρχων, ἢ μάλλον ἀναστυγῶν στρατηγός, ἢ αἰρετός βασιλεύς.* sunt autem hac ad verbum ex Eutropio versa, ut alia multa quæ passim apud Suidam leguntur: ex quibus constat nobis ante Præanum alium fuisse qui Eutropium Græcum faceret: & quidem haud paullo elegantius & melius quam factum sit à Præanio. sic igitur Eutropius: *severus & sanguinarius, ac necessarius magis in quibusdam, quam in ullo amabilis imperator.* sed legit Græcus interpres qui apud Suidam: *necessarius magis dux, q. Vopiscus infra scribit: Diocletianum frequenter dixisse, cum Maximiani asperitatem reprehenderet, Aurelianum magis ducem esse debuisse, quam principem.*

¹ *Surrectus ad stipitem.*] Optime, nec audiendū scripti qui præferunt *surreptus ad pœnam.* mutarunt imperiti & morum veterum, & linguæ Latinæ.

GRUTERUS.

¹ *Surrectus ad stipitem.*] Sic proxime etiam Pal. nempe *subreptus ad stipitem.*

SALMASIUS.

¹ *Surrectus ad stipitem.*] Palatinus, *surreptus.* atque ita supra apud Capitolinum legimus. ita etiam in veteri Martyrologio, *ad bestias surripi.* accedo tamen sententiæ doctissimorum virorum, qui *surrectus* præferunt. hinc *subrigenda* in libris de officio proconsulis Ulpiani *ὑπορθωσις πινωρίας* exponitur à veteri Glossario. *Ad subrigendam, eis ὑπορθωσιν πινωρίας.* ita enim legimus in illis Glossis. *subrigenda est, ὑπορθωσις, pro subreccio-*

ne. sic *præbenda* pro *præbitione.* *præbenda, παροχή* in Glossis. sic *offerenda* pro *oblacione.* & *inferenda* pro *illatione* in capitulis Caroli Magni. sic *diligenda* pro *diligentia* in vetustissimo libro apud Quintilianum in declamationibus. quod annotavit Pithæus. sed *surrigendam* illam Ulpiani fortasse ad *eculeum* melius referas, in quo *surrigebantur*, & *extendebantur* homines, & quasi *sustollebantur.* nam *eculeus* simile quiddam erat illi *machinæ* quam Græci *γέρον* appellant. immo *eculeus* erat plane illud *γέρονιον*, ut ostendemus alibi. nam hucusque omnes in errore sunt versati, qui de *eculeo* scripserunt.

² *Quod statuæ marmoreæ positæ in eodem loco utrimque significant, ubi & in columnis dicitur Aureliano statuæ constitutæ sunt.*] Quid illæ marmoreæ statuæ significabant, utrimque in sepulcro Aureliani positæ? Mnestheum ad stipitem surrectum, & bestiis fuisse objectum. sed quid opus statuæ ad hanc rem significandam? an putamus ibi statuas fuisse Mnesthei positas eo habitu, quo bestiis objectus est, ad supplicii memoriam signandam? hoc verum potest esse. sed magis puto statuas heic pro cippis vel columnis sive stelis sepulcralibus poni, in quibus incidebatur titulus sepulcri, & quæ mortis causa fuisset illi, qui jaceret, ut in veterarum memoriarum inscriptionibus videmus. statuas autem Latini non semper *ἀνδριαίους* appellant, sed etiam columnas & cippos, & quas Græci vocant *στήλας.* Glossæ: *statua, ἀνδριαίος, στήλη.* titulum & cippum etiam vocaverunt. *στήλη, titulus, cippus.* *periculum* auctori de viris illustribus dicitur. *statuas* vocat

positæ in eodem loco utrinque significant, ' ubi & in columnis divo Aureliano statuæ constitutæ sunt. Senatus mortem ejus graviter tulit, gravius tamen pop. Rom. qui vulgo dicebat, *Aurelianum pedagogum esse senatorum.* 2 Imperavit annis sex, minus paucis diebus: ac rebus magnis gestis inter divos relatus est. Quia pertinet ad Aurelianum id quod in historia relatum est, tacere non debui. Nam multi ferunt Quintillum fratrem Claudii, quum in præsidio Italico esset, audita morte Claudii sumpsisse imperium. 3 Verum

postea

cat Priscianus, columnas Herculis, in periegesi è Dionysio:

— *Statuas hæc Herculis inter*

A Tyriis colitur. —

& paullo ante:

— *Calpen qua summam sustinet unam Herculis è statu.* —

& fortasse in illis ipsis statuæ, hoc est columnis statuæ Aureliano, hoc est *ἀνδριάντες* constitutæ sunt. perperam enim eruditissimi viri verba illa suspecta habent: ubi & in columnis statuæ Aureliano constitutæ sunt. nam semper in columnis statuæ ponebantur, ad sepulcra veterum. unde & columnam pro statuâ plerumque, ut contra pro columna statuam legimus, columnæ quippe in sepulcris raro sine statuæ. sed & alias columnæ cum statuæ. Trebellius in Claudio: illi totius orbis iudicio in rostris posita est columna, palmata statuâ superfixa librarum argenti mille quingentarum. idem ibidem: possumus dicere Flavianum Claudium unicum in terris principem non columnis, non statuæ, sed famæ viribus adjuvari. vellem clarius nobis aperuisset vir doctissimus suspicionis suæ rationem. nisi hæc enim est, quam diximus, aliam nescio. sed hanc frustraneam esse jam ostendimus.

CASAUBONUS.

I Ubi & in columnis divo Aureliano statuæ constitutæ sunt.] Suspecta nobis illa, & in columnis. libri tamen non variant.

2 Imperavit annis sex, minus paucis diebus.] Vel ut alii, paucis mensibus. Zonaras, *ἡ ἀναρχία αὐτῶν ἐξ ἐπισημοῦ τῶν λυσιγῶν τῆ βασιλείας, μὲν ὀλίγων ἐνδέοντες.* nisi tamen scripserat vel Zonaras, vel is unde ipse habet, *ὀλίγων ἡμερῶν.* in Fastis Græcis sunt anni sex, & ita Methodius, ac plerique veterum. cæterum quam varie hæc tempora à doctis viris hodie in Fastis & Annalibus describantur non ignoramus.

GRYTERVS.

I Ubi & in columnis Divo Aureliano statuæ.] Sic & Pal.

SALMASIUS.

3 Verum postea ubi Aurelianum comperit imperare, à toto exercitu derelictum, quumque contra eum concionaretur.] Apud quos concionabatur Quintillus, qui à toto exercitu derelictus erat? manifestum heic *ὅτι οὐκ ἔστι τε ὄν.* sed & illa verba, à toto exercitu derelictum, secundum *συνέθειος* seriem, non nisi de Aureliano possunt accipi. quomodo enim de Quintillo acceperis? mendosus igitur locus. Palatinus etiam leviter inquinatus, sed ita ut non difficile ex eo veram lectionem eruas. nam habet, *ea derelictum.* lege: *verum ubi postea Aurelianum comperit imperare, à toto exercitu derelictum, quumque contra eum concionaretur, nec à militibus audiretur, incisis sibi met*

Kk 2 *venis,*

postea ubi Aurelianum comperit imperare, à toto exercitu derelictum, quumque contra eum concionaretur, nec à militibus audiretur, incisus sibi met venis die vigesimo imperii sui periisse. Quicquid sane scelerum fuit, quicquid malæ conscientiæ, vel artium funestarum, quicquid denique factionum, Aurelianus toto penitus orbe purgavit. Hoc quoque ad rem pertinere arbitror, Balbati filii nomine Zenobiam, non Timolai

venis, &c. Quintillus comperito Aurelianum totius exercitus consensu delectum imperatorem regnare, adversus eum apud milites concionabatur: sed quum nihil proficeret, nec à militibus audiretur, ipsemet sibi venas incidit.

CASAUBONUS.

1 *Balbati filii nomine Zenobiam non Timolai & Heremiani imperium tenuisse.*] Hoc addit Vopiscus, quia sciebat Trebellium Pollionem qui historiam XXX. tyrannorum non multo ante ediderat, nihil de hoc Balato dixisse. Ubi autem istum invenerit, & ex quo auctore indictum aliis omnibus Zenobiæ filium Vopiscus eruerit, ipse viderit, equidem cum Trebellio sentio: qui sciam Græcos ac Latinos fere omnes non aliter olim prodidisse. Vellem sanè extaret ille auctor unde hæc historia est desumpta. Sciremus de isto Balato aliquid certius. Nos vero suspicamur, & corruptum hoc nomen, & ex ignoratione Syriacæ linguæ, qua Palmyreni utebantur, regem qui in natura rerum nullus erat, fuisse confictum. nam cum multa Syros audirent Græci de sua *babala* vel *babalæ*, id est regina prædicantes, putarent principis ipsorum hoc esse nomen: atque & ex eo regem hunc aliis incognitum procuderunt, quem *Babalatum*, vel contracto, ut fit, nomine *Balatum* indigerant: postea longius progressa depravatio, & *Balbanus* scriptum pro *Balatus*. כעלה &

כעלה Hebræis domina est & *Navoi-væ*: nec multo aliter Syri estulerunt. Onufrio hic constanter dicitur non *Balatus*, sed *Vnabalabus*. quod unde illi in mentem venerit, non possum conjectura assequi. nam aliter hic omnes codices. VABALATHVS autem qui in aliquot Aureliani nummis reperitur effigiatus, cum hoc nomine. is vero alius fuit, quod alii ejusdem imperatoris nummi Græci docent, in quibus, sicut testantur viri docti, ab una parte sunt verba: ΔΟΜ. ΑΤΡΗΑΙΑΝΟC. CEB. ab altera ista: ΟΤΑΒΑΑ-ΛΑΘΟC. ΑΡΜΕΝΙΑC.

GRUTERUS.

1 *Balbati filii nomine.*] Pal. *Babalatis* ut sine dubio rescribi debeat *Babalati*; de quo nomine argute Casaubonus noster.

SALMASIUS.

1 *Balbati filii nomine Zenobiam non Timolai.*] Non possum mihi imperare ut adstipuler sententiæ doctissimi viri qui *Balbatum* vel *Ballatum* fictitium nomen esse contendit, & ex ignoratione linguæ Syriacæ, qua Palmyreni utebantur, productum. Græcos enim cum à Syris audirent multa de sua regina *Bahala* prædicari, nomen hoc esse commentos quasi regis ipsorum nomen esset. nollem hoc excidisset doctissimo viro & optime de his auctoribus merito. primum sciri oportet, non *Balati* vel *Balbati* heic esse legendum, sed *Babalati*.

Timolai & Herenniani, imperium tenuisse quod tenuit. Fuit sub Aureliano etiam monetariorum bellum, ¹Felicissimo rationali autore: quod acerrime

seve-
balati, ut præfert Palatinus: aut *Vabalati*, quod idem est. non esse commentitium hoc nomen possumus esse certi ex nummis Aureliani in quibus Οὐαδάλλαθ^ο cufum est. hoc est *Vabalathus*. nam male Onuphrius *Vabalathus* scribit. Οὐαβαλλάθ^ο, ut Οὐεσπασσιανός, *Vespasianus*. demus non eundem esse Vabalathum illum, qui in nummis Aureliani reperitur, cum hoc Zenobia filio: de veritate nominis non minus ideo constat. ego magna verisimilitudine ductus arbitror illum Vabalathum cujus in nummis Aureliani mentio, hunc esse Vopiscum Vabalatum Zenobia filium. quem enim alium Vabalathum devicit Aurelianus? & notandum est sentire Vopiscum non duos filios Zenobia, ut quidam auctores scripserant, sed unicum Vabalathum extitisse. sic enim scribit: *hoc quoque ad rem pertinere arbitror, Babalati filii nomine Zenobiam, non Timolai & Herenniani, imperium tenuisse quod tenuit. Solimus etiam non duorum Zenobia filiorum, sed unius tantum meminit: τὸς ἢ ἄλλος πῶλῶ & Ζηνοβίας παιδὸς ἐν μέσῳ & μέγῳ Χαλκιδόν^ο καὶ Βυζαντί^ος πορθῆς καὶ ἀπονηθῶν.* filium autem Babalathum potius quam Zenobiam ipsam in nummis ideo effigiari voluit Aurelianus, quod scemina mentionem minus sibi gloriosam putaret. illud vero non prohibet Vabalathum esse Zenobia filium, quod in quibusdam nummis ejusdem imperatoris scriptum sit in altera parte, Οὐαδάλλαθ^ο Ἀ'ρμενίας. nam Armenii cum Palmyrenis faciebant, & totius Orientis imperium obtinebat Odenatus, & post eum Zenobia, nomine filii hujus Vabalathi. unde & Orientis reginam se vocat epistola ad Aurelianium missa.

Armenii igitur illi suberant, aut certe societate bellica cum ea tenebantur. si quis tamen pugnabit diversum esse illum Aureliani Vabalathum ab hoc nostro, non propterea efficiet, ut minus recte Vopisco hoc nomen asseruerim, & eo nomine dictum esse Zenobia filium adversus viri magni sententiam defenderim. quod ad nomen ipsum attinet, non dubito quin deductum formatumque sit à voce Hebraica & Syriaca *Babala*, vel *Babalat*, quæ reginam & dominam significat. inde *Babalatus*, & *Babalatus*. ut *Hel* & *Bel*, & similia sexcenta. sic à voce *Malcha*, quæ apud Syros regem significat, nomen proprium *Μάλλχ^ο*. ita enim vocabatur Porphyrius.

[¹ *Felicissimo rationali auctore.*] Magna hallucinatio magni Jurisconsulti qui non inspecto hoc Vopisci loco scripsit Victorem, Vopiscum, Eutropium & Suidam scribere monetarios Felicissimo interfecto adversus Aurelianium bellum intestinum movisse. nam Aurelius Victor & hic Vopiscus contra scribunt, auctore Felicissimo seditionem illam moram. quod & epistola Aureliani à Vopisco inserta, verum esse vincit. solus Eutropius Felicissimum à monetariis interfectum, non illis ducem factum scribit. Suidas autem Eutropium non sequitur tantum, sed vertit verbatim. quod Eutropius *vitiatis monetis* dixit, ille vertit, *ἀναφθειραντες νόμισμα*. Victor autem: quod *nummariam notam correxissent*. nummariam vel nummorum notam dixit pro nummis. alii nummorum formam. Cato in distichis:

Dilige denari, sed parce dilige formam.
forma denarii, pro denario ipso. sic
denariorum formas, pro denariis Iudorus
vel auctor ille, unde sumpsit:

severissimeque compescuit, ¹ septem tamen millibus suorum militum interemptis: ut epistola docet missa ad Ulpium Crinitum ter consulem, qui eum ante adoptaverat. *Aurelianus Augustus Ulpio patri.* ² *Quasi fatale quiddam incesit, ut omnia quaecunque gesserō, omnes motus ingravescant. Ita enim seditio intramurana bellum mihi gravissimum peperit: monetarii auctore Felicissimo ultimo servorum, cui procuratoriam fisci mandaveram, rebelles spiritus extulerunt.* ⁴ *Hi compressi sunt, septem*

luit intelligere, cuius meminit Ammianus Marcellinus, qui & procuratoris monetæ mentionem habet lib. xxviii. monetarios autem eorumque præpositum sive procuratorem sub sacri ærarii præfecto militasse, quem majoris ærarii procuratorem vocat Spartianus in Diadumeno, nullum dubium est. constat enim & post Constantinum monetarios fuisse sub dispositione comitis sacrarum largitionum, qui præfectus olim erat ac dicebatur ærarii sacri. sed de his alibi in libro de officiis domus Augustæ.

CASaubonus.

¹ *Septem tamen millibus suorum militum interemptis.] Aurelius Victor: Neque secus intra Urbem monetæ opifices delati: qui cum auctore Felicissimo rationale, nummariam notam corrosissent, pœna metu bellum fecerant: usque eò grave, ut per Calium montem congressi, septem fere millia bellatorum confecerint. Eutropius paullo aliter.*

GRUTERUS.

² *Quasi fatale quiddam incesit, ut etc.] Pal. quiddam minisit, ut pareat locum non satis integrum. mox quoque eadem membranæ pro Ita enim seditio, legi iubent, Ita etiam seditio.*

SALMASIUS.

² *Quasi fatale quoddam incesit.] Pro incesit, vetus codex scribit inisit. quæ tantula varietas viam mihi aperuit*

ad insignem hujus loci emendationem. sic igitur corrigimus, & distinguimus: quasi fatale quodammodo mihi sit, ut omnia quaecunque gesserō, omnes motus ingravescant, ita seditio intramurana bellum mihi gravissimum peperit. monetarii auctore Felicissimo, ultimo servorum, &c. hæc antea pessime distincta legebantur. quodammodo etiam pro quoddam reposuimus non invita scriptura Palatini codicis.

³ *Ut omnia quaecunque gesserō omnes motus ingravescant.] Ingravescere heic notabis agendi notionem positum, pro ingravare. sic gravescere, in veteribus Glossis: gravesco, βαρῶν. ubi gravesco pro gravo. sic quiescere veteres. unde quiesco servum apud Servium pro quiescere jubeo, vel compesco. sic apud recentiores, innotesco est notum facio. & in ea significatione Ulpiano positum legi. sed locus nunc in memoria non est. sic invilescere, pro invilito. ἀπαλίξω, invilescere. ἐξ ἀπαλίξω, exvilescere. sic insuesco pro insuefacio apud Horarium. & consuescit, pro consuefacit, Prudentio.*

⁴ *Hi compressi sunt septem millibus Hiberorum, Ripariensium, & Castrianorum.] Primus Bonus Accursius nobis Hiberos heic substituit, qui deinde sunt propagati in omnes editiones. vetus liber habuit, Fembariorum. quam diversa scriptura. ille quem dixi Accursius, primæ editionis auctor vel procurator, Hiberiorum pro Fembariorum excudi voluit: nullo alio argumento*

¹ *Septem millibus* ² *Hiberorum* ³ *Ripariensium & Castrianorum*

ductus, quam quod non videret, quid melius proximiusque ad veterem scripturam substitui posset. ego vero ex *Lembariorum*, minima mutatione *Lembariorum* facio. & Lembarios accipio Classicos milites. classium enim duo erant genera, unum maris, alterum fluminum. in mari liburnis, in fluminibus lembis vel lusoriis utebantur. nam in fluminibus limitaneis habebant Romani lusorias vel lembos, & in his milites classicos, ad tuendum limitem, quos nunc *Lembarios* vocat Aurelianus. de lusoriis Danubianis mentio apud Vegetium lib. & cap. ultimis: *de lusoriis queis in Danubio quotidianis utuntur excubiis, reticendum puto.* de quibus infra dicemus. lusorias autem & lembos idem esse nemo potest dubitare. *lembos amnicos* vocat Marcellinus, quibus in fluminibus Rheno & Danubio, & aliis utebantur, quas & alibi lusorias appellat. sed dicat aliquis cur istorum opera Lembariorum utatur Aurelianus, aut quomodo ex fluminibus suis & classibus excubiisque evocati, hoc ad munus usumque fuerint translati. idem questionis potest cadere in Riparienses, quibus ripæ tuendæ erant commissa, quos tamen heic operam videmus navare debellandis monetariis. de Lembariis sive Classicis respondendo, illos iustorum militum operam munusque præbuisse, & in castris & in campo apud veteres. Hyginus de castrametatione: *ale miliarie vel quingenarie: Mauri equites: Pannonii veredarii: Classici omnes ideo præcedunt, quod ad vias muniendas primi exeant, & quo sunt tutiores, à Mauris equitibus & Pannoniis veredariis operantes protegentur.* idem alibi Classicos Misenates & Ravennates numerat inter Mauros equites, Pannonios exploratores, Palmyrenos, Dacos, Getacos, & reliquas nationes quæ Romanis militabant. de quibus nos alibi legimus apud Suetonium, Neronem primum, Clas-

siarios ex remigibus justos milites fecisse, & sæpe Classiariorum occurrit mentio apud illum in Cæsaribus. sic *Lembaris* sunt Classici milites, quos ex optimo codice non infeliciter eruimus, & in notitiam dedimus, qui hætenus obscuri incognitque latuerant.

GRUTERUS.

¹ *Septem millibus Hiberorum & Ripariensium.*] Immisimus copulam volente Palatino, interim tamen illud *Hiberorum* falsum est: ejusque loco habet idem liber: *Fembariorum.*

CASAUBONUS.

² *Hiberorum, Ripariensium, & Castrianorum & Daciscorum.*] Male hunc locum accipiunt cruditi viri, qui putant hæc nomina esse populorum quos Aurelianus bello monetariorum attriverit. falluntur: nam contra, hi sunt qui in Urbe pro imperatore suo pugnant, à rebellibus monetariis sunt inrerempti. Hiberos igitur intellige, qui in prætorianis legionibus, vel aliis, aut inter auxiliares merebant: sic & cætera nomina accipe. Legionum Ripariensium ampla mentio est in Notitia imperii. unde eorum claret error, qui sine distinctione legunt hoc loco, *Hiberorum Ripariensium.* qui ripam inhabitant, riparii dicuntur: & legiones quæ prætendebant apud riparios dictæ riparienses. aliud enim ripensis est, ut cum Dacia Ripensis dicitur: aliud ripariensis. sic legiones in Germania collocatas, Germanicianas appellarunt, & quæ in Illyrico, Illyricianas, quæ in Dacia, Dacianas, ut Trebellius in Claudio. Daciscos auxiliares lego in Notitia, sub dispositione ducum Mœsiae secundæ, & Dacia ripensis. Castriani isti, unde potissimum fuerint appellati, cum essent tot castra, nondum inveni.

SALMASTIUS.

³ *Ripariensium & Castrianorum.*] Ripari-

norum & ¹ Daciscorum interemptis. Unde apparet nul-
lam mihi à diis immortalibus datam sine difficultate vi-
ctoriam. ² Tetricum triumphatum correctorem Lu-
caniæ fecit, filio ejus in senatu manente. ³ Templum
Solis

pariensium, & Castrianorum memi-
nit codex Theodosius leg. ult. de re
militari. sed Castriciani ibi nominan-
tur. sed in illa lege non minus men-
dosa lectio, quam distinctio. utrum-
que sic purgabimus: sciant igitur Co-
mites vel Ducer, quibus regenda militie
cura commissa est, non solum de Comitaten-
sibus ac Palatinis numeris ad alios numeros
militem transferri non licere, sed ne de ipsis
quidem pseudocomitatensibus, seu Riparien-
sibus, Castricianis, ceterisque, cuiquam eor-
um transferendi militem copiam attribua-
tam. pseudocomitatensibus reposuimus,
pro seu de comitatensibus. quod ferri
non poterat. nam jam ante de Comita-
tensibus dixerat. erant autem Comita-
tenses, & Pseudocomitatenses: Riparienses,
& Pseudoriparienses. de
quibus omnibus non hic dicendi locus.
ut nec de Castrianis vel Castricia-
nis, unde dicti. quæ nos alibi pluri-
bus patefaciemus in alio opere.

¹ Daciscorum.] Daciscos heic vo-
cat, qui Daci Hygino dicuntur, & in-
ter auxiliares ab eodem referuntur:
Palmyreni d. Getaei dcccc. Daci dccc.
Brittones d. Cantabri dccc. Centurie Statu-
rum ii. Daci & Dacisci, ut Hunni,
Hunnisci. Teuti, Teutisci: unde
Teotisci in veteribus libris scribuntur.
Mauri, Maurisci, & similia. equites
autem fuisse istos Daciscos alibi o-
stendemus. nam a Brittonum, &
a Dacorum, nisi fallor, mentio in
veteribus faxis.

² Tetricum triumphatum correctorem
Lucaniæ fecit.] Zosimus: τῆταν ἑπὶ
διωκηθῶν, Τετρικον κῆ ἀδελφῶν ἐπι-
ναστάντας ἔσυν ἡπάνω κελσίων, κῆ τῶν
αἰτίων μετῆλθεν. quæ verba Zosimi
vir magnus in hanc sententiam acci-
pit, quâ dicat, multo cum labore
Tetricum ab Aureliano victum, re-

que ex dignitate tractatum, sed in-
dignis modis acceptum. ibique Zo-
simus, ut mendaciorum hamaxago-
gum arguunt, qui tam diversa prodat
ab reliquis historicis, & historiæ fide-
si ita sensit, aut scripsit, Zosimus me-
rito vapulat. etsi in aliis fidem ejus
male ambulare scio: heic tamen re-
cto stat talo, nihil enim aliud illa
verba significant, quam nullo nego-
tio victum Tetricum, utpote qui se
ipse dederit, & cum eo pro digni-
tatis suæ merito egisse Aurelianum.
neque semper μετῆλθεν punire signi-
ficat, & in aliquem animadvertere, &
est verbum ἴ μέσων, quod in bonam
malamque partem potest accipi.
κῆ τῶν αἰτίων igitur μετῆλθε Tetri-
cum Aurelianus, qui eum victum
triumphatumque correctorem Luca-
niæ fecit, filio ejus in senatu manen-
te. nulla ergo pugna Zosimi cum Vo-
pisco & aliis auctoribus.

CASAUBONUS.

³ Templum Solis magnificentissimum
posuit.] De hujus templi donariis mox
Vopiscus aliquid, & plura alii scri-
ptores. narrat Zosimus Aurelianum
in ea æde Solis & Beli simulacra de-
dicasse. ex quo apparet translatum
ejus numinis cultum è Syria.

SALMASIUS.

³ Templum Solis magnificentissimum
constituit.] Multa de hoc templo supra
verba fecimus, ubi tamen omisimus
monere, quod præcipua observatio-
ne dignum est. dixit ante Vopiscus
matrem Aureliani sacerdotem fuisse
in templo Solis. si nomen illius ur-
bis teneremus, absque dubio scire-
mus patriam Aureliani. sed cum eum
Pannonium fuisse scribat Vopiscus,

Solis magnificentissimum constituit: muros urbis Romæ sic ampliavit, ut quinquaginta prope millia murorum ejus ambitus teneant. Item quadruplatores ac delatores ingenti severitate persecutus est: tabulas

uibus aliqua Pannoniæ quærenda est, in qua templum Solis esset positum, & ejus Dei cultus frequentatus. Syrmii quidam eum ortum esse dixerunt. si verum est, non dubito quin Syrmii fuerit templum Solis & in eo templo sacerdos mater Aureliani. quem Solem cultum fuisse ab Aureliano jam inde à prima ætate scire licet ex Vopisco. in omni autem Illyrico frequens fuit cultus Solis vel Apollinis quem Belenum vocabant. Tertullianus in Apologetico Norici deum Belenum facit, ubi singularum provinciarum tutelares, & *πατρῶες* deos enumerat. hinc verisimili conjectura colligo matrem Aureliani Beleni sacerdotem fuisse, nec enim alium Deum Pannonii venerabantur, & omnes Illyrici, quam Belenum, qui & Sol & Apollo. ejus quoque numinis cultus apud Gallos præcipuus, ut jam doctis observatum. Aquileienses etiam eum colebant, ut scimus ex Capitolino & Herodiano, qui *Βέλων* nominat *ἐπιχρόειον θεόν* Aquileiensem. colligimus autem ex Vopisci verbis, quæ habentur hujus vitæ initio, eandem fuisse formam, & habitum Solis quem Illyrici adorabant, & ejus quem Persæ venerabantur. Belenus igitur Illyricorum Deus, & Mithra Persarum, ejusdem formæ & habitus fuerint oportet. sciendum tamen est Persicum illum Mithram Aureliani ætate & longe ante Aurelianum, haud minus in Occidente quam Oriente fuisse cultum, & templa vulgo habuisse, & sacra ejus passim ab omnibus accepta & frequentata, quæ Mithriaca dicebantur. quorum mentionis pleni sunt libri veterum scriptorum, & antiqua saxorum monumenta. quare verisimile est in aliquo templo Solis Mithræ sacerdotem fuisse Aureliani matrem. hinc non mirum est si Aureliano cum legatus ad Persas isset, patera data est à Rege Persarum in qua Sol insculptus erat eo habitu quo colebatur in eo templo in quo mater ejus fuerat sacerdos. nam Mithra tunc temporis eodem habitu colebatur in Occidente, quo apud Persas, & in Oriente. à Persis enim sacra Mithriaca & omnem illius Dei cultum acceperunt Romani Græcique. atque hoc fortasse verius quam de Beleno.

CASAUBONUS.

1 *Ut quinquaginta prope millia murorum ejus ambitus teneant.*] Ita & antiqua omnia exemplaria. accedit quod in Martini Poloni Chronico legitur: *In circuitu Romæ sunt milliaria xxxii. præter Transiberim, & Leoninam civitatem: cum quibus dicitur habere xlii. milliaria.* Sed ista viri docti accuratius expendunt.

2 *Item quadruplatores ac delatores ingenti severitate persecutus est.*] Aurelius Victor: *deletæ fiscales & quadruplatorum, quæ Urbem miserabiliter affecerant, calumnie: consumtis igni tabulis, monumentisque hujusmodi negotiorum.*

SALMASIUS.

3 *Tabulas publicas ad privatorem securitatem exuri jussit.*] Huc refero verba Zofimi, etsi non idem dicant: *ἤδη ἡ καὶ δόξασαν νέον δημοσίαι δίδωκε τὸ κτεδὴλον ἀποδοῦναι τῆς δασὸς δημοσίου ἀρχουσιδίας, ἕκτο τε τὸ συμβόλαια συγχύσεως ἀπαλλάξαι.* ille dicit Aurelianum confusionem sustulisse ex syngraphis & tabulis publicis: Vopiscus vero cum Victore eas illum incendi jussisse.

bulas publicas ad privatorum securitatem exuri in foro Trajano semel iussit. ¹ Amnestia etiam sub eo delictorum publicorum decreta est de exemplo Atheniensium: cuius rei etiam Tullius in Philippicis meminit. ² Fures provinciales repetundarum ac peculatus reos ultra militarem modum est persecutus, ut eos ingentibus suppliciis cruciatibusque puniret. In templo Solis multum auri gemmarumque constituit. Quum vastatum Illyricum ac Mœsiam deperditam videret, ³ provinciam trans Danubium Daciam à Trajano constitutam sublato exercitu & provincialibus reliquit, desperans eam posse retineri: abductosque ex ea populos, ⁴ in Mœsiam collocavit, ⁵ appellavitque

CASAUBONUS.

¹ Amnestia etiam sub eo del.] Addit Victor: atque ad Græciæ morem decreta abolitione. Atheniensium ἀπονησία, & Ciceronis locus de illa ne tironibus quidem ignorantur.

² Fures provinciales, repetundarum ac peculatus reos ultra militarem modum est persecutus.] Simillime sequitur apud Victorem: Inter que avaritiæ peculatum, provinciarum predatores, contra morem militarium (quorum è numero erat,) immane quantum sectabatur: sive insectabatur, ut recte emendat eruditissimus Schottus.

³ Provinciam trans Danubium Daciam à Trajano constitutam, sublato exere.] Sextus Rufus: Trajanus Dacos sub rege Decibalo vicit: & Daciam trans Danubium, in solo barbarico provinciam fecit: quæ in circuitu decies centena millia passuum habuit: sed sub Gallieno imperatore amissa est: & per Aurelium translatis exinde Romanis, duæ Daciæ in regionibus Mœsiæ ac Dardaniæ factæ sunt.

⁴ In Mœsiam collocavit, appellavitque suam Daciam, quæ nunc duas Mœsias dividit.] Atqui Daciam Aureliani nusquam invenimus nominatam: cum tamen aliter hunc locum interpretari non possimus. Jornandes non

Aureliani Daciam, sed Ripensem qua Istrum tangeret, & Mediterraneam fuisse dictam ostendit. nam in libro De regnorum successione hæc scribit, loquens de Dacia provincia trans Istrum à Trajano facta: Sed Gallienus eos dum regnaret amisit: Aurelianusque imperator, evocatus exinde legionibus in Mœsia collocavit, ibique aliquam partem Daciam Mediterraneam, Daciamque Ripensem constituit, & Dardaniam junxit. Eutropius nihil de nomine: abductos Romanos ex urbibus & agris Daciæ, in media Mœsia collocavit: & est in dextra Danubio in mare fluenti, cura antea fuerit in leva.

GRUTERUS.

³ Provinciam trans Danubium.] Pal. transdanubianam. recte.

SALMASIUS.

⁵ Appellavitque suam Daciam quæ nunc duas Mœsias dividit.] Eutropius hunc locum describens, sic eum retulit: appellavitque eam Daciam, quæ nunc duas Mœsias dividit. utrum ita legerit in codicibus Vopisci, an vero ipse mutaverit, certum nescimus. Aurelianus sane eam Mœsiam vel eam partem Mœsiæ, in quam transtulit Daciæ provinciales, Daciam nominavit libenter

que suam Daciam, quæ nunc duas Mœsias dividit. Dicitur præterea hujus fuisse crudelitatis ¹ ut plerisque senatoribus simulatam ingereret factionem conjurationis ac tyrannidis, quo facilius eos posset occidere. Addunt nonnulli, filium fororis, non filiam, ab eodem interfectum: ² plerique autem etiam filiam fororis. Quam difficile sit imperatorem in locum boni principis legere, & senatus sanctioris gravitas probat, & exercitus prudentis auctoritas. Occiso namque severissimo principe, ³ de imperatore deligendo exercitus retulit ad senatum, ⁴ idcirco quod nullum de his faciendum putabat qui tam bonum principem occiderant. Verum senatus hanc eandem delectionem in exercitum refudit, sciens, non libenter jam milites

libenter autem legerim: appellavitque eam Daciam, pro suam. nisi dicamus Aurelianum suam vel Aureliani Daciam appellavisse, quod ipso vivo tantum obtinuit. vel cum de ea loqueretur, suam Daciam appellare consuevisse. eam vero Aureliani Daciam, quæ inter duas Mœsias, recentiores in duas provincias dividerunt: feceruntque Daciam mediterraneam, quæ interior esset, & longius à ripa Danubii remota, & Daciam Ripensem, quæ ad ripam Danubii attingeret. nondum hanc Daciarum divisionem fuisse Vopisci tempore tuto possumus ex hoc loco adfirmare. unam enim tantum Daciam nominat: quæ sua aetate duas Mœsias divideret, superiorem & inferiorem. At Sextus Rufus & Jordanes duarum meminere Daciarum. Dacia etiam Ripensis mentio in Notitiæ imperii: quæ sic dicta ad differentiam Dacia mediterranea.

¹ Ut plerisque senatoribus simulatam ingereret factionem.] Palatin. simulatam. ex quo prima editio: si simulatam. utrumque meo judicio mendose.

GAS AUBONUS.

³ De imperatore deligendo exercitus re-

tulit ad senatum.] Aurelius Victor: Interea milites amisso principe, legatos statim Romam destinant, uti suo arbitratu patres imperatorem deligerent. quibus hoc ipsorum potissimum munus respondentibus, rursum legiones ad eos rejiciunt. Ita utrumque pudore ac modestia decertabatur: rara in hominibus virtute, rebus præsertim hujusmodi, ac prope ignota militibus.

SALMASTIUS.

² Plerique autem filiam fororis.] Melius libri veteres: plerique autem filium etiam fororis. rettulit supra Vopiscus Levi de causa Aurelianum filiam fororis occidisse, ex plurium auctorum scilicet sententia. heic vero refert ex quorundam filium fororis eum occidisse non filiam. addit autem, & auctores esse, qui scribant etiam filium occidisse, & eam plerorumque esse sententiam, & filiam fororis, & filium interfectos ab Aureliano.

⁴ Idcirco quod nullum de his faciendum putabat, qui tam bonum principem occiderant.] Idem sic extulit in Taciti vita: tunc odio presentium exercitus qui creare imperatorem solebat, litteras ad senatum misit.

I Nisi

accipere imperatores eos quos senatus elegerit. Denique id tertio factum est, ita ut per sex menses imperatorem Romanus orbis non habuerit, omnesque iudices ii permanerent quos aut senatus aut Aurelianus elegerat, nisi quod proconsulem Asiæ Falconium in locum Aurelii Fusci delegit. Non injucundum est ipsas inferere literas quas ad senatum exercitus misit. *Felices ac fortes exercitus senatui populoque Romano. Aurelianus imperator noster per fraudem unius hominis, & per errorem bonorum ac malorum, interemptus est. Hunc inter deos referte, sancti & domini P. C. & de vobis aliquem, sed dignum vestro iudicio, principem mittite. Nos enim de iis qui vel erraverunt vel male fecerunt, imperare nobis neminem patimur.* Rescriptum est senatusconsulto, Quum die tertio nonas Febr. senatus amplissimus in curiam Pompilianam convenisset, Aurelius

1 Nisi quod proconsulem Asiæ Falconium in locum Aurelii Fusci delegit. Palatinus, & editio vetus, nisi quod proconsule Asiæ Falconius Probus, in locum Aurelii Fusci. subaudiendum, delectus est, vel factus est, aut creatus. recte autem Falconium Probum eadem membrana exhibent, ut & Aurelium Fuscum. nam ita supra nominatur in eodem codice, non semel. proconsule, pro proconsul, ut alibi passim apud auctores.

4 Et per errorem bonorum & malorum. Excidit omnino necessaria vox: per errorem bonorum & malorum facinus, vel factum. sequitur enim post paulo: nos enim de iis, qui vel erraverunt, vel male fecerunt, imperare nobis neminem patimur. erraverunt boni, malefecerunt mali. hoc est igitur quod heic vocat, errorem bonorum, & malorum facinus. malitiam vero quod heic repositum ibant doctissimi viri, minus convenit, si quid recte iudico.

6 Rescriptum est senatusconsulto. Rescriptum ex senatusconsulto. nam ex sententia Aurelii Taciti factum senatus-

consultum, qui censuit rescribendum exercitui, & ad eum referendum de imperatore deligendo.

GRUTERUS.

2 Proconsulem Asiæ Falconium Probum in locum, &c. Illud Probum est à Palatino, qui tamen habebat alio casu, proconsule Asiæ Falconius Probus in locum.

3 In locum Aurelii Fusci. Sic iterum Palatinus noster, & adstipulantur aliorum mss. quare abjeci rursus vulgatum Aurelii.

7 Cum die tertio nonas Febr. Palatium de tertio nonarum Februarium.

CASAUBONUS.

3 In locum Aurelii Fusci delegit. Nempe senatus. pro Aurelii, alii libri Aurelii. scripta lectio, Asilli.

5 Per errorem bonorum ac malorum. Videtur posse ferri, quia precedit, fraude unius hominis. sed propter sequentia verba & locum superiorem, non displicet emendatio quam ibi proposuimus.

I. Aureli-

lius Gordianus consul dixit: *Referimus ad vos P. C. literas exercitus felicissimi.* Quibus recitatis ¹ Aurelianus Tacitus primæ sententiæ senator ita loquutus est, (hic autem est qui post Aurelianum sententia omnium imperator est appellatus) ² *Rectè atque ordine consulissent dii immortales P. C. si boni ferro inviolabiles extitissent, ut longiorem ducerent vitam: neque contra eos aliqua esset potestas iis qui neces infandas tristissima mente concipiunt.* ³ *Viveret enim princeps noster Aurelianus,* ⁴ *quo neque utilior fuit quisquam. Respirare certe post infelicitatem Valeriani, post Gallieni mala, imperante Claudio cæperat nostra Respublica: ⁵ at eadem reddita fuerat Aureli-*

1 *Aurelianus Tacitus.]* Membranzæ Aurelius T. sed neque Aurelianus, neque Aurelius dictus est Tacitus, verum Claudius.

2 *Recto ordine consulissent dii imm.]* Veteres, *Recta atque ordine.* scribe, *Recte atque ordine d.* sic in Probo: *Recte atque ordine P. C. proximo superiore anno factum est. & in rescriptis imperatorum persæpe.*

4 *Quo neque utilior quisquam.]* Scio nec pro non solitum poni. sed hic locum non habet hæc observatio. deest igitur aliquid, cum hoc similive modo scripsisset auctor: *neque fortior, neque utilior quisquam.*

GRUTERUS.

1 *Aurelianus Tacitus.]* Pal. Aurelius: sed nec sic loco sua fit medicina.

2 *Recta atque ordine.]* Hæc est lectio omnium scriptorum; quæ nullo negotio mutabitur in formulam communem. *Recte atque ordine.* ante cusi. *Recto ordine.*

SALMASIUS.

2 *Recto ordine consulissent Di.]* Notri libri, *recta atque ordine.* ut & Casauboniani. ex quo bene idem fecit: *recte atque ordine.* sic Græci, ὀρθῶς τε καὶ εὖ λόγον. hoc est, *recte atque ordine.* ordine aliquid facere, & ordine ire, apud

Plautum est, quod alibi dixit, καὶ λόγον. in milite glorioso scen. 1. act. 111. Nam bonum consilium surripitur sæpissime,

Si minus cum cura aut cata logon loquendi lectum id est.

catalogo vulgo editum est. in qua voce corrigenda conjecturarum plaustra videre est, in Taubmanni commentariis, quarum tamen nulla veram lectionem assequuta est. nos vero sumus assequuti. nam καὶ λόγον loqui est, lepide & commode loqui, ut paulo sequitur. καὶ λόγον enim loquitur, qui dicit id quod opus dicto est tantum: & καὶ λόγον loquendi consilium legit, qui cum cura & ratione id providet, ne inimici sermonem suum sublegant & consilium surripiant, qui non temere loquitur, aut inconsiderate. apud Artemidorum habes sæpe: ὀρθῶς τε καὶ εὖ λόγον, quod esse diximus, *recte atque ordine.*

3 *Viveret enim princeps noster Aurelianus.]* Viveret enim princeps Aurelianus. ita Palatinus.

5 *At eadem reddita fuerat Aureliano toto venitus orbe vincente.]* Non male idem Palatinus: *ad eadem reddita fuerat.* ait rempublicam ad eadem redditam fuisse victoriis Aureliani, hoc est in eundem statum restitutam, quo prius

reliano toto penitus orbe vincente. Ille nobis Gallias dedit: ille Italiam liberavit: ¹ ille Vindeliciis jugum Barbaricæ servitutis amovit. ² Illo vivente Illyricum restitutum est, reddita Romanis legibus Thracia. Ille (proh pudor) Orientem fœmineo pressum jugo in nostra jura restituit: ille Persas insultantes adhuc Valeriani nece, fudit, fugavit, oppressit. Illum Saraceni, Blemyes, ³ Axomita, Bactriani, Seres, Hiberi, Albani, Armenii, populi etiam Indorum, ⁴ veluti præsentem pene venerati sunt deum. Illius donis quæ à Barbaris gentibus meruit, refertum est Capitolium: *gracio* quindecim millia librarum auri ex ejus liberalitate unum tenet templum, omnia in urbe sana ejus micant donis. Quare P. C. vel deos ipsos jure convenio, qui talem principem *summon* interire passi sunt, nisi forte secum eum esse maluerunt. Decerno igitur divinos honores: ⁵ id quod vos omnes existimo esse facturos. Nam de imperatore deligendo ad eundem exercitum censeo esse referendum. ⁶ Etenim in tali genere sententiæ, nisi fiat quod dicitur, & electi periculum erit, & eligentis invidia. Probata est sententia Taciti: attamen ⁷ quum iterum atque iterum mitterent, ex

S. C.

prius fuerat ante infelicitatem Valeriani, & Gallieni luxuriam. sic ad eandem formam reddere, in epistola Aureliani supra: templum Solis ad eam formam volo, quæ fuit, reddi.

¹ Ille Vindeliciis jugum Barbaricæ servitutis.] Inde Vindeliciis jugum. sed ille retineo.

² Illo vivente Illyricum restitutum est.] Lege, illo vincente. ut supra: ad eadem reddita fuerat, toto penitus orbe vincente Aureliano.

³ Axomita.] Exomita, Palatinus & editio, heic scriptum præferunt, sicut in superiore loco.

⁴ Veluti præsentem pene venerati sunt Deum.] Liber scriptus pro pæne, habet, cæne. ex quo Bonus Accursius in editione sua fecerat, cæna. quod eo subnotavi, ne quis illa varietate motus vulgatam lectionem sollicitaret, quæ recte habet. nam cæne vitio scribendi

pro pæne. sic Cupienus pro Pupienus constanti errore apud Aurelium Victorem scriptum. ut contra populum pro poculum. multis locis manu scripta exemplaria versando reperire memini.

⁵ Id quod vos existimo esse facturos.] Idque vos existimo esse facturos.

⁶ Etenim in tali genere sententiæ.] Male heic libri veteres, editi scriptique: est enim.

GRUTERUS.

¹ Ille Vindeliciis jugum barbaricæ, &c.] Pal. inde Vind.

² Illo vincente. Illyricum restitutum est.] Frigidum mihi videbatur præ isto, vulgo editum, vivente. at nostrum est à Pal.

⁷ Cum iterum atque iterum mitteretur.] Et istud quoque vulgatis potius, in quibus mitterent, estque item à Pal.

7 Cum

s. c. quod in Taciti vita dicemus, Tacitus factus est
 42 imperator. Aurelianus filiam solam reliquit, cujus
 posterii etiam nunc Romæ sunt. ¹ Aurelianus namque
 proconsul Ciliciæ, senator optimus, sui vere juris vi-
 tæque venerabilis, qui nunc in Sicilia vitam agit, ejus
 est nepos. ² Quid hoc esse dicam, tam paucos bonos
 extitisse principes, quum jam tot Cæsares fuerint?
 Nam ab Augusto in Diocletianum Maximianumque
 principes, quæ series purpuratorum sit, ³ index publi-
 cus tenet. Sed in his optimi, ipse Augustus, ⁴ Flavius
 Vespasianus, Titus Coccejus Nerva, divus Trajanus,
 divus Adrianus, Pius & Marcus Antonini, Severus
 Afer, Alexander Mammææ, divus Claudius & divus
 Aurelianus. ⁵ Valerianus enim quum optimus fuerit,
⁶ ab omnibus infelix apparuit. ⁷ Vides quæso quam
 pauci

CASAUBONUS.

⁷ Cum iterum atque iterum mitterent.]
 Pro misissent. nam tempora licenter
 confundebant, ut sæpe notavimus.
 sic paullo post pervenire, pro perventu-
 ros esse.

¹ Aurelianus namque proconsul Cili-
 ciæ.] Id est, qui aliquando fuit pro-
 consul Ciliciæ: jam enim non erat,
 sed in Sicilia otio, ut videtur, reddi-
 tus, vitam degebat.

² Quid hoc esse dicam, tam paucos bo-
 nos extitisse principes?] Confer digres-
 sionem hanc pulcherrimam de rarita-
 te bonorum principum, cum alia si-
 milis argumenti apud Ælium Lam-
 pridium in Alexandro Severo.

³ Index publicus tenet.] Fasti, qui
 publicis Actis continebantur.

SALMASIUS.

¹ Aurelianus namque proconsul Cili-
 ciæ.] Proconsulem dixit, qui erat Pro-
 consularis. nam proconsulares qui pro-
 consulatum gesserant ita dicebantur,
 ut consulares, qui consulatum. Am-
 mianus lib. xxviii. ideoque videre licet
 ignobilem artis tesserae callentem arca-
 na, ut Catonem Porcium ob repulsam præ-

tura nec suspectum antea nec speratum, in-
 cedere gravitate composita mœstiorum, quod
 ei in majore convivio vel confesso proconsu-
 laris quidam est antelatus. Græci δὲ τὸ ἀ-
 γωνίαται vocant. ut consulares, δὲ τὸ
 ἀγωνίαται. forte scribendum hoc loco,
 exproconsul Ciliciæ.

⁶ Ab omnibus infelix apparuit.] Per-
 verse codex Palatinus: ab omnibus in-
 felicitas paruit. ab omnibus infelicem dicit,
 quem alius omnia infelicem dixisset. sic
 in titulo sepulcri Censorini apud
 Trebellium, FELIX. OMNIA. INFELI-
 CISSIMVS. IMPERATOR.

GRUTERUS.

⁴ Flavius Titus.] Prior vox addita
 favente Palatino. male antea deerat
 publicatis. nam de industriâ duobus
 nominibus unumquemque Impera-
 torem insigniit auctor,

⁵ Valerianus enim cum optimus fuerit,
 ab omnibus infelix apparuit.] Arguit le-
 ctionem, ceu minus sanam Palat. in
 quo: Valerianum enim cum optimus fue-
 rit, ab omnibus infelicitas paruit. forte
 separavit; ut ab omnibus, referatur ad
 bonis Imperatoribus. nisi potius fuit; ab
 optimis.

pauci sint principes boni, ut bene dictum sit 'à quodam mimi-

CASAUBONUS.

6 *Ab omnibus infelix apparuit.*] *Ab omnibus*, pro ab omni parte: quomodo dixit Horatius,

— nihil est ab omni

Parte beatum.

7 *Vides quæso, q.*] *Scribe, Vide quæso*, vel *Viden' q.*

GRVTERVS.

7 *Vides quæso.*] *Maluerim, Vides quæso.*

SALMASIUS.

1 *A quodam mimico scurra.*] *Mimicus scurra* Vopisco, qui *scurra mimarius* Spattiano. *mimicus* etiam *scurra* dicitur Capitolino. ita enim legendum ibi docuimus, ubi vulgo editum, *mimus scurra*. *mimicus scurra* Græcis est *μιμολόγος*. Latini urbicos & urbicarios etiam appellant, & *exodiaros* & *Atellanos*. etsi enim non ignorem quid distent *Atellanz* & *mimi*, recentiores tamen confudisse videntur. unde *exodiaros* pro *mimo* vel *mimico scurra* apud Ammianum, lib. xxviii. *id enim nunc repertum est pro fontu laudum impensiore, per applicatos homines ad loquendum, ut in omni spectaculo exodiaro, venatori, aurigæ, & histrionum generi omni, & iudicibus celsis, itidemque minoribus, nec non etiam matronis clametur assidue, per te ille discat.* *Juvenalis* vetus interpretes ad illum locum,

Urbicus exodiarosum movet Atellanz.

Exodiaros apud veteres in fine ludorum intrabat, quod ridiculus foret: ut quidquid lacrimarum, atque tristitiæ coegissent ex tragicis affectibus, hujus spectaculirisus detegeret. idem addit versum Lucillii, qui sic legendus est:

— principio dignum exodiumque sequetur.

nam *exitus dignus* in versum illum irrepsit ex glossa. *exodium* enim *exitum* significat. unde ad *exodium vitam* perducere, Varroni. Festus, ad *exodium*, ad *exitum*. & male ibidem doctissimi viri, qui Græcos *ἐξόδιον* dixisse, non

Tom. II.

ἐξόδιον autumant. Latinis autem *exodium* dictum, ut *prologium*, quum idem Græci non *ἀεολόγιον* sed *ἀεολογον* dicerent. falsum hoc inquam. nam Græcis etiam *ἐξόδιον* dicitur, pro fine alicujus rei vel exitu. Plutarch. in Crasso: *εἰς τοὺς φασὶν ἐξόδιον τῷ Ἐκράτους στρατηγίῳ τελευτῆσαι*. sic & *μεθόδιον* & *μέθοδον* dixerunt sed ad rem. *exodiaros* olim proprie *Atellani*. postea vero, ut dixi pro *mimis* vel *mimicis scurris*. vir incomparabilis in notis ad *Manilium exodia* dici putat *dicteria*, quæ in fine fabulæ dicerentur, ut *εἰσόδια*, quæ in principio, & *ἔμβολα*, quæ in media fabula interponerentur. horum nihil verum esse potest. nam *exodia Atellanarum* alia ratione dicta, nec in fine fabularum introducebantur, & res erat prorsus à fabula separata. & fallitur ille vetus Scholiastes, qui *exodiaros* in fine ludorum intrasse scripsit. cum illa scriberet, respiciebat ad nominis rationem. nam *exodium* est *finis* vel *exitus*. non minus errat vir ille, quem dixi, doctissimus, dum apud *Firmicum* *exitum* fabularum, pro *exodiis*, quæ in fine fabularum ponerentur, accipit. verba *Firmici*: *cum effœminati corporis mollitiæ cinados efficiant, & qui veterum fabularum exitus in scenis sæpe saltantes imitentur, quis non videt Firmicum de Pantomimis loqui, qui veteres historias saltando exprimebant?* nam *exitus fabularum* pro *fabulis* posuit *Firmicus*. at de *mimis* qui pote accipi? prorsus dicas *Scaligerum* ibi non esse *Scaligerum*: ita oblitus sui est. recte autem *Firmicus* *pantomimos*, & *histriones*, *fabularumque veterum saltatores*, cum *cinadis effœminati corporis* junxit. nam illi ipsi *saltatores effœminato fluxoque erant corpore*, & magnam partem *cinadi*. *Tertullianus* de *pantomimis*: *quid quod imago Dei vestri ignominiosissimum caput, & famosum vestit? quod corpus impurum, &*

L I

ad

ad istam artem effeminatione productum Minervam aliquam vel Herculem representat? idem in libro de spectaculis: quid de Pantomimo qui etiam muliebribus curatur? hinc spectari licet, quam bene cinxos & pantomimos simul posuerit Firmicus, & eandem illis constellationem assignaverit. de mimis res alia est. fallitur item, cum embolariam mulierem Plinii ab embolis dictam existimat, quæ embola esse dicit dicitaria in media fabula interposita. sed embola illa nihil sunt, & ratione carent, & auctoritate. *empolaria mulier* Plinio, (ita enim legendum, non *embolaria*) est scenica vel quæstuaria. scenicæ enim mulieres quæstum corpore faciebant, & cuiusvis volenti patebant. *empola* autem est captura vel quæstus, ut infra declarabimus. sed verius est, embolariam, vel emboliariam mulierem ab emboliis dictam, quorum mentio apud Cicero-rem pro Sextio & epistolis ad Atticum. alibi ostendimus *ἐπεισόδια* & *ἐμβόλια* eadem fuisse in rebus scenicis. non parum etiam errat idem vir magnus in eo quod mimos cantores appellatos fuisse vult, & ita Horatium interpretatur:

— donec cantor, vos plaudite, dicat.

sed neque mimi cantores, neque scenica mimorum unquam lecta aut audita. mimologorum proprium est dicere. unde dicta mimorum. hinc *συχολόγοι*, *μυμολόγοι*, *δραματιολόγοι*, *βιολόγοι*, *ἠθολόγοι*, *δραματιολόγοι*, *παιδαγωγολόγοι*, *νεανισκολόγοι*, & *ἀμειβόμενοι*, diversæ mimorum appellationes. at tragædorum canere, & cantare propria res. & cantor Horatio est tragædiarum actor, vel comædiarum. unde tragicus cantor Prudentio: & cantare fabulam dicebatur tragædus, cum agebat fabulam. atque inde recentiores Græci *τραγωδῆν* pro canere. & *τραγωδὴς γυνή* in epigrammatis Græci lemmate, musicaria mulier dicitur. animadvertendum etiam peccatum non leve, ejusdem viri omnia eruditi, qui dicitaria, quo nomine Græcæ originis, Latini

jocos & scommata appellant, putare ex Græco *δαικτῆριον* esse traductum. & *δαικτῆριον* exponit, quasi *δαιγμα* quoddam vel experimentum quod à mimis scenam ingredientibus datur. longe verius *dicitarium* esse *δαικτῆριον*, mordax nempe, & acutum salsumque dictum. *δακίθυμα* vocat lepidissimus Anacreon, τὰ δαικτῆρια.

Ἐπεκρῶμεν ἃ παῖδες
Ἄπιλώπεργι Λυαίσι
Δακίθυμά μοι λόγῳ
Διὰ τὸς κωλῆας ἐπέειπας.

δακίθυμα, inquam, sunt *δαικτῆρια* vel *δαικτῆριοι λόγοι*. Latini dicitaria dixerunt, cum *dicitaria* deberent. sic *κολῆφια*, pro *colephia*. nam Græcæ sunt *κωλήφια*, ut nos primi indicavimus. sic *διαρίτα*, & *διαρίταρι* in veteribus libris, pro *diatretis* & *diatretariis*. *exodiarii* igitur, *urbicarii*, *mimici scurræ*, & *urbici*, idem. quare dicta *exodia Atellanarum*, in alio dicimus opere. Glossæ: *Atellani*, *σκωμῳγοί*, *δραματιολόγοι*, *βιολόγοι*. cur *δραματιολόγος* Atellanos vocet explicabit Livius his verbis: *postquam lege hæc fabularum ab risu ac soluto joco res vocabatur, & ludus in artem paulatim verterat, inventus histrionibus fabellarum actu relicto, ipsa inter se more antiquo ridicula intertextu versibus jactitare cepit, quæ inde exodia postea appellata, consertaque fabellis potissimum Atellanis sunt. illa, more antiquo, τὰς δραματιολόγους exponunt. de quo more antiquo videndus idem auctor, initio libri septimi. Donatus Atellane salibus, & jocos composita, quæ in se non habent nisi vetustam elegantiam. hinc *δραματιολόγοι*, *Atellani*. *βιολόγοι* etiam dicti, quod sententias ad vitam utiles jactarent isti mimici scurræ, ut videre est in iis sententiis quæ supersunt ex mimis Publii Syri, & Laberii. hinc dicebantur etiam *ἠθολόγοι*. Hefych. *ἠθολόγοι*, *θεατρικής*. ubi *ἠθολόγοι* vir magnus perperam accipit pro philosopho ad ravim usque in mores vel de moribus declamante in theatris. sed ad Suetonium ipsum plura de istis*

mimico scurra Claudii, hujus temporibus, *In uno annulo bonos principes posse per scribi atque depingi.* At contra, quæ series malorum? ut enim omittamus Vitellios, Caligulas & Neronas, quis ferat Maximinos & Philippos, atque illam inconditæ multitudinis fœcem? Tametsi Decios excerpere debeam, quorum & vita & mors veteribus comparanda est. Et quæritur quidem **43** *quæ res malos principes faciat:* 'Jam primum, mi amice, licen-

istis biologis, ethologis & aretologis si Deus dederit, in medium producemus, de quibus nondum quisquam dixit aliquid, aut docuit. dicendum tamen etiam in transitu, mimicos istos scurras rasos fuisse, ut magis deridiculo essent spectatoribus. Tertullianus de spectaculis: *placebit & ille qui vultus suos novacula mutat infidelis erga faciem suam, quam non contentus Saturno & Isidi, & Libero proximam facere, insuper contumeliis alaparum sic obijcit, quasi de præcepto Domini ludat.* nam de mimorum alapis res notissima. Nonius: *calvitur dictum est frustratur. tractum à calvis mimicis, quod sint omnibus frustrari. caput & faciem videntur rasisse mimi, vel mimici, ut ridiculiores essent. per calvos enim mimicos, ne quis erret, mimicos raso capite intelligit Nonius, non eos qui naturaliter calvi essent. sic libro de doctorum indagine libertos calvos vocat, qui capite raso erant: qui liberi fiebant, ea causa calvi erant, quod tempestatem servitutis videbantur effugere, ut naufragio liberati solent.*

A quodam mimico scurra Claudii, hujus temporibus.] Vitiosa manifeste distinctio. neque enim magis mimicus scurra Claudii, quam pantomimus, quam auriga, & similes, qui populo voluptates præbebant. deinde quis erit ille cujus temporibus hæc dixisse mimicum scurram scribit? igitur distinguendum: ut bene dictum sit à quodam mimico scurra, Claudii hujus temporibus. ut mimicus scurra sententiam illam dixerit, Claudii tempori-

bus; bonos nempe omnes principes in annulo posse describi. quæ sententia versu videtur esse expressa à mimologo:

In annulo uno principes possunt boni scribi atque pingi.

sic in vita Maximinorum mimus in theatro Græcos versus pronuntiat, quem & mimicum scurram ibidem appellat Capitolinus ex nostra correctione, atque inde monostichi mimi dicti, quod singulis versibus sententias & γνώμης enuntiarent. Glossæ Isidori: *monosticus, mimus. μιχλόγος* etiam dicebantur. Glossæ veteres: *palliati, μιχλόγος.* ita enim lego, & de mimis accipio. quare palliati docet Diomedes, de planipede vel mimo: *si quas tamen ex soccis fabulas fecerant, palliati pronuntiabant. βιολόγος* autem & ἠθολόγος etiam vocati, quod sententias ad vitam utiles dicerent in theatro. sed hæc alibi pluribus.

GRVTERVS.

I *Jam primum, nimia licentia.]* Palat. *jam primum, mi amice, licentia. non male. prætulerim tamen alterum.*

SALMASIUS.

I *Jam primum nimia licentia.]* Diximus superius veteres libros hæc habere: *jam primum mi amice licentia.* nec aliter vetus & prima editio, quam beneficio optimi doctissimique Jurerti nacti sumus. ad amicum enim scripsit hunc libellum Vopiscus, cujus amici nomen initio hujus vitæ corruptum

licentia, deinde rerum copia, amici præterea improbi, satellites detestandi, eunuchi avarissimi, aulici vel stulti vel detestabiles, & (quod negari non potest) rerum publicarum ignorantia. Sed ego à patre meo audivi, Diocletianum principem, jam privatum, dixisse nihil esse difficilius quam bene imperare. Colligunt se quatuor vel quinque, atque unum consilium ad decipiendum imperatorem capiunt: dicunt quid probandum sit. Imperator, qui domi clausus est, vera non novit: cogitur hoc tantum scire quod illi loquuntur: facit iudices quos fieri non oportet, amovet à Republica quos debebat obtinere. Quid multa? ut Diocletianus ipse dicebat, *Bonus, cautus, optimus venditur imperator*. Hæc Diocletiani verba sunt, quæ idcirco inserui, ut prudentia tua sciret nihil esse difficilius bono principe. Et Aurelianum quidem multi neque inter bonos, neque inter malos principes ponunt, idcirco quod ei clementia, imperatorum dos prima, defuerit. Verconius Herennianus præfectus prætorio Diocletiani, teste Asclepiodoto, sæpe dicebat, Diocletianum frequenter

ruptum ope membranarum restitimus. vera igitur lectio, *mi amice*. quod manifesto arguunt verba, quæ sequuntur paulo post: hæc Diocletiani verba sunt, quæ idcirco inserui, ut prudentia tua sciret nihil esse difficilius bono principe. nam ad amicum hæc loquitur.

CASAUBONUS.

1 Diocletianum principem jam privatum.] Post depositam purpuram, cum Salonis viveret. Tum enim rogatus ab Herculio atque Galerio, ut imperium reciperet, tanquam pestem detestatus est, inquit Victor multa tum de felicitate sua & infelicitate principum dixit Diocletianus: quæ referuntur ex parte ab historicis. eo videtur hoc referendum.

2 Atque unum consilium ad decipiendum imperatorem capiunt.] Malim, *una*.

3 Imperator qui domi clausus est, vera

non novit.] Lampridius in simili disputatione, de malis principum consiliariis loquens: *claudentes principem suum, & agentes ante omnia, nequid sciat*.

SALMASIUS.

4 Idcirco quod ei clementia imperatorum, dos prima, defuerit.] Carent voce dos libri scripti. clementiam vocat imperatorum primam, quæ virtus est omnium virtutum prima & præcipua in principe. deest fortasse nomen virtus. potest tamen & subaudiri. nam cum clementia sit virtus, dicendo clementiam imperatorum esse primam, facile subintelligis virtutem.

GRUTERVS.

5 Quod ei clementia, Imperatorum dos prima, defuerit.] Vocula dos, non est in Palat. quæ si non etiam est auctoris, tunc subintelligitur, virtus, aut aliquid simile.

1 Cum

dixisse, ¹ quum Maximiani asperitatem reprehenderet, Aurelianum magis ducem esse debuisse quam principem. Nam ejus nimia ferocitas eidem displicebat. Mirabile fortasse videtur, quod compertum Diocletiano Asclepiodotus Celsino consiliario suo dixisse perhibet. sed de hoc posteri judicabunt. Dicebat enim, quodam tempore Aurelianum ² Gallicanas consuluisse ³ Druidas, sciscitantem utrum apud ejus posteros imperium permaneret: ⁴ tum illas respondisse dixit, Nullius clarius

CASAUBONUS.

[Cum Maximiani asperitatem reprehenderet.] Hic est Maximianus Herculeus, de cujus savitia in Actis sanctorum martyrum legitur multa. Eutropius: *Herculeus propalam ferus & incivilis ingenii, asperitatem suam etiam vultus horrore significans. Hic natura sua indulgens Diocletiano in omnibus est se verioribus consiliis obsecutus. ad verbum ista interpretatus est eruditus quidam scriptor, cujus fragmenta hodieque apud Suidam supersunt. Locum adscribam animi gratia: juvat enim Latina bona cum bonis Græcis componere: simul ut cognoscant studiosi quanto hujus versio melior ac fidelior fuerit Pæaniana. sic ille: Εὐκλείδιος δὲ παρὰ πάντων ἀρετὰ κλυτὰ μεγάλα, ἀγρίος τε λυγρὴ τε τροχονομίας. τὸ δ' οὐκείας γνώμης τραχὺ τὸ καὶ ἀποληκτικὸν ἔστιν ἀποσιπυεὶ τὸν ἀδελφόν. τῆ γὰρ ἐαυτῆς φύσιν πάντα παρὰ τὸν εὐδιδόξου, τὸν Διοκλητιανὸν ἀποσιπυεὶ ἀποσιπυεὶ τε καὶ σκληροῦν βέλδουρα ἐκέσιν ὑπερβῆς καὶ βίβου.*

² Gallicanas consuluisse Druidas f.] Erant in Galliis fatidicæ quædam mulieres, quarum non raro in his scriptoribus mentio: has vocabant Druidas, communi cum viris illis nomine, de quibus tam multa veteres. Sed in Alexandro Severo, & infra in Numeriano, *Druias* scriptum, non *Druis*. Scripti & veteres editi exhibent hęc, *Dryas*, & statim *Dryadibus*. ut videatur scribendum, *Druias* & *Druidibus*. in

Numeriano tamen est, *Druidibus*. sed & eo loco aliter veteres.

SALMASIUS.

² Gallicanas consuluisse Druidas.] Dryadas Gallicanas libri veteres nobis semper exhibent. & paulo post: *cujus puto posteros ad eam gloriam, quæ à Dryadibus præannuntiata est, pervenire. unde unde nomen nactæ sint istæ Dryades Gallicanæ, Dryadas eas melius appellari censeam, quam Druidas vel Druiadas. nam sive à Druidis dicantur, & eo nomine Druidarum fœminæ accipiantur, constat recte Dryadas appellari. Δρυιδης enim Græcum de viro: fœmininum vero non aliud queat esse quam δρυϊς aut δρυάς. atque inde nostræ Dryades, cognomines nymphis lucorum. sive mulieres quædam fatidicæ sic appellatas fuisse credamus à lucis & sylvis in quibus plurimum versabantur, quæ nihil commune cum Druidis haberent, rectum hoc illis erit nomen *Dryades*. in lucis enim & sylvis frequentes vaticinæ mulieres, & sortilegæ sagæque & incantatrices. atque inde forasse nomen quæsiere istæ Gallicanæ Dryades. si quis tamen eas Druidarum uxores velit fuisse, & vaticinandi scientiam tenuisse, non ego nolim, quod ille vult, dum Dryadas illas dici posse non abnuat, ut sine varietate semper eas nominant libri scripti.*

GRUTERVS.

³ *Dryadas*.] Palat. *Dryadas*.

⁴ Tum illas respondisse dixit.] Palat. cum.

rius in Republica nomen quam Claudii posterorum futurum. Et est quidem jam Constantius imperator ejusdem vir sanguinis, cujus puto posteros ad eam gloriam quæ à Druidibus prænuntiata sit, pervenire. Quod idcirco ego ¹ in Aureliani vita constitui, quia
45 hæc ipsi Aureliano consulenti responsa sunt. ² Vectigal
ex

SALMASIUS.

¹ In Aureliani vita constitui.] Id est, posui, scripsi. sic Græce καὶ ἀρχαίως εἶναι & καὶ παλαιῶν usurpant, ut nos alibi observamus. sic constituere pro collocare. Vopiscus supra: in templo Solis multum auri gemmarumque constituit.

CASAUBONUS.

² Vectigal ex Ægypto urbi Romæ Aurelianus vitri, chartæ, lini, stupæ, atque anabolicas species æternas constituit.] Solebant imperatores civitatibus vectigalia deputare ad proprias fabricas aut alios usus: ut de Alexandro Severo narrat Lampridius. Roma autem tempestate illa, postquam principes, non ut Augustus partem provinciarum, sed omnes sibi vindicarunt, & simul ærarium populo ademerunt, non multo meliore loco erat quam reliquæ civitates. Tunc illi à principibus vectigal assignatum, & illa arca publica instituta, quam supra dicebamus in ærarii locum successisse. porro inter Alexandrinæ merces solita deferri quæ hic nominantur vitrum, chartas, linum, stupas, testatur & M. Tullius in oratione pro Rabirio Posthumo, atque alii è veteribus. propterea grammatici Αἰγυπτίαν ἐμπολίαν apud Euripidem recte interpretati sunt, τὴν ῥῶπον. sic Græci vocant minutas merces, & ut ipsi dicunt, τὴν λεπτὴν φόρτον. Scribendum autem, ut pridem monuit Hadrianus Turnebus, embolicas species, non anabolicas. quam ridiculam vocem sunt commenti qui invenerant scriptum ambolicas. sed aliter emendare debuerant. nam qui tuentur vulgatam lectionem

tum hoc loco, tum in Codice, totius Hellenismi se esse rudes atque imperitos produunt. Legant isti quantum est Græcarum legum aut constitutionum; si locum unicum reperiant, ubi facta embola quæ dicitur in Codice, aliter quam ἐμβολή nuncupetur, sunt per nos quamvis magni Aristarchi. Embolam autem sacram appellarunt certum frumenti modum, quem necessario Romæ subministrabat Ægyptus. non hoc primus instituit Aurelianus, sed ipse, ut videtur, Augustus. ab ejus enim temporibus frequens apud veteres scriptores Alexandrinæ classis mentio. sed post Augustum multi principes circa hanc classem aliquid innovarunt. Et videtur Aurelianus frumentis Ægyptiacis alias species adjecisse, quæ pars embolæ sacræ censerentur: sed hoc postea puto mutatum. nam sacram embolam Græci jurisconsulti nominant, τὴν αἰσίαν ἐμβολὴν σίτων.

SALMASIUS.

² Vectigal ex Ægypto urbi Romæ, vitri, chartæ, lini, stupæ.] Palatinus, vitrei pro vitri. chartam, linum, stupam, vitrum, & alia ejusmodi ῥῶπινα, Αἰγυπτίαν ἐμπολίαν vocabant veteres. Hesychius: Αἰγυπτία ἐμπολή ὁ ῥῶπις ἢ τὰ ἐκείθεν φορτία, ὡς Εὐριπίδης. ῥῶπις enim & ῥῶπινα, Græcis dicuntur ejusmodi minutæ variæque merces, quales ex Ægypto advehebantur, ut unguenta, colores, vitrea, & similia. idem Hesychius, ῥῶπις, λεπτός ἢ ποικίλος φόρτος. & alibi: λεπτός ῥῶπις ἢ γυνὸς φόρτος, μίσημα, χρώματα, ὅσα ζωγράφους μυσ-

ex Ægypto urbi Romæ Aurelianus vitri, chartæ, lini, stupæ,

μυρεψοῖς, βαφεῦσι χρησιμὸν. idem
 ibidem : ῥωποπώλης, μυροπώλης.
 Philostratus in vitis Sophistarum de
 mercibus Ægypti: ἰφοῖα ἢ αὐτῶ κῆ
 ἀπ' Αἰγυπτίας λιβαυωτῆς, ἐλέφαν, μύ-
 ρον, βύβλιν, βιδάλια, κῆ πᾶσα ἢ
 τοιαῦτα ἀγορεύει. omnem igitur ejus-
 modi ἀγορεύει, Αἰγυπτίαν ἐμπολίαν
 vocavit Euripides. quam recte ῥῶπον
 exposuit Hesychius, quo nomine va-
 rietatem & minutiam mercium Gra-
 eci intelligunt. γέλυον etiam pro eod-
 em dixerunt. Hesychius: γέλυον ἢ
 ῥῶπον κῆ βιάμματα κῆ ἀτρακτοὶ κῆ
 κτήνη. idem alio loco γέλυον inter-
 pretatur κερύθια. ubi legendum κε-
 ρύθια vel κερύθια. sunt autem κε-
 ρύθια, quæ alio nomine κερκόσ-
 μια vocantur, pupæ scilicet, & ima-
 gunculæ, puellarum ludibria. idem
 Grammaticus: γέλυον, κερύθια.
 lege, γέλυον. alibi γέλυον, πῆνη,
 σαάθη, κερύθια, sic enim emendan-
 dum. ita accipienda κερύθια apud
 Lucianum in apologia: παρὶ χεῖν ἑαν-
 τῶν ἑλκεῶν κῆ φέρεαθ καθαίωθ ὑπὸ
 κλοιῶ ἢ κῆ χερσῶ τ' αὐχένα δεθέντα,
 οἷα ἐστὶ τ' ἀφροδῶντων παλασίων τῶ σφι-
 γία ἢ τῶ κερύθια. quam vocem a-
 pud Lucianum minime quid vellet,
 assequuti sunt etiam in his litteris
 doctissimi viri, & in ipsa Græciâ nati.
 pupæ igitur, & imagunculæ puella-
 rum inter varias istas minutasque
 merces, quas qui vendebant ῥωπο-
 πώλην, & γελισπώλην Græcis, atque
 etiam παντοπώλην dicti, quod omne
 genus merces promercales haberent.
 Latini seplassarios dixerunt. vetus
 Glossarium: seplassarius, παντοπώλης.
 ita enim ibi scriptum, quomodo & a-
 pud Vegetium, de re veterinaria lib.
 III. panacem à seplassariis comparas. nec
 enim seplassarii sunt, qui unguenta
 tantum vendunt, sed qui mercium
 omne genus minutarum, ut chartam,
 linum, stupam, candelas, unguenta,

colores, & alia id genus sexcenta, quæ
 ῥῶπον & ῥωπικῶν Græci appellant, &
 λεπτά. Lucillius mictirem vel micti-
 lem mercem.

Pulmentaria ut in iugibus, aut aliqua id ge-
 nus herba.

Et jus manarum. bene habet se, mictiris
 hæc est.

Merx.

merx mictiris vel mictilis, ὁ ῥῶπον.
 raperculam interpretatur Nonius,
 haud omnino male. nam ῥωπικόν, ἔ-
 δένος ἀξίον κῆ ὄπελές etiam Gra-
 eci exponunt. minutam & variam
 mercem γρύτιον vocavit Arrianus in
 maris Erythræi periplo: quam vocem
 temere mutavit grandis ille com-
 ment. confarcinator verba Arr. ὀλο-
 τελῶς ἢ τὰ εἰς γλωσσόκηρα ἢ πινακί-
 δια ἢ τοιαῦτα ἢ γρύτιον καὶ αὐτὴ μ-
 νε). ille quem dixi edendum curavit,
 κῆ εἰς τοιαῦτα ἢ γρύτιον, at γρύτιον
 appellat Arrianus minuta id genus
 vascella, ut sunt catilli, arculæ, capsu-
 læ, & similia, Latini scruta appellant.
 omnia enim minuta γρύτιον Græci
 dicunt. sic minutos pisciculos, quos
 vulgo minutiam appellamus, ipsi γρύ-
 τιον vocant. titulus est apud Cassia-
 num Bassum in Geoponicis de escæ
 compositione, πρὸς ποσειδῶνα γρύ-
 τιον. ibidem, πᾶσα λεπτή γρύτιον πρὸς
 εὐδύσει). sic & γρύτιον dixere τὸ
 λεπτά, σκῆλη & τὸ λεπτόν φόνον.
 quem παρεμπόρομα & παρενθήκην
 etiam dixerunt. Hesychius: μεστὴ-
 νεκ) ἀπὸ τ' ἀπὸ πρὸς ἀξομῶν ἑνία λε-
 πτά. ἢ ἀπὸ τ' ἀπὸ τῶν ἀξομῶν. παρεν-
 θέασι γὰρ κῆφα ἀπὸ τ' ἀπὸ καμίνων. τοῖς
 γὰρ πῆθοις πινακίσκοι παρενθήκην ἢ
 λεπτά. atque ejusmodi sunt quæ
 γρύτιον vocabat Arrianus, si per ejus
 enarratorem licuisset. atque hæc fa-
 tis ad Αἰγυπτίαν ἐμπολίαν & miscel-
 las merces, quæ ex Ægypto advehe-
 bantur.

stupa, ' atque anabolicas species æternas constituit. Ther-

GRUTERVS.

I Atque anabolicas species æt. const.] Haud aliter Palatinus noster. sed forte pedibus eundem in Turnebi sententiam, reponentis embolicas species. ejusque opinionem egregie firmat illud Plinii lib. VII. cap. 48. Naturalis Historiæ: Galerea Capiole Emboliaria reducta est in scenam, Cnao Pompejo, Quinto Sulpicio Consulibus, ludis pro salute Divi Augusti votivis, annuntiesimum quartum agens, &c. videtis tamen lector, quam non frivole propugnet vulgatam noster Jac. Nicolaus Loënsis lib. XV. Epiphillidum cap. 27.

SALMASIUS.

I Atque anabolicas species æternas constituit.] Hæc est lectio quam non variante scriptura veteres libri cum scripti, tum editi constanter adservant, nec commentum est correctorum, ut suspicantur doctissimi viri. tantum librorum consensum non insuper habendum esse semper existimavi, in ea præsertim voce quæ cadere non potuit in mentem correctorum. qua enim ratione moti anabolicas pro embolicas reposuissent? an quod illud isto notius? nugæ contra enim est, videamus igitur an hoc loco stabilire possimus vocem anabolicas, quam tanta cum judicii securitate certatim damnant docti in his litteris viri. ἀναβολή & ἐμβολή ejusdem sunt significationis nomina. utroque enim significatur, onus navis. & de embola quidem magis certum, quia magis protritum est. anabola autem minus frequenter in ea significatione occurrit. minime tamen dubium est, quin idem significet. ἐμβάλλειν est imponere in navem. idem & ἀναβάλλειν. unde & ἀναβάλλειν, in equum imponere. quod munus qui exhibent, ἀναβολαῖς dicti. Latini stratores eos vocant. ἀναβάλλειν, sternere, & ἀναβολική, stratura. Glossa:

ab, à, stratura, ἀπὸ τῆ ἀναβολικῆς. sternere etiam pro onerare positum legitur. ut sternere mulum aut asinum est quod Græcis ἐπιστάττειν vel ἐμπατίζειν. Latini etiam sagmare dixerunt: & sagma pro sarcina jumentum, ut & stratum. Hesychius: ἐμπατίζειν, τὸ ἐπιστάττειν ὄνον. hinc δὲ στρατα vel ἀδὲ στρατα vel ἀδὲ στρατα, vel pro impedimentis & sarcinis recentiores Græci usurparunt. de qua voce nos alibi. ἀναβάλλειν igitur, & ἐμβάλλειν idem: & ἀναβολή, & ἐμβολή. sic ἀνατίθειαι & ἐντίθειαι. nam ἀνατίθειαι φορτίον est onus imponere, ut & ἐντίθειαι. unde ἐνθήκη idem quod ἐμβολή, navis nempe φορτίον, & onus. Hesychius: ἐμβολαῖ, πηλὸν, ὄρμιον, ἐνθήκην, ἀπὸ τῆς ἑρῆμης. ἀναβάλλειν est in navem merces imponere. Hesychius: κίβητος, ἐμβολαῖς, οἰσίνθη κόφινθη ὃ τὸ σίτον ἀναβάλλειν (ἢ οἰσίνθη, ἢ μέτρον. cophinum quo frumentum nautæ in naves imponebant ἐμβολαῖα vocat, quem & ἀναβολαῖα dicere liceat. nam & verbo ἀναβάλλειν in eadem re utitur pro ἐμβάλλειν. sic ἀναβολαῖς dicuntur stratores, qui dominos suos equis imponunt. sic ἀναβολαῖς εἰς ζυγόν, in lancem imponi apud Athenæum. adeo verum est ἀναβάλλειν esse onus imponere vel onerare, ut etiam eleganti translatione de bibulis dicatur, qui celocem onerant & vino se implent. Glossa: bibula, ποταῖς ἢ ἀναβάλλειν. inde celocem onerare pro inebriare sese, apud Comicum.

Unde onustam celocem agere te prædicem
ps. cum tuo filio

Perpotavi modo.

hinc ἀναβάλλειν mulier, quæ celocem libenter suburrat, bibula nempe & multibiba. anabolica igitur, & embolica species, eadem sunt. non omitam interim castigare gravissimum errorem viri undequaque doctissimi, qui

qui embolem jurisconsultorum, non embolem dici debere, sed *empolem* multis probare conatus est, ad Eusebium. ita & *empolicas species*, non *emboticas* dicendas affirmavit. in hac enim voce *ἐμβολή*, βήτις pro πῖ vitiosa scribendi consuetudine esse positum. ut *ἀμβολάκημος*, pro ἀμυτάκημος. scriptum à Theodotione fuisse notat D. Hieronymus. ergo cum β pro π pronuntiarent, hinc factum ut *embole* pro *empole* diceretur, cujus incomparabilis viri sententiam videtur adjuvare, quod in veteribus Glossis ita scriptum inveni. *ἐμβολή*, *captura*. & paulo post: *ἐμπολή*, *captura*. ubi *ἐμβολή*, & *ἐμπολή*, eandem facit auctor illius Glossarii. non ideo tamen minus falsum est, *ἐμβολή* esse dictam pro *ἐμπολή*. nam *ἐμπολή* & *ἐμβολή* duo sunt diversa vocabula, quæ etsi aliquando pro eodem accipiuntur, diversæ tamen sunt significationis & originis. *ἐμβολή*, ut dixi, proprie dicitur quidquid *eis ναῦν ἐμβάλλεται*. onus navis, & sarcina vel merx. nam *ἐμβάλλω* est navem onerare, vel, ut veteres loquebantur, in navem merces onerare. sic Virgilius *vina onerare* dixit, pro in navem imponere, illo versu:

Vina bonus quæ deinde cadis onerarat Accestes.

sic Cato apud Nonium dixit, *onerare commeatum in naves*. Orig. lib. 11. *si indu navis putidas atque sentinosus commeatum onerare volebant*. hinc explicandus locus Comici, qui exercitus habuit hæctenus eruditissimos Criticos:

Ubi maxum injicit benigne, ibi onerat aliquam zamiam.

onerare enim zamiam, sic dictum est, ut onerare vina, onerare commeatum in naves. neque est hypallage, ut vulgo sibi persuadent. neque legendum, *onerat zamia*. *onerare zamiam*, est imponere & inferre zamiam, hoc est jacturam. nam *onerare* est *ἐπιφορτίζειν* ἢ *ἐμβάλλειν*, & onus *ἐμβολή*. Arrianus in periplo maris Erythraei: *καὶ μετ' αὐτῶν ὄρμεις ἀποδεδοίχμην*, &

σαχαλίτε Λιβάνε πρὸς ἐμβολῶν, Μόχα λιμῶν λεγόμενῃ. id est, *πρὸς ἐμβολῶν σαχαλίτε Λιβάνε*. sequitur paulo post: *ἔτε γὰρ λάθρα, ἔτε Φαυραῖς χειρὶς βασιλικῆς δόσεως εἰς πλοῖον ἐμβληθῆναι δυνάται. καὶ χύδρον πρὸς ἀρῆν, ἢ δύναται πλεῦσαι τὸ πλοῖον ἀπὸ λιμῶν, διχὰ δαίμων*. sic enim ibi emendandum, ut pluribus dicemus in commentario nostro ad illum periplum, cum & alterum ejusdem Arriani Mæotidis periplum nondum editum publici juris facimus. *ἐμβληθῆναι* & *ἐμβολῶν* de mercibus dixit quæ in naves imponuntur. hinc *sacra embole* in Codice, est onus navium Alexandrinarum, id quod infertur nempe, & imponitur in naves Alexandrinas. Petronius: *ego cum Cytone quidquid erat, inlatum compono, & adoratis sideribus, intro navigium. inlatum id est ἐμβληθέν*. hodie legitur apud Petronium, *in altum*. vitiose. *ἐνθήκη* vocat Hesychius, ut supra notavimus. optimæ Glossæ: *merces, μισθός, ἐνθήκη, ἢ πρᾶγμα πτεῖν*. *merces mercedis est μισθός*. sed hæc *merces*, est *ἐνθήκη*. ita accipiendus ille locus. *ἐνθήκη*, & *ἐμβολή* idem, atque etiam *ἀναβολή*. *ἐμπολή* vero res diversa est. etsi non nesciam aliquando *ἐμπολή* sumi pro merce, vel onere navis. unde *Αἰγυπία ἐμπολή* Euripidi, de mercibus Alexandrinis vel Ægyptiacis. immo *ἐμπολή* proprie merx est & *ἐμπολήν* mercari, & nundinari. nam *ἐμπολή*, sunt nundinæ. hinc emendanda & exponenda lex, *cum societas*. D. *pro socio*. quæ præstantissimos hujus ætatis jurisconsultos pæne ad incitas redegit, dum quarunt quæ sint nundinariæ epulæ, quas solvere teneatur is qui societatem cum aliquo ad emendum sic coierit, ut ipse nundinas & epulas præstaret, reliqui ad negotium irent. verba Ulpiani: *cum societas ad emendum coiretur, & conveniret, ut unus reliquis nundinas id est epulas præstaret, eosque à negotio dimitteret: si eas is non solverit, & pro socio,*

Thermas in Transtiberina regione Aurelianus facere paravit hyemales, ' quod aquæ frigidioris copia illic deef-

Ex vendito cum eo agendum est. verba illa, *nundinas* id est *epulas*, negotium facesserunt omnibus juriscons. qui legem illam explicare sunt conati, qui tamen irritò conatu usque adhuc recesserunt. tantulum mendum tantas tenebras offuderat illi loco. nam legendum erat: *nundinas*, id est *empulas*. *empulas*, sunt ἐμπολαί. ne cui autem mirum videatur illo loci Ulpianum Latinam vocem per Græcam exponere, sciat eundem jurisconsultum alio loco sic usum esse, ut diceret, *ratunculus*, id est *λογοείδεϊα*. sic hoc loco *nundinas*, id est *empulas* vel ἐμπολάς, coita igitur societate ad emendum, sic convenit ut unus *nundinas* vel *empulas* præstaret, hoc est pecuniam ad emendum, reliqui vero ad negotium proficiscerentur. profecti sunt: ille *nundinas* non præstitit. teneretur pro socio, & ex vendito. legendum autem apud Ulpianum: *eosque ad negotium dimitteret*. perperam in Florentinis, *eosque à negotio dimitteret*. quod nullum bonum sensum efficit: immo contra mentem est Ulpiani. sic plerumque societas contrahatur, ut alter pecuniam ad emendas merces conferret, alter vero in negotium iret. nam ut eodem titulo notat idem jurisconsultus leg. *si non fuerint*, plerumque tanta est industria socii ut plus societati conferat, quam pecunia. item si solus naviget, & peregrinetur, & terra marique subeunda pericula subeat. *nundinas* igitur is præstare dicitur ex sociis qui pecuniam ad emendum vel *nundinandum* præstat. ἐμπολῶν est, emere. ἐμπολλῶν etiam Græci interpretantur, τὸ ἐκ τῆς πρᾶξιματίας κέρδος. sed hoc sensu accipi non debet in illa lege. vetus interpres Terentii, *nundinas concilium* exponit, unde *conciliare* pro emere. Comicus, *male conciliate*. ibi Euphrasius: *male empte*. nam con-

cilium *nundinas* dicimus. sic nos eam legem, & legendam & intelligendam esse nunc primum docemus, in qua interpretanda magni jurisconsulti hæctenus operam luserunt.

CASAUBONUS.

I Quod aquæ frigidioris copia illic deesset. Non frigidioris, sed frigidæ aëris scriptum in omnibus libris & antiquitus editis, & manu exaratis. Josephus Scaliger ex eo emendat, quod aquæ frigidariis copia illic esset. Frigidarium, inquit, ut tepidarium.

GRUTERVS.

I Quod aquæ frigidioris copia. Palat. quoque, quod aqua frigidæ aëris. ut nihil sit certius emendatione Scaligeriana, quod aquæ frigidariis copia illic esset.

SALMASIUS.

I Quod aquæ frigidioris copia illic deesset. Neque hæc librorum consensus spernere potui, qui omnes habent: quod aquæ frigidæ aëris copia illic deesset. aquam frigidæ aëris appellat, aquam frigidam. nam aqua frigida aërem ex se frigidum remittit, ut calida calidum. hinc aërem balnearum Græci vocant, qui ex aqua remittitur, prout est temperata, modo tepidum, modo calidum. & ad illum aërem balnearum calfaciebant se, quibus domi foci parandi non erat copia. Aristophanes:

— εἰς τὸ βαλανεῖον πρὸς
Ἐπειτ' ἐκεῖ κρυφαῖον ἐσηκῶς, ἦεν
Καὶ γὰρ εἶχον τὴν πᾶσιν τῶντιν
ποτῆ.

Schol. λέγειν ὅτι οἱ πολλοὶ ἐλαττοῦν τὴν αἰσθητικὴν λαττοῦν, εἰς ἑαυτῶν αὐτῶν ἐλαττοῦν. Alexander Trallianus lib. II. ἐπὶ τῶν ποτιστικῶν ἐκ τῆς ἀβάλλης λαττοῦν, ἢ ἐλάφεις, ἀλλὰ καὶ φελήσις τὴν μέγιστον ὡς ἢ μείλιον εἰς τὴν αἰσθητικὴν τῆς φέρ-

deesset. Forum nominis sui in Hostiensi ad mare fundare coepit. In quo postea praetorium publicum constitutum est. Amicos suos honeste ditavit & modice, ut miserias paupertatis effugerent, & divitiarum invidiam patrimonii moderatione vitarent. Vestem holose-

ἢ θερμὸν εἰσέναι, συμφέρει τῶν τοῖς ὕδασι ψυχρῶν περιβαίνειν τὰς πόδας.
& paulo post: εἶναι δὲ χερσὶ καὶ τῆ ἀέρα ἔλαττε δὲ κραιῶν. aqua calida, calidum aërem emittunt, & frigida frigidum. inde aqua frigidi aëris, pro frigida. ideo autem Aurelianus thermas hyemales in Transiberina regione faciendas curavit, quod illic aqua frigida copia non esset. correctiones & conjecturas doctissimum virorum prorsus heic non admittimus: minus enim probabiles sunt.

I Vestem holosericam, neque ipse in vestuario habuit. Notum est ex Spartiano Heliogabalum primum holosericam vestem usum esse, cum antea subsericæ tantum in usu essent. itaque quoties apud auctores ante Heliogabali tempora, habetur mentio sericarum vestium, semper de subsericis intelligendum est. post Heliogabalum vero passim serica pro holosericis dicuntur. unde serica texta, serica scutulata, & serica varii coloris in Cod. Th. sunt holosericæ vestes. subsericarum autem alia erant trama serica, stamine lineo, quæ tramoserica dicebantur: alia vero, quarum stamen sericam, trama de lino erat; & hæ sunt quæ proprie subserica dici debent, quæ subtextum haberent sericum: nam subtexti dicebatur stamen. idem de serico non dissimulandum est, minus rectam institutam differentiam à doctissimis viris inter sericum, & bombycinum. quæ nulla alia re distant, quam gentis ratione. præstantissimum enim apud Seres provenit, & netur bombycinum, quod inde Sericum appellatum est, κατ' ἐξοχλή. nec meus hic sermo est, sed omnium

auctorum, quos non consuluisse minor doctum Lipsium, quum sericum & bombycinum tanto paratu distingueret apud Tacitum suum. scio quidem veteres auctores lanuginem sylvarum appellasse sericum: sed sciant tirones lanuginem illam, vermium quos Græci bombyces vocant, fuisse opus. quod multis auctorum locis comprobavimus ad Tertulliani pallium: idque nos heic minime repetendum ducimus. nunc addam Servii locum, ad illum Virgilii versum, Velleraque ut foliis depectant tenuia Seres.

apud Indos & Seres, inquit, sunt quidam in arboribus vermes, & bombyces appellantur, qui in araneorum morem tenuissima fila deducunt. unde est sericum: nam lanam arboream non possumus accipere. docemus etiam ibi quando primum in Græciam & Italiam genus istud vermium, qui sericum vel bombycinum liquant, inventum sit. inde est quod apud recentiores paulo, vel medii ævi scriptores, nusquam aut raro mentionem bombycini vel bombycinarum vestium reperis, sed sericarum tantum: quippe qui sericum & bombycinum non distinguerent. nimis etiam illud delicatum & subtile discrimen interpretationis apud Juvenalem, ut iste quidem versus,

Acer & indomitus libertatisque magister
Cretice pelluces. —

capiatur de veste serica. nam cur non etiam de bombycina? idem poeta alio loco:

Quarum delicias etiam bombycinus urit
Panniculus. —

immo vero bombycina & serica vestis eadem. quod alibi probamus pluribus. nam bombycina quidem pri-

lofericam neque ipse in vestiario suo habuit, neque alteri utendam dedit. ' Et quum ab eo uxor sua peteret, ut

primum vestes in insula Ceo vel Co-
texi coeperunt, ex nativis in Gracia
bombycibus. hinc apud vetustos au-
ctores Græcos, poëtas & pedestres
scriptores *Σηερικῶν* nusquam fit men-
tio, sed *Βομβυκίων* quod nondum
ex Seribus notum esset *νήμα* *Σηερ-
ικῶν*, vermibus apud Seras, ut apud
Græcos eamdem materiam vestificio
subministrantibus. præstantissimum
autem *Σηερικῶν*, & tenuissimum, at-
que adeo pretiosissimum, quod adve-
hebatur ex India usque, & à Seribus
populis. *Σηερικῶν* & *Ἰνδικῶν* *νήμα* *Θ*
meminit Arrianus in periplo maris
Erythræi. postea vero quam magna
copia eorum vermium in Italia &
Græcia ali haberique coëpta est, & ex
iis fila deducta, & vestimenta confe-
cta sunt, Sericum nominarunt, omne
bombycinum *νήμα*, etiam si de Se-
ribus non veniret. & vermes etiam,
qui *Βομβυκῆς* prius dicebantur, *Ση-
ερικῶν* dixerunt. Hesychius, *Σηερ, σκώ-
ληξ ὁ τῶν μέταξων ἔργα ζοῦδου* *Θ*.
nam falluntur, qui putant vermes sic
dictos apud Seras, & inde Serum po-
pulorum appellationem manavisse.
immo potius verum, ut omne bom-
bycinum stamen, quod in Græ-
cia nebatur, & texebatur, sericum ap-
pellitarunt, sic bombyces, Seras et-
iam appellasse. atque hæc hæctenus.

CASAUBONUS.

† *Et cum ab eo uxor sua peteret, ut uni-
co pallio blatteo serico uteretur.*] Alexan-
dri Severi dictum commemorat
Lampridius: matronas regias con-
tentas esse debere unico pallio auro
sparso, & cyclade quæ sex uncis auri
plus non haberet. Videtur Aurelia-
nus ad hanc normam exegisse Seve-
rinæ uxoris suæ cultum, cum ei non
permittit, ut vel unicum habeat pal-
lium holosericum, & blattea purpura
infectum pallium.

SALMASIUS.

† *Et quum ab eo uxor sua peteret, ut unico
pallio blatteo serico uteretur.*] Vetus &
prima editio unica voce legit: *pallio
blattoferico*. quod fortasse verum est.
nam *sericoblatta*, unica voce legitur in
Codice: *lotas sericoblatta*, ac *metaxa*
hujusmodi species. sed & *blattoferica*, pro
eodem in Cod. Theod. *de murileg.* &c.
sic enim ibi legitur, *quonia[m] trecen-
tas pæne libras blattofericæ clandestina fu-
catione non sine læsæ majestatis crimine co-
bratas*, &c. hinc blattofericum pal-
lium, ex blattoferica contextum. *blat-
toferica* autem vel *sericoblatta*, est feri-
cum nema, purpura vel blatta tin-
ctum: quod & *sericum* absolute dice-
batur. & fallitur eruditissimus Juris-
consultus, qui inter sericum & nema
sericum distinguit: & sericum esse
dicit *ἀποφύες*, neque dum in fila de-
ductum, neque tinctum. is igitur vult
metaxam & sericum idem esse, &
pro rudi & nondum elaborato serico
sumi. quod falsum est. nam metaxa
etiam pro nemate serico accipitur. &
leg. xviii. Cod. Theod. *de murileg.*
metaxa appellatur, quæ & *blattoferica*
initio legis. & sane *metaxa* vel *mataxa*,
ut libentius scribebant, proprie filum
vel sertam significat. unde lini me-
taxa Lucillio, pro lini filo. *σειρῶν*
interpretatur optimum Glossarium.
& serica metaxa est filum sericum, ut
linea metaxa. postea tamen proprie
& absolute metaxam dixere, pro se-
rico vel filo serico. Græci *Σηερικῶν*
νήμα appellant. sicut *setam* recentio-
res pro serico quoque dixerunt. hoc
est metaxam. de cujus vocis origine
plura à nobis alio loco, & opere sunt
dicta. fila vocat paulo post Aurelia-
nus: *absit ut auro fila pensentur. πηνῶν*
quoque recentiores Græci absolute
metaxam, hoc est sericum appella-
runt, cum veteres *πηνῶν* quodvis fi-
lum vel subtemen dicerent. hinc

χευσο-

ut unico pallio blatteo serico uteretur, ille respondit,
Absit

χρυσόπλω & χρυσοπηνίξες, & πηνίξες
fila deducere. & ἀναπηνίξεν. at re-
centiores, ut dixi, πηνίξω sericum ne-
ma proprie vocant. apud Paulum Si-
lentiarium νήμιξω πηνίξω, sunt fila se-
rica. interpres vetus Aristophanis,
κροκωτὸν ἰδίηλα ἐν πλώξω interpretat-
ur, & vestem sericam intelligit.
Scholiastes Euripidis in Hecuba,
ἀνθοκρόκωτος πλώξω exponit ποικίλας
μετάξω ἀνθηρώων. ex usu scilicet sæ-
culi sui. nam Euripidis ἀνο πλώξω
de quolibet filo vel subtemine acci-
piebatur. hinc πλώξω radius textori-
us circa quem involvebatur πλώξω
vel trama texendæ vestis. recentioris
vero Hellenismi scriptores, ut μέτα-
ξω, sic & πηνίξω de solo serico accipe-
re consueverunt, quam nos sericam vo-
camus. sed hæc alibi pluribus.

I Ut unico pallio blatteo serico uteretur.
Cur unico? an ut de multis palliis quæ
mulieres gestarent, unicum saltem
blatteo serico haberet? an ut unicum
quod illis erat pallium, purpureum
& sericeum habere liceret? illud ma-
lo. sic in Alexandro Spartianus: ma-
tronas autem regias contentas esse debere u-
no reticulo atque inauribus, & baccato mo-
nili, & corona cum qua sacrificium face-
rent, & unico pallio auro sparso, & cycla-
de quæ sex uncias auri plus non haberet. pal-
lium & cyclas, habitus matronarum
Romæ. quod pallium ricinium etiam
dicebatur. Servius: togas autem etiam
fœminas habuisse cycladem & recini usque
ostendit. recinus autem dicitur, quod post
tergum rejicitur, quod vulgo maiore dicitur.
recinum vocat Servius, quod
pallium Spartianus: eoque recino
cum cyclade usas mulieres Romanas
ostendit. quod autem ex usu recini
ostendi ait matronas etiam togas ha-
buisse, sciendum est, ricinium, vel, ut
in melioribus libris reperio, recinum,
togam, vel togæ genus fuisse. Festus:
Recinium, mane vestimentum quadratum i-

qui duodecim interpretati sunt esse dixe-
runt, vel togam qua mulieres utebantur,
prætextam clavo purpureo. ita legendum
& distinguendum apud Pompejum
ex veteri scriptura quæ habet, vir to-
gam, de quo virilem togam fecerant e-
ruditi correctores, absurde. ricinum
igitur erat pro toga vel pallio mulie-
ribus: sub quo tunicam vel cycladem
gestabant. & pallium quidem dice-
batur, quod esset quadratum. nam
pallia erant quadrata vel quadrangu-
la, togæ autem rotundæ. togam ve-
ro etiam appellabant ricinium, quod
in modum togæ à dextro late-
re in lævum humerum ponebatur. &
ricinium dictum vult Varro quod e-
jus dimidia pars retro rejiceretur. pal-
lium & ricinium idem. unde riciniati
planipedes mimi Festo, qui palliati
in optimo Glossario dicuntur. palliati,
στολόγησι. ita mimos appellari paulo
ante docuimus. sic Jovem palliatum
uno loco dixit Arnobius, quem alio
riciniatum appellavit. pallium sim-
plex interpretatur Nonius. cuius in-
terpretamentum cum verbis Varro-
nis perperam confunditur etiam in
ultima optimaque editione. sic igitur
verba ejus distinguimus: Ricinium,
quod nunc mafurtium dicitur, palliolum fœ-
mineum breve. Varro τὸν Μελίππεω
nihil magis dicere muliebri, quam de mu-
liebri ricinio. pallium simplex. videm de vita
pop. Rom. lib. I. & quo mulieres in adver-
sis rebus ac luctibus, quam omnem vestitum
delicatiorem ac luxuriosum postea institu-
tum ponunt, ricinia sumunt. primo igitur
ricinium exponebat Nonius pallio-
lum breve fœmineum. secundo loco,
simplex pallium quod gestabant mulie-
res in luctibus. dici non potest quam
multis locis eo genere corruptus
circumfertur Nonius, cum ejus in-
terpretationes locis auctorum, quos ad-
fert, mixtæ confusæque habentur. sed
de his alias. de riciniis etiam in fu-
nere, quorum mentio apud Cicero-
nem de legibus, nos alibi plura no-
tamus,

tamus, & quomodo locus ille de tribus riciniis, sit exponendus, docemus. ricinium enim veteres vertunt, quod erat in legibus Solonis *ῥικίνιον*. falli etiam doctissimum Turnebum ostendemus, qui ex lege Solonis probare contendit mulieres Atticas in pompa funebri tria pallia gestavisse. non enim de pompa funebri lex illa Solonis tantum apud Plutarchum, sed generaliter *πίσιος γυναικῶν ἕξοδος* complectitur, in quibus non licebat plura *τρίων ῥικινίων* mulierem habere. *ἕξοδος γυναικῶν* quid appellentur, notum ex Græcis Comicis. *ricinium* porro dictum ait Varro à rejiciendo. immo *ricinium* *ῥικίνιον* est, & deductivum à *rica*. nam à *rica* *ricinus*, ut apud Servium, & *ricinium*. *rica* autem & *ricinium* prope res eadem. *ricinium* omne vestimentum quadratum. *rica* quoque Pompejo, *vestimentum quadratum, simbriatum, purpureum, quo Flaminiæ pro palliolo utebantur*. alio loco *ricas* & *riculas*, parva *ricinia* interpretatur, ut *palliola* ad usum capitis facta. utrumque enim & *ricinium*, & *rica*, *pallium* erat quo mulieres caput operiebant. *rica* proprium gestamen *Flaminicæ*: quod & *purpureum* erat, & nisi fallor *flammeum* etiam vocabatur. Festus: *Flameo amicitur nubens omnis boni causa, quod eo assidue utebatur Flaminiæ, cui non licebat facere divortium. vides Flaminiæ perpetuo fuisse cum flameo. rica igitur & flammeum idem. adjective autem dicebatur flammeum à colore flammeo. integrum enim est, flameum pallium, vel ricinium. idem & venenatum appellabant. sic enim interpretor, quod apud Servium legitur, veteri ceremoniarum jure præceptum esse, ut Flaminiæ venenato operata sit. venenatum item substantive, & absolute dicitur pro *venenatum pallium*. addit enim Servius: *operata autem cum dicitur, pallium significatur. pallium ergo venenatum, vel flameum, vel purpureum erat, quo Flaminiæ operiebatur caput, & rica dicebatur. & fallitur idem do-**

ctissimus Grammaticus, qui *venenatum* à *rica* distinguit, & utrumque separatim ponit. *venenatum* est *purpura infectum*. Martius in *mimiambis* apud Agellium:

Nec tonsiles tapetes ebrii fuco

Quos concha purpura imbutus venenavit. idem enim color *flammeus*, *venenatus*, & *purpureus*. *rica* enim *purpureum vestimentum* quo caput operiebat *Flaminica*: quod & *flameum*, ut dixi, & *venenatum* dicebatur. *ricas* non tantum *Flaminicis*, sed etiam aliis mulieribus attribuit Varro, qua sacrificium cum facerent capita velabant mulieres, *ricinium*, & *rica*, & *pallium* vocarunt veteres. eoque nomine & *pileos* & *mitras*, & *diademata*, & *sudaria*, & *tiaras*, & *capitis vincula*, & *tarnias*, & *lora*, & *fascias*, & quidquid est stringendo, alligando, tegendoque capiti, & capillis colligandis, stringendisque comis, comprehenderunt. & *pallium* quidem & *palliolum*, operimentum capitis esse muliebri, plus quam notum est. viris quoque *pallium* tegendo capiti fuisse multis auctorum locis potest probari. idque pluribus ostendimus ad Tertulliani *pallium*: quod prope diem, Deo juvante, lucem videbit. *Trimalcio Petronianus*, *pallio adrasus incluserat caput*. apud *Rutilium Lupum* de figuris sententiarum libro secundo: *soleatus prælectulo, palliolo frigus à capite defendens*. ubi *palliolum* vocat, quod in Græco erat *πῆλιδιον*. hinc *palliolutus*, *palliolo testus*, vel *pileo*, apud *Suetonium* in *Claudio*, ut erant fere *valetudinarii homines*: ob hanc eandem *valetudinem*, & *gladiatorio munere*, quod simul cum fratre, memoria patris edebat, *palliolutus novo more præsedis*. sic *tutulum*, qui *pileus erat lanatus*, quo *Pontifices* & *Flamines* utebantur, *pallium* vocatur apud *Fulgentium* de sermone antiquo, ex *Numa Pompilio*: *Numa vero Pompilius, tutulum dicitur ait pallium, quo sacerdotes caput intabant, quum ad sacrificium accessissent, sicut & Virgilius ait:*

Et capita ante aras Phrygio velantur a-
inde

inde & Phrygiam absolute nominatum, quod tiaram, & mitram significat. de quo nos infra. idem significabat *rica* in mulieribus. Nonius enim *ricam* exponit sudarium, & oraria, & mitras. Germanicus in versione Aratea *ricam* vocat, quod Græcis poetis est κρήδεμνον :

— *tristique genus abscondita rica.*

fic Homerus de Penelope tristi *rica* o-
perta :

Ἄνε περιεσίων χορδή λιπαρὴ κρή-
δεμνα.

κρήδεμνον ibi Eustathius esse dicit, quod μαφόριον vulgariter loquentibus diceretur. μαφόριον autem recentiores Græci ἀντὶ τῆς μαφόριον dixerunt. nam *maforte*, aut *masfortium* idem erat, quod prioribus *ricinium*: testibus Servio, & Nonio. Eustathius Iliad. χ. κρήδεμνον δὲ τὸ μαφόριον. *masorium* autem vel *masfortium* capitis muliebris ornamentum fuisse, & operimentum testificantur illa verba Achmetis: εἰάν ἴδῃ γυνὴ ὅτι μαφόριον αὐτῆς ἤρθη ἀπ' αὐτῆς βία ὡρῆς πρὸς, ἢ ὅτι κατεκέρπη ὄλον, ἀποθανεῖται ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἢ χωρὶς ζεταί ἀπ' αὐτῆς πέλειον. ratio ejus somnii, quod mulieris caput vir est. mulier igitur quæ somniat *mafortium* sibi tolli, aut scindi per vim ab aliquo, aut morte aut discidio virum amittit. ad quod illustrandum faciunt hæc Isidori verba de *ricinio*: vocatum autem dicunt *maforte* quasi *martem*. signum enim *maritalis dignitatis*, & potestatis in eo est. caput enim mulieris vir est: inde & super caput mulieris est. hæc plane Achmetem interpretantur. præterea *mafortes* non tantum in usum mulierum, sed etiam monachorum, ut Cassianus ostendit lib. i. cap. vii. post hæc angusto pallio tam amictus humilitatem, quam vilitatem pretii compendiumque sectantes, colla pariter atque humeros tegunt: quod *mafortes* tam ipsorum quam nostro nuncupatur eloquio. *mafortes* est, ὁ μαφόριος, & μαφόριος. cujus diminutivum τὸ μαφόριον, unde *masfortium* Nonio, & extrita littera *masorium*, &

ita recentiores Græci passim appellantur. Servius, hoc *maforte*, videtur vocare. Isidorus quoque in Gloss. *maforte*, vel *maforte* appellat. idem tamen in Originibus *mafortem* nominat cum Cassiano. sic *mafortes*, & *maforte*, & *mafortium*, & *masfortium*, & *masorium* dicebatur. asserunt eruditi ex Glossis Arabicolatinis: *masorium*. *facialis*, id est angustum pallium quo utuntur monachi, collum pariter, atque humeros tegens. ubi perperam pro *facialis* corrigunt, *facialis*. nam *facialis* nihil est. φακίολιον autem quid sit, infra dicemus. magis placeret legi, *fascia capitalis*: hoc est, κεφαλόδεσμοσ. nam κρήδεμνον, quod μαφόριον esse dicunt, κεφαλόδεσμον etiam exponunt Grammatici. ad verbum est *fascia capitalis*. capitale uno verbo dicebatur. Glossæ: capitale, κεφαλόδεσμοσ. capitali Varroni dicitur. sic *ricam*, cingulum capitis interpretatur Festus, & vittam qua Flaminica caput habet redimitum, & mitram, & palliolum. quæ omnia κρήδεμνα, & κεφαλόδεσμα nomine apud Græcos intelliguntur. Hesych. κρήδεμνον ἐπιβόλαιον ὃ κ' λέγεται κεφαλόδεσμοσ. capitulum etiam & capitulare Latinis, quod etiam *cappam* dixerunt. Isidorus: *capitulum*, inquit, quod vulgo *capitulare*, vel quod duos apices, ut littera *cappa* habeat, vel quod sit capitis ornamentum. hinc *cappas* hodieque pallioli, quibus mulieres caput tegunt, & *cappellas* vel *cappulas*, nostros pileos, quibus ad caput tegendum utimur, vocare consuevimus. ἀπὸ τῆς κείτης diminutivum κειπάτιον. ut ἀπὸ τῆς σήμα σιγμάτιον, ἀπὸ τῆς γέμμα, γαμματίον. κειπάτια autem Græcis dicta sunt ejusmodi muliebria pallia. Hesychius: κειπάτια, γυναικεία ἱμάτια. pro κειπάτιον etiam dixerunt κειπάδιον. nam ut à voce σήμα ὑποκρηστικὸν finxerunt σιγμάδιον, & ἀπὸ τῆς γέμμα γαμματίον: & ἀπὸ τῆς σήμα σημάδιον. unde apud Photium, χιτῶν πορφύρης πλάττει σημάδιοις κεκοσμημένον. sic ἀπὸ τῆς κειπάτια, κειπάδιον. ita enim appellarunt,

pographi, qui heic non disjunct Græcum à Græcobarbaro, ut in reliquis fecerat. sic igitur erat excudendum: βλατία δισόλεα κῆ τριόλεα] νῆμα ἢ χούσση. idem auctor: βλατία χρυσῆ κῆ ἐξάμιλλα κῆ ἑτέρα βλατία ποικίλα κῆ κεντητή. ubi βλατίον nihil aliud designat, quam vestem simpliciter. sed hæc alias. fila igitur serici, quæ auro erant ἰσοστάσιμα, purpura, vel blatta tincta fuerunt. idem & sericum: idem & metaxa. nam metaxa est filum. Græci νῆμα σηκόν. quod tinctum etiam advehebatur à Seribus usque. Arrianus in periplo: Σηκόν νῆμα, κῆ Ἰνδιόν, μέλαν.

Absit, ut auro fila pensentur.] Id est, ut auro rependantur, contra aurum emanantur. explicat hanc locutionem quod sequitur: libra enim auri tunc libra serici fuit. sic ἰσοστάσιον νῆμα σηκόν πρὸς χρυσῶν tunc fuit. ἰσοστάσιον μύρον Græci σικκίω appellabant, quod auro pensaretur. Helychius: ἰσοστάσιον μύρον, ἢ σικκίη ἢ σμύρνα. ἰσοστάσιος, ἰσο χρυσῶν, κῆ ὀγκύτιμι. sic ἰσοστάσιον absolute dicebant, quidquid auro rependeretur. quod valde notandum. ἰσόχρυσον etiam, & ἀντίχρυσον dicebatur quod auro contra carum erat. ita & ἰσάργυρον quod contra argentum emebatur. in versu Philippi apud Athenæum lib. VIII.

Οὐκ οἶδ' ὅτι τῶν γέρον ἔσ' ἰσάργυρον;

ita legimus cum vulgo legatur, ἔσ' εἰς ἄργυρον. male vir doctissimus ibidem corrigit, ἔσ' ἀνάργυρον. elegantissime sane illo versu parcus & avarus & aridus senex non temere prodigendam esse pecuniam, nec large faciendum esse sumptum docet, quod nihil pecunia sit carius, utpote quæ sit ἰσάργυρον & auro contra cara. de re enim valde cara dicere solebant, eam esse ἰσόχρυσον κῆ ἰσάργυρον. ἄργυρον Græcis pecunia signata, & argentum numeratum. lepide ergo dicit & vere, ἄργυρον esse ἰσάργυρον.

ἐπιάργυρον etiam pro eodem dicebant, quod ἐπὶ ἄργυρον scilicet emeretur. hinc ἐπιάργυρον balsamum quod argento rependebatur. Helychius: ἐπιάργυρον, τὸ βάλσαμον. at Plinius Alexandri Magni temporibus tradit balsamum duplo argento rependi solitum. sic igitur non ἐπιάργυρον Alexandri ætate balsamum fuit, nec ἰσοστάσιον πρὸς ἄργυρον, sed plane διστάσιον πρὸς ἄργυρον. hoc est libra balsami, duæ librae argenti fuere. Plinius: Alexandro magno res ibi agente toto die astivo unam concham implere iustum erat. omni vero fecunditate è majore horto congiis fenos, minore singulos cum duplo rependebatur argento. postea, ut videtur, annona ejus vilior facta est, nec duplo argento pensabatur, sed contra argentum vendi pendique solebat. hinc ἐπιάργυρον Helychio. ἰσάργυρον idem dixit eodem sensu. ἰσάργυρον, τὸ κινάμων. dictum enim ἰσάργυρον cinamomum, quod pretium ejus, argenti pretium exæquaret ac sub argenti exagio venum daretur. quod auro contra pretiosum est, & contra aurum vanit, Græci πρὸς χρυσίον πικρὸν δόξισκον dicunt. Varro lib. I. de re Rust. ibi roma venit contra aurum: πρὸς χρυσίον πικρὸν δόξισκος. Aristoteles πρὸς φουμασίων ἀκισμάτων. ἔχθ' ἢ ὁ πικρὸν κυανῆν τὸ μέταλλον, κῆ χρυσουδέλης ταύτης δὲ ἢ κολιδίση πρὸς χρυσίον δόξισκος πικρὸν. hoc est, contra aurum venit, contra aurum pretium invenit præstantissima chrysolilla. interpretes ibi nugantur. eleganti locutione apud Græcos πικρὸν δόξισκον, res aut merces dicuntur, quæ pretio distrahantur. exempli gratia, τρεῖς δραχμαὶ δόξισκον dicere solent, rem aut mercedem aliquam, quæ tribus drachmis venditur. hinc explicandus Theophrastus πρὸς χαρρακίηραν, cap. πρὸς αὐθαδέλιας. κῆ πικρὸν πικρὸν δόξισκον τῶν ἀνεκτένοισ ποσὸν ἀν' ἀπιδίον, ἀλλ' ἐρωτῶν τί δόξισκος. nihil heic vidit doctissimus & acutissimus interpres & commentator, dum sic hæc postrema

bra ferici fuit. ¹ Habuit in animo ² ut aurum neque ⁴⁶
in

CASAUBONUS.

ma reddit, verum ipse potius emptorem interrogat, ecquid inveniat damnandum. τί δέσποσς, non id significat hoc loco, ecquid inveniat damnandum, sed quid pretii mereat hæc res, quanti valeat. superbus & contumax venditor designatur his notis à Theophrasto, quod merces suas quanti vendat indicare dedignatus, emptorem interroget, quanti valeant, & quo pretio emi dignæ sint. atqui venditoris est, quanti det quod vendit, prius indicare, quam emptor pretium faciat. τί δέσποσς, ad verbum, quid invenit. hoc est, quod pretium invenit, quo pretio digna est, quanti est. sic loquutus est Iseus: Κίρων ἔβριον ἐκέκτην, ὁ ἄνδρες, ἀρξὸν ἔβριον καὶ πλάγους ῥαδίως ἀξίον, οἰκίας δὲ ἐν ἅσπ' δύο, πλὴν ἔβριον μεσοφορῶσαν ὡς τὸ ἐν Λιμναίαις Διονύσιον, διαχέλιας ὄρισκων, πλὴν δὲ ἐπέργον ἐν ἡ αὐτὸς ἀπὸ τελευτῆς καὶ δέκα μόνων. in oratione περὶ τῶν Κληρῶν κληρῶν οἰκία διαχέλιας ὄρισκων, quæ duobus drachmarum millibus locabatur. sed de his alibi pluribus, hæc enim obiter dicta sunt.

CASAUBONUS.

² Libra enim auri libra ferici fuit.] Ἰσοστάσιον τὸ σηλακὸν ἢ ἡμεῶς χρυσῶν, vel ut est in lege Rhodia, ὀλοσηλακὸν ὀμθια τῶ χρυσῶν.

SALMASIUS.

² Libra enim auri, tunc libra ferici fuit.] Tunc, id est tempore Aureliani. non ita caro vxnisse videtur fericum temporibus illis, quibus hæc scribebat Vopiscus, ut potest ex his verbis colligi. adhuc tamen ætate Vopisci metaxa qua utebantur Romani ex Serum emporiis veniebat. sub Justiniani demum imperio Persa quidam vermes à Seribus allatos in Græciam intulit, eorum γήεσιν & ἐργασίαισιν Romanos docuit. narrat Theophanes apud Photium. eum vide. sed de ea re nos alibi pluribus.

¹ Habuit in animo ut aurum neque in cameras, neque in tunicas, neque in pelles, neque in argentum mitteretur.] Suavor legis Tacitus: de quo in vita Vopiscus: *Auroclavatis* ὡς στίβους ἰδὲν ἰντερδixit: nam & ipse auctor Aureliano fuisse perhibetur, ut aurum à vestibus & cameris & pellibus submoveret. Per cameras intelligo privatarum ædium ad balnearum laquearia & pæietes quæ jam ætate Plinii tamquam vasa inaurabantur.

SALMASIUS.

² Ut aurum neque in cameras, neque in pelles.] Nollem clarissimo viro accidisset hoc loco cameras interpretari, laquearia privatarum ædium, & balnearum. longe enim aliud laquear, aliud camera. nemo autem auctor balnearum cameras, vel tholos, laquearia appellavit. nam laquearia differunt à cameris, & forma & materia. camera, curva testa sunt, de quarum dispositionibus videndus Vitruvius lib. vii. cap. rrr. nam & trullisabantur, & inducebantur tectorio, laquearia autem, vel laqueata testa erant, quæ nunc lambriffata vocamus. ex tabulis enim ligneis fiebant, in varias figuras, & mæandros sectis, & calatis. quæ tabulæ plerumque etiam versatiles erant, ita ut & flores & unguenta desuper spargerentur. Suetonius in Nerone: *Cænationes laqueata tabulis eburneis versatilibus ut flores fistulatis ut unguenta desuper spargerentur.* ita legendum illum locum Suetonii ex veteribus libris ad Suetonium ipsum olim dicemus. non enim tantum versatiles fuere illæ tabulæ, quibus ea cænatio Neronis laqueata est, sed etiam fistulata. & versatiles quidem ad hoc, ut flores desuper spargerent: fistulata vero ad unguenta fundenda. id vero in camera qui fieri potuisset? aliter igitur cæmantur cænationes, aliter laquean-

tur. camerarum usum veteres ignoravisse notat alicubi Servius. laquearium igitur tantum norant. eaque ratione vela subrendebant laquearibus ad excipiendum pulverem, qui per rimas tabularum multus consueverat manare. quibus non opus erat in cameris, quæ pulverem nec admittebant, nec transmittiebant. nam tectorio opere inductæ, rimis non dehiscunt, quibus pulvis concipitur, & effluit. quod necessario evenit in laqueatis tectis, quibus tabula tabulæ jungitur, & sic inter se laqueatur, ut tamen per commissuras facile viam inveniat pulvis. laqueaturas tectorum Græci vocant ὀρθώσας, πινάκωσας, φαίνώσας, & καλαρώσας quas voces alibi pluribus explicabimus. ὀρθωθῆν πινάκωσας etiam appellant lacunar, vel laquearium. vetus scholion ad epigrammatum librum: Μαλανδρῶ, κρομμῶς πινάκωσας ὀρθωθῆν τοῖς δρυτέκτοσιν. Hefychius: Κρομμῶς ἢ ἐν τοῖς ὀρθωθῆν γραφῆ. ὀρθωθῆν πινάκωσας. ὀρθωθῆν δὲ Αἰχύλω ἐν Μυρμίδωσιν ἀμφὶ τὰ ἀλλή, ἐσκερὰ δὲ ἐστὶ δὲ ἐσκερὰς ὀρθωθῆν πινάκωσας. κρομμῶσας vel ἐσκερὰς picturam, vel tabellam pictam in tecto laqueato significat. variæ enim figuræ in illis tabulis, quibus cænationes laqueabantur, exprimi cælarique solebant. ita autem distinguendus Hefychius. nam eo loci dubitat, quomodo accipiendum sit ἐσκερὰ δὲ apud Æschylum. idem: ἐσκερὰδες, τὰ ἐν τῷ πωροσώπῳ σίμαται, καὶ οἱ ἐν ταῖς ὀρθωθῆν γραφῆσιν πινάκωσας. ἐστὶ γὰρ κρομμῶσας ἢ κρομμῶσας, καὶ ὁ γραπτῶσας πινάκωσας. ἐσκερὰς δὲ ὁ γεγραμμένος. Αἰχύλω Μυρμίδωσιν εἰ μὴ ἄρα ἰσοδωαμεῖ τῷ κρομμῶσας. καὶ ἐνεκρότην ὀρθωθῆν Σοφοκλεῖ. idem alio loco: κρομμῶσας ὀρθωθῆν πινάκωσας. vulgo, πινάκωσας. perperam lacus etiam & lacunaria Latinis à figura. Glossæ: Lacunar, ὀρθωθῆν. ὀρθωθῆν. Græci quoque καλαρώσας & φαίνωσας dixerunt. laquearios, Glossæ nondum editæ, tectorum tignarios exponunt. Cameræ vero, ut diximus,

longe aliud à laquearibus. non ignoro tamen quævis tecta, cameras tectorioribus dici, atque inde etiam cameras cænationes ipsas appellatas, sive laqueatas essent, sive cameratas. Isidorus laquearia esse dicit, quæ cameram subtegunt & ornant, figuris, vel rotundis, vel quadratis, ligno seu gypso, sive colore etiam factis. ubi cameram accipit generaliter pro eo, quem Græci ὀρθωθῆν appellant. & verum quidem est laquearia de ligno cælaro pictove fieri. non tamen cameris subtegebantur. sed videtur Isidorus, vel auctor unde ille sumpsit, coronas quas Vitruvius appellat, cum laquearibus confundere. corona autem subiciebantur cameris, tenuis subtilisque operis, quæ aliquando ex gypso, aliquando ex creto marmore perducebantur, & modo puræ, modo cælaræ fiebant. sed hic ornatus camerarum multum distabat à laquearibus. trullisatis enim politisque cameris subiciebatur. tectorio igitur opere inducebantur camera, & picturis tectorio superinductis decorabantur, non secus atque parietes. tectoriorum camerarum ὀρθωθῆν πινάκωσας appellabant. optimæ Glossæ: ὀρθωθῆν πινάκωσας, tectoriorum. in epistolis Pontificum, camaratum ὀρθωθῆν πινάκωσας dicitur. Epistola lxi. de camarato autem quod est hypochartosis ad renovandum in Ecclesia Beati Petri prius nobis verum dirigite magistrum. & paulo post: dirigatur ipse magister in partibus Spoleti, & demandatiorem ibidem faciat de ipso lignamine, quod in prædicto hypochartosis, hoc est camarato necesse fuerit: quia in nostris finibus minime tale lignamen reperitur. videtur ὀρθωθῆν πινάκωσας dici, coronarium opus, quod subiciebatur cameris, à charta tenuitate & subtilitate, & idem esse quod ὀρθωθῆν πινάκωσας, nam χάρται & πλάκες idem sunt. hinc chartæ plumbeæ, chartæ aureæ pro laminis aureis, vel plumbeis. nisi quis ὀρθωθῆν πινάκωσας dictam malit, quod usus chartarum fuerit in cameris intexendis & disponendis, vel etiam decorandis, sed superior sententia

mihī magis placet, quam compro-
bare videretur optimum Glossarium,
in quo ὑποχαρτωσις testorium expli-
catur. hinc hypochartosis pro came-
rato apud illum Pontificem. imbra-
ctebantur quoque camerae, ut ex
hoc Vopiscī loco patet. cum enim
scribat in animo habuisse Aurelia-
num, ut aurum in cameras non mit-
teretur, per bracteas id fiebat, ut o-
stendemus paulo post. musivo etiam
opere decorabantur camerae. de quo
nobis abunde dictum est apud Spar-
tianum. ubi docuimus musivum o-
pus proprium fuisse camerarum, &
de earum ornatu tantummodo apud
auctores usurpatum. quibus addam
hunc locum Procopii ex sermone pri-
mo de ædificiis Justiniani: ὑπερῷω-
ρῶν ἢ αὐτῶν ἀψίδες ὀκτώ ἀνέχουσιν
τὸ ἐν μέσῳ ἢ πάντες ὄρθρον, ἐν
σφαιροειδέι μέσῳ ἐπικυρτῆρον.
ἀναδρωῖε) δὲ ταῖς γραφαῖς ἢ ὄρθρῳ
πάντα, ἢ τῶ κηρῶ ἐπιπέδιον τε καὶ
Διὰ χυθῆντι ἐν ταῦτα ποιήσασα, ἀλλ'
ἐν ἀρχαῖς ταῖς ψηφίσιν λεπταῖς πικρῶ
χρῶμασιν ἀραισθῆναι πάντες ταῖς,
αἷ δὲ τὰ τε ἀλλὰ καὶ ἀνθρώποις ἀπομι-
μνησκόμεναι. notandum in Procopii ver-
bis genus aliud fuisse cameras. ornan-
dī pingendique cera resoluta
igne, quod ad encausticam pertinet.
Plinius: tertium genus accessit resolutis
igni ceris penicillo utendi, quæ pictura in
navibus nec sole, nec sale, nec ventis cor-
rumpitur. ceris igne resolutis, est quod
Procopius κηρῶ ἐπιπέδιον, καὶ Διὰ χυ-
θῆντι. quo genere picturæ parietes
pingebant. Etymologicum magnum:
ἐκκαυμένη, ἐξ ὡρα φημένη ἐπεὶ
ἐκκαυτῆ λέγειν) οἱ ζωγράφοι οἱ Διὰ
γραφοῖτες τὸν τοίχους. eodem enim
genere & parietes & camerae pingebantur
& ornabantur. procedunt apud
Plinium loco jam citato duo gene-
ra encaustices, cera & cestro, id
est viticulo. legendum, veruculo. ve-
ruculus, aut veruculum, diminuti-
vum à vera quod telum significat, &
instrumentum pingendi, vel inuren-
di. Græci κίτρον similiter, & pro telo

usurpant, & pro illo, quod dixi in-
strumentum corrigendus obiter Ve-
getius lib. 11. cap. xv. aliud minus ferro
triangulo unciarum quinque, hastili-
trium pedum semis, quod tunc veruculum,
nunc verutum dicitur. perperam hodie
etiam in emendatissima editione ver-
riculum editum est. at vericulum est
σπυλίη, à verrendo: veruculum ve-
ro, ὄστρον. optima Glossa: ve-
ruculi, βάλανος, ἐπὶ τῷ κλείδρῳ. ὄσ-
τρον. hodie vermiculi scribitur in
Glossis. veruculus igitur κλείδρῳ βάλ-
ανον etiam significat. quod hodie-
que retinemus. nam apud nos ver-
rouil idem designat. veruculus, κέστρον.
& veruculo pingere, κέστρον. Hesy-
chius: κέστρον ἢ τὴν γραφικῶν με-
μνησθῆναι. male apud Hesychium legi-
tur: ἢ τὴν βαφικῶν. auctor Etymo-
logici, ἐκκαυσίς, qui cestro, vel ce-
ra inurunt, ἀπὸ τῷ κῶ, quod κηλαί-
ων significat, dictos innuit. immo
vero ἀπὸ τῷ ἐκκαίω. sic Latinis inure-
re accipitur. Aufonius:

Ceris inurens januarum limina,

Et atriorum pegmata.

in veteri inscriptione, ἐκκαυσίς θυ-
ρῶν dicitur. ubi perperam editum est,
ἐλαυσίς, vel ἐκκαυσίς. urere colori-
bus dixit Ovidius, cum eandem pin-
gendi rationem intelligeret:

— tabulamque coloribus uris.

tot igitur modis ornabantur camerae,
coronario opere, musivario, cero-
graphia, vel encaustice, & imbra-
cteatone. quem postremum ornan-
di modum prohibere in animo ha-
buisse Aurelianum scribit hoc loco
Vopiscus. ex his omnibus respicere
licet quid camerae distent à lacunari-
bus. quibus firmandis addam uni-
cum Vitruvii locum, qui neminem
finet dubitare, is est lib. vii. cap. xi.
Tunc autem machinis comparatis camera-
rum dispositiones in conclavibus expediun-
tur, nisi lacunaribus ea fuerint ornata.
hinc æstimari potest quam bene ac
proprie balnearum laquearia dicantur,
quæ camerae sunt, vel tholi.
Ammianus Marcellinus, lib. xxvi. r.

in cameras, neque in tunicas, neque in pelles, neque in argentum mitteretur, dicens plus auri esse in rerum natura quàm argenti: ' sed aurum ' per varios bractearum,

Tales ubi comitantibus singulos quinquaginta ministris tholos introierint balnearum. in epigrammate Græco de thermis, si bene memini: κριλον ἔρεσμε θόλος. ubi κριλον vocat, quod Latini curvum. nam curva porticus est camerata apud Spartianum. curvum autem & cavum indifferenter usurpant. unde cavas ædes curvas, id est cameratas, interpretatur apud Virgilium Servius. *volutas* hodie vocamus cameras. Græci εἰλήματα. *transvoluta tecta* Gregorio Turonensi sunt εἰλήματα. hinc *volutiles columnæ* Anastasio de vitis Pontificum, quos Græci εἰλήματα κίονας appellant. ita enim Constantino dicuntur de imperio. perperam *volatiles* ediderunt in Anastasio. sed & *volutiles phari* apud eundem, quos *volubiles* fecerunt. de quibus nos alibi pluribus. volumina & subvolumina de cameris Isidoro, sunt ea quæ diximus εἰλήματα. sed modum tandem faciamus. nec omnia semel, quæ hac de re dici possunt, dicenda sunt, sed in aliud tempus & locum reservanda quædam.

1 *Sed aurum per varios bractearum, filorum, & liquationum usus perire.*] Singula singulis ordine suo reddit: bractearum cameris, fila vestibus, liquationes pellibus & argento. camera igitur inaurabantur per bractearum. vestes auro intexebantur per fila. pelles & argentea vasa deaurabantur per liquationes. sic bractearum, filationibus, & liquationibus aurum peribat, non autem argentum. nec enim bractearum argentearum quicquam meminit: nec filorum argentearum, ad vestes texendas, vel intexendas. nec item inargentabantur pelles, aut vasa. liquatione autem, vel auro liquato deaurabantur pelles, sicut & vasa. nam ita etiam in membranas aurum mittebatur,

quum scilicet litteris aureis perscribebantur. D. Hieronymus ad Eustochium de custodienda virginitate: *inficiuntur membranae colore purpureo, aurum liquefit in litteras.* omisit heic Aurelianus aliud genus inaurandi pocula argentea, quod non fiebat auro liquato, sed aureis clavis immixtis in argentum, & infertis. hoc genere deaurata, *auro clusa*, & *auro vineta* dicebantur. de quibus multa in superioribus Aureliani jam exoleverat hæc inaurandi ratio? non puto. sed ejus ideo non meminit heic Aurelianus, quod aurum sic mixtum in argentea pocula non pereat, sed integrum, & in sua natura maneat. perit vero nec in suo usu manet, quod in bractearum extenditur, aut in fila deducitur, aut liquatur. atque hanc fuisse Aureliani mentem quivis, vel modicum harum rerum intelligens, facile poterit animadvertere. alias quam absurdum esset, vetare ne pocula deaurarentur, permittere autem, ut qui vellent vas aureis uterentur, & poculis? sic enim longe majorem auri perditionem institueret, quam antea fuerat. sed aurum perite intellexit, quod in suam naturam non potest redire, aut etiam si posset, tamen deteritur usu, nec in aliam rem postea converti potest, aut in massam reverti. ut bractearum, quibus inaurantur camera: fila quibus vestes texuntur: & aurum quo liquefcente membranae, pelles, & vasa deaurantur. usu ipso hæc omnia pereunt: emblemata vero aurea de poculis extrahi possunt, & in alium usum verti.

2 *Per varios bractearum.*] V. C. Pal. *bractearum*, atque ita sæpius reperitur in libris scriptum. Glossæ veteres: *Brassica*, κρημνῆ. *Bractea*, πίπιλον. ordo enim litterarum ostendit

rum, filorum & liquationum usus perire, argentum autem

dit auctorem ejus Glossarii, *bracteam* legisse, & scripsisse. *bracteam* quoque & *bractearius* in aliis Glossis scribitur, pro *bracteam*, & *bractearius*. sed non dubito veriore esse scripturam, *bractea*, quæ in optimis quoque libris invenitur. non enim *λαδὸς βράχην*, ut Grammaticorum filii volunt, dicta *bractea*, sed *λαδὸς βρέχην*. *βρέχην* est lino, vel illino. *βρέχην* qui linunt. unde *βρέχην*, litura, vel quod illinitur. ut *καρπίσις*, *καρπίσις*. *ὕβρις*, *ὕβρις*, injuria, & alia infinita. *βρέχην* Latini *bracteam* dixerunt, tenue auri folium quo linuntur pedes lectorum, camera, & alia. Calpurnius:

— atque illita porticus auro.

sputum vocat Martialis lib. VIII. epigram. XXXIII.

Hoc linitur *sputo* jam *caryota* calendis. *sputum* est, *βρέχην*. Latini autem *bracteam* dixerunt, eodem modo quo *embractum*, quod Græcis erat *ἐμβρεκτὸν*. Apicius *embractum* Bajæ vocat lib. IX. *ἐμβρεκτὸν* Hesychius: *ἐν τῷ τὸ Διονυσίου ἐμβρωμα ὁ Γαλάται ἐμβρεκτὸν φασίν*. ita legendum in Hesychio, non *ἐκβρεκτὸν*. vox autem *ἐμβρεκτὸν* pura puta Græca, quam Galatæ usurparunt. *ἐμβροχίω* enim Græci dicebant. optimæ Glossæ: *intritum*, *ἐμβροχίη*. *ἐν τῷ τὸν* autem quod apud Hesychium legitur, vox Latina est, non Græca, ut doctissimi viri videntur sibi persuasisse. *ἐμβροχίη* igitur, & *ἐμβρεκτὸν* idem. & est quod Latini *intritum* vocant. Græci etiam *ἐνθροπὸν*. *intritus* cibus Phædro dicitur:

— intrito cibo

Plenam *lagenam* posuit.

intrita Celso, pro *intritione*, ut remissa pro remissione. Glossæ: *ἐνθροπὸν*, *intritio*. falluntur, qui *intritum*, *moretum*, vel *alliatum* in suis Lexicis exponunt, & nobis im-

ponunt. *intrita*, est proprie *ἐμβροχίη*, *intrita* ex vino, ex posca, ex aqua, apud Celsum est panis *intritus* & *friatus* in aquam, aut poscam aut vinum. *ἐνθροπὸν ἄρτον* Græcis. *intritus* cibus Phædro. ad quam *intriti* significationem etiam traho proverbium illud apud Comicum: *Τὴν ἐνθροπὸν, τὴν ἐνθροπὸν* *intrivisti*, *tibi met exedendum* est. non autem ad *moretum*, ut voluit Donatus, aut *alliatum* *moretarium*. hæc alibi pluribus. nunc quod agere instituimus, agamus. *embractum* Latinos dixisse, quod Græci *ἐμβρεκτὸν*. sic *murobractarii* Plauto, qui *μυροβρέκτῳ* Græcis. *murobractarii*, aut *murobractarii* legunt omnes libri. pro quibus, *malobatrarii* magis placere doctis viris. mihi *murobractarii* magis adrident, pro *myrobrectarii*. ita *bractare* verbum *λαδὸς βρέχην* finxerunt, quod *humectare*, & *madefacere* significat, & idem plane, quod *βρέχην*. inde *bractamentum* pro humore, vel aqua posuit. Fulgentius de *Virgiliana* continentia: *Nam ecce ad me etiam ipse Aferæ fontis bractamento saturior advenit*. *bractamentum* ibi est liquor, vel humor fontis Aferæ. neque quicquam mutandum. sic *bracteam* pro *bractea* dixerunt. ut *embractum*, pro *embractum*. *myrobrectarios* pro *myrobrectariis*. & *bractare* denique pro *bractare*.

[*Filorum*.] *Filis aureis*, & *subtemine serico* vestes texebantur claræ & pretiosæ. Spartianus in *Pertinace*: *vestis subtemine serico, filis aureis*. *Virgilius*:

Et picturat as auri subtemine vestes.

ubi *subtemine* poëta posuit pro *trama*, vel *filis*, ut ad *Pertinacem* Spartiani ostendimus. non enim *stamen* ex auro potest esse. nondum igitur *ætate Aureliani* inventum erat *argentum* in *fila* deducere, & *filis* *argenteis* vestimenta contexere. quod *sub* *ultimis* *imperatoribus* apud *Græcos* *multum* in *usu* fuit. quæ *firmatissima*

autem in suo usu manere. ¹ Idem dederat facultatem ut aureis qui vellent & vasis uterentur & poculis.

Coach. Eb. ² Dedit præterea potestatem ut argentatas privati carrucas haberent, quum antea ærata & eborata vehicula fuissent. ⁴ Idem concessit ut blatteas matronæ tuni-

dicebantur à syrmate, hoc est filo argenteo. sic enim vocabant. itaque quoties legis apud Codinum *συρματιών*, argenteis textum filis, & argentatum accipe. Nicetas: *ιδών η κη το επανοκλιεων, ο ο βασιλευς επανω τ αρματων αυτη εφορε ο λο χρυσον οντα μετ συρματι κη δαπ ιδρωτ κη κρηνορτ βεβα μιδρον, ειπεν.* id est aureum totum cum filis argenteis. idem: *κη πα αγα σκεπαισματα πε πολυπια, πε εν συρματ, κη χρυσ ε οντα.* perperam legitur in annotationibus Wolfii: *εν συρματ κη χρυσ ε οντα.* ejusdem Nicetæ Græco-barbarus codex *επιπια* interpretatur, *πια συρματινας ποδεις κη χρυσαις.* id est argenteos, & aureos tapetas. Eustathius *Odyss. K. ως ε δργυρις μετ ε συρμα φασι οι ιδω ηζοντες σφικτοτερον πειρον η περ ε χοιν κη βαθυτερον.*

CASAUBONUS.

¹ Idem dederat facultatem, ut aureis qui vellent & vasis uterentur & poculis.] Ratio legis manifesta: ut tanto facilius obtineret ne divites & opum suarum ostentatores, in aurationibus & liquationibus variis aurum perderent.

³ Ut argentatas privati carrucas haberent.] Respectu principis omnes sunt privati, etiam summis magistratibus præditi: respectu eorum qui omni dignitate carent, magistratus non sunt privati. ita hinc accipiendum esse ex Lampridii Alexandro apparet nam ibi senatoribus eadem fit potestas; hinc privatis, & *τοις εν τελη.*

SALMASIUS.

² Dedit præterea potestatem ut argen-

gentatas privati carrucas haberent, quum antea ærata, & eborata vehicula fuissent.] Atqui Severus Alexander id jam ante senatoribus dederat, ut argentatas carrucas haberent. quis sequentium imperatorum sustulit, ut opus habuerit Aurelianus redonare? Spartianus in Alexandro: *Carrucas Romæ, & vedas senatoribus omnibus, ut argentatas haberent permisit.* Heliogabalus, contemptis argentatis & eboratis & æratis vehiculis, habuit gemmata, & avarata. Spartianus in ejus vita. apud eundem mentio est, sellæ muliebris eborata, & argentata. privatorum autem vocabulo Vopiscus tam senatores, quam magistratus comprehendit, hoc est omnes honoratos. argentata enim senatorum vehicula non minus, quam magistratum. vetus epigramma Græcum carrucam argentatam præfecto urbis tribuit. *εις πια φιλοσοφον γλυοιδρον υπαγοι πολεως επι βαλεντιανου κη βαλιτ.* Ita lemma conceptum est membranæ. sequitur epigramma:

Αντην ερανης ιαερεμυοις ποθον ηλθε.

Αντην δργυρης, αιη απηρεσιον.

αντην δργυριω vocat argentatam carrucam præfecti urbis. nam frustra fuit vir doctus, qui philosophum avaritiæ insimulatum ex hoc argenteo, ut vertit, *axe*, suspicabatur. sed hæc nos alibi pluribus.

CASAUBONUS.

⁴ Idem concessit ut blatteas matronæ tunicas haberent, & cæteras vestes.] Quam varii colores in matronarum vestibus essent Romæ usitati, disci potest ex Ovidii tertio De arte. multos enim

eo loco recenset. ibi nominatur inter cæteros colores Tyria purpura dibapha. Quare videntur multo ante purpureas vestes gestasse matronæ Romanæ: ut lege hac Aureliani opus illis non fuerit. Sed docemus ubertim alibi jam inde à Julio Cæsare & Augusto usum ejus coloris ademisse privatis imperatores. Non igitur integras è purpura vestes conficere fas fuit, sed segmenta, aut clavos purpureos, vel id genus alia, ad ornatum vestimentis adsuere. Adde quod blatta exquisitissimæ purpuræ genus fuit: quo minus mirum, jus matronis non fuisse, ut blatteas sive tunicas sive cæteras vestes induerent. de forensibus præsertim loquor: nam tricliniæ balneares, & aliæ domestica vestes majoris luxus & licentiæ fuere quam forensia. Vetitum ergo prius colorem permisit Aurelianus: sed in vestibus, ut arbitror, è lana. nam blatteas sericas vestes adeo non fecit promiscui juris, ut ne uxori quidem concesserit.

SALMASIUS.

4 Idem concessit ut blatteas matronæ tunicas haberent. Ad Ovidium nos delegant eruditissimi viri, ut ex ejus de Arte amandi libris discamus, quam varii colores in matronarum vestibus usitati fuerint. sed Ovidius in illo de arte tertio, de matronarum vestibus non loquitur, nec de matronis, sed de libertinarum, & earum mulierum, in quibus non impermissa Veneris furta. quod initio libri professus est:

Esse procul vitæ tenues, infægne pudoris.

Quæque tegis medios insita longa pedes.

colores, quos ibi enumerat, hi sunt. multos enim errare video in illis coloribus exponendis: cæruleus galbinus. undulatus. croceus. myrteus. amethystinus. rhodinus, vel roseus. gruinus, quem Græci *περάειον*. castaneus vel castanatus. amygdalinus.

cerinus. atque hi fere colores, alii- que ex variis herbis tincturæ aptis, libertinarum, atque aliarum mulierum infimi loci atque ordinis, erant destinati. at matronæ purpureas vestes cum multo auro, gerebant vulgo. quem pretiosum amictum, ab illis secundi ordinis mulieribus abdicat poeta illo loci:

Quid de veste loquar? non jam segmenta requiro,

Nec quæ de Tyrio murice lana rubet.

matronarum igitur habitus ante imperium Cæsarem purpureus & auratus. Servius III. Æneid. Cato ait deposita veste purpurea, foeminas usus cærulea cum lugerent. Valerius lib. II. cap. I. de matronis Romanis: ceterum, ubi non tristis earum, & horrida pudicitia, sed honesto comitatus genere temperata esset, indulgentibus maritis, & auro abundantibus, & multa purpura usæ sunt. in promptu sunt alia non pauca auctorum loca, quibus id probetur, si pluribus probari opus esset. sub imperatoribus vero jam inde à Julio Cæsare purpuræ usus privatis interdictus. nam hic primus, Suetonio referente, lecticarum usum, & conchyliatæ vestis, & margaritarum, nisi certis personis & atatibus, perque certos dies ademit. quibus verbis non penitus usum purpuræ ademisse Julium videmus, sed modum ejus usurpandæ statuisse, ex personarum dignitate, & ætatum qualitate, & per certos dies. at Nero prorsus sustulit, interdixitque usum amethystini & Tyrii coloris. Suetonius in ejus vita: Quinetiam inter canendum animadversam matronam è spectaculis vetita purpura cultam, demonstrasse procuratoribus suis creditur, detractamque illico non veste modo, sed & bonis exiit. idque postea sub aliis deinceps imperatoribus tenuisse usque ad hunc Aurelianum videtur; quem permisisse heic scribit Vopiscus, ut matronæ tunicas purpureas, & cæteras vestes haberent. hinc apud Vopiscum in hac eadem vita supra legimus, vestes matronarum purpureas fuisse, quod patet ex his verbis: me-

ministris enim fuisse in templo Iovis Optimi
Maximi Capitolini pallium breve purpu-
reum lanestre, ad quod cum matronæ, at-
que ipse Aurelianus jungerent purpuras
suas, specie cineris decolorari videbantur
cetera divini comparatione fulgoris. jam
enim purpureas vestes gerebant
matronæ, Aureliani concessu. & no-
tandum purpureas ibi vestes, vel
purpuras Vopiscum dixisse, quas hoc
loco blatteas vocavit: ne cum viro
doctissimo censeamus, blattam ex-
quisitissimum purpuræ genus fuisse.
atque ideo minus mirum, si jus non
fuit matronis blatteas tunicas, & ce-
teras vestes habendi. nam blattam,
ut notum est, recentiores dixere,
quam verustiores purpuram. *Blatta,*
vel blattea proprie bullæ luti ex itineribus,
ut ex Festo scribit Paulus: sic etiam
vocarunt bullas sanguinis concreti.
unde in Glossis: blattea, ἰσχυρὸν
αἷμα. hinc blatteum, hoc est san-
guineum pro purpureo: nam sangui-
neum colorem, & purpureum eum-
dem esse voluerunt. Servius lib. III.
sed quoniam sumptuosum erat, & crudele
victimæ, vel homines interficere, sangui-
nei coloris cepta est vestis mortuis injici, ut
& ipse testatur VI. Æneid.

Purpureasque super vestes, velamina
nota.

abi manifesto sanguineum & purpu-
reum eundem facit. Plinius de Ty-
rio colore: *Laus ei summa, color sangui-*
nis concreti, nigricans aspectu, idemque
suspectu resurgens. unde & Homero pur-
pureus dicitur sanguis. hoc genus pur-
puræ blattam vocarunt. quæ vox, ut
dixi, concretum sanguinem signifi-
cat, & similitudine luteæ blattæ. ad-
de quod sanien purpuræ, sangui-
neum, & cruorem etiam appellarunt.
Cassiodorus: scilicet ne sanguis ille no-
bilis aliquid spiraret horrois. alibi ni-
gredinem sanguineam, & humorem san-
guineum appellat. optimæ Glossæ: blat-
teia, ἰσχυρὸν αἷμα ἢ ἰσχυ-

λίον. nam blattam, & blatteam &
blatellam pro eodem dicebant. ut
buccam, buccam & buccellam, τὸ
ψωρόλον. male igitur doctissimi viri,
qui à blattis vermiculis blatteum ap-
pellari volunt. βλατίον recentiores
Græci, non de blatta, vel purpura
dicunt, sed de veste ipsa purpurea.
Nicetas: ἡμέτεροι σησαί, ἀστραλεχ-
θέντες χρυσοῖ. pro quibus codex Græ-
cobarbarus habet: βλατία χρυσοῖ.
vide quæ notavimus ante. falsum
item est, quod ad hunc locum obser-
vat ὁ πένυ Casaubonus, vetitum
prius colorem matronis, permisisse
Aurelianus in vestibus tantum è la-
na. argumento utitur, quod Aure-
lianus concedere noluerit uxori, ut
unico pallio blatteo serico uteretur.
qui igitur aliis matronis concessisset,
quod uxori negabat? sciendum est
locum illum de holoserica veste ac-
ciendum, quam nemini utendam
dedisse, neque in vestiario suo ha-
buisse Aurelianus scribit Vopiscus
supra. subserica vero passim in usu
pallia & tunicæ muliebres, quas ut
blatteas, vel purpureas haberent,
matronis concessit Aurelianus.

CASAUBONUS.

I Cum antea coloreas habuissent, & ut
multum ὀξυπæderotinas.] Coloreas, id est
vario colore tinctas, modo hoc, mo-
do illo: quod præclare docet locus
Ovidii quem jam indicavimus. co-
lorea vestis Latine, quæ in idiomate
nostro, de couleur, sed nos coloream
opponimus nigræ: hic vero opponi-
tur blatteæ sive purpureæ. ita locuti
sunt Romani. Augustus in testamen-
to suo: gausapes, lodices purpureas, &
coloreas meas. Cave pro eodem accipias
colorem vestimentum & versicolori:
quod Græcis est ποικιλόχρον. talia
vestimenta lege veteri Romanis ma-
tronis interdicta, quam T. Livius
com-

commemorat initio libri xxxiv. *Oxy-
paderotinas* interpretatur coloris paderotini, sed saturi & non diluti. sic dicitur *oxyblatta* in Codice, blatta exquisitioris luminis. Color autem paderotinus non à carefolio herba, quæ dicitur quibuldam paderos; sed vel ab acantho herba alia, quam Græci Latiniq; alio nomine paderotem nominant: vel à gemma opalio, quæ, ut Plinius auctor est, etiam paderos propter eximiam gratiam à plerisque appellata est. Orpheus nominis rationem indicat, quod colorem habeat delicati & teneri pusionis.

Φημι δὲ τοὶ πέρην καὶ ὀπάλλιον ἑ-
ραλίανος.
Ἄγλαον, ἰμερτὲ ἑ τέρενα χροία παι-
δος ἔχοντα.

Sive autem ab acanthi foliis nomen invenerit hic color, sive ab opalio gemma, amœnissimus profecto est, atque aspectu gratissimus. sed de his plura alibi nobis dicenda.

SALMASIUS.

[Cum antea coloreas habuissent.] *Co-
loreas* hoc loco interpretantur, vario colore tinctas, modo hoc, modo illo. id contra usum est Latine loquentium: qui varii coloris vestem solent vocare, non modo isto, modo illo colore tinctam, sed quæ variorum est colorum; & plures intextos habet colores. Græci ποικίλα ἱμάτια vocant, & ποικιλόχρωμα. sic Latinis varia vestis, & varii coloris vestis. Terentius in Eunuchis:

Id visum est, quia tum varia veste ornatus fuit.

Donatus de tragœdia & comœdia: Leno pallio varii coloris utitur. hujusmodi igitur varii coloris vestes sunt quas heic coloreas appellat Vopiscus: quod multorum ac variorum essent colorum. hinc coloratos lenones vocat Tertullianus, coloreis palliis indutos, hoc est palliis varii coloris. de spectaculis: ut sacerdos coronatus, vel coloratus ut leno. sic in testamento Augusti coloreas ladicis accipiendæ: gausa-

pes purpureas, & coloreas meas. ubi manifesto gausapa coloreas dicuntur, quæ varii coloris essent, non modo hujus, modo illius: sed quæ varios colores intextos haberent. aliter enim non video quare debuerit Augustus purpurearum gausaparum meminisse. nam coloreas dicendo, utique & purpureas complexus esset: quippe & purpura inter colores. glossamentum sustulimus ex verbis Augusti apud Charisium. male enim vulgo legitur: gausapes lodices purpureas. non ibi agit Sospater de lodicibus, & quo genere dicerentur, sed de gausapis tantum. lodices igitur ad oram nescio quis addiderat, ut interpretaretur vocem gausapas. quæ postea in contextum temere insultæ sunt. coloreis igitur vestibus usæ matronæ Romanæ, cum purpurearum usus eis esset interdictus. nam post purpureas in pretio fuere coloreas, quæ, vel acu, vel pectine pluribus intextæ essent coloribus. unde vestes pingere coloribus dixit Servius, de acupictilibus. colorum veteres in eo significatu usurpasse, nullum dubium est. sed ut magis id certum sit, uno aut altero testimonio comprobemus, lemniscos coronarum Festus colorias fasciolas interpretatur: Lemnisci, inquit, id est fasciola coloria dependentes ex coronis proprierea dicuntur, quod antiquissimum fuit genus coronarum lanearum, fasciolæ coloria sunt ποικίλα ταινία, vel ποικίλα ἀσθῆματᾶ quibus coronæ ornabantur, quæque ex coronis dependebant. Græcus interpretes Pindari: μίτρας νῦν τοῖς σφάνοις καὶ ταῖς νίκαις. μίτρας γὰρ ἐνδοθεν τῆ σφάνων καὶ ἀσθῆματᾶ ποικίλα εἰδῶσιν οὐκ εἶν. ἀσθῆματᾶ ποικίλα illi scholiastæ, sunt quas colorias fasciolas vocavit Festus, lemniscos scilicet coronarum: quæ vox est Sicula. ita enim Siculi appellabant σενάσ ταινίας. antiquus auctor libelli qui de cæna Domini inscribitur, & Cypriano vulgo adscribitur, vestem Thamat colorinam appellat. Azelinus quidam

Rhe-

Rhemenfis Monachus, ante aliquot secula libellum illum versibus reddidit, & hunc titulum libro suo quem manuscriptum doctissimi Jareti beneficio habui, addidit: CENA AZELINI REMENSIS MONACHI QUAM CONDIDIT AD HEINRICVM IMPERATOREM IMITATVS CYPRIANVM EPISCOPVM CARTAGINENSEM. Is igitur Azelinus, vestem Thamar coloriam dixit, non colorinam, ut vulgo apud Cyprianum legitur. sed colorinum, & colorinum idem, ut coccinum & coccinum. verba Cypriani: Maria stotam, Susanna castaninam, Myssis conchylinam, Abel purpuream, Levi spiritacinam, Thamar colorinam. quam coloriam, vel colorinam vestem heic Cyprianus hypobolimæus dixit, D. Hieronymus polymitam & variam appellavit in epistola de castitate servanda: quando adstitit regina à dextris ejus in vestitu deaurato circumdata varietate, qua veste polymita, & multarum virtutum adversitate contexta indutus fuit & Joseph, & regum quondam utebantur filie. locus de tunica Thamar habetur, secundo Reg. c. xiiii. ubi in Hebræo est, מִשְׁפָּלְתָּהּ, id est, vestis ex variis fustis & pannis contexta. ita etiam vocatur tunica Joseph Genes. xxxvii. Græci interpretes ποικίλον χιτῶνα reddiderunt, Latinus polymitam: Hieronymus modo polymitam, modo variam appellat illam Josephi tunicam in epistolis. in paraphrasi Jonathanis nominatur paragona. paragona vestis dicebatur pannis & institis versicoloribus prætexta, atque ut loquitur Hieronymus loco paulo ante citato, varietate circumdata. sic varia vestis, & polymita, & paragona, & coloria eadem: eaque est, quam Græci ποικίλῳ vocant. Notandum tamen est, quem lxx. interpretes cap. xxxvii. Genes. ποικίλον χιτῶνα reddiderant, de veste Joseph, ἀσραγαλῶν χιτῶνα vertisse lib. ii. Reg. cap. xiiii. de veste Thamar: καὶ ἐπὶ αὐτῆς ἦν χιτῶν ἀσραγαλῶς ὅτι ἕκαστος ἐνεδιδύσκοντο αὐτῶν ἰσχυρῆρες & βασιλῆες αὐτῶν περιθέντες

τοὺς ἐπενδύτας αὐτῶν. quos sequutus vulgaris Latinus interpres talarum tunicam reddit. sed & tunicam quoque illam Josephi varietate colorum insignem, quam ποικίλον χιτῶνα lxx. nominant, & versio vulgaris polymitam, Aquila ἀσραγαλίον in sua interpretatione vocaverat. ἀσραγαλίον, & ἀσραγαλῶς idem. ἀσραγαλῶς χιτῶν Græcis dicitur tunica talaris, ὁ μίχελος ἀσραγαλίον καθήκων. Pollux: καὶ ἡ συμμίχθῃ χιτῶν ἐστὶ ποδῆρης ἕς τε τὰς ἀσραγαλῶς καθήκων. sed operæ pretium est discquirere, quid ita septuaginta illis interpretibus placuerit eandem vestem modo ποικίλῳ, modo ἀσραγαλῶν τῷ transferre, nam qua ratione ductos putamus eos genus illud vestis, quod Hebræi Ketonet passim appellant, hoc est vestem frustorum & particularum, vertisse ἀσραγαλῶν τῶν, id est talarum? Rationem aliam nisi hanc quam dicam, haud ullam scio. tunicis talaribus subsuebantur panni vel institæ versicolores, quæ extremam vestis oram ambiabant, & ornabant. nec unum tantum aut alterum ejusmodi pannum de diversis coloribus textum vestibus ad sui moris erat, sed pluribus etiam interdum institis, ad pedes usque & talos descendentibus, in imo per circuitum prætexebantur. Græci πέζας vocant, & ἀπὸ πέζας, Latini limbos, & institas, & pannos, Hebræi vero מִשְׁפָּלְתָּהּ hinc πεζοφόρος χιτῶν Græcis, qui hujusmodi πέζας prætextas habet, quem Hebræi Ketonet passim, ut diximus, nuncupant. πεζοφόρος autem χιτῶνες Græcis sunt, tunicae talaris. Pollux: αὐτῶν ἡ ἀπὸ τῶν αἰῶν παρυφῶν καλεῖται πέζαι καὶ πεζίδες καὶ ἀπὸ πέζας τὰ ἕκαστος ἀπὸ φασμαδῶν. οἱ δὲ πεζοφόροι χιτῶνες, ἢ οἱ ποδῆρης ἢ οἱ πέζας ἔχοντες. idem Pollux: τὸ δὲ ζῶμα ἐστὶ μὲν ἐπιπῆδειον ἐνδύσασθαι, πέζας δὲ ἔχει αἰσ ἀρχὴν ἁπλοῦς πέζοφορος ζῶμαίον ἀπὸ πηλῶν. πεζοφόροι alii in Æschylo talaris interpretabantur.

tur. Hefychius: πεζοφόρος ζώμα-
σιν. Λιγύλθ' τοξοπίσιν, ὡς περ πέ-
ζας ἔχοντων ἤ χιτῶνων. πνές δὲ πο-
δῆροι. ζώμα δὲ τὸ ἐνδυμα. sic πεζο-
φόρος χιτῶν Græcis tunica est: qua
πέζας hoc est pannos, & institas per
extremam oram subsutas habet, &
quæ ad talos usque demissa est. tales
erant Romanarum matronarum tu-
nica, talares scilicet, & institis or-
nata. Horatius:

Quarum subsuta talos legit instita veste.

at libertinarum vestes, & earum qua
corpore quæstum faciebant, nec in-
stitas habebant per circuitum exti-
mum, nec talares erant. sic apud
Græcos ποδῆρεις σολαί, talares ve-
stes limbis ferme & institis ad imum
erant ornata. Hefychius: ποδῆρης
σολή, τὸ εἰς τὸ κρατὶ ἔματις κε-
κλωσμένον. ita legendum. intelligit
hujusmodi fascias & ornaturas, quæ
talaribus stolis adsuebantur. κλωσ-
μαῖα & λώμαῖα dicebantur, & κλω-
σῆρες & ῥάμμαῖα. idem Hefychius:
κλωστήρ τὸ κεκλωσμένον, ῥάμμαῖα.
idem alio loco: λώμα, ῥαφή, κλωσ-
μός, ἢ εἰς τὸ κρατῆρον ἔματις
λώμα. Attici ὀχθοίβους in mulierum
vestibus, pannos istos vel limbos,
quibus pratexebantur, vocabant.
Hefychius: ὀχθοίβοι. ἀεὶ πλεον
να εἰσθασι ἀεὶ τοὺς χιτῶνας ἀκαλῆ-
σιν ὀχθοίβους. εἰσὶ δὲ πᾶσι λεγόμενα
λώμαῖα. Etymologicum magnum:
λώμα τὸ γυναικείον, ὃ ὑπὸ Ἀπικῶν
ὀχθοίβ' λέγεται, ἢ τὸ εἰς τὸ κρατῆ-
ρον ἔματις ἐπιβλήμα ἐν βύσσ' &
ἢ πορφύρας ἢ κόκκ' ex quo etiam
discimus versicolorias istas fuisse in-
stitas, & ex diversis inter se mixtis
coloribus, ut plurimum textas. di-
versi sane semper ab ipsa veste coloris
fuere, ἐπεὶ ῥοχρα ἐπιβλήμαῖα vocat
Balsamo ad conc. vii. can. xvi. ἔτε π-
να ἐπεὶ ῥοχρα ἐπιβλήμαῖα ἀεὶ στίβ-
σιν ἐν τοῖς ἀκροῖς ἔματιων. cum
igitur talares omnes tunica versico-
loribus limbis & pannis pratexeren-

tur, haud mirum est si Græci Biblio-
rum interpretes tunicam Thamar,
& tunicam Joseph colorearum insti-
tarum varietate circumdatam, partim
ποικίλον χιτῶνα, partim ἀσραγα-
λαῖον verterunt. utrumque enim tu-
nica illa fuere, & talares & variæ.
utrumque expressit vulgaris interpres
in sua translatione. nam vestem Jo-
seph, & talarem ἢ polymitam vocavit
Genes. xxxvii. vers. xxxiv. Azelinus
talarem tantum vocat in his rhyth-
micis versibus:

Joseph talari tunica

Vestitur innocentia.

Institam capri sanguine

Tollit pro pulcro munere.

at varia & polymita semper apud D.
Hieronymum appellatur. vestem por-
ro illam Thamar coloriam, & va-
riam, quam lxx. ἀσραγαλαῖον trans-
tulerunt, Symmachus χερδαῖον, A-
quila καρπῶν vertisse dicuntur.
χερδαῖος & καρπῶς χιτῶν idem
est, nam καρπῶς χιτῶν dicitur,
ὁ μέγας καρπῶν χερδαῖος ἔχων. Posi-
donius Stoicus apud Athenæum
lib. xii. ἐφ' ἧς χιτανίσκου ἐνδεδυ-
κὼς ποδῆρη μέγ' ἔχων καρπῶν χερδαῖος
ἔχων. talares autem tunica, ferme
erant & manicata, ut ex hoc loco Po-
sidonii apparet. Cicero cum talaribus
ἢ manicatis tunicis. quemadmodum
vero talares tunica circa extrema-
tem institis erant pratexta, & fasciis
versicoloribus, sic etiam circa ma-
num, ubi manica, variis & pictura-
tis limbis variegatas & fimbriatas
fuisse minime dubium est. Cæsar
Julius, referente Suetonio, utebatur
lati-clavia tunica ad manus fimbriata.
vestis igitur illius Hebraica notio ex
diversis pannis confuta in Josepho &
Thamare, tam talari tunica quam
manicata convenire potest. hinc in-
terpres, & χερδαῖον & ἀσραγαλαῖον
de eodem vestimenti genere dixe-
runt, & τὸ ποικίλον χιτῶνα intellex-
runt. atque hæc est tunica quam co-
loriam verus auctor vocavit. inter co-
lorium ποῖον, & versicolorium, hoc puto
discri-

discrimen, proprie loquendo, statui posse; quod quidquid versicolor est, etiam colorum sit, at non omne colorum utique & versicolor. versicolor igitur proprie dicitur, quod colorem subinde mutat, & alio modo refulget cum aspicitur, alio cum suspicitur, atque etiam alio cum despicitur, & colores alternat. talia sunt colla columbarum. ἀλλὰσσον χρωμα Græci vocant, & nos *couleur changeant*. sic infra in epistola Hadriani: *calices tibi allassontes id est versicolores transmisi vestes sericæ, in quibus trama alterius, & stamen alterius coloris est, versicolores plane exeunt. at colorie simpliciter dicuntur, quæ variis coloribus pictæ sunt, aut de variantibus liciis in figuras animalium effigiata, aut diversis clavis intextæ, aut limbis picturatis pretextæ.* versicoloria tamen Jurisconsulti generaliter appellant omnia quæ tincta sunt, & colorem nativum mutaverunt. nam Ulpianus D. de fideic. & leg. III. versicolorum appellatione coccum & purpuram contineri dicit, quoniam nihil nativi coloris habeant. leg. LXX. eod. tit. & ideo neque album neque naturaliter nigrum contineri, (versicolorium appellatione) nec alterius coloris naturalis: purpuram autem & coccum, quoniam nihil nativi coloris sunt, contineri arbitror. & Paulus leg. LXXXVIII. eod. tit. coccum, quod proprio nomine appellatur, quin versicoloribus cedet nemo dubitavit. quidquid igitur tinctum erat, & naturalem colorem verterat, versicoloribus adnumerabatur. & hoc sensu versicoloria accipiunt Jurisconsulti. sic tinctam lanam, à versicoloriis non separat Paulus leg. XXXII. D. de auro, argento. non mutat, inquit, substantiam non necessaria verborum multiplicatio, quia Labeo testamento lanam, deinde versicoloria scripsit, quasi de sit lana tincta, lana esse. in eadem lege mentio est coloria & versicoloria vestis. ubi coloria vestis est multorum & variorum colorum, non ea quæ nullo externo colore imbuta est, ut perperam accipiunt, qui colorium volunt esse τὸ αὐτόφωδες, at versicoloria simpli-

citer tinctitia, hoc vel illo scilicet colore tincta. versicolor tamen & versicolorium Latini vocant, quod Græcis ποικιλόχρωμον, & quod colores aspectu suspectuque variat, & alternat. Glossæ: versicoloria, ποικιλόχρωμα. lege Oppia cautum erat, ne mulieres vestimento versicolore uterentur. vide Livium lib. XXXIV. ubi vestimentum versicolor, est ἀθῆναι ἰμάτιον. sic Pici Martii versicolores ale apud poetam. & versicolor sagulum Gallorum Tacito. sic versicolor & colorum plerumque confundunt. Græci χρωματίον, vocant coloreum. Attianus in periplo maris Erythraei: ὁμοῦ δὲ εἰς τὰς τέρας τέρας ἰμάτια βαρβαρικῆ ἀναφα τὰ ἐν Αἰγύπτῳ γινόμενα ὑπασπληνικῆ σελαι, καὶ ἄλλοι νόθοι χρωματίον, καὶ λευτῆα, καὶ δικροστα. ἄλλοι χρωματίον, sunt colorum singillones. doctus vir qui abollas illo loco vertit, ignorabat quid essent ἄλλοι. meminit quidem aliis locis eodem opusculo abollarum Attianus, sed ἄλλοιαι nominat. ut paulo post: καὶ ἰματίον ἄλλοιαι καὶ κωνάκαι ἄλλοιαι item: καὶ κύνερθον, καὶ ὀβόνιον, καὶ ἄλλοιαι καὶ λώδικες ἔπιλλαι, sed ἄλλοιαι aliud sunt. ἄλλοιαι χρωματίον Græci vocant, quæ alio nomine ἀπλοῖδες, & ἀπλοῖδες dicuntur. ut ἄλλοιαι iidem dicunt quæ aliter ἀπλοῖδες, in Græco epigr.

Καὶ δὲ ἄλλοιαι χλαῖναν προγατῆδα —
 ἄλλοιαι igitur χρωματίον vel ἄλλοιαι, est singillo. Hesychius: ἄλλοιαι, ὄνομα στοιχείου quod, malum, heic στοιχείον est? an pro littera vel elemento accipiendum? relinquam aliis quaerendum, an aliqua ex Alphabeto littera sic nominetur: ego vero legerim, ὄνομα στοιχείου, vel στοιχείου. στοιχείον est tunica, quam & στοιχείον dicebant. Isidorus, stichium appellat quod seriorum est pro stichium. sic aristologia scriptum apud Vegetium, de re veterinaria, pro aristologia. in Glossis: stichium, genus vestimenti. stigia, tunica. pro stichium & stichia.

stichia, quæ & *sticharia* vocabantur. optimum Glossarium: *stictoria*, *σχί-
σια*. *stictoria* Latinis erant tunica, quod ad corpus stringerentur. quæ Græci recentis ævi, *σφικτηρία* vel *σφιχτήρια* appellarunt. hoc est verbum verbo, *stictoria*. atque hæc in transitu dicta sunt. *ἄσολοι* igitur *χρωμάτινοι*, sunt coloris vel coloris tunica. idem Arrianus, *λάκκας χρωμάτινας*, eodem libello dixit: *ὄνομα Ἰνδιῶν τὸ πλάτυπερον, ἢ λεγόμενον μαναχί, ἢ σαμυθολύωα, ἢ ἀειζώματις ἢ κενυάμα, ἢ μελόχνα, ἢ σινδόνες ὀλίγα, ἢ λάκκα χρωμάτινα*. *λάκκα* ibi genus vestis. sed quis *λάκκην* apud Græcos in eo significato legit? puto minima mutatione scribendum *λέκκα χρωμάτινα*. *λέκκα* & *λέκκη* Græcis auctoribus pro lana sumitur. Hesychius, *παρρηΐς, λέκκη, χλωίνα*. sic *colorem* vel *colorum* idem est, quod *χρωμάτινον* & *πολύχρον* significat, & *multicolor*. *χρῶμα* quoque Græci in eodem significato usurpant. *stragula* variis coloribus intexta, & picta fuisse nemo ignorat. hinc *polymita stragula* apud Martialem: & *stragula picta* Tibullo. Achmes, *χρῶμα* *ὑποσρώματα* vocat. hoc est ad verbum *coloris*, variis nempe coloribus depicta. *cap. ccxxv*. *ἐὰν ἴδῃ τις ὅτι ἐπιχρωμάται ἐν ἀπαλοῖς ὑποσρώματιν ἀμερμένως, θλίψῃ τὴν ἰδίαν γυναικῆ ἢ ἐφροντίσῃ τῆς ἰδίας γυναικὸς ἐὰν ἴδῃ ὅτι ἐν χρῶματι, ἀποστήσεται ἢ κρισις εἰς τὸ ἀποκρίθῃν χρώματα*. notabis mihi ab Achmete distingui *χρῶμα* *σρώματα* & *ἀπαλά*. per *ἀπαλά σρώματα* absque dubio intelligit villosa: per *χρῶμα*, *τὰ ψιλὰ*. quæ de variis coloribus plumabantur, & acu pingebantur. hinc *plumarius* in Glossis *ψιλοδάφος* exponitur qui *τὰς ψιλὰς* plumat, & liciorum varietate multicoloria depingit. eadem Glossæ: *Babylonicum, ψιλὴ, πολύμυλον*. sed de his alibi. *ἀνθινὸν* etiam Græci eodem

plane sensu dicunt, quo Latini *coloratum*. *ἀνθινὸν* enim illis est color. Hesychius: *ἀνθη, χρώματα*. Philostratus: *οἰκῶν ἀνθη, æcorum pictura*. hinc *ἀνθινὴ ἐσθῆς, vestis coloris*, hoc est variis coloribus picta. notavimus supra ex Donato lenones in Comædiis apud veteres palliis varii coloris inductos fuisse. *Leno*, inquit, *pallio varii coloris utitur*. Pollux *ἀνθινὸν ἀεικόλαιον* vocat, quo utebantur lenones Comici. *παρομοσοκοὶ δὲ χιτῶν βαπτῶν καὶ ἀνθινὰ ἀεικόλαια ἐνδεδυτο*. *ἀνθινὸν ἀεικόλαιον* est pallium varii coloris, & varium: non hoc vel illo colore tinctum, ut vir doctus accipere visus est. sed quod varios simul colores intextos habet, uno verbo, *colorum*. hinc *ἀνθινὰ ἐδάφη* Græcis, *picturata pavimenta*, & lapidibus varii coloris tessellata. Athenæus lib. xii. *ἀνθινὰ τε πολλὰ τῆς ἐδαφῶν ἐν τοῖς ἀνδράσι κριτεσκύαζον ὑπὸ τῆς δημοκρατίας ἀπειροικιλμήα*. longe falluntur eruditissimi viri qui *ἀνθινὰ pavimenta, florida* interpretantur, & *ἀνθινὰς ἐσθῆτας vestes floridi coloris* vertunt. aliud *ἀνθινὸν*, aliud *ἀνθηρόν*: etsi non nesciam Hesychium *ἀνθινὸν* & *ἀνθηρόν* idem facere. sed auctorum usus repugnat. *ἀνθηρόν* vestis diceretur floridi coloris, sed unius: *ἀνθινὴ* vero varii coloris. *ἀνθηρόν χρώμα* Græci dicunt, de intensiore colore & saturo, minimeque diluto, sed integri ac recentis verique luminis, quod *ἄξυ χρώμα* & *ἀληθινὸν* etiam appellant. *ἄξυ* *φαινικίδες* Aristophani, *ἀληθινὰ πορφύριδες* Xenophonti, quæ sunt veri coloris, & *ἐξιτήλοις*, & *evanidis*, extinctique floris purpuris opponuntur. in Oeconomico: *ἢ εἰ περὶ μέλι σε ἐξοπατῶν λέσαν ὡς πλείω τῶν ὄντων ἐστὶ μῆρι ἐπιδεικνύς τε δργυρόν κίβδηλον, δηλοῦν δὲ καὶ ὄργυρας ὑποξύλας καὶ πορφύριδας ἐξιτήλας φαίλω ἀληθινὰς εἶναι*. inde & *ἀνθηρὰ πορφύρα*, *ἀνθηρὰ ἀνθινὸν* καὶ *πρόσφατον ἔχουσα*, quæ & *ἄξυ* dicuntur, & *ἀληθινὰ*.

vide

vide Suidam in voce βαμμε. floridi colores Plinio opponuntur austeris. floridi autem, ut minium, Armenium, Indicum, cinnabari, & sandaraca. hinc Græci ἀνθηρόν de rubro & purpureo colore absolute usurparunt, ut & ὄξυ & ἀληθινόν. Hippocrates ἀνθεα ἐρυθρήματα vocat, & ἀνθηρόν πύσματ' ἀνθηρόν κ' ὑφαίμα. & πυρρόν ἔμωλαστροι apud Medicos, quas etiam ἀνθηροίς vocant. & ἀνθηρὰν σωθέσεις rubri coloris. hinc ἀνθηρὴν χρώμα Dioscoridi de corallio: αἴμα δὲ ἐστὶ τὸ πυρρόν τῆ χροῶ, κ' ἔμφερες ἀνθηρῶν χρώματα, ἢ σάνδου κ' κ' αἰμαστροί. Helych. ἀνθηρόν, σάνδου χροῶ. color autem sandarachæ, ὁ κ' αἰμαστροί πυρρός. Etymologicum magnum: κ' αἰμαστροί κ' αἰμαστροί τὸ κ' αἰμαστροί τὸ ἀλλεκτρούων ὡσπερ γ' αἰμαστροί, ἀπὸ τὸ εἶναι ἀνθηρόν κ' πορφυράδην. sic ὄξυ quoque pro rubro & purpureo & coccino usurparunt. Nicetas ὄξυσαφὴν ὑποδήματα vocat, τὰ ἐρυθρὰ κ' τὰ φοινικοσαφὴν. in codice Barbatico ὄξυσα ὑποδήματα dicuntur. de oxylatta & oxypæderotinis vestibus nos alibi. ἀληθινόν etiam pro puniceo & purpureo apud Græcos. vide quæ supra observavimus. sic ἀνθηρόν κ' ὄξυ κ' ἀληθινόν χρώμα idem. at ἀνθηρὰ ἐδῆτες non sunt ἀνθηρὰ, hoc est rubri vel punicei purpureive, aut alterius cujuscumque coloris floridi, sed varii mixtique. τὰ ἀνθηρὰ φορεῖν solis meretricibus apud Athenienses erat permittum. Romæ quoque lege Oppia versicolorum vestium usus mulieribus erat impermissus, atque id stante republica. nam sub imperatoribus, postquam purpuræ usus mulieribus interdictus est, versicolores vestes, hoc est ἀνθηρὰς ἐδῆτες passim, ut videtur, gestare cœperunt matronæ Romanæ. inde est quod Vopiscus scribit hoc loco, Aurelianum matronis concessisse, ut blatteas tunicas ha-

berent & ceteras vestes, quæ antea coloreas habuissent, & ut multum oxypæderotinas. ἀνθηρὰς ἐδῆτες hoc est colorias, muliebres vestes vocat Plutarchus in capitulis Romanis: ἐτόχρον δὲ οἱ πολλοὶ ἀπὸ τῶ παννυχίου κ' τὸ πτόν ἐν ἐδῆσι ἀνθηρὰς κ' γυναικείας ὄντες. sic ποικίλη & γυναικεία ἐδῆς, apud Artemidorum jungitur lib. II. cap. III. ἐν τῷ ποικίλῃ ἐστὶ γυναικεία βλάπτει ἡ ἐδῆς idem in fine capituli ποικίλας, & ἀνθηρὰς ἐδῆτες junctim posuit, & mulieribus utrasque attribuit, hoc est colorias, & versicolorias vestes, colorisve floridi: γυναικεία δὲ ποικίλη κ' ἀνθηρὰ ἐδῆς συμφύρα: μέγιστα δὲ ἐστὶ τείρα κ' παρσία. ἢ μὲν τὸ ἀπὸ τῶ ἰσραήλ, ἢ δὲ ἀπὸ τῶ τρυφῶν, ἀνθηρὰς ἐδῆς κ' χροῶνται. τὰ δὲ ἰδιόχροα ἰσραήλ παρσία ἀγαθὸν σημαίνει. τὰς ἀνθηρὰς opponit ἰδιόχροα. sic quæ nativi & sui coloris sunt, versicoloribus non adnumerantur apud jurisconsultos. purpura & coccum inter versicoloria. purpura & coccum, sunt ἀνθηρὰ χρώματα. ἀνθηρὰ ἐδῆς Græcis floridi alicujus coloris, ut purpurei & coccinei. sic ποικίλη & ἀνθηρὰ ἐδῆς coloria & versicoloria vestis reddi potest, immo & reddi debet. βαπτὸν quoque Græci aliquando ponunt ἀπὸ τῶ ἀνθηρῶ, & pro eo quod aliquo colore tinctum est, & nativi ac sui coloris nihil amplius habet: aliquando etiam pro colorio & vario. sic βαπτὸν ὄρνις, ὁ ποικίλος apud Aristophanem: & βαπτὸν ἰμάτιον, τὰ ποικίλα, & βαπτὸν χιτῶνες Gallorum Diodoro, coloriarum tunicarum. Helychius ἀνθηρὸν βαπτὸν interpretatur. sed de his alibi distinctius. nunc sufficiat docuisse quo sensu coloriarum apud Latinos acciperetur, & quænam dicerentur coloriarum vestes hoc loco.

1 Et ut multum oxypæderotinas. Noli heic accipere, ut multum, ut ἐπὶ τῶ ποικίλῃ

lv. quasi frequentius matronæ, & vulgarius oxypæderotinas gestarent, quam coloreas. contra enim est. quibus plurimum permillum fuerit, facultatem eis oxypæderotinas habendi datam vult. hoc enim designat, ut multum, id est ad summum. sic, ut minimum, pro ad minimum Martiali:

Ut minimum, libras debet habere duas.

idem lib. x. ep. xi.

Et lotam, ut multum, terque quaterque togam.

habuisse igitur, ut multum, pæderotinas vestes matronas Romanas, dicit Vopiscus, quasi multum fuerit, pæderotinas eis fuisse concessas. pæderotinus autem in vestibus color, non à pæderote herba, sive cærefolio, sive acantho, sed à pæderote gemma. nec enim herba illa vim habent tingendi, aut ullum folio vel flore colorem præferunt, cujus nomen aut similitudo in vestes transire meruerit. acanthina quidem vestimenta ab acanthio herba fuere nota veteribus, sed non à colore acanthii sic nominata: texebantur enim ex lanugine qua folia acanthii sunt obducta. de quo Plinius lib. xxxiii. cap. xii. de his acanthinis vestibus locus Varronis apud Servium sic est corrigendus: cum dempti sunt aculei, ex his implicitis mulieres multipliciter conficere vestem; hinc vestimenta acanthina appellata. at Servius vestes in similitudinem acanthi ornatas & confectas accipit, & sic intelligit versus poetæ:

Et circumtextum croceo velamen acantho. quam bene, nos infra docebimus. pæderotina igitur vestes, à pæderote gemma, quam alio nomine opallium dixerit. Hesychius: *παιδέρωτος ἢ σφραγίς*. sic amethystinus color, ab amethysto gemma. quemadmodum autem in purpura varii sunt colorum gradus, & luminis, ut verius dicam, differentiarum: quæ prout pressior saturiorque est, vel dilutior, ita nomina invenit; unde blatta & oxyblatta. sic in pæderote gemma varii elucet colores. est in his, inquit Plinius, *carbunculi tenuior ignis. est amethysti fulgens pur-*

Tom. II.

*pura. est smaragdi virens mare, & cuncta pariter incredibili mixtura lucentia. cum igitur ex pæderotibus alii fuscioris coloris sint, alii dilutioris: meliorem illum esse colorem constat, secundum eundem Plinium, cujus color vini colore fuscatur, quam qui diluitur aqua. atque hic erat, ad quem tingentium officinæ dirigebant vota, cui & oxypæderotinum videntur nomen fecisse. non magnum sane discrimen apparet fuisse inter amethystinum, & oxypæderotinum. quare non mirum est eum colorem, ut pretiosiore, & purpuræ propiore rarius fuisse matronis usurpatum. Nero, ut ex Suetonio didicimus, non solum Tyrii, sed etiam amethystini coloris usum privatis interdixerat. Ovidius tamen amethystinum interpreti levioris colores enumerat, quem inter alios plures & viliores concedit mulieribus artis suæ. videntur ergo matronæ in solatium ademptæ purpuræ vel conchyliatæ vestis, aut ut tum loquebantur blatteæ, quæ erat magni pretii, amethystinas & oxypæderotinas, quæ proxime ad purpureas accederent, in usu habuisse. Sed quid faciemus illi loco qui habetur in Alexandro Spartiani? *purpure clarissime non ad usum suum, sed ad matronarum, si quæ aut possent aut vellent, certe ad vendendum gravissimus exactor fuit.* clare enim indicat hic locus, matronis vestes de purpura, etiam clarissima, fuisse frequentatas. quomodo igitur ratio constabit huic nostro Vopisco, qui ante Aurelianum negat alias vestes matronis habitas, quam coloreas; aut ad summum, oxypæderotinas? fortasse dicendum non ex hoc facto Alexandri posse argui vestes purpureas adeo promiscui fuisse usus, ut passim liceret matronis omnibus eas usurpare. ideo addidit Spartianus: *si quæ aut possent, aut vellent.* non omnes igitur potuisse, nec quæ etiam poterant, voluisse. præterea cum purpuram clarissimam vellet vendere hic censorius imperator, qua ipse non utebatur, oportuit esse qui emerent. danda igitur*

NR

TUR

fibulas aureas gregarii milites haberent, idem primus concessit; quum antea argenteas habuissent. ¹ Paragaudas vestes ipse primus militibus dedit: ² quum ante non-

laeud

tur fuit facultas, matronis quæ vel-
lent, purpureas vestes habendi, ex
purpura clarissima. idem ac par insti-
tutum fuit Marci philosophi, qui
cum auctionem fecisset ornamento-
rum imperialium, vendidissetque
omnia vasa regia, & vestem uxoriam
& suam, permisit viris clarioribus, ut
eodem cultu quo ipse, & ministeriis
similibus convivia exhiberent. om-
nia certe baphia, in quibus purpureæ
vestes tingebantur, non fuere juris
privati, sed imperatorii: & omnes
species ibi tinctæ in vestiarium prin-
cipis inferebantur, & ad usum ejus
servabantur. hinc vestes habendi non
fuit copia privatis, nisi si quas ipse
imperator donaret, aut venderet, ut
fecit Alexander: qui clarissimam pur-
puram exigebat, non ad usum suum,
sed matronarum, si quæ vellent, aut
possent emere. quæ verba etiam ma-
gis ostendunt, non passivum fuisse u-
sum purpureæ vestis apud matronas:
quem Aurelianus vulgarem promil-
euumque fecit, concedendo, ut ma-
trona tunicas & ceteras vestes omnes
blatteas haberent.

CASAUBONUS.

² Et ut fibulas aureas gregales milites
haberent, idem primus concessit.] Apud
veteres fibulæ aureæ inter præmia
militaria donari solitæ, & simul jus
iis utendi: nam neque apud Græcos
neque apud Latinos publici juris eas
fuisse multi auctores sunt qui testan-
tur.

SALMASIUS.

¹ Paragaudas vestes ipse primus mili-
tibus dedit.] Nolim mutari *paragaudas*,
in *paragaudias*. nam *paragaudæ*, & *para-
gaudia* dictæ. certe in lege Valentinia-
ni & Valentis, Cod. de vest. holov. *para-
gaudæ* sunt ipsæ vestes: *auratas ac fe-
ricas paragaudas* avro intextas tam viriles

quam muliebres privatis usibus contexere
conficereque prohibemus. at in alia lege
Gratiani & Valentiniani, *paragaudæ*,
sunt lora. Græci *παράγαυδάων* tunicam
ipsam appellant, vel potius Parthi, à
quibus nomen ad Romanos mana-
vit. rem autem ipsam jam antea Ro-
mani cognitam, & usu receptam ha-
buere, ut alibi probamus. in vita
Gallieni de paragaudia tunica hæc ca-
pienda sunt: *purpuream tunicam auro-
tamque virilem, eandemque manicatam
habuit. paragaudam vestem* intelligit.
paragaudia autem tunica præter pa-
ragaudas, hoc est lora in circuitum
prætexta, vel intexta, clavis etiam
aureis erant distincta. quod ostendit
locus ex Alexandrino chronico male
doctissimis viris acceptus: *φορέσας
σιχάριον ἀσπρον παράγαυδιν ἐν αὐτῷ
ἔχον χρυσῶν βασιλικῶν* intel-
ligit illam albam tunicam non solum
paragaudiam fuisse, sed etiam auro-
clavatam non minus, quam eam chla-
mydem, cujus ante meminit: *φορέ-
σας σίφαιον Ρωμαίων, ἐν χλαμύ-
διν ἀσπρον ὀλοσηρικὸν ἔχον ἀπὸ πορ-
φυρῆ, χρυσῶν βασιλικῶν ταύλιν.*
nam *ταύλια*, & *παλαμῆα* in vestibus
eadem esse nos ad Vopisci Carinum
ostendimus. non omnes tamen pa-
gaudæ erant auro clavata.

CASAUBONUS.

¹ Paragaudas vestes ipse primus mili-
tibus dedit.] Malim, *paragaudias*. expo-
suimus ad librum superiorem.

² Cum ante nonnisi rectas purpureas
accepissent.] Rectas purpureas dicit,
quæ segmenta purpurea recta habe-
rent. segmenta vestibus appingebant,
alia recta, alia transversa, alia etiam
aliter. tenuiorum vestimentis recta
solum inerant, & quidem singula.
Longe aliter hæc scimus accepisse
magnum

magnum virum Hadrianum Turne-
jum: sed alibi causas afferimus, cur
expositionem ipsius probare non pos-
simus.

SALMASIUS.

2. Quum ante non nisi rectas purpu-
reas accepissent.] Vellem aliter sen-
sisset vir doctissimus, qui rectas pur-
pureas heic censet sumendas, pro ve-
stibus, quæ recta segmenta purpurea
haberent. idem sane est, ac si quis
putet virgas dici posse pro virgatis ve-
stibus. deinde, quis audivit rectam
tunicam eam appellari, quæ rectas
virgas intextas haberet? non magis
sane, quam curvam quæ curvas, aut
circularem vel rotundam, quæ in cir-
cuitu haberet prætexas. fefellit do-
ctissimum vox purpureas. non enim
putavit milites purpureas habuisse
tunicas, quas soli gestabant impera-
tores. sed purpureum heic non blat-
teum aut sanguine purpuræ tinctum
designat, sed simpliciter rubrum, aut
russum. per rectas igitur purpureas in-
telligit Vopiscus russas tunicas mili-
tum, quæ & Φοινικίδες dicebantur.
nam recta est tunica, ut paulo post di-
cemus. sic russam factionem, purpu-
ream vocavit Martialis:

Si tibi purpureo de grege currit equus.
ut contra russum pro vero purpureo
dixerunt. purpureæ rectæ sunt tu-
nicæ russæ militares, quarum meminit
Trebellius in Divo Claudio: tunicas
russas militares annuas duas. Martialis
de Canusinis russis:

Roma magis fuscis vestitur, Gallia russis:
Et placet hic pueris militibusque color.
Græcis color hic πυρρός dicitur. Gloss.
πυρρός, russus, rubricus, rufus. hinc
byrri vel burri, Canusine russæ. & scien-
dum est, ut Græci sub nomine πυρρός
plerumque etiam comprehendunt,
& ξανθόν, & φοινικῆν & μέλιον:
sic Latinos rufum vel russum vocare
id omne, quod vel rubrum est, vel
flavum, vel croceum, aut luteum, coc-
cineum & purpureum. sic in epi-
grammate Græco vestimentum mili-
tis μέλιον dicitur:

Ἀθροα καὶ δάφνιν ὠρεῖσθεταὶ ὁ
πρακτικῆς
Ἀύλῳ, ἄποφινξας μέλινα
λωμάτια.

quæ μέλινα λωμάτια in illo milite
perperam Brodæus trahit in argu-
mentum mollitiei & deliciarum:
nam μέλιον λώμα est vestis milita-
ris, ex colore militibus usurpato.
quam russam, aut croceam vel luteam
liceat interpretari. nam μέλιον &
ξανθόν eundem esse colorem con-
stat. sic galbinam tunicam in Tetrico
viri doctissimi, ad ejus infamandam
mollitiem & ignaviam, ipsi imposi-
tam interpretabantur. in quo non
mediocriter errarunt. galbincum au-
tem & luteum, & croceum, & au-
reum Latini de eodem colore usur-
pant: ut Græci ξανθόν, μέλιον, πυρρόν,
& similia. sic purpureas tunicas, hoc
est, russas & rutilas cum prius accipe-
rent ab imperatore milites, Aurelia-
nus primus eis donavit paragaudias,
id est loris auratis vel sericis in cir-
cuitum ornatas. ita pretiosiores,
quam antea solebant accipere, vestes
acceperunt, & habuerunt. dubio ca-
ret hæc interpretatio.

Cum ante non nisi rectas purpureas acce-
pissent.] Palatinus legit: cum ante non-
nisi rectis purpureis accepissent. atque ita
etiam vetus editio non dubitem scri-
bere: cum antea nonnisi rectis purpureis
accepti essent. hoc est, donati essent. bene
aut male accipi ab aliquo, & munere
accipi, & cibo accipi, nemo eat in-
ficias quin Latinæ sint loquutiones.
rectæ autem heic sunt tunicæ. Hesy-
chius: ρεκτός, ἀνδρείῳ χιτῶν. item:
ρεκτῶν, δπομακτῶν, ἢ ιματίων.
quæ vox Latina est, non Græca. mul-
tas Latinas glossulas habet ille do-
ctissimus Grammaticus, quas cum
Græcis confundit, non admonito cui
dialecto vel idiomati debeantur.
quod sæpe imposuit doctissimis ho-
minibus. rectas Festus esse ait ves-
timenta virilia, quæ patres liberis suis confi-
cienda curant omnis causa. quantum ad
nominis rationem attinet, idem esse

dictas autumat, quod in altitudinem, & à stantibus texantur. Isidorus vero, quod sursum versum texantur, & à stantibus sic sursum versum texti, & in altitudinem, de eodem genere texendi dicitur. vetus autem fuit textura ratio, qua stantes mulieres texebant. Grammatici norant ad illud Homericum, ἴσθι ἐπιχωρδῆλυ. ὑφαίνεσαν. ὀρθῶ γὰρ ὑφαίνον. sic vulgo linteones stantes texebant. Servius ad illud:

Arguto conjunx percurrens pectine telas. Aut istu pectinis, aut manu percurrens, aut quia apud majores stantes texebant: ut hodie linteones videmus. at in altitudinem texere, quid sit, non omnibus opinor esse notum. igitur sursum versum texere, vel in altitudinem texere, est quod Græci dicunt, ἀνω ὑφαίνειν. quem texendi modum omnibus gentibus fuisse usitatum, præterquam Ægyptiis, narrat Herodotus, cujus hæc sunt verba lib. II. ὑφαίνεσιν οἱ μὲν ἄλλοι, ἀνω τὴν κρόκην ὠθεόντες. Αἰγύπτιοι δὲ κρόκην. nam ἀνω τὴν κρόκην ὠθεῖν, nihil aliud est quam ἀνω ὑφαίνειν: hoc est, sursum versus texere. Ægyptii deorsum versus texebant, qui traram in inferiorem partem trudebant. apud ceteras enim gentes cum trama, vel fila infra essent, in superioribus texebatur vestimentum: & sic trama semper pectine ad superiorem partem ducebatur & trudebatur. atque id, sursum versus texere, vel in altitudinem vocabant. contrario modo Ægyptii, ex superioribus, ubi erant fila, vel licia, ad inferiora procedebant, ubi vestimentum, vel tela quæ texebatur, inerat. insignis locus est Theophylacti in Euang. quem jam adduxit Isaacus Casaubonus in exercit. XVI. cap. LXXXIV. ad annales B. sed pace clarissimi viri dixerim, Theophylacti mentem non attendit, & verborum ejus sensum minime percepit, quæ plane in contrariam sententiam accepit. Theophylactus: ἄλλοι δὲ φασὶν ὅτι ἐν Παλαιστίνῃ ὑφαίνεσιν τὰς ἱσθῆς ἕκαστος παρ' ἑμῶν: ὅταν ἀνω μὲν τῶν κρόκων κῆ

ἢ σήμονος, κρόκην δὲ ὑφαίνουσιν ἢ πανίς, κῆ ἕκαστος ἀναβαίνειν. ἀλλὰ τὸ ἐναντίον κρόκην μὲν εἶσιν οἱ μῆτοι, ἀνω δὲ ὑφαίνεται τὸ ὑφασμα. aperte distinguit Theophylactus morem Palæstinorum in texendo à more Ægyptiorum. illa enim verba, ὅταν ἀνω τῶν κρόκων, κρόκην δὲ ὑφαίνουσιν ἢ πανίς, morem Ægyptiacum describunt. quæ sequuntur autem, ἀλλὰ τὸ ἐναντίον κρόκην μὲν εἶσιν οἱ μῆτοι, ἀνω δὲ ὑφαίνεται τὸ ὑφασμα, Palæstinorum modum texendi significat, quem illis communem fuisse cum ceteris gentibus affirmare possumus. siquidem reliquæ gentes, ut ex Herodoto notavi, ἀνω τὴν κρόκην ὠθεόν, oportet igitur hunc Theophylactum Ægyptium fuisse, qui notat diversum genus texendi apud Ægyptios & Palæstinos. nam illa, ἕκαστος παρ' ἑμῶν, de Ægyptiis intelligimus. nisi velimus Græcos postea modum illum texendi Ægyptiacum usurpasse. ἀνακρέσειν etiam dicebant de illo genere textura, quæ fit in altitudinem, vel sursum versus. & ἀνακρέσειν vocabantur illo genere texta. Isidorus Pelusiota de Galilæis: κρόκην ἕκαστος κρόκην τὸ ποιῆτον φιλεῖ γίνεσθαι ἰσθῆτον, τέρη πηλὴ ὡς αἰ σθηδοσμείδες, ἀνακρέσειν ὑφαίνουσιν. quæ verba item attulit Casaubonus eodem quem dixi loco, sed male vertit & accepit. ἀνακρέσειν ipse vult esse, arte quadam textum, pectinem retrorsum impellendo. immo ἀνακρέσειν, est in altitudinem textum. & eandem rationem texendi innuit apud Galilæos Isidorus, quam apud Palæstinos Theophylactus. ἀνακρέσειν non semper est retrahere, & retrorsum ducere. sed ἀνω in compositione, τὴν ἀνω κρόκην denotat aliquando, ut Grammatici loquuntur. ut in ἀναβάσειν, ἀναπίθειν, & aliis infinitis. sic in verbo, ἀνακρέσειν. unde ἀνακρέσειν quod in altitudinem est percussum & textum. & notandum quod ait de fasciis pectoralibus, quæ sic vulgo texti solebant. ita enim Festus reticula recta vocat,

vocat, quæ sursum versus texta erant, non secus ac tunica recta. hoc est ad verbum, ἀνακρεστία. Regillis tunicis albis, & reticulis luteis utrisque relictis, textis sursum versus à stantibus pridie nuptiarum diem virgines induta cubitum ibant ominis causa, ut etiam in togis virilibus dandis observari solet. reticula non sunt fasciæ pectorales, sed capitales: & videntur eadem ratione, quæ σηθόδεσμοι, texti solita: Græci, κροχνοφόρες, & κροχνοφόρα appellant. observabis etiam eam texturam quæ sursum versus fiebat, à stantibus factam. quæ fuit antiqua texendi ratio. Ægyptii qui ex diametro oppositam texturæ formam sequebantur, sedentes texebant, & ab illis institutum, ut à sedentibus tela texeretur. Grammatici: ἀρχαίη δὲ τῆς Αἰγυπτίας γυνὴ καὶ ζώον ἢ φάσιν. ἢ φησὶ τῆς Αἰγυπτίας Ἀθηναίως ἀρχαίη καὶ θημῶν ἰδρύσαντο. Ægyptii qui sedentes texebant, iidem & deorsum versus tramam impellebant. quam texendi rationem omnes postea Græci videntur imitati. verus autem illa consuetudo, & in altum texendi, & quæ à stantibus peragebatur, apud solos linteones remansit. sed & in Galilæa & apud Palæstinos illo etiam genere texturæ, vestimenta detexi moris erat, ut ex supra citatis Isidori & Theophylacti potest cognosci. antiquo autem illo more quo stantes texebant, non pectine, sed spatha tela percutiebatur. insignis ad eam rem Hesychii locus, sed leviter corruptus, & sic legendus: ἀνακρεστὴν τὸ ὀρθὸν ὑφ᾽ ὅ, ἀνακρεστὸν ἢ κροχνοφόρον ἢ κροχνοφόρα. ubi etiam notabis ὀρθὸν ὑφ᾽ ὅ. Græcis dici quod sursum textum est & à stantibus, ut Latini rectas tunicas dixerunt eo modo textas. inter veterem igitur & novam texendæ telæ rationem hoc intererat, quod veteres stantes, & sursum subtemen impellentes, & spatha percutientes telam texerent: at apud recentiores à sedentibus tela texebatur & pectine feriebatur, ac subtemen deorsum trudebatur. quod inventum Ægyptiorum fuit, atque inde ad Græcos

Romanosque manavit. utrumque genus eleganter descripsit & expressit Seneca epist. xc. cujus verba haud parcam adscribere: Ecce Posidonius, ut mea fert opinio, unus ex iis qui plurimum philosophiæ contulerunt, dum vult describere primum, quemadmodum alia torquentur fila, alia ex molli solutoque ducantur: deinde quemadmodum tela suspensis ponderibus rectum stamen extendat, quemadmodum subtemen insertum quod duritiâ utrinque comprimentis trama remolliat, spatha coire cogantur & jungi: texturam quoque artem à sapientibus dixit inventam, oblitus postea reperit hoc subtilius genus in quo,

Tela iugo juncta est, stamen secernit arundo.

Inseritur medium radiis subtemen acutis, Quod lato feriunt insecti pectine dentes.

habes utrumque texendi modum, per spatham & per pectinem. tela quæ iugo jungebatur, quam & jugalem vocat Cato, eam sedentes mulieres detexebant, & pectine feriebant. quæ vero suspensis ponderibus rectum stamen extendebat, & ipsa recta erat, & à mulieribus stantibus, & ambulantis pertexi solebat. meminit utriusque, recta scilicet & jugalis, Artemidorus lib. iii. cap. xxxvi. ἰσὸς ὀρθῆς κίνησιν ἢ ἀποδημῶν σημάδιον. ἢ δὲ ἀεὶ πατῶν τῶν ὑφαινεσῶν. ὁ δὲ ἐπεὶ ἰσὸς καὶ ἰσὸς ἐστὶ σημάδιον, ἐπειδὴ καὶ τὸ ζώον ὑφαινεσῶν αἱ γυναῖκες τῶν τοῖστων ἰσὸν. de recta tela accipienda Homeri verba, ἰσὸν ἐπιχοιμένην. vide Grammaticos. sed nos in alio opere totam hanc texturam artem, ita fuisse detexemus, & filatim, ut sic dicam, aperiemus, oculisque subjiciemus, ut nihil adeo in illa obscurum sit quod non luce clarius fiat. Ut ad rectas revertamur, hac specie texturæ quidam ex antiquis patribus textam fuisse Domini tunicam, τῶν ἀρχαίων scripserunt. de quo videndus Casaubonus, loco quem supra dixi. Ego vero quoniam belle sese heic dat occasio, non tenebo quin moneam, tam veteres quam recentiores in illa inconsutili tunica explicanda, tota regione aberravisse,

& quomodo vox ἀράφου capienda esset, ignoravisse. verba Evangelistæ sunt: ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτῆ, καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη, ἐκείσθα σπαιλάτη μέρῳ, καὶ τὰ χιτῶνα. ἡ δὲ ὁ χιτῶν ἀράφου ἐκ τῶ ἀνωθεν ἰφωυῖος δι' ὄλου. putarunt enim omnes peculiare artificium & texturæ speciem non vulgarem in tunica Domini notari à Divo Johanne. itaque nemo non haëtenus defudavit quærendo & investigando quam ratione tale detexi potuerit vestimentum quod futuram non habuisset: non posse enim per artem in tela hujusmodi vestem fieri. sed frustra fuere. rationem tantum tangit & indicat Evangelista, quare milites divisit Domini palliis, solam ejus tunicam non dividerint. & eam quidem quod esset ἀράφου, & in totum textilis, ut fortiterentur, consilium inter se cepisse milites. nec vero existimandum est Dominum alterius generis tunicam gestavisse, præter vulgares & vulgo texti solitas in Palæstina, & apud Galilæos: qui an specialem texendi modum habuerint, nescio. de illo certe, quem apud eos usitatum fuisse narrat Isidorus & Theophylactus, ut nimirum in altitudinem texerent, & pectine succuterent vestimenta, jam ostendimus non eum peculiarem fuisse Palæstinorum, sed cum multis gentibus communem: siquidem & Romanis frequens & usitatus fuerit, qui rectas tunicas eo genere textas vocabant. potuerit igitur & eo modo fuisse texta Domini tunica, qui in illis tractibus & solitus & communis fuit. Nunc doceamus quæ sit ἀράφου tunica, & quo sensu sit accipienda. sciendum ex tunicis alias fuisse χιτῶνας apud veteres, quæ & ῥαφαῖς dicebantur & συμπορητι: alias ἀράφου, quæ ex toto textæ conclusæque, & nulla parte sutiles scissilesque, quemadmodum sunt camisia nostræ, & interulæ sive lanæ sint illæ, sive lineæ. χιτῶν igitur χιτῶνες erant, qui

ex utraque parte in humeris fibulæ stringebantur. Pollux: ὁ δὲ χιτῶν τῶν περόνας καὶ τῆς ἀμῆς διείρηται. περόνας illas ῥαφαῖς etiam dicebant, & ῥαφίδας: quod studiose velim observari. nam in eo nostræ hujus notæ interpretationis positum est fundamentum. Hesychius: συμπορητι, vel συμπορον, τὸ ῥαφαῖς συνελθόμενον καὶ τῆς ἀμῆς χιτῶνα. hodie legitur, μὴ ῥαφαῖς, contrariio sensu verbi notioni συμπορον, vel συμπορητὸν χιτῶνα vocat Hesychius, qui & χιτῶν dicebatur, & fibulis sive ῥαφαῖς alitrinsecus in humeris comprehendebatur. ῥαφαῖς sunt Hesychio, quæ Polluci περόνας. idem Hesychius: ῥαφαῖς χιτῶν δαλκῆς ἐργαλῆς, δακτύλου ἑτέρων μαχαλῶν ἔχειν ἰσχυρὰ μὲν. quod alteram manuleam sicut haberet: hoc est fibulatam, vel nodo strictam. ita enim hæc erat operaria fervorum tunica. ut una quidem parte μαχαλῶν haberet, in quam brachium immitteretur, altera vero manuleam non haberet, sed in modum pallii amicaretur, & fibula neceretur. Etymologicum magnum: ἔξω μὲν χιτῶν ἀμῆ τε καὶ ἱμάτιον. ἡ γὰρ ἐπιρομάχαλα καὶ ἀναδολῶν ἔχει ἡ ἀνέδον τὰ κοσμήσθω. sic emendamus illum Etymologi locum, in vulgatis inquinatissimum. quam Hesychius ῥαφάμεντω μαχαλῶν dixit, hic auctor fibula stringi solitam, & nodo alligari feribit. nam id significat κόσμησθω: idem nempe quod κόμωσθω. Eustathius autem κομῆσις σωδῆν pro fibulis stringere, exposuit ad illud Homeri:

Ἄμφι δὲ ἀρα χλαῖνῶν περονίσσασθω.
δὲ τὴν περόνας ἢ γὰρ κομῆσις σωδῆσι.
κομῆσις igitur vel κόμωσθω & κόσμησθω, idem. simile vero loquendi genus apud Latinos auctores animadverti, ut sicutum pro fibulatam, & resursum pro r. fibulatam dicerent. videlicet mihi, & tibi nota hæc Suetonii verba in Augusto: sumentis virilem togam tunica
laticla-

laticlavi resuta ex utraque parte ad pedes decidit. resutam ibi non est aliter exponere quam resfulatam, nodis scilicet solutis quibus tenebatur in humeris ex utraque parte. *χρῆσις* enim fuit illa laticlavi tunica & *ραπίη* nam *ραπίης* & *συμπορητής* eisdem fuit tunicas, contra quam vir doctissimus putavit, nos alibi pluribus probamus, & heic jam non paucis ostendimus. eas scilicet, quæ fibulis hoc est *ραφαίς* continebantur, & stringebantur. hinc *ραφίδα περιώνω* exponunt Grammatici. Hesy chius: *ραφίς*, *ὑπόδημα*, *περιώνη*. idem: *περιώνη*, *ραφίς*. & *περιονήσαιος*, *πορητήσαιος*. sane cum *ράπιον* nihil aliud sit, ut Græci interpretantur, quam *ταῖς δευτεράριον* *συνδέειν*, id scilicet præstare fibulas, quæ in unum distantia jungunt, & diversas vestimenti partes colligunt inter se colligantque: *συνράπιον περιώνης* apud Lucianum in Dialogo *Ἑρωτες*, est fibulis chlamydem connectere: *ὀρθραῖς ἀναστῆς ἐν τῷ ἀξύγῃ νοτίης*, *τὴν ἱερὴν χλαμύδα τοῖς ἰπωμαίοις περιώνης συνράπιον*, *ἀπὸ τῆς περσῆς ἑστῆς ἐξέρχεται*. hinc *ραφίον* Græci vocant vestis aperturam quæ fibulis committitur. Pollux: *κωμικὴ δὲ ἐστὶν ἐξωμίς*. *ἔστι δὲ χιτῶν λουκῆς, ἀσημεῖον, καὶ τὴν ὀρθρῆσαν πολλοὺς ῥαφίον ὅσον ἔχον*. *ἐξωμίς* de qua loquitur Pollux, erat, ut omnes sciunt, vestimentum servile, *ἑτερομάχαλον*, quod ab una parte *μαχαλίον* in modum tunicæ habebat, ab altera, more pallii divisum erat & *χρῆσις*, qua manus exerebatur, in humero fibula strictum. à sinistro latere dicit Pollux, id vestimenti *ραφίον* non habuisse, hoc est *ἀρραφον* fuisse, quod in morem tunicæ, totum ab ea parte conclusum & contextum esset, & *μαχαλωτόν*. à dextro vero latere, quo scissile fuit, & adapertile, palliatim infibulabatur, & in humerum rejiciebatur. hoc est, quod ait Etymologicum magnum de exomide: *τῆς ἀναβολῆς εἶχεν ἡ ἀνένθεν τῆς χρῆσις*

σύνδεσθαι ab ea igitur parte *συνράπιον* fuit, id est *συμπορητήριον*. sic vestimentum illud cæcum, & nullos habens exitus, quo Clytemnestra Agamemnonem è balneo exeuntem involvit, & involutum occidit, Lycophron scribit, nullas habuisse *ραφαίς*, id est nullos exitus, aut aperturas, quibus caput emitteretur, aut brachia exererentur:

Ὅ μὲν γὰρ ἀμφὶ χύτλα τῆς δευτεροδύσης

Ζητῶν κελύδης ἀχρῆσις βροχίης,

Ἐν ἀμφιβολίᾳ συντεταργνωμῆς

Τυφλαῖς ματόσῃ χερσὶ κροσσώτης ῥαφαίς.

ραφαίς vocat Lycophron vestis oras, quæ fibulis conferuntur & committuntur. *κροσσώτης* autem appellat, quod ora vestium summæ, & mediæ, quæ in lateribus vel ante pectus fibulis stringebantur, & infimæ simbricatæ essent. Pollux *δὲ χροσῶδες* vocari ait *ῥαφίον* *συμβολαῖς* in tunicis, ubi *ραφαί* sunt id quod diximus. nec enim *ραφαί* ibi accipiendæ futura vestium filo conceptæ, sed partes & ora tunicarum quæ fibulis inter se junguntur, & committuntur. inde *χιτῶνες ἀρραφοί*, erant quoque *ἀρραφοί*. de eo proinde genere tunicarum, quæ fibulis stringerentur ex utraque parte, non fuisse Domini tunicam, indicare voluit Johannes, cum dixit eam *ἀρραφον* *ἢ ἐν τῷ ἀνωθεν ὑφαντόν* *δὲ ὄλε*. *ἐν τῷ ἀνωθεν* dixit, quod in superioribus tunicæ partibus *ραφαί* vel fibulæ locum magis haberent, quibus stricta tenebatur & sedebat in humeris tunica. sed & pleræque per totum & usque ad infimam oram nodis, & fibulis fuisse ex utraque parte constrietas alibi docemus affatim. ideo dixit *ὑφαντόν* *δὲ ὄλε*, ut nulla sui parte scissuram, & *ὑπόχρημα* eam habuisse ostenderet, sed integram totam fuisse significaret. tunicæ autem nostræ lineæ laneæque

sunt ὑφαντοὶ δι' ὄλε. nec quominus ita sint, prohibet quod consuta sunt ex aliqua parte, & sarcinatricis acu concepta. sarcinatricis enim acus idem facit, quod pecten textoris. ἀπεικλῶ veteres ὑφαντικῆς εἶδος esse dixerunt. sed & artem illam, quæ acu pingit, & varias in vestibus formas figuræque ludit, ad ὑφαντικῶ pertinere scripserunt, & ὑφαντικῶ appellarunt. unde acu colores intexere vestimentis, & phrygiæ arte vestem texere dicebant. veteres autem ignoravisse artem illam qua hodie apud nos vestes confici moris est, quum ex diversis pannis sectis, & ad modulum corporis, & invicem futis, vestis exoritur, sunt qui tradant: sunt tamen etiam qui non credant, & inter illos ego. falluntur, inquam, qui putant olim ex concisis pannis vestes minime consui solitas, ut nunc mos est. nam lineæ, quas vulgo camisas vocabant, quæ corporibus adstrictæ & membris aptæ fiebant, nullo modo tales in tela fieri poterant. manicatæ quoque tunicæ, & ἀρραφοί, qualis erat Domini tunica, ex incisis partibus integrabantur, & acu consuebantur. exempli gratia in tunicis manicatis manicæ ex incisis pannis adsuebantur, nec tota tunica ullo modo cum suis manicis in tela fieri poterat. vide D. Hieronymum de veste sacerdotali, ubi talarem tunicam describit. braccæ quoque non aliter fieri poterant, quam incisione ac sutura diversorum pannorum. D. Hieronymus dicto loco: *vocaturque lingua Hebræa hoc genus vestimenti nichense, Græce ἀεισκέλι, à nostris feminalia vel braccæ, usque ad genua pertingentes. refert Josephus hæc feminalia de bysso retorta ad sortitudinem solere contexti, & postquam incisa fuerint, acu consui, non enim posse in tela huiusmodi fieri. at tunicæ quas Græci ἄρραφες vocabant, & cetera id genus vestimenta, ut erant colobias Romanorum & laticlavias tunicæ quæ ex duabus plagulis constabant, in utroque latere per fibulas committi solitis, facile in tela totæ fiebant, nec acum sarcinatri-*

cis requirebant. de quibus nos alibi. Domini vero tunicam ἀρραφον ita fuisse dictam quod nullam habuerit futuram acu factam, qui putarunt, valde errarunt. quod alibi pluribus adstruemus. ἀρραφῶ ob eam rationem dicta est, quam posuimus: eam propterea non dividerunt milites, quia si divisissent, perdidissent. cui enim usui frustra ejus adhiberi potuissent? at pallium ejus, quod συμπορητὸν fuit & ἄρραφον, atque etiam ῥαπῶν, recte scindi in partes dividique potuit. vestimenta enim id genus, quæ fibulis stringebantur, ut plerumque duplicia erant. sic & chlamydes, lænæ, pallia, tunicæ, pepli muliebres & ceteræ vestes fibulatiarum, atque ἐμπορητῶν, duplices erant. epigramma Græcum:

Καὶ διβόλον χλαῖναν περιωσέδα--
item in alio:

Καὶ διβόλον περιβῶν καὶ σεληρίδα---
sic pallium Cynicorum duplex:

— quis duplici panno sapientia velat.

quæ nos in nostro de re vestiaria commentario fuscè tractabimus. hinc mihi sit verisimile, non unam tantum vestem à militibus fuisse divisam, sed duas. pallium nempe, & aliam vestem superariam, aut tunicam ἐπισημίον, ut recentiores Græci dixerunt: atque ex his binis vestibus, duplicibus singulis quattuor partes esse factas. ultimam autem quam tunicam proprie vocat quod esset ἀρραφῶ καὶ ἀρραφῶ, non divisere milites, sed fortiti sunt, vel micavere, ut qui vicisset, integram illam auferret, quæ scissa vel divisa nullo fuit usui futura. ut ut sit, nam hoc in medio relinquimus, utrum plures vel una tantum vestis Domini fuerit divisa à militibus, nemo tamen possit negare nisi iniquus aut imperitus, quum nos recte exposuerimus illam ἀρραφον tunicam, quæ hætenus habuit exercitos non nostri tantum temporis viros, sed ex antiquitate plerosque omnes, qui eam rem disquisiverunt. quam & nos

tè nonnisi ¹ rectas purpureas accepissent, ² & quidem aliis

nos in alio opere exquisitiore studio, operaque curatiore pertractabimus. & hæc quidem hæctenus.

1 Rectas purpureas accepissent.] Recta tunica Festo & Isidoro, quæ sursum versum stantique texebant. recta etiam tunica dici potest quam Græci ὀρθὸν κῆ ὀρθοστυδίον χιτῶνα vocant, quæ minime cingeretur. nam ζώσθς illi χιτῶνας δὲ τὸ ὀρθοστυδίον distinguunt. στυδῖς etiam appellabant. tales erant Pœnorum tunica, de quibus Tertullianus de Pallio: sed nec cingulo sinus dividente expedita & quadrata in viris stabant. ita legendum alibi docemus. στυδίον χιτῶνα plane expressit. at vestis heic accipere purpureas cum doctissimo viro, quæ recta purpurea segmenta haberent, nullo modo possumus.

2 Et quidem aliis monolores, aliis dilores.] A numero lororum dictæ, ut quæ unum lorum tantum adtextum haberet, monoloris diceretur; quæ duo lora, diloris; atque ita deinceps. Turnebus lora heic fila interpretabatur: & dilores & trilores, bilices & trilices esse volebat. doctissimus quoque Jurisconsultus pro numero filorum inextorum bilores & trilores dici opinatus est. & ad eam rem locum Nicetæ adduxit: βλάβια δὲ δόλεια κῆ τριδόλεια ἡμάτια χρυσεφῆ. sed fefellit ipsum error Typographi, qui sic debuit excudere in indice Nicetæ: βλάβια δὲ δόλεια κῆ τριδόλεια ἡμάτια χρυσεφῆ. ubi δόλεια & τριδόλεια vocat ἡμάτια, quæ superiores melioresque auctores δόλεια & τριδόλεια appellassent. sed hæc nihil ad trilores biloresque nostras pertinent. sciendum est etiam ἡμάτια apud Nicetam non pro filis intextis accipi, sed pro ipsis vestimentis. ut hoc loco, ἡμάτια χρυσεφῆ vocat vestes auratas vel auro intextas. pro quibus in Græcobarbaro codice positum erat: βλάβια δὲ δόλεια κῆ τρι-

δόλεια. hoc est, ut superius adnotavimus, πέπλοι χρυσεφῆς, quemadmodum alibi idem auctor loquutus est. idem alibi: κῆ ἵππους ἐλαιώχενας δὲ χρυσεφῆς, κῆ ἡμάτια σηρικῆ Δίαπλεχθέντα χρυσεφῆ. heic ἡμάτια σηρικῆ, non sunt fila serica, ut vulgo nema sericum appellatur, sed vestes sericæ auro intextæ. in codice barbaro, βλάβια exponuntur. non igitur à numero filorum, nec ab intexturæ genere dilores aut trilores dictæ. nam infra ex Anastasio producemus, vela viginti quinque lora habentia. lora igitur in hoc genere tunicarum, sunt segmenta vestibus adtexti solita. segmenta dixi: nam Latini hac voce intelligunt lora aurata vel fascias auratas vestibus & præcipue muliebribus prætexti consuetas, & eas maxime quibus summa ora vestis prætexebatur. quod aperte docet Juvenalis lib. x. Sat. xi. de veste Gracchi:

Segmenta, & longos habitus & flamma sumit.

Idem Sat. viii. de eodem Graccho, & eadem ejus veste agens:

Credamus tunica de faucibus aurea cum se

Porrigit —

ubi vetus interpretes nugæ blatterat: in fine tamen quasi per nebulam veram vidit, cum dicit, qui munera edebant extremas tunicae partes ad guttur ornatas habuisse, quo famam haberent. quæ partim vera, partim falsa sunt. verum enim est tunicam illam qua Gracchus indutus est, ad guttur ornatum fuisse, hoc est segmentatam. sed neque ipse edebat munus, qui in arena habitu retiarum pugnabat. voluit igitur dicere vel intellexit, in prætexta fuisse qui munera edebant. sed de segmentis aliud, quæ mulierum propria fuere, & ex auro. itaque segmenta, & purpuream vestem cum dicunt Latini, eodem sensu dicunt quo Græci auctores χρυσεφῆ κῆ

πορφύρας mulieres in luctu deposuisse scribunt. Ovidius de arte amandi tertio:

Quid de veste loquar? nec enim segmenta requiro,

Nec quæ de Tyrio murice lana rubet. segmenta & lanam purpuream, hoc est χρυσὸν κὶ πορφύραν. ita accipendus Juvenalis.

Segmenta & longos habitus. —

quibus verbis muliebrem vestem designavit, quam Gracchus induerat, & quæ segmentis ad guttur ornata fuit. hoc est aureis fasciis. atque inde *segmentum* pro gutturis ornamento vel monili positum. Servius: *Colloque monile. ornamentum gutturis, quod & segmentum dicunt.* idem habet Isidorus. ex eo videtur segmentum pro monili usurpatum, quod partem vestis, quæ circa fauces & guttur, ornaret. quam partem vestis Græci *σέμει* vocant, & *σείσμιον*. inde monile quod non supra vestem quæ ad guttur, sed circa guttur ipsum poneretur, segmentum quoque appellatum. *segmenta, σήμει* recentiores Græci dixerunt, ut *pimenta πήμει*. quod & supra videmus observasse. sic *pimenta* Latini quoque scripserunt in excerptis Apicii à Vinidario sic titulus inscriptus est: BREVIS. PIMENTO. RVM. QVÆ. IN. DOMO. ESSE. DEBENT. in veteri Calendario manuscripto, quod penes me est, ita semper exaratum habetur: AVMENTVM. DIERVVM. SOLSTITIVM. partes imæ & summæ in veste muliebri segmentis erant decoratæ. corrigendus autem obiter vetus Juvenalis interpretis ad illum versum,

Segmenta & longos habitus. —

nam præpostero ordine ejus expositiones sunt positæ, quas sic restitue: *Segmenta*] *Fimbriarum sive vittatas vestes.* Et longos habitus] *Profuse vestes.* Et flammea sumunt] *Quibus novæ nuptæ cooperiuntur.* hæc valde confusa & perturbata hodie leguntur. hæc segmenta vel auratæ fasciæ, quæ prius tantum muliebribus tunicis adhibebantur, postea luxu crescente, vi-

ribus quoque vestimentis adhiberi cœpere. nam antea purpura tantum prætexebantur viriles tunicæ, ut erant prætextæ magistratum, & nobilium puerorum. hinc *tunicarum virilium auratarum* nomen, quarum mentionem primam sub Gallieno luxuriosissimo principe invenio. quas de paragaudiis istis accipio. nam sub eodem Gallieno paragaudiarum tunicarum, non superius, mentionem fieri video. post illa tempora passim paragaudæ viriles & muliebres in usu fuere, ita ut & milites sub Aureliano paragaudias acciperent, cum antea purpureis tantum accipi solerent. quæ cum promiscui usus essent tam apud viros, quam apud mulieres, Valentinianus & Valens imperatores lege eas prohibuere, cum viriles, tum muliebres, & privatis ademere, suisque gynæciis tantum fieri voluerunt. Justinianus autem earum usum restituit mulieribus, non item viris, solasque viriles paragaudas contexti veivit. lora igitur illa vel paragaudæ sunt segmenta vel fasciæ, vel vittæ vestibus adfutæ. nam lorum pro fascia passim apud auctores, nec ejus nominis notionem ex architectis petendam arbitror, qui *λάρα* meminere. non enim à fabricis vel architectura translata huc sunt hæc voces. lorum vocat Balsamo vinculum capitis, vel diadema, sive fasciam imperatoriam. phrygium alii dixerunt, ut auctor donationis Constantinianæ. qui nuper ad eam notas scripsit, miratur quomodo *λάρα* dixerit Balsamo, quod phrygium in Latino textu appellant, & putat deceptum esse ignoracione vocis Latinæ. ipse potius deceptus est, qui non vidit, *lorum*, & *phrygium* idem esse, & utrumque sumi pro vitta capitis vel mitra, & tiara imperiali. *phrygium* enim adjectivum, est absolute sine substantivo positum, ut in re vestiaria fieri amat. subintelligitur autem phrygium pileum, aut phrygium lorum, aut aliquid tale. vestustiores enim Phrygiam mitram &

Phry-

Phrygiam tiaram dicebant, quod posterioribus absolute Phrygium, subaudiendo, ut dixi, lorum vel pileum. Juvenalis:

— *Phrygia vestitur bucca tiara.*
ibi verus interpres: sacerdotis habitu. tiara enim galea sacerdotis est, qua per malas veniens, mento subligatur. tiara est Phrygium quod dicunt. hoc verum est. lorum, & phrygium, & vitta & fascia, & mitra, & tiara sunt *σωάνυμα*. quæ & de vinculo capitis, & de vestium ornatu sunt usurpata. nam & *lorum* utrumque significat, & vestis prætextam, & diadema. de vitta & fascia idem dicendum. fascia enim & vitta de limbis vestium dicitur. sic contra *πεζίδιον*, quod proprie oram vestis, vel quod ora adsutum est, significat, ad caput translatum est, & pro diademate regio usurpatum, ut infra pluribus dicitur. lora ista *ράδοις* Græci dixerunt. Pollux: *εἰ μὲν οὖν τοῖς χιτῶσι πορφύρῃ ράδοι παρυφαί κελύειν*. intellige virgas illas quæ in circuitum vestis eunt, ad oram infimam currentes. quas & *ἀκανθῆς* appellarunt. Hesychius: *ἀκανθῆ περιλαμμοῦ ὑφασθῆρον, ἢ ζῶον ἢ φυτὸν ἢ πτελὸν*. hinc intelligitur illud Virgilii:

Et circumtextum croceo velamen acantho.

acanthus enim ibi est purpura, quæ circumit extremam vestis oram. *κελύειν* etiam vocarunt. Hedylus in epigrammate:

*Ἀμίττα, τὸ ἀλκρῆς ὑπέδυμα,
τοῖ τε Λάκωνες*

Πέπλοι, ἢ ληρῶν οἱ χρύσειοι κελύμοι.

sic *ράδοις*, *ἀκανθοὶ* & *κελύμοι* vestium sunt circumtexta purpurea vel aurata. *σκυτάλη* quoque invenio dictas. nam *σκυτάλη* idem est quod *ράδοις*. Latini scutulam dixerunt. scutula enim est *σκυτάλη*. & falluntur Grammatici, qui à scutis deducunt. hinc scutulatæ vestes quæ & virgatæ. Græcis *ράδωται*. optimæ Glossæ: *σκυτάλη, scutula*. sic autem scutulam à

σκυτάλη Latini veteres finxerunt, & in *u* mutantem, ut *scutulos* fecerunt, quos *ἰταλῆς* veteres Græci vocabant, sed ne quid sine bono & idoneo teste dicam, Cæsar *scutulas* appellavit phalangas illas, & virgas quæ subji-ciuntur navibus, ad eas in mare deducendas & impellendas. lib. III. commentariorum de bello civili: *quatuor biremes subjectis scutulis impulsus vestibus in interiorem partem transfudit*. constanter ibi veteres omnes libri, tam quos vidi quam quos alii viderunt, *scutulis* agnoscunt. omnia tamen facit Turnebus, ut vocem illam mutandam esse nobis persuadeat, & sese in omnes partes versat, ut aliquam saltem probabilem conjecturam reperiat. frustra omnia. nam *scutulis* rectum est. & *scutulas* vocat, ut dixi, virgas illas quibus subjectis impelluntur naves in mare. phalangas alibi appellavit: *phalangis subjectis ad turrim hostium moruenti*. nunc igitur primi docemus scutulæ quid sint, & unde dicitur. à quibus scutulatæ vestes, quæ & virgatæ. quippe *scutula* & *virga* idem. sed *ράδοις* heic sunt *παρυφαί*. sic & *scutula*. *σκυτάλης* sane vocat Hero vestium circumtexturas, in Isagogis *περὶ δίδυμῶν κελύων*. *δίδυμῶν κελύων μὲν ἐστὶν πᾶν τὸ κελύμοι μόνον μετὰ ἕδρον, ὡς περὶ ἐν τοῖς σκυτάλης (ἢ οἱ σφραγίστοι, ἢ ἐν τοῖς ξυλικῶν τὰ κυματά, ἢ ὅσα αὐτῶν κελύμοι μόνον μετὰ ἕδρον). σκυτάλης* ibi vocat eas quas dixi vestium prætexturas, voce ex Latino mutuata, potius quam Græca pura usurpata. nam potuit *σκυτάλης* dicere: sed Latina in ea notione magis protrita. sic *σκυτάλης* *χιτῶνα* & *ἀφ' χρυσοῦ* dixit Arrianus in periplo maris Erythræi. *σκυτάλης* autem potius quam *σκυτάλης* dixit more Græcis usitato, quum Latinas voces usurpant. nam & *πίτλον* pro titulo dicunt. sed *scutulas* quoque vestes Latini dixerunt pro *scutulatas*. leg. XI. Cod. Theod. de scenicis: *uti sane hisdem scutulis, & varii coloris sericis*
anroque

aureaque sine gemmis, collo, brachiis, cin-
 gulo non vetamus. σποφίολοι Heroni
 sunt fasciæ vel vittæ, quibus vestium
 extremitates prætexuntur. σποφίολοι
 sunt parva strophia, ut φακίολοι &
 φακίολια parva fasciæ, apud infima
 ætatis scriptores Græcos. de quibus
 infra locus erit dicendi. σποφίολος &
 κυμάτια jungit Hero de iis quæ in so-
 lam longitudinem mensurantur. κυ-
 μάτια quid sint, vulgo notum est.
 Grammatici interpretantur τῆς ὑπε-
 ροχῆς ὡς τῶν τελευτῶν καὶ λιθοποιῶν.
 Suidas: ἐπὶ μὲν ἀνθρώπων τὰ πεζίτια,
 σεμμάτια, σέφανοι, ζώναι. ἐπὶ δὲ
 ζύλων τὰ κυμάτια. ἐπὶ λίθων etiam
 erat addendum. tam enim in domi-
 bus è lapide structis, quam in ligneis
 hujuscemodi fiebant κυμάτια. ac
 non minus ὡς τῶν τελευτῶν, quam
 ὡς τῶν τελευτῶν nota erant
 & usitata. γείσα aliter dicebantur.
 κυμάτια quoque extremæ vestium
 oræ appellari possunt. nam & γείσα
 vocabantur. Helychius: γείσα τὸ ἐν
 ταῖς οἰκίαις ἢ τεύχεσιν ἐξέχον κυμά-
 τιον. οἱ δὲ πρὸ τῶν θυρῶν σέρασμα, καὶ
 τὰς ἄσας ἢ ἐνδυμῶν γείσα λέγουσι.
 virgas istas, & scutulas, & acanthos,
 & lora, ut Græci παρυφάς, sic La-
 tini prætexta vocant. Pollux: αἱ ἐν
 τοῖς χιτῶσι πορφυρεῖ ῥαῶδες, παρυ-
 φά καὶ ἐν. πῶς παρυφῶν, ἀπὸ
 τῶν ἄσων distinguunt Græci. ὡς
 extremam oram vestis & infimam vocant:
 παρυφῶν, quod ad extremam oram
 adfutum est, purpureum prætextum.
 Pollux: ὡς τὸ ἐξωστῆν τῶν χιτῶν
 ἐκαστέρου μέρους ἐκ' ὅπου ἡ ἄσας.
 Helychius: λέγεται τὸ παρυφαινόμενον τῇ
 ὡς ὡς ὡς. διότι αἱ πῶς παρυφῶν
 πῶς ὡς ἐκ' ὅπου ἡ ἄσας. ὡς ὡς ὡς
 φῶν vocat extremitatem vestis in se
 replicatam, & corrotundatam con-
 tortamque, supra quam limbi vel
 fasciæ purpureæ vel clavi adfueban-
 tur, quibus prætexebatur vestis. hinc
 ὡς ὡς ὡς vestis, purpureis

clavis prætexta. & παρυφῶν ejusmo-
 di clavi, & limbi quibus prætexi
 solebat. Pollux: αἱ δὲ ὡς τῶν ἄσων
 παρυφῶν καὶ ἐν) πῶς καὶ πεζίτια, καὶ
 ὡς ὡς τὰ ἔσω παρυφαινόμενα.
 Glossæ: παρυφῶν, prætextum. hinc
 prætextum pro ornamento Senecæ
 epist. lxxi. sed Cn. Pompejus amitte
 exercitum: sed illud præclarum Reip.
 prætextum, optimates uno prælio prostiga-
 buntur. ubi prætextum reip. est orna-
 mentum reip. prætextæ enim sunt
 ornaturæ vestium vel ornamenta.
 utrumque enim dixere. sic prætex-
 tum honoris dixit Valerius Maxi-
 mus, pro insignibus magistratus.
 locus est lib. vii. cap. iii. quid illa
 necessitate miserius, quæ magistratum pop.
 Rom. abjecto honoris prætextæ, alienige-
 næ religionis obscuratum insignibus, per
 urbem iussit incedere? prætextum ho-
 noris dixit, quod in eadem re Græci
 τῶν ὡς ὡς. idem Valerius
 prætextum triumphii eleganter dixit pro
 triumphii insignibus. lib. vii. cap. i.
 consularis decus, imperatoriam potestatem,
 speciosissimi triumphii prætextum largitus
 est. hoc est, ὡς ὡς ὡς ὡς.
 Deiamos. vulgo prætextam legitur.
 ego prætextum malui. sed & prætextam
 potest retineri, dum ne pro veste
 prætextæ accipias, quæ fuit magistra-
 tum insigne, non triumphantium. at
 prætextæ vel prætextum Valerio nihil
 aliud est, quam ὡς ὡς triumphii,
 prætextæ enim etiam dicebatur, pur-
 pura qua prætexebatur vestis. opti-
 mæ Glossæ: prætextæ, παρυφῶν. idem
 Valerius lib. v. cap. v. itaque clarissi-
 morum cognominum alterum sumpsit, al-
 terum dedit: triumphique prætextam hu-
 jus excepit, illius tradidit. quo etiam
 loco vel legendum, prætextum, vel
 prætextam ita accipiendum ut non de
 veste prætextæ, sed de ornamento
 vel insignibus triumphii interprete-
 mur. ut prætextum honoris, pro ho-
 noris insignibus idem alibi dixit. id-
 que indubitate verum est. at doctis-
 simus Lipsius multum olim in illis
 locis se torisit, qui nunquam potuit
 asse-

assequi quare Valerius pratextam triumphi vocaret, quam alii omnes uno ore auctores palmatam vel pictam togam dicerent. *pratextum* vel *pratexta* in iis locis est insigne. *præclavium* vocasse veteres illud *pratextum* non dubito. Afranius Homine: *Tertium diem præclavium unum texere.* idem Fratriis: *Mea nutrix surge si vis, profer purpuram, præclavium contextus.* Græci *ᾠδύσημον* dicunt, quod Latinis verbum verbo est *præclavium*: nam *clavus* est *σημεῖον*. ut autem *περὺφλῶ* *pratextum* veterunt: sic *præclavium*, *ᾠδύσημον*. Hesychius: *σημεῖα τὰ ἐν ταῖς ὤαις τῆ ἰμωπῶν ᾠδύσημοι Λακωνες.* nihil fingi potest melius, aut accommodatius ad id quod volumus probandum. *ταμεῖα* Lacones dicebant, quæ cæteris Græcis *σημεῖα*. quo nomine significari apud illos ait Grammaticus, *τὰ ἐν ταῖς ὤαις τῆ ἰμωπῶν ᾠδύσημοι*. hoc est *præclavia* vel *pratexta*, quæ ad oras vestium adfui solent. hinc etiam Græci *ᾠδύσημοι* *δρῆς* & *ᾠδύσημοι βασιλικῆ* vocant, quæ liceat vocare, *pratexta imperii*, & *pratexta regia*: ut Valerius *pratextum triumphi*, hoc est *ᾠδύσημον* *ἑλεάμβυ*. nescio quid sibi voluit Nonius qui *præclavium* fuisse dixit partem vestis quæ ante clavum texebatur. nimium sequutus est simpliciter verbi compositionem, quasi manu ducentem ad illam notionem. *præ* est *ante*. *præclavium* igitur, quod ante clavum. egregium interpretem. melius Glossarum auctor: *περὺφλῶ*, *pratexta*. *præclava*, hoc *præclavium*. nam & *prætexere* clavus dicebant. Festus: *recinnum* omne vestimentum quadratum, ii qui duodecim interpretati sunt, esse dixerunt, vel togam qua mulieres utebantur, *pratextam* clavo purpureo. unica voce posset aliquis dicere, *præclavatum* vel *præclavam* vestem, ut *auroclavas* & *auroclavas* dixere passim recentiores, *τὰς χρυσοσημοῦς*. cum igitur clavus in veste nihil sit aliud quam *πορφύρεα ὕφασμα*, *præclavus* vel *præclavium*

merito *περὺφλῶ* appellatur. *circumtextum* idem significabat. Varro interpretatur, *purpuram circum*. *ᾠδύσημοι* Græcis huiusmodi vestimenta purpura circumtexta. *ᾠδύσημον ἰμωπῶν ἔχει πορφύρεον κύκλω*. ita Grammatici, qui & rationem denominationis hanc adjiciunt, *ὅτι πορφύρεον κύκλω τὰ τέλη τῆ ὕφασμα* *ᾠδύσημον* *νήσκη χηῖμα ποιῶσι τῆ ᾠδύσημον* *ἑλεάμβυ*. *ᾠδύσημον* illam, hoc est circumfluxum purpuræ qui cutrebat in orbem ad oras vestium, *ᾠδύσημον* etiam vocaverit ab eadem imagine. hinc *periclysis* ora vel extremitas vestis & veli, & cuiuslibet rei apud Anastasium in vitis pontificum. in Leone quarto: *fecit vero in eadem basilica ad splendorem sacri altaris vestem holosericam habentem periclysim de chrysoclavo.* hoc est *ᾠδύσημον*, & circumtexturam. ibidem: *fecit vestem sericam albam sigillatam cum gammadiis & periclysi de blattin unam.* in eadem vita: *fecit autem in basilica beata Rufina Martyris in silva candida vestem de fundato habentem in medio crucem, & periclysim in circuitu de blattin.* idem in Sergio II. *vela alia de fundato, cum periclysi de blattin.* in Gregorio IV. *præsatus vero Pontifex fecit in Ecclesia beata Anastasia Martyris vestem de fundato habentem aquilas & periclysin de olivero.* & passim apud eundem singulis fere paginis *periclysin* eo sensu positam reperire est pro circumtexto vestis scilicet, & purpura in orbem currente, quam *ᾠδύσημον* eleganter Pollux vocitavit. sic *ᾠδύσημον*, apud Eunapium pro extremo fontis margine legere licet, sed ex nostra correctione. ita enim in vita Jamblichii legi debet: *ὁ δὲ ἄθως ἐπιψάστας* *ἑλεάμβυ*, *ἐτύχων δὲ ἐπὶ τῆ κρηπίδῃ* *κτῆ τῶ ᾠδύσημον καθήμενος*. vulgo editum est, *ᾠδύσημον*, vitiata scriptura. sic apud Jamblichum, *ᾠδύσημον* pro *ᾠδύσημον*, quod interpreti fraudi fuisse non mirum est. sed hæc alias. *ᾠδύσημον* illam in vestibus, *ᾠδύσημον* dictam invenio quasi circum-

circumvestationem. quid sit orbis
 περιήγησις norunt, Græcas litteras
 docti. hinc περιήγηται χίτωνες, οἱ
 περιπόρφυροι. recentiores autem
 Græci μαργέλια dixerunt hæc extre-
 ma vestium ornamenta. quam vo-
 cem non intellectam auctori lexicæ
 Græcobarbari explicabo paucis. mar-
 gum & marginem, quamvis extre-
 mitatem Latini dixerunt. *margus* au-
 tem & *margum* illis usurpatum, pro
 margine. atque ita reperitur scri-
 ptum in optimis exemplaribus apud
 Valerium Maximum. Glossæ vete-
 res: *margo* ἢ *margia*, κρηπίς. *mar-
 gum*, τέρμα, τοίχος. à *margum* di-
 minutivæ formæ, *margulum* & *mar-
 gellum*. quod μαργέλιον Græci, ut
 facellum, σακέλιον, & alia infinita.
 μαργέλιον igitur est ora vel margo
 vestis. ita etiam Græcis κροσός, τὸ
 κρηπίδωμα, & ultimum vestis am-
 bitum significat. Hesychius: κροσ-
 σὴ τὰ κρηπίδωμά τε ἢ τὸ κροσός
 ἢ χεῖρ νύ τὰ κρηπίδα ἢ ἱματίων.
 ὃ ἔβελπον. & paulo post: κροσός
 τὸ κρηπίδα ἢ ἱματίων τὰ ράμματ' ὀδη,
 non igitur μαργέλιον est fimbria è
 margella sive corallio, sed simpliciter
 margo vestis. quod apertissime de-
 monstrat Moschop. his verb. λέγουσι τὸ
 ἐπ' ἀκρῶς πρὸς ἀκρῶς ἔσθρον ἢ οἱ οὐκ
 ἐρίζον αὐτὸ, ὡς τὸ κρηπίδα λεγόμενον
 μαργέλιον. corrigendus Balsamo ad
 Concil. vi. Can. xxvii. ἀλλὰ τὰ πο-
 λυτελῆ χρυσόφανα ἐπιβλήματα, τὰ
 δημοτικῶς λεγόμενα μαργέλια,
 ράμματ' ἢ ἀντίπανα. legendum:
 ράμματ' ἢ ἀντίπανα nam μαργέ-
 λια, ράμματ' ἢ ἀντίπανα, hæc
 tria idem sunt. ράμματ' ἢ ράμμα-
 τ' ὀδη dicebantur illa lora, vel zona,
 vel limbi qui adsuebantur ad extre-
 mas oras vestimentorum. Hesychius:
 κροσός, τὰ κρηπίδα ἢ ἱματίων. τὰ
 ράμματ' ὀδη idem: κροσός τε τὰ
 ἐν τῷ ἀκρῷ ἢ ἱματίου κεκλωσμένα
 ράμματ', ἢ τὸ ἀκρον αὐτῶν. idem
 alibi περιρῆμμα appellat: ἀκρω-
 θῶ, περιρῆμμα ὑφασμένον. emen-

dandus eadem opera Cedrenus in
 una periodo, tribus locis: τὸ, π
 γδ λεγόμενον περιήγητον ἀνακρί-
 ρεαζ' ἐκέλευσε, ἢ τὰς ἢ πολιτικῶν
 κεφαλὰς σκέπει, μὴ ἀλλ' ἢ ράμμα-
 των ὡς νύ, ἀλλὰ ἀλλ' ἢ μαργέ-
 λια μὲν ὀθονίαν ἐν βύσσῃ ἢ πορφύ-
 ρας ὑφασμένων. perperam apud Il-
 lum hodie vulgatur, ἀλλ' ἢ ράμμα-
 των. &, ἀλλ' ἢ μεγαλορῆμματ' ὀ-
 θονίαν. nec minus etiam mendosum
 est: ἐν βύσσῃ πορφύρας. scriben-
 dum enim erat, ἐν βύσσῃ ἢ
 πορφύρας. non enim tantum purpu-
 ræ vel auratæ hæc vestium ornatae
 fuere, sed etiam diversicoloris. unde
 ἐπερὶ χροῶ ἐπιβλήματα vocat Balsa-
 mo ad concilia, quæ ex cocco, pur-
 pura & bysso contexta erant. Etymo-
 logicum magnum: λέγουσι λέγει ἢ τὸ
 εἰς τὸ κρηπίδα ἢ ἱματίου ἐπιβλήμα
 ἐν βύσσῃ ἢ πορφύρας ἢ κόκκῃ. hæc
 Balsamonem explicant, & nos recte
 Cedreni locum emendasse ostendunt.
 ἐπιβλήματα Græci, quas La-
 tini *insertas* nuncupant. Publius:

Frugalitas inserta est rnoris boni.

Josephus Scaliger de emblemate *in-
 sertam* accipiebat. ego ἐπιβλήμα esse
 malo. quod verbi significat insertam
 purpuram in sine vestis. Hesychius:
 ἐπιβλήμα, λέμμα, ῥάμμα. ita le-
 gendum apud Hesychium. ῥάμμα e-
 nim, ut notum est, Græcis vocan-
 tur, panni qui vestibus adsuntur,
 ex purpura. nec enim verisimile est,
 si illo versu Publii Syri inserta signi-
 ficasset emblemata, sexaginta post an-
 nis, cum in senatu quaereretur sub
 Tiberio, quomodo Latina voce dic-
 endum esset emblemata, nemini ven-
 disse in mentem, notissimam illam,
 & omnibus, ut probabile est, de-
 cantatissimam ex Mimo sententiam,
 in qua *inserta*, pro emblemate dice-
 retur. inserta igitur est ἐπιβλήμα,
 non emblemata. quo verbo *emblemata-
 tis*, tanquam suo jam pridem uteban-
 tur Romani. nec opus illis aliud,
 quo idem exprimerent, de novo cu-
 dere. hinc *inserta* pro ornamento vel
 infi-

Insigni, ut & prætexta. subintelligitur enim purpura. Glossæ: *infertitium, ενεργα μεμενον*. sic clavis immitti vestibus dicitur Nonio: *patagium aureus clavis qui pretiosis vestibus immitti solet*. nam & insui & intexi & immitti vestibus aurum, ut & inferi tralatitium est. Græci quoque ἐμβλημα de clavo purpureo vel aureo vesti immisso dixerunt. unde παρυφλῶ ἐμβλάδην apud Plutarchum de institutis Laconicis: *στικυφόρον ἀνεῖλον, διότι παρυφλῶ εἰς τὸ στικυόν ἐνέβαλε*. sic omnino inserta, ut & ἐμβλημα de veste non minus quam de vase dici potest. signa vestium, & signa poculorum Latini quoque dicunt. hinc *vasa aspera signis, & vestes signis rigentes* apud poetam. hinc ἀσημοῦ ἀργυροῦ Græcis, & ἀσημοῦ ἐδάης, vestis sine clavis, & argentum sine signis, hoc est læve. ἡλκας iidem vestium & ἡλκας poculorum appellant. unde ἐνηλκῶ ἐδάης Sopatro, vestis clavata, & σκευῶ χρυσοῦλον, poculum clavis aureis illigatum. sic plane κέστρος & in vestibus, & in vasis ponunt. κέστρον τῶν & κερκωτῶν vasa cæcata & signis aspera. & κέστρον in vestibus sunt rotundi clavi. Athenæus lib. XII. ἐστὶ δὲ τὸ σπαθηθὲν κηφότην ἢ ἰχθυῶν γάειον. καὶ ἀπέπασσιν δὲ χρυσοῖς κέστρον. ita legendum apud Athenæum, non καὶ ἀπέπασσιν. signa poculorum emblemata dicuntur secundum Servium. signa quoque vestium, hoc est clavi emblemata dicta sunt & inserta. sunt autem & alia non pauca voces quibus ornaturas vestium & circumtexturas exprimere consueverunt Græci Latinique auctores, quas heic libenter omittimus. singularum enim differentias in alio libro examissimè exponere & expendere est animus. alia enim læta, alia rotunda, alia ex vestibus citratim dependentes, quarum omnium discrimina alibi singillatim examinamus. habemus autem heic trilores, tetralores, & pentelores tunicas, quæ tri-

bus loris, vel zonis, & quaternis, & quinis etiam distinguebantur. atqui sciendum est monolores tantum veteribus fuisse notas, aut ad summum dilores, quæ duas zonas in circuitum haberent prætextas, vel adtextas. Horatius:

Purpureus late qui splendeat unus & alter Adfuitur pannus.

ubi pannus est fascia vel zona qua vestis ornatur. antepannos dictos Latine puto, idque colligo ex voce quam Græci recentiores usurparunt, ἀντίπανον. eam certum est esse puram putam Latinam, ἀντίπανον enim antepannos dixerunt: ut ἀντικένσωρον, antecessorem: ἀντιμύκτιον, antemissum: Helychius: Ἀντίπανον, ὠδρατέειον, κροάσσειδον. ubi ὠδρατέειον est paratura vel ornatura. sic enim vocabant in vestibus ultimam fimbriam. pannum autem pro fascia poni jam supra notavimus. Vegetius *lemniscos & pannos* indifferenter pro eadem re usurpat, lib. III. cap. XVIII. *contra incisuras quattuor foraminibus cautere pertunde, & pannos vel lemniscos ex acero sub cute per foramina traicies*. sic lemniscum coronæ regiae, pannum vocavit Valerius Maximus, lib. VII. *id nobilem magis, quam felicem pannum*. ubi pannum, diadema regium appellavit. duo panni vesti adfuti, dilorem eam faciunt, ut in illo Horatii versu supra citato. sic apud Virgilium chlamys præmium victori datur duplici mæandro purpureo ornata.

— *quam plurima circum*

Purpura mæandro duplici Melibœa cucurrit.

à multitudine igitur pannorum, vel fasciarum, & lororum, vestes dilores, trilores, & pentelores dictæ. quæ lora nos vulgo *bandas* vocamus in vestibus mulierum, quas non pentelores tantum hodie gestant, sed usque ad cingulum loratas, & zonis sericis, hoc est paragaudis, distinctas. ita nulla re alia, quam luxu, veteres vicimus. λωρωτὲς χιτῶνας huiusmodi paragaudias vestes vocat Achmes in onirocri-

aliis monolores, aliis dilores, trilores aliis, & usque
 47 ad pentelores, ¹ quales hodie lineæ sunt. Panibus
 urbis Romæ unciam de Ægyptio vectigali auxit, ut
 quadam epistola data ad præfectum annonæ urbis et-
 iam ipse gloriatur. *Aurelianus Augustus Flavio Ara-
 biano præfecto annonæ. Inter cetera quibus diis faventibus
 Romanam Rempub. juvimus, nihil mihi est magnificen-
 tius quam quod additamento unciæ omne annonarum ur-
 bicarum genus juvi: quod ut esset perpetuum, ² navicu-
 larios Niliacos apud Ægyptum novos, & Romæ æmicos
 posui. Tiberinas extruxi ripas: vadum alvei tumentis
 effodi, diis & perennitati vota constitui, almam Cere-
 rem*

rocriticis, cap. cxx. ἐπεὶ λωρωτῶν
 χιτῶνων· εἰάν τις ἰδῆ ὅτι ἔβαλεν ἰμῶπιον
 λωρωτῶν ἀσυνήθως, εὐρήσει εὐχρησίου
 καὶ χαρῆν. idem λωρωτῶν ἀληθινῶν
 mentionem facit, hoc est purpureæ
 vestis loratæ. sed & τὸ ἀπὸ μεσσηνῆς
 λωρωτῶν. nam & subserica paragau-
 dia vestes erant, ut constat ex Clau-
 dio Trebellii. & paragauda ipsæ vel
 lora, ex serico auro intexto fiebant.
 eum vide toto illo capite. nec multi-
 lores tantum vestes, sed vela quoque
 loris ornabant, & distinguebant. A-
 nastasius in Gregorio 17. ibi ipse fecit,
 & alia duo modica vela fundata, quæ pen-
 dent in circuitu altaris, habentque lora
 viginti quinque. sed de loris, & lora-
 tis vestibus satis dictum. nam & e-
 runt infra quædam de his dicenda.

Et quidem aliis monolores.] Mono-
 λωρωτῶν. Palatinus, monolorias legit. ni-
 hil tamen muto: nam & in sequen-
 tibus dilores & trilores, & cetera eadem
 forma extulit.

1 Quales hodie lineæ sunt.] Sub Gal-
 lieno & Aureliano nondum in usu
 fuisse lineæ loratæ videntur, sed tu-
 nica tantum. post eorum tempora li-
 neas & interulas etiam loris multis
 variegarunt, & frequentius quidem
 quam tunicas, ita ut & quinquelores
 fierent. nam tales fuisse lineas suo

tempore scribit heic Vopiscus. hinc
 idem in vita Bonosi, in brevi mune-
 rum, quæ Hunilæ Bonosi novæ nuptæ
 dantur, dilorium interularum meminit,
 non item tunicarum. sed Bonosus ille
 sub Aureliano vixit, & munera illa ex
 præcepto Aureliani data. jam tum
 igitur Aureliani temporibus lineæ
 loratæ in usu. sed dilores fere tantum,
 non etiam pentelores, quo jam usque
 processerunt Vopisci temporibus.
 longe autem ante Aureliani impe-
 rium auro & purpura lineæ intex-
 ebantur. hæc enim verba Severi Ale-
 xandri refert Spartianus in ejus vita,
 querentis, quod aurum, & purpura
 in lineas mitteretur: si lineæ idcirco
 sunt, inquiebat, ut nihil asperum habeant,
 quid opus est purpura? in lineas autem au-
 rum mitti etiam dementiam judicabat,
 quam ad asperitatem adderetur rigor. ita
 enim legendus ille locus. hinc illa
 distinctio, ut lineæ puræ dicerentur,
 quibus nihil auri vel purpuræ esset in-
 textam, ad differentiam earam, quæ
 prætextæ intextæve auro & purpura.
 infra: & lineas Afras, & Ægyptias pu-
 ras. & linteamen purum. Spartiano,
 quod purpuram non haberet. sic man-
 telia pura opponuntur auroclavatis apud
 eundem.

2 Navicularios Niliacos.] Palat. Nil-
 liacos.

rem consecravi. Nunc tuum est officium, Arabiane jucundissime, elaborare, ne mea dispositiones in irritum veniant. Neque enim populo Rom. saturo quicquam potest esse latius. Statuerat & vinum gratuitum populo Rom. dare, ut quemadmodum oleum & panis & porcina gratuita præberentur, sic etiam vinum daretur, quod perpetuum hac dispositione conceperat. Hetruriæ per Aureliam usque ad Alpes maritimas ingentes agri sunt, iique fertiles ac sylvosi. Statuerat igitur dominis locorum incultorum, ⁴⁸ qui tamen vellent pretia dare, atque illic familias captivas constituere, vitibus montes conferere, atque ex eo opere vinum dare, ut nihil reddituum fiscus acciperet, sed totum populo Rom. concederet. ² Facta erat ratio dogæ, cuparum, *Caskes* navium

¹ Qui tamen vellent pretia dare.] Idem Palat., cum vet. editione: qui tamen vellent gratia dare. forte: statuerat dominis locorum incultorum, qui tamen vellent gratia, pretia dare. id est, illis tantum quorum bona gratia id facere posset, statuerat pretia dare: neminem enim invitum suis cedere, quamvis incultis volebar. aut certe nihil mutandum est in vulgata.

CASAUBONUS.

² Facta erat ratio doche, cuparum, navium, & operum.] Volui editum dogæ. ea enim vera lectio, non doche, ut recte docuit Turnebus in adversariis. Glossæ, Dogæ, βέτις. Dogarius, βετιοποιός. quid esset βέτις sive βέτις, exposuimus ad Capitolinum in Maximinis. Glossarum auctor duo nomina ingentium vasorum buttis & cupa confundit. nam alibi ita scribit, βέτις, cupa: βέτιον cupella. sed nos supra ex Herone mathematico hæc vasa distinguebamus. utrumque nomen servat hodie idiotismus Francorum. nam bonteille, est butticula: ut à cornicula dicimus cornille. Putabat Jacobus Cujacius, dogam à Tom. II.

Græco δοχη esse ductum vocabulum. & fortasse ita est. dubito tamen: quia memini legere in libris Hebræorum דוּגָה, quod plane est dogæ. est autem illis דוּגָה navis genus: unde apparet dogæ vasis amplitudo. sic cupa Hesychio navis genus esse dicitur: & alia quædam vocabula modo navigium, modo vasis grandis aliquam speciem significant. Pro operum malim operarum: et si & alterum potest ferri.

GRUTERUS.

² Facta erat ratio dogæ.] Sic etiam Pal. non doche, ut editi.

SALMASIUS.

² Facta erat ratio doche cuparum.] Recte doctissimi viri heic dogæ reposuerunt, & quid esset dogæ nos docuerunt. Glossæ: dogæ, βέτις. verustæ membranæ ibi legunt βέτις. & sic alibi scriptum in illis Glossis. βέτις enim dicitur, non δὲ βέτις. sed hoc leve est. Gregorius Turonensis dogas vocat canales quibus aqua ducitur. sic enim ille: tertio vero vocata vivorum multitudine fossas in circuitu fieri iussit, ne forte dogis occultis lymphæ deducerentur in fontes.

navium & operum. sed multi dicunt, Aurelianum, ne id faceret, præventum, alii à præfecto prætorii sui prohibitum, qui dixisse fertur, *Si & vinum populo Romanus, superest ut & pullos & anseres demus.* Argumento est id verè Aurelianum cogitasse, imò etiam facere disposuisse, vel ex aliqua parte fecisse, quod

fontem. nos etiam hodieque *dogas* vocamus fontium conceptacula. vulgo *doges*. Græci quoque *δοχάς* dixerunt. Hesy chius: *δοχάς*, *δοχάς* *ὕδατων*. & sane *dogá* à *δοχά*, sic *χαλβάνη*, galbanum. *σίχου*, *σίχου*, tunica. *ζάσχι*, *ζάσχι*. & alia sexcenta. *δοχάς* quoque, & *δοχάια* Græci dixerunt, alveos. Hesy chius: *δοχάι*, *δοχάια*, *λατήρες*. ex voce *λατήρ*, *luter* fecerunt Latini veteres. ita semper in melioribus libris hoc vocabulum scriptum reperitur, pro *linter*. *linter* igitur pro *luter* dixerunt à *λατήρ*. ut *thesaurus*, *θησαυρός*. hinc *luntriculus* apud Ciceronem in epist. ad Atticum. sic *βήτις* & *βέτιον*, quod *dogam* significat, in martyrio Gelasini pro alveo, & embasi vel folio balnei positum est, apud auctorem Chronici Alexandrini: *ἐτὸ* *μῆμι* *δ' ἄπερ* *ἀγών*. *πανδή* *μυ* *θεάτες* *ἀγμένε* *ἢ* *πλήθες* *θεο* *ρήν* *ἔβαλον* *αὐτὸν* *οἱ* *ἄλλοι* *μίμοι* *εἰς* *βήτιον* *μεγάλιν* *βαλαύει*, *γίμυ* *σαν* *ὕδατι* *χλιαρέ*. & paulo post: *ὁ* *δὲ* *αὐτὸς* *Γελασιῶς* *ὁ* *δ' ἄπερ* *μῆ* *μι* *βαπιθεῖς* *ἢ* *ἀνελεθῶν* *εἰ* *βετι* *πυ* *φορέσας* *ἰμύτια* *λαθὴν* *σέρεπ* *ἠνέ* *χερ* *θεαπέρου*. item: *εἶδον* *γ'* *δοξάν* *φοβερὸν* *εἰς* *τὸ* *βήτιον* *ἢ* *Χελσιανὸς* *ἀπὸ* *θησῶ*. priore loco malim legere: *εἰς* *βήτιν* *μεγάλιν* *γίμυσαν* *ὕδατι*. scio tamen & quomodo *βήτιον* ibi defendi possit. nescio an inde dictum *butinum*, quod acetabulum significat. Hesy chius: *ωμυράγω*, *βετι* *να*, *πευβλία*. buticulam esse, ut vocamus vulgo, petperam interpretantur. hinc *butinarius* apud Cyprianum epist. xxxix. qui *butina* facit: item *abstinni-*

mus Sophronium, & ipsum de extarion *Soli* *ssum* *butinarius*. male *Butinarius* in editis legitur, quasi cognomen ipsius Soliassi, aut gentile nomen. nam ab artificio *butinarius* dicitur, ut eadem epistola, *Pau* *am* *facinoratus* de artificio appellatam legere est. at *butina* in legibus Ripuariorum tit. x. aliud est. *βυτιν* vocabulum etiam Tarentinorum est, & matellam, aut lagenam vel urceolum significat. vide Hesy chius. apud eundem legere est *βωτιον*, *πεμνιον*. *βετζια*, vel *βετιν* etiam pro butticulis. vel butticellis leguntur apud recentiores Græcos. apud Nicetam, *βετζια* *οἶων* *δοξάν* *εἰ* *λύων*. tales hodie apud nos butticellæ vitreæ vimine texto cooperæ. *βετιον* vel *βετζιον* diminutivum à *βήτις*. sic *butica* à *bute*, & *buticula*. Glossæ *βήτιν* *dogam* interpretantur: sed hoc loco aliud esse videtur. cui enim non dixit auctor, *facta* *erat* *ratio* *dogarum*, *navium* & *cuparum*? ita sane loqui debuit. ac fortasse ita etiam legendum. *dogæ* cum libris retinemus. *rationem* *dogæ* intelligamus necesse est, tantam vini copiam & mensuram, quanta singulis annis erat reditura ex illo opere quod instituerat Aurelianus. sic malim, quam cum Cujacio legere continuatim, *dogæ* *navium* & *cuparum*, & intelligere capacitatem navium & cuparum.

CASAUBONUS.

I Quod in porticibus templi Soli. Templi ejus quod Soli & Belo posuerat Aurelianus.

SALMASIUS.

I Quod in porticibus templi Soli. Fiscalia vina vocantur. quæ

in porticibus templi Solis fiscalia vina ponuntur, non gratuita populo eroganda, sed pretio. Sciendum tamen, congiaria illum ter dedisse, donasse etiam pop. Rom.

largare
 quæ fiscus dabat populo, non gratis, sed pretio. sic fiscalis panis qui populo dividebatur, gratis ille quidem non pretio, quem & civilem, & gradilem supra notare memini. veteres Glossæ ad Persium :

— *populi cribro decussa farina.*
farinam, panem non delitiosus cribro discussum, sed plebeium de populi annona, id est fiscalem dicit. eundem & dispensatorium dicebant. vetus interpres Horatii, secundum & dispensatorium panem eundem facit: eum enim esse scribit, de secundo pane loquens, qui non sit siligineus, non primus, non postremus, sed dispensatorius. ubi dispensatorium panem accipio, quem Fiscalem dixit interpres vetus Persii, quod populo scilicet dispensaretur. Prudentius :

— *populi gradibus dispensus ab aliis.*
 subit tamen mirari, cur panem illum fiscalem sive dispensatorium non de prima nota fuisse, sed secundaria notent illi interpretes, cum vel à prima ipsa institutione panium dividendorum, quam Aureliano adjudicavimus, populum Rom. siligineos panes, hoc est primos & mundos accepisse constet. sed fuisse tempus, in quo non mundos panes è fisco percipiebat populus, sed sordidos comparabat, ostendit lex v. Cod. Theod. de pane gradili: *civis Romanus, qui in viginti panibus sordidis, qui nunc dicuntur Sardinenses, quinquaginta uncias comparabat, triginta & sex uncias in buccellis sex mundis sine pretio consequatur. panis enim mundus, opponitur secundo, & sordido. mutavit igitur id Valentianus, vel potius in antiquum statum redegit, ut populo mundi panes distribuerebantur, quos ante eum sordidos, nec gratuitos, sed pretio comparabat è fisco, ut vina etiam fiscalia emebat Vopisci temporibus. quod ad gradilis appel-*

lationem attinet, diximus supra, unde diceretur, & ubi distribuerebatur. videtur tamen aliquis existimare posse in circo maximo distributum plebi Romanæ panem gradilem ex verbis Ammiani Marcellini l. xxviii. de plebe minuta Romuli: hi omnes quod vivunt vino & tesseri impendant, & lustris, & voluptatibus & spectaculis: eisque templum & habitaculum, & concio, & copia eorum & spes omnis circus est maximus. quod enim dicit copiam omnem & spem plebeiorum fuisse circum maximum, jure referas ad hanc annonarum civicarum gratuitam erogationem in circo maximo fieri solitam. loca sane & gradus in circo maximo popularibus fuere assignati. graduum circi in urbe Constantinopolitana meminit Chronicum Marcellini: seditio popularis in circo facta est, miles & armatus obstitit. Gradus circi septentrionalis sua cum fornice incense collapsique sunt, Anastasio Casare in processibus commorante. fornices graduum vocat quos Corippus arcus, in illis gradibus qui in foro Constantinopolitano de lignis exstructi erant. sed hæc apud Ammianum pluribus.

GASAUHONUS.

I Non gratuita populo eroganda, sed pretio.] Videbatur sententia hujus loci, contrarium ejus quod his verbis dicitur, postulare: ut nimirum vina fiscalia, quæ dixit poni solita in porticibus templi ab Aureliano ædificati, non pretio, sed gratuita populo erogarentur. ita melius probaverit quod docere instituit. Sed in edita lectione consentiunt & membrana. aliter igitur exponendum: ut intelligamus, Aurelianum dum ea parat quæ ad genus hoc largitionis erant necessaria, interiisse prius quam nova liberalitate hac uti cepisset.

Rom. ¹ tunicas albas manicatas ex diversis provinciis, & lineas Afras atque Ægyptias puras: ipsumque pri-

SALMASIUS.

¹ Tunicas albas manicatas ex diversis provinciis.] Ut Dalmaticas ex Dalmatia. Chiridotas Dalmatarum vocavit in Pertinace Spartianus.

CASAUBONUS.

² Ipsumque primum donasse oraria, pop. Ro. quibus uteretur populus ad favorem.] Erant veteribus, ut hodieque nobis, linteamina quædam parva, ad mundiciem corporis usus magni & multiplicis. Ejus generis sunt sudaria, semicinctia, oraria, & quorum unus meminit Arnobius libro secundo, *muccinia*: nos & rem & nomen servavimus *μικρὸν περισκελίαντες*. *munctoria* enim vocamus in idiotismo Gallico. *Semicinctia*, ut nomen indicat, & testatur Martialis epigramma, inventa sunt, ut iis se præcingerent vel cum lavarent in balneis, aut gymnastæ operam darent, vel cum ministrarent: ministrabant enim præcincti, ut ex Suetonio atque aliis scimus. sed postea etiam ad alia semicinctiis usi sunt: quod constat etiam ex sacra historia Actorum apostolicorum, ubi hæc vox Latina usurpatur Græco scriptori, ut & *sudarium*, altera Latinorum vox. sic enim vocarunt lintea minuta quibus manantem capite sudorem tergebant. *Oraria* quid appellaverint, & ad quem usum vulgo haberentur, adeo parum vulgo notum est, ut videam viros doctissimos & veterum & nostrorum, in expositione hujus vocabuli graviter esse lapsos. Scimus etiam homines eruditissimos, cum mentem istius loci non caperent, ejus emendationem varie tentasse. Utuntur voce ORARIUM scriptores Latini, Græci ac Syri: sed origo est Romana. Auctor Etymologici, postquam docuit *φώσων* & *φωσώνιον* dici linteum quoddam vel sindonem parvam, ad-

dit, ἢ *ωροσώπικ* πὶ *ἐκμαγείον*. λέγει δὲ ἔτι καὶ ὁ *ωροσώπικ* ῥωμαίους καλεῖται *ωροσώπικον*. similiter & Ballamon Conciliorum interpres, *ωροσώπικον* τὸ *ὄ* *ωροσώπικ* *ἐκμαγείον*. est igitur proprie orarium linteum ori tergendo paratum. ideo Prudentius *pignus oris* vocat *Περί σφάτων* hymno primo:

Hic sui dat pignus oris ut servet orarium.

Meminit orariorum Lucilius. nam apud Nonium De genere vestimentorum, ita scribitur. *Ricinum. Lucil. Satyr. lib. secundo*:

Ricini aurati, ricæ & oraria mitra.

sed non putamus nos adeo antiquam esse hanc vocem, ut ejus potuerit Lucilius meminisse. nam multis demum post ejus ætatem seculis eam cepisse usurpari observavimus. Suspicabamur glossam in versu Lucilii positam fuisse veræ vocis loco: poetam autem scripsisse, atque *anademata mitra*. Lucretius libro 14.

Et bene parva patrum sunt anademata mitra.

verum postea deprehendimus aliud hic latere. perperam enim in libris vulgatis cum poetæ verbis Nonii interpretatio confunditur, cujus ibi nullum profus vestigium apparet. quare non dubitamus locum illum sic esse concipiendum. *Ricini aurati. ricæ, & oraria aut mitra*. Lucilii sunt prima solum verba: reliqua Nonii, quibus vocem *ricini* interpretatur. Recte autem ille *oraria* & *mitras* ceu voces ejusdem notionis aut non multum diversæ usurpat. Etymologicum magnum: *Μίτρας, κυρίας οἱ δὲ φρασίων καὶ ἀσθλων γινόμενοι σέφανοι*. scribendum *ωροσώπικον*. Eustathius in *Ιλιάδι*. Δ. *Φασί δὲ πικρὸν καὶ αὐτὸ τὸ σέφανος εἶναι ποτὲ τὰς μίτρας φάρμακοι ὅτι μίτρας κυρίας*

οὐ δὲ τὰ φασκίων καὶ ὠραρίων τὸ φασκίον.
 Quod autem oraria ad modum fasciarum longiuscula fuerint, probamus Augustini testimonio De civitate Dei libro XXI. cap. VIII. ubi de eo loquens cui oculus in maxillam fusus erat: *Tunc, ait, sicut potuit, oculum lapsum atque pendentem, loco suo reuocatum, ligavit orario.* Euagrius in simili historia libro quarto cap. VI. τὸ ἀφ' ἑρῶν πελαμῶσιν ἀναδήσασθαι. est igitur orarium simile quid πελαμῶσιν: quam vocem Græci interpretantur λῶρον ἢ φασκίαν. Ambrosius oratione funebri de obitu Symmachi fratris: *Divinum illud fidelium sacramentum ligari fecit in orario, & orarium involuit collo, atque ita se dejecit in mare.* Sed erant oraria, non solum longa, verum etiam lata. nam antiquus Iuvenalis interpres quem habemus, flameum illud quo nubentes amiciebantur, orarium interpretatur. Optime vero quid sit orarium, declarant ecclesiastici scriptores, qui in habitu sacerdotali orarium appellarunt pannum oblongum, brachio sacerdotis solitum imponi. In Græcis liturgiis sæpe fit hujus mentio: & vocant Græci istam manualet laciniam, modo ὠράριον, modo λῶρον. quanquam alii orarium & ὠμοφόριον pro eodem accipiunt, quod non sacerdotum sed diaconorum gestamen fuisse invenio. Mattheus Blastares in Synopsi Conciliorum: *Ὁ δὲ ἐν Λαοδικείᾳ κ' & ἡ ο' κα'. εἰ δὲ φασι, τὸν ἰσσηρέτιον ἦτοι ὑποδιάκονον ὠράριον περιβεβληθῆναι, ἀλλὰ τὸ ἐκκλησίας θυρῶν ἔχοντα. & post pauca: τοῖς ἀρχιερέσι δέδοται ἑμῶσιν, τὸ λαῖον τὸ ὠμων τὸ περιπένηται. ἐκλήθη ἢ ὠράριον ἐκ τῶ ὠρῶν τὸ φυλάσσει καὶ ἐπιτηρῶν. οἱ γὰρ ἐξαρτῶντες τὸν ἀρχιερον, τοῖς ἱερεργασίαι παριστάμενοι, καὶ τὰς τὸ ἱεράς τελετῆς ἐπιτηρῶντες ὁμοίως, τὸ ὠράριον τοῖς ἐν τῷ ἁμῶσιν σημαινέσσι ἀρχιερέσι καὶ τὸ ὀφθαλμοῦ γίνεσθαι ἐμφωνήσεως, πάντε καταχρησμένων καὶ τὸ πικρῶν.* Vult diaconorum proprium esse

orarium: quod illi lavo humero impositum gestent: ex eo autem dictum, quia teneantur qui orarium habent diaconi, stantes ad pulpitem tempus observare quando oporteat eum qui sacram paginam legit, vel fideles, vel catechumenos compellare. ὠρεῖν enim esse observare. hoc quidem verum est: sed verbi notatio inepta & falsa: quæ tamen non hujus est recentioris scriptoris; sed etiam apud eruditissimum Balsamonem legitur. Sic accipe apud Codinum curam palatii, in lib. De officiis: *ὁ δὲ ἀρχιδιάκονος φορῶν τὸ σύνθημα αὐτῶν ἐπιτηρῶν, φορῶν δὲ ἐπ' αὐτῶν καὶ φελόνιον, ἢ μίλιον καὶ ἐπισημασίον, ἀλλ' ὠράριον.* Separat ἐπισημασίον quod injicitur collo, ab orario: at in libro Severi Alexandrini patriarchæ de ritibus Syrorum, amictus sacerdotalis pars nominatur ἄρτιον, quod nostrum est sine dubio orarium: id autem ait imponi collo. quare idem videtur esse cum eo quod Græci ἐπισημασίον dicunt. Habuerunt & episcopi orarium suum, velut quoddam sanctissimæ dignitatis insigne. Vita Fulgentii: *Una tantum vilissima tunica, sive per æstatem, sive per hiemem patienter indutus: orario quidem sicut omnes episcopi nunquam utebatur.* Sed hoc episcoporum orarium peculiaris formæ fuit, nec ut cetera oraria, simplex tantum fascia: quare etiam pallium est appellatum: in elegantissimo libello quo historia Synodi Remensis continetur. ita scriptum. *Arnulphus in sui promotione (is fuerat Durocortori Remorum episcopus) anulum & baculum acceperat, quoddamque genus orarii quod per differentiam pallium dicitur.* Orarium appellaveris apte sericeam institam, quam collo appendunt in Galliis magistratus, & alii qui doctores fuerunt renunciati. Olim ad usum tantum munditici gestabatur: sed Aurelianus, ut docet hic Vopiscus, novum & prius incognitum orariorum usum instituit. dedit enim populo oraria, quibus ille uteretur ad favorem. Theatrorum ac Circi verba sunt *favere & favor*, quæ

non significant tacitam benevolentiam, sed quæ voce gestuque exprimeretur. ita accipiendum aliquot horum scriptorum locis, & non raro apud alios. Hieronymus epistola ad Pammachium: *Hæc dico, non quod de ardore mentis tuæ quicquam dubitem, sed quo currentem impellam, & acriter dimicanti fervorem favore augeam.* favor hic est ἡ φημελα, ἐπιθέσις, & adclamatio incitantis ac bene cupientis. autor libri De vera circumcissione, quem sine caussa quidam Tertulliano ascribunt: *Miratio: nam vult CHRISTVS predicari quod gaudet intelligi: nam mavult se inventum esse quam proditum, ut virtus sua illum non favor manifestaret alienus.* Cælius Aurelianus Tardarum pass. libro primo, capite v. *Adhibendi auditores sunt ærotanti consueti, qui favore quodam atque laude dicta prosequentes, dicentis animum laxent.* Septimius Romanus: *Interea reliquis ducibus favorem attollentibus, gaudio lætitiæque completa omnia sunt.* πάντων μὲν βούσ αὐτὸν ἡ φημελῶν. Corippus l. IIII. de ludis Justinii Cæsaris:

Omnia roboribus sternunt loca plana politis,

Coniungunt tabulas, & ferri nexibus arctant:

Quæ pendulus strepitusque virum motusque faventis

Ferre queant populi.

& statim,

Disposuere gradus quis staret in ordine longo

Divisum in turmas, atque in sua corpora vulgus,

Posses & exertas ad munera tendere palmas,

Liberius spectare oculis, manibusque favere.

manifestissime declarant hi versus quid sit favere in re ludorum, & quid hoc loco favor. quam vocis huius notionem cum ante nos viri doctissimi observassent; iidem tamen quis esset oratorum usus in favendo, sive ut loquitur Vopiscus, ad favorem, non sunt assecuti. Nam quod referunt ad modulatas adclamaciones, &

orarium interpretantur tegmen aliquod aut velamentum resonans, haut dubie fugit eos ratio. Enimvero favere orario, vel uti ad favorem orario, nihil aliud est nisi jactato orario dare signum favoris. ante Aurelianus toga fiebat. Ovidius libro tertio Amorum universum favendi morem pulcherrime expressit his versibus.

Maxima jam vacuo Prætor spectacula circo

Quadrijuges æquo carcere misit equos.

Cui faveas video: vincet cuiusque favorebis:

Quid cupias ipsi scire videntur equi.

Me miserum, metam spatioso circumit orbe:

Quid facis? admoto proximus axe subi.

Quid facis infelix? perdis bona vota puellæ:

Tendo precor valida lora sinistraman.

Favimus ignavo: sed cum revocate Quiritibus:

Et date jactatis undique signa togis.

En revocant: at ne turbet toga nota capillos,

In nostros abdas te licet usque sinus.

Habes hic adclamandi morem, & ipsarum adclamationum exempla: habes & quam diximus togæ jactationem: quo spectabat illa Varronis & Columellæ querela de suorum temporum patribus familias, qui in circis potius ac theatris, quam in segetibus ac vinetis manus moverent. Græci hoc dicunt ἀναστειν τῷ χεῖρῳ ἢ τῷ ἐδῆτι. Philostratus in imagine Arichionis Olympionicæ: εἰσκε μὴ ἔ ἀντιπάλας μόνον ἀλλὰ ἢ ἐκλυτικῶ κεροσηκέναι· βούσι γὰρ ἀναπηδῆσαι ἢ τῶν ἢ οἱ μὲν τῷ χεῖρῳ ἀναστῆσιν· οἱ ἢ τῷ ἐδῆτι. in vita autem Heliodori sophistæ Hadrianus imperator admiratus ejus viri eloquentiam, etsi non erat in teatro, more tamen theatrorum exilit, exclamatque, ἀνδρῶ οἶον ἐπὶ ἔργων· ἢ ἐμωλῆ χειρῶν ὄρημα (sic scribendum:) ἢ τῷ τοιαύται ἐνάλη ἢ ἡ λῆ δωρο,

δαρον, ἀνασείων τὴν χεῖρα, ἢ τὴν κέλευρον, ἢ χλαμύδα. idem significat κηλασείην τῶν ὀθνῶν apud Eusebium in septima historia ecclesiastica, de Paulo Samosateno hæretico: qui graviter offensus dicitur quoties publice verba faceret, τοῖς μὴ ἐπαινεῖσαι μὴδὲ οἷς ἐν τοῖς ἱεροῖς κηλασεῖται τῶν ὀθνῶν μὴ εἰς αἰδοῦσιν τε καὶ ἀναπιδῶσι. Eunapius in Juliano sophista: ἀνά τε ἐπὶ δῆσον ὁ ἀνθύπατος ἐκ τῆς ἰσθμῆ, καὶ τὴν ἀειπόρφυρον ἀνασείων ἐδῆται, ἐκρότη τὴν Προαγρίστον. sic ἀνασείων τὴν ἐδῆται apud Aristanetum. Quod igitur jactatione togæ ante Aurelianum non sine aliquo incommodo, ut & superior Ovidii locus declarat, fieri solitum, eo auctore mutatum est, ceperuntque loco togæ oraria jactari. Inde qui favebant, orariarii dicti, & contracta voce euphoniæ gratia, atque o in au diphthongum mutato, aurarii. Servius in illum versum,

Nunc quoque jam nimium gaudens popularibus auris:

AURIS, ait, favoribus: unde & aurarii dicuntur fautores. deducit hanc vocem ab aura, idem alio loco derivat non ab aura, sed auro: transcripsitque eum Servii locum in suos libros Isidorus. nobis tamen videtur aliter. nec moramur scribendi consuetudinem contra analogiam: cujus exempla multa in Latina lingua. Quemadmodum autem isti in ludis favoris signum orariis dederunt: sic alios jactatione sudarii dare signum solitos observavimus. Nam ut in ecclesiis Christianorum diaconus qui orarium gestabat, eum qui in ambone sacram scripturam legebat, admonerat quando vel ad fideles vel ad catechumenos deberet orationem flectere: sic in Judæorum synagogis legem è pulpito recitanti aderat aliquis manu sudarium tenens, qui populo signum daret ut AMEN diceret: dabat autem signum, יְיָ יְיָ כִּי יְיָ, ut loquantur Rabbini, id est, motitans sudarium. Sic etiam in judiciis capitis cum reus

post latam sententiam ad locum supplicii ducebatur, constituebatur aliquis in pratorii foribus, qui si de ejus innocentia inter hæc constitisset, dato signo, executionem supplicii impediret, & condemnatum ad judices revocaret. id autem signum dabatur similiter jactato sudario, ut diserte iidem magistri testantur.

SALMASIUS.

2 Ipsumque primum donass. oraria pop. Rom. quibus uteretur ad favorem. Oraria quid essent docuit nos ad hunc locum Casaubonus, cum vulgo ejus vocis notio etiam doctissimis esset ignorata. ego unde dicta sint, dicam. Orarium est vel segmentum, vel lorum quod ad oram vestis adsuitur, atque inde orario nomen. quæ vox fasciam vel infitam significat. non igitur ab ore, sed ab ora vestis, cui adnectebatur. oram vestis Gr. πέζαν vocant. unde πέζοφόροι χιτῶνες Æschylo. fasciam autem vel zonam, quæ adponebatur, ornamenti gratia, ad illam extremam oram, πεζίδιον Græci nuncuparunt, quod ad verbum est orarium. ut autem orarium, pro quavis zona vel loro postea usurpatum est Latinis, sic Græcis quoque πεζίδιον pro qualibet fasciâ, positum est. hinc πεζίδιον fasciam imperialem illis significat vel diadema, & cingulum capitis penes mulieres. optimæ Glossæ: πεζίδιον βασιλικόν, diadema. πεζίδιον γυναικῆς, fasciâ. lorum vocat Balsamo, ut supra docuimus. nam lorum utrumque significat, & vittam quæ vestis extremitatem ambit, & fasciam coronæ regiæ. sic & πεζίδιον. πεζίτιον. Suida dicitur: πενίαι ἐπὶ τῷ ἀνθρώπῳ τὴν πεζίτιαν σέμματα. idem alibi, πεζίτιαν σέμματα. hoc & φακίολιον dicebant. quod verbum nemini adhuc intellectum, certe apud neminem adhuc recte expositum vidi. nam qui φακίολιον facialem esse volunt, ut verissime dicam, errant. φακίολιον idem est quod πεζίδιον, & fasciam vel vittam,

primùm donasse oraria pop. Rom. quibus uteretur popu-

qua caput cingitur, significat. Hesych. *Σικκίνθια, Φακίολια, ζωνάτια.* Ζωνάτια. *ὠράτια* Ἰερίας. Apud Achmetem Φακίολιον ponitur pro diademate regio. Suidas in voce *κίδαρις*: *ἴνες δὲ κίδαριν λέγουσι ἀεικράνιον πύλον ἢ σέφανον ἢ φακίολιον ἢ πύλον βασιλικῶν Περσῶν.* idem: *Φάκελλον τὸ τῆ κεφαλῆς φόρμα, ὃ ἐν φακίολιον λέγεται.* Φακίολης Niceta est *κυρβάσια.* idem Nicetas Φακίολης appellat, vincula, quibus lignorum fasces alligantur, qui *Φάκελοι* apud antiquos & meliores Græcos dicti. at contra *Φάκελλον*, Suidas dicit ait fasciam capitis: quæ vox vulgo Græcis, vinculum quo sarmentorum manipuli ligentur, denotat. minime tamen dubito quin *φακίολιον* Græci barbari dixerint pro *φασιόλιον*, hoc est fasciolam. recte Nonnosus apud Photium *φακίολιον* suo tempore dictum, veteribus *φασιόλιον* appellari notat. cuius hæc verba sunt: *ὅτι τὰ σακιάλια νυνὶ λεγόμενα δρόυλας ἔλεγον οἱ παλαιοί. ἐν τῷ φακίολιον, φασιόλιον.* ita enim emendandum. vulgo editur, *φασίλιον*, corruptissime. licet etiam legere, *φασκίολιον*, pro *φασιόλιον*. sic *φακίολιον*, *πεζίδιον*, *ἀρχέλιον*, Græcis barbaris idem significat, inlitam scilicet, aut lotum vel fasciam. loco igitur lacinæ vestis, quam faventes inlitabant in ludis Romani, inlititas illis vel fascias, quas manu tenerent, & ad favorem moverent, dedit, quæ oraria dicta ab ea re, quam posui. cave tamen propterea putes *aurarios* fautores dictos ab istis orariis; quæ fuit sententia doctissimi viri. *aurarii* enim ab *aura* dicti, quæ ventum faventem, & favorem significat. hinc *aura* popularis, & *aura favoris* popularis apud Livium sæpe. hinc *fortuna aura* apud poëtas, favens fortuna dicitur. Falsum etiam quod heic no-

tavit vir eruditissimus, Servium modo ab *aura*, modo ab *auro* *aurarios* deducere. immo nusquam ille ab *auro*, sed ab *aura* duobus locis *aurarios* dictos notat. imposuit doctissimo viro locus hic Servii:

Discolor unde auri per ramos aura resulsi,
Auri aura, splendor auri. Horatius:
— *tua ne retardet,*

Aura maritos.

id est *splendor.* hinc *aura* dicitur a splendore qui est in metallo. Hinc *aurarii* dicti, quorum favor splendidus reddit. quo loci non *aurarios* ab *auro* deducit, sed ab *aura*, qua voce splendorem vult significari. inde *auri auram* apud poëtam interpretatur, auri splendorem. sed & *aurum* ipsum, ab *aura* hoc est splendore deducit, quod splendeat hoc metallum, à qua *aura*, & *aurarii*, quorum favor splendidus homines reddit. nam *aurarii* fautores. idem Grammaticus ad illud Virgillii:

— *adspirat primo fortuna labori.*

adspirat, favet. ut, *Adspirant auræ in mentem.* unde *aura* favor, *aura* dicitur. inde igitur *aurarii* fautores ab *aura*, non ab *orariis*, ut perperam existimavit vir unde quaque doctissimus. si quis autem *orarium*, non ab *ora* vestis, sed ab *ore* potius dictum existimet, ut sit *ωροσώπιε ἑκμαχέιον*, hoc est sudarium, quemadmodum interpretantur Græci, non repugnabo. *sudarium* autem & *orarium* fere idem, & ad eundem usum: *lintheum* scilicet ad oris sudorem detergendum. *mediæ* apud Græcos *Comædiæ* auctores *καψιδρώπιον* vocabant. *Pollux*: τὸ δὲ ἡμετέριον ἐστὶ τὴ τῆς Αἰγύπτου, εἴη δὲ ἂν καὶ τὸ ἐν μέσῃ Κατωδία καψιδρώπιον καλέμενον, ὃ νῦν σεβάριον ὀνομάζεται. *orarium* vocat Etymologicum magnum, *ωροσώπιον*, qui Græcis *φώσων*, & interpretatur *ωροσώπιε ἑκμαχέιον*, hoc est *καψιδρώπιον*. perperam apud Hesychium, *καψιδρώπιον* legitur.

populus ad favorem. Displicebat ei quum esset 49
 Romæ, habitare in Palatio, ac magis placebat in
 hortis Sallustii vel in Domitiæ vivere. ¹Miliarenses
 denique porticum in hortis Sallustii ornavit, in qua
 quotidie & equos & se fatigabat, quamvis esset non
 bonæ valetudinis. Servos & ministros peccantes co-
 ram se cædi jubebat, ut plerique dicunt, ² causa te-
 nendæ severitatis: ut alii, studio crudelitatis. Ancil-
 lam suam quæ adulterium cum servo suo fecerat, capi-
 te punivit. Multos servos è familia propria qui pec-
 caverant, legibus audiendos judiciis publicis dedit.
³ Senatum, sive senaculum, matronis reddi volue-
 rat: ⁴ ita ut primæ illic quæ sacerdotia senatu autore
 meruissent. ⁵ Calceos mulleos, ⁶ & cereos, ⁷ & albos, *corax*
 & he- *colored*

CASAUBONUS.

¹ *Miliarenses denique porticum in
 hortis Sallustii ornavit.*] Miliarenses
 vocat, quam Suetonius Nerone ca-
 pite xxxi. millenariam. hortorum
 Sallustii, qui erant Augustorum, me-
 minerunt præter Victorem, Tacitus
 & Ulpianus lege xxxix. De legatis
 libro primo. Aberant hi horti à Pa-
 latio longiusculè: ut colligas ex in-
 certi auctoris panegyrico ad Constan-
 tinum.

³ *Senatum sive senaculum matronis red-
 di voluerat.*] Vide ad Lampridium in
 Heliogabalo.

⁴ *Ita ut primæ illic quæ sacerdotia se-
 natu auctore meruissent.*] Excidit vocula.
 Scitib. ita ut p. illic, quæ s. f. a. meruis-
 sent, essent. Calc.

⁵ *Calceos mulleos, & cereos alb.*] Qui
 fuerint mullei calcei expositum est à
 Festo. nos de his & cæteris qui hîc
 nominantur multa alibi scripsimus.

SALMASIUS.

¹ *Miliarenses denique porticum.*] Mi-
 liarensis, est millenaria, à millenis
 scilicet columnis: ut centenaria por-
 ticus, quam ἐκατόστυλον Græci. sic
 miliarensis genus nummi à millenario

numero dictum, quod Græci μιλιάρησον appellant. de quo in nostro de
 re nummaria libello multa congesti-
 mus hætenus adhuc non vulgata.

² *Causa tenenda severitatis.*] Sic te-
 nere disciplinam Cypriano. & tenere glo-
 riam epist. vii. ut qui adversarium prima
 hac congressione vicistis, gloriam vestram
 forti & constanti virtute teneatis. ibidem:
 datam sibi gratiam tenere potuerunt. sic
 tenere latebram & quietem apud eum-
 dem qui multus in hac loquutione,
 quibus omnibus locis, tenere pro re-
 tinere positum, ut & in hoc Vopisci
 loco.

³ *Senatum sive senaculum.*] Lege ex
 vet. edit. & Palatino: sive senaculum.
 sic apud Victorem scribitur: sic in
 omnibus manu exaratis libris: sic
 etiam apud Sextum Rufum de re-
 gionibus urbis Romæ. & sic ratio
 scribendum quoque postulat. ita e-
 nim à senatu diminutivum senaculum,
 ut à potu, poculum; à ferto, ferculum, & si-
 millia.

⁵ *Calceos mulleos.*] Palatinus & e-
 ditio: calceos mullos. mullos pro mulleos.
 sic electros nummos, apud Spartianum
 notavimus pro electrinis. & aurum
 pro aureo in veteribus Glossis: aurus;

χρυσός. in iisdem Gloss. *fagus* pro *aginus*. *fagus* ὄξειρον. nam ὄξειρον ab ὄξεια. sic *marmorum* pro *marmoreum*, apud eundem Glossarum auctorem: *marmora*, μαρμαρένια. ita scriptum reperi in vetustissimis membranis clariss. Puteanorum. *Calcei* autem *mullei* à colore piscis mulli appellati, non à mullando, ut aperte ostendit nominis figura. sed hac alibi loco aptiore.

6 *Et cereos.*] *Cerei calcei* dicti à colore cerino, qui non solum in vestibus, sed etiam in aliis rebus locum habuit. Ovidius:

Et sua velleribus nomina cera dedit.

hinc *cerinari* vel *carinari* Plauto qui cerino inficiunt. cerinum colorem etiam in gemmis agnoscit Plinius lib. xxxvii. cap. v. quarto loco numerantur *hyacinthizontes*. quinto quos *aëroides* vocant: post eos autem *cerini*. de beryllis loquitur, *Cerei* igitur *calcei*, *cerini* sunt coloris. nam *ceruus* & *cerinus* idem, ut *coceus*, *coccinus*. *coloreus*, *colorinus*. *aureus*, *aurinus*. *orinum* nos hodie dicimus. sic *castaneus*, *castaninus*. Cyprianus de *cæna*, vestem *Sufannæ* tribuit *castaninam*, hoc est castanei coloris. & simul alludit ad ejus castitatem. vulgo hodie apud Cyprianum legitur, aut quisquis est auctor illius opusculi, *castaninam*. quod nihil est. ex conjectura autem olim emendavi, *castaninam*: quam nuper mihi confirmavit Azelinus quidam Rhemensis monachus qui libellum illum, ante aliquot annorum ἐνεγορεύειδης, versibus reddidit rhythmicis. hujus mihi fruendi copiam fecit doctissimus vir & optimus Franc. Juretus. sic igitur ille habet:

*Helchiæ pulchra filia
Secura per pomeria
Sufanna fert castaneam.*

Castaneus color in vestibus jam supra nobis indicatus. *castanatum* dicimus.

7 *Et albos.*] *Albi calcei* Romæ quoque usitati, & viris & mulieribus, & elegantiorum tantum erant. Martialis:

Sordidior cano cum sis toga, calcens autem

Candidior prima sit tibi, Cinna, nive.
Ovidius de mulieribus:

Pes malus in nivea semper celetur alba.
nivei etiam *calcei* histriionum. Phizdrus:

*Princeps ligato crure, nivea fascia,
Niveisque tunicis, niveis etiam calcis.*

Albos calceos vel *niveos*, *pueros* vocat Tertullianus de *Pallio*: *inprocruri purum, aut mulleolum inducit calcium.* sic *tunicæ puræ*, *mantilia puræ*, & cetera, quibus nihil auri, nihil purpuræ admixtum. & *purum calcium* ibi jungit cum *puniceo* vel *purpureo*, quales *Romanæ* etiam gerebant *matronæ*, ut ex hoc loco constat, & ex *enchiridio* Epicteti, in quo πορφύρεα ποδήματα fit mentio. *Albos calceos*, meretricum fuisse gestamen scribit Pollux: λευκὸν ποδήμα, μύλλον ἐπιεικόν. hæc posuimus, ut ostenderemus frustra fuisse *Lipsum* legentem, *galbos calceos*, & exponentem, *virides*. mala correctio, pessimum interpretamentum. nam *galbun* vel *galbeum*, vel etiam *galbinum* colorem supra docuimus, esse aureum: idque nomen hodie retinemus. quem enim colorem *jaunni* dicimus, is est *galbinus*, vel *galbinus*. sic enim scribebant, & pronuntiabant recentiores, ut *cauculum*, & *cauculonem*, pro *calculo* & *calculone*, ut alia sunt ejusmodi in nostra lingua infinita, quæ ex Latino mutuati sumus, & ad eandem formam illud elementum mutavimus. sic *gaubinum* est, *geaune* vel *jaune*. falsus item est herbarius ille Turnebi qui *galbineum* colorem ei persuasit esse, *caeruleum delictiosem*, inductus ex verbis Vegetii qui *florem cythisi galbineum* vocat, & quod ipse in *cythiso* talem *florem* agnoverat, nempe *caeruleum*. sic *caeruleum*, & *galbineum* eundem volebat videri. at *Dioscorides* tres diversos colores *fiori cythisi* assignat, λευκόν, λευκὸν ἢ κραινόν. hoc est, aureum, album, & caeruleum. Hoc fraudi fuit doctissimo herbario, qui in *caeruleum* tantum incidit. alborum, & *galbineorum* *cythisi* *florum* meminit

& hederacios viris omnibus tulit, mulieribus reliquit.

nit Marcellus de medicamentis, cap. xxv. Latine cythifus dicitur. virgultis est subrotatis vel curvis, foliis oblongis bene viridentibus, floribus conclusis oblongis, albis vel etiam galbinesis. hoc est aureis, ut alicubi explicat Vegetius. sed herbariis studium stadiumque suum in quo decurrant, ne praxipiamus. hoc tamen volui dictum.

I Et hederacios.] Hoc est hederacii coloris, prasinos scilicet, aut virides. sic herbosus calceos pro vitidibus Martianus Capella posuit: calceos autem smaragdina fluctu viriditatis herbosus vestigiis ejus tellus amexuit. Sed de calceis veterum, eorumque generibus & coloribus, alibi, si Deus dederit, plura libello huic rei dicato, sumus dicturi.

2 Viris omnibus tulit, mulieribus reliquit.] Ergo ante Aurelianum viris cum mulieribus erant communes calcei mullei, cerei, albi, & hederacii. & de mulleis quidem hinc licet colligere, non ante Aurelianum, proprios eos tantum fuisse imperatorum, qui soli calceos rubros, id est mulleos gerebant, nemine prater illos, colorem eum in calceis usurpante. hinc sub aliis post Aurelianum imperatoribus, & illis praxipue qui Constantinopoli sederunt, calcei rubri & ex rubricatis pellibus, imperatoribus solis sacрати. Corippus lib. 11. cap. 111. de calceis Justinii Imperatoris:

Purpureo suræ resonant fulgente colurno,
Cruraque puniceis induxit regia vinculis,
Parthica Campano dederant quæ tergora
fuo.

Zanchar parthicas vocat Trebellius in Gallieno, de corio Parthico factas. nullum igitur antea discrimen inter imperatorum calceos, & senatorum vel patriciorum, si quidem & eodem colore fuerunt, & forma. coccineorum calceorum meminit Martialis, quos ut videtur, patriciorum & nobilium vult fuisse. lib. 11. epigr. xxix. in Rufum quemdam:

Non hesternæ sedet lunata lingula plantæ:
Coccina non læsum pingit alata pedem.
nigrum tamen colorem in calceis patriciorum frequentiore fuisse video. Juvenalis:

— hic nobilis & generosus,

Et mediam nigrae lunam subtexit alata.

Horatius:

— nigris medium impedit crus

Pellibus. —

Sed & olim patricos cum mulleis calceis fuisse, hoc est puniceis, notat Festus ex Catone: qui magistratum curulem cepissent, calceos mulleos, alii uncinatos, ceteri peronis. sic igitur statuendum est. libera stante repub. Patricii, & senatores calceos nigros gestabant: ex patriciis autem, qui magistratum curulem cepissent, mulleos, hoc est rubros. at postquam imperatores sibi solis puniceos illos sive mulleos calceos volvere quasi proprios relinquere, non purpurei aut punicej, ut antea, sed aurati sunt attributi, ut constat ex Cassiodoro. ita igitur conciliandi sunt auctores, qui patriciorum nigros faciunt calceos, & qui mulleos. nam patriciorum eorum qui magistratum curulem cepissent, proprium gestamen erant mullei calcei; reliquorum qui nondum in sella curuli sedissent, vulgariter nigri. id omnino evincit locus Catonis apud Festum. ludunt operam suam, & nobis illudunt, qui, ut discidium auctorum in concilium ducant, duas in mulleis partes distinguunt. & partem illam quæ pedes tegebat nigram fuisse volunt; alteram quæ tibias, rubram & mulleam. Notat Dio Cæsarem usum esse calceis altis & rubricatis, Albanorum regum more ad quos originem referebat. mulleos Albanorum fuisse proprios observat Festus in voce mullei. vetus inscriptio C. Marii, puniceis eum calceis & veste triumphali ædem Honori fecisse scribit. DE CIMBRICEIS. MANVREIS. ET, TEVTONICEIS. AEDEM. HONORI. VICTOR.

quit. 'Cursor es eo habitu quo ipse habebat, senatoribus

VICTOR. FECIT. VESTE. TRIUMPHALI. CALCEIS. PUNICEIS. quam produxit ad Suetonium vir eruditissimus. sed male puniceos calceos, à mulleis diversos facit. nam puniceis calcei quorum in illa inscriptione mentio, sunt mullei calcei, vel ἐρυθροχρῆστοι, ut vocat Dio. qui non solum triumphantibus gestari soliti, sed etiam aliquo tempore patriciis illis qui magistratus cepissent curules. Ab Albanis regibus ad Romanos senatores transivisse notant Pompejus & Dio. hoc notum est. illud non item. mulleos istos vel puniceos calceos quibus usi sunt Albani reges, & post eos patricii Romani, Tyrrhenorum fuisse inventum & Tyrrhenicos dictos, quod eorum factura Tuscanica esset. totius antiquitatis condus promus Virgilius Tyrrhenos calceos Euanthro regi tribuit, qui in Italia regnavit ante Albanos reges lib. VIII.

Et Tyrrhena pedum circumdat vincula plantis. ibi audiamus Servium: Tyrrhena vincula. Tusca calciamenta. Et dicit crepidas quas primo habuere senatores, post equites Romani, nunc milites. Alii calceos senatorios volunt, quia hoc genus calciamenti à Tuscis sumptum est. mulleos omnino calceos intelligit. quod ut verum esse constat, nunc mulleos calceos, cum Tyrrhenis comparemus. Τυρρηνικὴν ὑπόδημα Græci Grammatici, dicunt esse genus calciamenti, solo albo, & aureis corrigiis vinciri solito: Τυρρηνικῶν τὸ κῆρυμα ξύλινον τετραδάκτυλον. οἱ δὲ ἰμαίντες ἐπίχρυστοι. συνδάλιον γὰρ ἴω. Alter Grammaticus: Τυρρηνικὴ συνδάλια κῆρυμα ἢ ὑψηλὸν ἔστι κελείται. Dio de mulleis vel Albanorum regum calceis quibus utebatur Casar: τῆ τε ἐοδῆπ χαυνοπέρι ἐν πᾶσιν ἀνηθρωπέρι, καὶ τῆ ὑποδέσφ κεντητῆ, εἰς ἴση καὶ ὑψηλῆ καὶ ἐρυθροχρῆστω καὶ τῆς βασιλείας τῆς ἐν Ἀλβῆ ποτὲ ἡγουμένης. mulleos cal-

ceos vocat ὑποδέσφιν ὑψηλῶν, plane juxta cum Tuscis calceis. Isidorus, in quo auctore multa sæpe bonæ notæ reperi, & alibi non reperiunda, sic mulleos describit: mullei similes sunt cothurnorum solo alto: superiore autem parte cum effeis vel aeneis malleolis ad quas lora deligabantur. omnia cum Tuscis calciamenti conveniunt, solum altum, & cothurnorum simile. corrigiæ, quos ἰμαίντας vocat Pollux, Tuscos calceos, senatorios interpretatur Servius. mulleos autem patriciorum fuisse scribit Festus. Restat de colore. quem eundem fuisse in Tuscis & mulleis, uno sed validissimo argumento probamus. mulleos fuisse, puniceos & à colore mulli piscis sic dictos notavimus. punicea item fuisse τὰ Τυρρηνικὰ ex Polluce facile probari potest, apud quem de Tyrrhenicis calceis hæc verba Sapphus leguntur: πικρὸν μείθλης, Λυδῶν κελὴν ἔργον. Λυδοὶ sunt Tyrrheni, quos notum est à Lydis originem habere. μείθλης autem Grammat. exponunt: δέρμα καὶ ὑπόδημα φοινικῶν. sic constat mulleos calceos & Tuscos eodem fuisse. lunulam quæ patriciorum calceis adfuebat, Τυρρηνικῶν ἀνδρῶν ἐπισφύριον γέρας vocat vetus inscriptio Græca in dedicatione statuæ Regillæ Herodis Rhetoris uxoris posita, quam nuper publicavimus:

Τυρρηνικῶν ἀνδρῶν ἐπισφύριον γέρας ἀνδρῶν.

ubi vide quæ notavimus. plura tamen etiam dicemus in commentario nostro de re vestiviaria.

CASAUBONUS.

I Cursor es eo habitu, q.] De his aliquid ad Ælium Verum. etiam in horum amictu suorum morum dabatur specimen à principe. simile hodie in veste puerorum à pedibus, qui veterum fuere cursores.



ribus concessit. ¹ Concubinas ingenuas haberi vetuit. ² Eunuchorum modum pro senatoriis professionibus statuit, idcirco quòd ad ingentia pretia pervenissent. Vas argenti ejus nunquam triginta libras transiit. ³ Convivium de assaturis maximè fuit. ⁴ Vino rufo maximè delectatus est. Medicum ad se quum ægrota- ret, nunquam vocavit, sed ipse se inedia præcipuè cura-

¹ Concubinas ingenuas haberi vetuit.] At libertinas videlicet concessit: quod primus vetuit Constantinus, cujus legem refert Justinianus in quinto libro sui Codicis.
² Eunuchorum modum pro senat.] Vide Lampridium in Alexandro Scvero.

SALMASIUS.

³ Convivium de assaturis maxime fuit.] Apud veteres, ut plurimum, assa omnia in convivio, hoc est cæna adponebantur, ut etiam hodie apud nos moris est qui elixas carnes ad prandium frequentius exhibemus. assatura sunt ὀπταῖς ὀπίσσω. assatur in Glossis est ὀπταῖς, & ὀπταῖς ὀπίσσω. Hinc assaturarum jura apud veterem Persii interpretem. cujus verba sic legenda & distinguenda sunt: Tucceta apud Gallos Cisalpinos bubula dicitur condimentis quibusdam crassis oblita, & macerata: & ideo toto anno durat. solet etiam porcina eodem jure condita servari. Aut assaturarum jura, perperam hodie legitur, aut ad saturarum jura, & cum superioribus confunditur. duplicem expositionem vocis tuccetum ibi adfert Grammaticus. primam qua significare ait bubulam apud Cisalpinos conditam & maceratam: altera vero, qua assaturarum jura significantur. raro enim apud veteres assaturæ sine jure: quod tuccetum vel tuccam appellabant. Glossæ: Tucca, καὶ χυμὸς ζωμῶν. Tuccetum, ζωμῶν παχύς. Hefychius: καὶ χυμὸς λέγει ἐπὶ τῷ ζωμῶν. ζωμῶς dicitur magis de assis: ut ζέμα de elixis. impetite faciunt, qui confundunt. ὀπίσσω

ζέμα ζωμῶν apud medicos, est gallina elixa. hinc zema olla in qua coquantur & elixantur carnes. Zemam jus coquinæ esse dicit Isidorus, apud quem perperam mutant in zomum. veteres Latinos brodium τὸ ζωμῶν dixisse comperio. sic enim apud Gaudentium in tertio tractatu de Paschate brodium reperitur positum pro jure carniuum. quam vocem hodie Itali retinent, & nos quoque habemus modice detortam. ζωμῶν igitur simplex est liquor, in quo decoctæ sunt carnes. ζωμῶς est condimentum, & ex multis speciebus gulam irritantibus compositum jus, quod assaturis superfundebatur. sed & alio genere coctis addebatur. Assaturarum jura, sunt ζωμῶν τῶν ὀπίσσω κρεῶν, vel καὶ χυμῶν ζωμῶν, ut interpretatur veteris auctor Glossarii. ζωμῶν tamen & ζωμῶν plerumque confundunt auctores, & ζωμῶν etiam accipiunt, in quo carnes coxerunt, & elixarum carniuum jus. Brodium proprie est ζέμα. vox quidem vulgaris, & è medio sumpta. vetus tamen & valde bona, ut ex Græco facta. βλύδιον Græci τὸ ζέμα dicunt, ἀπὸ τῷ βλύζειν. hinc brodium λ in r. sic γλάμα, grama. unde gramosi oculi apud Festum. Hefychius: βλύδιον τὸ ζέον ὑγρόν. sed hæc sunt alius loci.

⁴ Vino rufo maxime delectatus est.] Palatinus, vino ruffo. atque ita legendum.

GRUTERUS.

⁴ Vino rufo.] Palatinus ruffo. Uxor

in concordantia with the preceding volume?

50 (asso) to roast

ato-
ibus
plane
orus,
a no-
unda,
es sue
m pa-
as lre
s cal-
tum,
igiz,
or cal-
vius.
uisse
quem
lleis,
pro-
s & à
cavi-
vppn-
otels,
leis
zmi-
ppor.
utum
pge-
unt:
con-
eol-
tum
dppn
icri-
Re-
olita,
hoyz
a ta-
atio
ali-
ho-
arur
e in
ete-
Con-

curabat. ¹ Uxori & filiae anulum sigillaricium quasi privatus instituit. ² Servis suis vestes easdem imperator quas & privatus dedit, præter duos senes, quibus quasi libertis plurimum detulit, Antistium & Gilonem,

SALMASIUS.

¹ Uxori & filiae anulum sigillaritium quasi privatus instituit.] Palat. anulum sigillaricium. anulus sane diminutivum ab ano. sed anam vel annum pro anulo an usurparint veteres, nescio, nisi ἐπι τῷ ἔδρασι. in Glossis legitur: Anatus, ἀνακλιτοφόρος, συμπεδοδιόεις. Anatus ibi, qui Apulejo anulatus: frontem litterati, & capillum semirasi & pedes anulati. sic anum etiam dicebant pro anulo. De annulis autem sigillaritiis vel signatoriiis omnia jam notissima: gratia sit doctis viris, per quos non licet nobis indoctis esse. Illud non ita tralatitium est, chirographos annulos apud Catullum esse signatorios, qui in Bithynia fiebant, & ex eo Thynos ab illo dici:

Remitte pallium mihi meum quod involasti,

Sudariumque setabum, chirographosque Thynos.

hodie in editione etiam Scaligeri, catagraphosque Thynos excusum est, cum ipse fateatur se reperisse in libro suo cyrographos. ex quo faciebat, Typographos. sed libri omnes, vidi etiam aliquot, legunt, cyrographos: hoc est chirographos. sic cyragra in veteribus libris non raro scriptum occurrit. sic cyras apud Isidorum vetustissimæ etiam membranæ præferunt: manus quas Græci cyras vocant. ita etiam apud Adelmum in veteri codice, vel potius veteris exemplaris apographo, quem à Franc. Jureto habui, scriptum esse memini:

Pulcra comis cyrisque decens, & candida vultu.

ad oram vetus Glossa erat apposita: cyris id est manibus. in editione Caninii vulgatum est: cirrisque decens. chirographi igitur Thyni, sunt anuli Thy-

ni signatorii sculpturæ Bithynicæ. Ut sindones aut vestes in Bithynia testi solitas accipiamus, qua ratione possumus induci? quis veterum meminit vestium Bithynica textura nobilitatarum? At Thyni anuli ex politura Bithynica celebres & nominati. de quibus leguntur versus apud Isidorum ab omnibus fere doctis diversis temporibus, tacti tentatique, nunquam tamen recte emendati. eos ponemus, ut legi emendarique debent:

Lucentes, mea vita, nec smaragdos:

Berillos mihi, Flacce, nec niuentes:

Nec per candida margarita quaro:

Nec quos Thynia lima perpolivit

Anillos; nec jaspios lapillos.

chirographos olim legebam in versibus Catulli. nunc placet magis, cyrographosque Thynos, hoc est cyrographos, & ceram imprimentes, & signantes annulos accipi. κηρογράφου est de cera pictum. κηρογράφου autem quod ceram pingit & signat vel charaxat; quod anulorum sigillaritorum est proprium. certe de Thynis anulis intelligendam illum Catulli locum nemo nisi nullius rei prorsum intelligens possit infitias ire.

CASAUBONUS.

¹ Uxori & filiae anulum sigillaricium quasi privatus instituit.] Fero privatus: sed non penitus damno quod placuit aliquando, quasi privatis. De annulo sigillaricio omnia jam pueris notæ, ejus cura proprie ad matres familias pertinuit: quod igitur ait de filia, potest intelligi de grandiore natu & in matrimonio collocata.

² Servis suis vestes easdem imperator, quas & privatus dedit.] Lampridius idem in Alexandro Severo.

1. Erat

nem, qui post eum ex senatus sententia manumissi sunt. ¹ Erat quidem rarus in voluptatibus, sed miro modo mimis delectabatur: ² vehementissimè autem delectatus est Phagone, qui usque eo multum comedit ut uno die ante mensam ejus aprum integrum, centum panes, ³ vervecem & porcellum comederet: biberet

utlier

¹ Erat quidem rarus in voluptatibus.] Spectaculis ludorum raro intererat.

SALMASIUS.

² Vehementissime autem delectatus est Phagone.] Scribendum: phagone, phago, phagonis, est edax. Plauti fabula erat: Phago. Græci, φαγον dixere. Latini ex Græco Phagone. φαγον autem Græcis & cibum & edonem significat. unde in vita monachorum: φαγον ἡμετερός, ἀρετὴ καὶ τὴν καὶ οἴον. sic habetur apud Isidorum, qui phagone quoque pro cibo vult usurpari in Glossis. sic iidem Græci τὸ πλάγον, & errorem & erronem appellarunt sic τὸ ῥέμον, & de emanfore, & de emanfione dixere. Hesychius: πρῶτης ὁ φαγον. Moschopolus: πρῶτος ὁ φαγον. Φαγον οἱ πολλὰ ἐδίοθητες, ἦσαν οἱ κρινῶς φαγον. polyphagum maluit dicere Suetonius, de simili phagone qualis hic à Vopisco narratur in deliciis Aureliano fuisse: creditur etiam polyphago cuidam Ægyptii generis crudam carnem & quicquid daretur mandere assueto, concupisse viros homines laniandos absumentofque objicere. φαγέτωρος, comicis veteribus dicti homines polyphagi. φαγούρις apud Palladium in historia Lausiaca, quasi dicas magistrum comedonem. Gemie dicuntur Lucillio voce Græca. nam γέμιον à γέμιω, ut βλέπω à βλέπω, & similia multa quæ linguam Atticam docti non ignorant. inde γέμιος, pro comedone, & qui celocem saburrat. Nonius: Gemie, gulosi. quæ vox temere sollicitatur à doctis. Hesychius: γέμιον,

γέμισμα, πλῆρωμα. inde γέμιον, glomus lanæ, recentioribus Græcis: quam vocem non intellexerunt in glossario Græcobarbaro. γέμιον & γέμιον pro eodem dixerunt. hodierni Græci κούρα dicunt, sed hæc alias. καὶ φαγῶδες etiam dicti Græcis gulosi. Glossarium vetus: cibicida, καὶ φαγῶδες. ita enim ibi scribendum. alio loco καὶ φαγῶδες, gulatares exponuntur. cibicida igitur est gulosus & comedo, à cibo cadendo; non autem scissor vel carptor ciborum, ut ad Martialem accepere. Hinc saginam cadere apud Plautum, quod hactenus variis expositionibus eruditorum virorum fuit obnoxium, necdum in veram incidit, ita dictum est, & eodem plane sensu, quo cibum cadere, à quo cibicida, pro edere scilicet, & cibum dentibus contruncare. nam sagina est cibus. unde saginare est σπίνειν & σπίνειν. saginæ Symphosio in ænigmatis sunt glandes quibus porci saginantur:

Setigera matris fecundanatus in alvo
Desuper ex alto virides expecto saginas.
Hinc saginidas liceat dicere elegantissime, qui cibicida Lucillio appellati: Viginti domi an triginta, vel centum cibicidas alas. μούκας etiam & μαρσίππας hujusmodi cibicidas Græci vocant, hoc est saccos. Hesychius: μαρσίπποι, γαστήμαρρη, σάκκοι, plures gulosorum denominationes si quis requirit, frustra requirit. non nobis enim propositum est alias adjicere, quam quas posuimus. nam & has quoque posuisse nimium fuit.

³ Vervecem & porcellum.] Optimus liber:

funeral beret autem infundibulo apposito plus orca. Habuit tempus, præter seditiones quasdam domesticas, fortunatissimum. Populus autem Romanus eum amavit: ¹ senatus & timuit.

liber: *berbicem* & *porcellum*. sic enim scribebant, *berbicem* pro *vervece*. quod in multis calamo exaratis libris etiam antiquissimis quibusdam, & optimæ notæ reperitur.

¹ Senatus timuit.] Idem liber: se-

natus & timuit. recte. Populus Romanus Aurelianum amavit. Senatus etiam timuit.

GRUTERUS.

¹ Senatus & timuit.] Immissi copulam, præeunte Palatino.

FLAVII VOPISCI SYRACUSII

TACITUS.

¹ QUOD post excessum Romuli novello adhuc Romanæ urbis imperio factum ³ pontifices, ⁴ penes quos

CASAUBONUS.

¹ TACITVS.] Melius hic liber inscribatur, Tacitus & Florianus. nam uno libro utrumque se complexum indicat illis verbis: *Ne quid deesse cognitioni, plerasque huiusmodi epistolas in fine libri posui.*

² Quod post excessum Romuli nov.] Aurelius Victor: *Tantum ille vir severitate atque incorruptis artibus potuit, ut ejus necis auctoribus exitio: pravis metui: simulata dubiis: optimo cuique desiderio: nemini insolentia aut ostentationi esset: atque etiam soli, quasi Romulo, interregni species obvenit, longe vero gloriosior. ubi codicis hiatus notavimus, desideratur vocabulum mors, aut simile aliud, sine quo ruit perodus tota.*

³ Pontifices penes quos scribenda historia potestas fuit.] M. Tullius De oratore lib. II. *Erat initio historia nihil aliud, nisi Annalium conscriptio: cujus rei memoriaque publica retinenda causa, ab initio rerum Romanarum usque ad P. Mucium pontificem maximum, res omnes singulo-*

rum mandabat literis pontifex maximus referbatque in album, & proponebat tabulam domi, potestas ut esset populo cognoscendi: iique etiam nunc Annales maximi nominantur.

SALMASIUS.

² Quod post excessum Romuli.] Nec defectus, nec vitium est in verbis Aurelii Victoris, quæ nos ita legitimus: *Tantum ille vir severitate, atque incorruptis artibus potuit, ut ejus necis, auctoribus exitio: pravis metui: simulata dubiis: optimo cuique desiderio: nemini insolentia aut ostentationi esset. ait necem Romuli, auctoribus exitio fuisse, pravis metui, &c. necis vel necis, ut legebatur in exemplari, pro nex. & multa alia sunt in illo auctore novæ lectionum locutionumque exempla, de quibus alibi dicendi locus. nec igitur pro nex, ut grues pro grus apud Phædrum: lupus & grues. Glossæ: Grues, *γῆραι*. sic seps & sepes.*

⁴ Penes quos scribenda historia potestas fuit.] Interferit vocem vetus editio, quæ